

56501 Hier beghint dat xvij. boeck ende het
 56502 sprecht vanden beesten
 56503 Dat eerste capittel vanden beesten int
 56504 ghemeyn.
 56505 **I**NAe dyen dat gheeyn-
 56506 det is die tractaet van-
 56507 der cyerheyt der aer-
 56508 den als totten proprie-
 56509 theyten der mineren
 56510 ende der groeyelijc-
 56511 ker dinghen als dyer bomen ende der
 56512 cruden Vanden welcken dye heylighe
 56513 scripture ghewach maket soe ist in dat
 56514 laetste te tracteren vanden propriety-
 56515 ten der gheuoelijcker ende der sinnelic-
 56516 ken dinghen ende te voertsten vanden
 56517 proprietyten der dyeren. ende inden
 56518 eersten int ghemeyn dat is is **2** te seggen
 56519 int generael. ende nae int speciaal van
 56520 elcken dyeren ende oeck van beesten en-
 56521 de quicken Ende oeck mede vanden cru-
 56522 penden dyeren der welcker namen in-
 56523 den texte ende inder glosen gheschre-
 56524 uen staen: Item het heyt daer omme
 56525 een dyer dat is animal wantet ghema-
 56526 ket is van vleesch ende ghesielt mitten
 56527 gheeste des leuens. Of daer omme dat-
 56528 tet luchtich is als die voghelen of wa-
 56529 terich als de vissen of aerdich als paer-
 56530 den ende koeyen of ghangachtich als
 56531 menschen ende crupende als serpente.
 56532 Item moyses seyt drye gheslachten der
 56533 ghesielder dinghen. Als quicke dat zijn
 56534 paerden koyen verken scapen ende de-
 56535 ser ghelijcke etcetera Ende die ander zijn
 56536 woluen leeuwen ende deser ghelijcke.
 56537 Die derde zijn als slanghen serpente
 56538 ende deser ghelijcke etcetera alst open-

56539 baert genesi primo. Waer of dat basili-
 56540 us seyt in exameron Iumenta dat zijn
 56541 koeyen ende paerden ende zijn in dye
 56542 ghewoente ende in die hulpen der men-
 56543 schen gheset Ende zommighe zijn ghe-
 56544 ordineert te arbeyden als paerden ossen
 56545 kemels ende deser ghelijc ende zommige zijn
 56546 geordineert wolle te dragen als die scha-
 56547 pen ende zommige zijn gheordineert datter
 56548 die menschen af gheuoet sullen werden als
 56549 die varcken ende die soghen Reptilia dat zijn
 56550 crupende dieren die wtwaert beroert wer-
 56551 den als wormen serpente ende slanghen ende hier
 56552 af zijn drye geslachten als die ghene die
 56553 mitten monde treckende zijn als wormkens
 56554 of pierkens die hem seluen mitten monde
 56555 voert trecken. ende daer zijn ander als serpen-
 56556 ten die hem mitten ribben voert helpen. ende
 56557 daer zijn noch ander die hem mitten voeten
 56558 voert helpen als die laceerten ende haech-
 56559 dissen Item dese beesten hebben int ghemeen
 56560 die nature der fellicheyt want die een is fel
 56561 mitten clauwen die ander mitten hoernen die
 56562 derde mitten tanden Item alle beesten heb-
 56563 ben een beruerlike craft ende een sinlike craft
 56564 mer die een meer dan die ander na dyen dat
 56565 hem tbloet puer is ende subtyl daer nae zijn
 56566 hem die sinnen subtyl Hier om ist dat die os
 56567 traech is ende die ezel ghec ende die henxt
 56568 begerende die merien dye wolf ongetem-
 56569 pert die leeuwe koen die vosse scalc. ende
 56570 also voert Waer of dat die goetheyt inden
 56571 dyeren volcht die goetheyt of die quaet-
 56572 heyt der complexien als basilius seyt dat selue
 56573 seit arstotiles **3** int boec vanden dieren Item de
 56574 dieren
 56574 schelen oec veel inden voetsel want zommige
 56575 werden alleen mit vleesch geuoet als die
 56576 leeuwe die wolf tygris ende deser gelijc.
 56577 ende zommige werden van allen gelijc geuoet
 56578 als die hont die kat ende deser gelijc. ende zom-

56579 mige werden van grase ende van coern ghe-
 56580 voet als die paerden die herten ende deser
 56581 ghelijc. Item aristotiles seyt libro i. dat zommighe
 56582 dieren hebben haren properen smake als de
 56583 byen Wes smake honich is ende zommighe
 56584 cleyn dieren vanden ghetale der zueter als
 56585 spinnen ende haer smake is een vlyeghe.
 56586 want si leeft vander iacht der vliegen ende zom-
 56587 mighe iaghen ander dieren als die leeu-
 56588 we die wolf ende deser ghelijc ende zommighe
 56589 dieren vergaderen haer spise ouer enen hoep
 56590 als die egel ende die miere Item die sake
 56591 waer om dat alle dyeren voetsel behouen
 56592 als auicenna seyt is vuchticheyt der substan-
 56593 cien ende hetten dire de vuchticheyt sceyden-
 56594 de is ende ontbindende ende die warme lucht
 56595 die daer om staet. Item aristotiles seyt als
 56596 auicenna datter zommighe dyeren tot hyer
 56597 toe altoes wilt zijn ende zommighe altoes
 56598 tamme Als die mensche die muyle ende dye
 56599 **4**gheyte. ende zommighe werden haest ghe-
 56600 tempemrt als die elephant Item van allen
 56601 gheslachten der tammer dyeren werden wilt
 56602 gheuonden als een wilt mensch een wilt os
 56603 een wilt peert een wilt hont ende alsoe voert.
 56604 ende zommighe dyeren zijn dire alte ghaern
 56605 vechten ende wreet zijn ende sonderlinge als
 56606 si riden willen Item in allen ghesielden dyeren
 56607 is een begheert der ghenuechten ende dan
 56608 vechten die mannen om die wyuen Ende
 56609 zommighe dyeren in dyen tiden scarpen
 56610 hem als die vercken ende zwinen die wente-
 56611 len hem int slijc ende laten dat slijc aen hem
 56612 verharden op dat si te quader te byten sullen
 56613 zijn alst droeghe is. ende zommighe dyeren
 56614 zijn van groter ghoedertireneyt ende zom-
 56615 mighe van groter felheyt ende die langhe
 56616 ghedencken als die honden die kemelen ende
 56617 die ezelen. ende zommighe zijn van crancker
 56618 ghedenckenis als die struys ende dye du-

56619 ue Mer die mensche alleen ghedenct
 56620 vergheten dinghen als auicenna seyt.
 56621 nochtans zijn daer veel dyeren die ghe-
 56622 dencken dinghen die si sien ende leren als aristotiles
 56623 seyt libro i. Inden menschen alleen is die me-
 56624 morie na dyen dat hem die mensche oec
 56625 verstaet ende sin heeft ende daer om seyt au-
 56626 gustinus de ciuitate dei xi. het is eenre-
 56627 hande wonderlijcke wijsheyt inden stom-
 56628 men beesten inden welcken properlijck
 56629 te spreken wetenschap is. Want in hem
 56630 wordt een ghelikenis van wetenschap
 56631 gheuonden want si hebben een open-
 56632 baer beheyndicheyt in haer iongen te
 56633 winnen ende die te voeden ende te verwa-
 56634 ren ende in haren huysen nesten te ma-
 56635 ken ende in haren voetsel te zuecken. ende
 56636 hem seluen te ghenesen ende te vlyen
 56637 daer si zeker zijn ende si weten oec toe-
 56638 comende dinghen ende elck paer mynt
 56639 hem onderlinghe als die hart mint die
 56640 hynde dye leeuwe de leeuwinne ende
 56641 alsoe voert etcetera Item aristotiles seyt dat
 56642 in elcken dyere is een radicael lit twelc
 56643 tbehin is alre virtuten als der natuer-
 56644 lijcker der gheestelijcker ende der zien-
 56645 lijcker virtuten ende dat is thart Of an-
 56646 ders yet in zijn stede van wes wortele
 56647 auicenna seyt Beghint dye scheppen-
 56648 se alre dyeren ende formeringhe ende
 56649 figuraci. Ende als dat volcomelic ghe-
 56650 formeert is soe heuet een aensicht dat
 56651 wederbuucht is tot sinen materialiken
 56652 ende beghinnelijcken beghinne daert
 56653 eerst of ghecomen is als totter aerden
 56654 ende dye oprechtinghe is den men-
 56655 schen alleen ghehouden vanden begin
 56656 der naturen. inden welcken die natu-
 56657 re des menschen is ghedeelt ende oec
 56658 ghesettet bouen alle dynck dat lijf ont-

56659 fanghen heeft als die poete seyt. Item
 56660 basilius seyt dat alle dyceren moediger
 56661 werden teghens die tijt dat si wyngen wil-
 56662 len dan in anderen tiden Ende dat gheualt
 56663 in die leynten tijt wanneer dat die hemel-
 56664 sche hetten inden dyceren bestaet te regneren
 56665 Die ghelijckenis seyt auicenna ende oeck
 56666 aristotiles Alle dycer dat saet heeft wint
 56667 een dycer dat hem ghelijcke is ende daer
 56668 omme heeft die nature enen yghelicken
 56669 dycer een lyt ghegeuen den enen daer hy
 56670 tsaet mede wt storten sal ende den ande-
 56671 ren daer hy tsaet in ontfanghen sal als
 56672 den wyue heeft si die moeder gheghe-
 56673 uen ende dit is generael in allen dyceren daer
 56674 onderscheyt is des gheslaches want
 56675 die man heeft hem als een form ende
 56676 twijf als een materie ende daer om al dat
 56677 wijflic is heeft een moeder oft yets wat
 56678 voer die moeder daer si des mans saet in
 56679 ontfact ende dat gheschiet menichsins in-
 56680 den enen aldus ende inden anderen also
 56681 als auicenna bewijst in menigen exem-
 56682 pelen. Item auicenna seyt generael
 56683 proprieteyten vanden dyceren ende seyt al-
 56684 dus Het ghelijcken zommighe dyceren in-
 56685 den leden als die mensche ende tpaert in-
 56686 den vleysche ende inder zeenen ende si schelen
 56687 onder malckanderen in veel dinghen.
 56688 eerstweruen inder ghedaenten ende in-
 56689 der hebbinghe der leden alsoe wel der
 56690 slechter leden als der componeerder.
 56691 Als die slecke heeft schulpen die eghele
 56692 heeft doernen ende die mensche niet ende
 56693 dat peert heeft enen start ende die mensch
 56694 niet Item si schelen inder groetheyt als
 56695 inden monde ende inden oghen Want dat een
 56696 dycer heeft enen groeten mont ende dat ander
 56697 enen cleynen Item si schelen oec inden
 56698 ghecale ⁵ want dat een dycer heuet twee

56699 voeten ende dat ander vier ende zom-
 56700 mighe dycer veel voeten als die spynne
 56701 luzen ende ander dyceren Item zommi-
 56702 ghe schelen inder figuren of inde har-
 56703 dicheyt of inder morwicheyt als die os-
 56704 sen voeten zijn harder dan des menschen
 56705 voeten. Item si schelen oeck mede inder
 56706 ghelegghentheit want die mammen van-
 56707 der meryen legghen tusschen die after-
 56708 ste beynen ende vanden elephant leg-
 56709 ghen si onder die borst Ende si schelen
 56710 in haren wercken want die elephant die
 56711 vecht mit sinen oren ende mit zijnder
 56712 nasen ende die ossen mitten hoernen.
 56713 Item si schelen oeck in haren passien.
 56714 want die vle heuet crancke oghen en-
 56715 de die zwaluwe heuet scharpe oghen.
 56716 als auicenna seyt Item si schelen in ha-
 56717 ren begheren van te hylicken want dat een
 56718 is vyerich ende starc te minnen als die
 56719 haen die ander cranck als die torteldu-
 56720 ue ende zommighe begheren mit allen
 56721 specien ende zommighe mitten haren
 56722 alleen ende zommighe houden altoes
 56723 reynicheyt als die bien Item daer zijn
 56724 zommighe dyceren die van groter ghul-
 56725 sicheyt ende ghyericheyt zijn inden eten
 56726 ende daer omme iagen zommighe des
 56727 nachtes als die wolf ende zommighe
 56728 des daghes ende des nachtes als die
 56729 catten Item in allen dyceren zijn noet
 56730 menigherhande leden die deen den an-
 56731 deren dyceren om die menigerhandich-
 56732 heyt haers wercx waer omme dat dye
 56733 beenen noet zijn op dat si al den beenen
 56734 een onderstant wesen sullen ende dye
 56735 knoerselbeenen zijn oeck noet om dat
 56736 vleysch te beschermen vander hardich-
 56737 heyt der beenen. Ende die zeenen die
 56738 zijn oeck noet om die verghaderinghe

56739 der leden ende om die draghinghe des
 56740 gheuoelens ende des beroerens ouer-
 56741 mits dyen leden ende zijn taye omme te
 56742 sniden ende boechsom om te crommen
 56743 Ende tvleysch was noet om die ydel-
 56744 heyt te vollen ende om die leuendighe
 56745 hetteu⁶ te houden. ende thert is noet om
 56746 dat beghinsel des leuens ende om die
 56747 winninghe der gheesten ende die lon-
 56748 ghen omme den adem te verhalen en-
 56749 de om dye coude lucht aen te halen om
 56750 die zaftighen die hetten van tharte En-
 56751 de die maghe is om die eerste verduwin-
 56752 ghe der spysen ende die substancie der
 56753 leueren is noet om die winninghe des
 56754 bloets Die aderen zijn noet omme dat si
 56755 tbloet ouer alle die leden draghen sul-
 56756 len Die darmen zijn noet om dat si den
 56757 dreck wech draghen sullen ende zuue-
 56758 ren sullen. ende die nyeren mitter man-
 56759 nelicheyt zijn noet om te behouden een
 56760 ghelykenisse. die ghalle is noet om die
 56761 starckinghe der verduwinghe. die milt
 56762 is noet om dat daer vergaderen sal die
 56763 melancoliose oueruloedighe humoer.
 56764 Thoeft mit zijn toebehoren was noot
 56765 om alle tlichaem sin te gheuen ende te
 56766 regeren. die hals was noet om die ver-
 56767 ghaderinghe des hoefdes ende des lich-
 56768 ames ende om die stemme te formeren
 56769 ende om die spyse ende drantk⁷ te voeren
 56770 totter maghen. die borst is noet om die
 56771 gheestelycke leden te beschermen. dye
 56772 armen ende handen waren noet om te
 56773 ⁸wercken die siden ende ribben om te be-
 56774 houden die natuerlijcke leden. Ende dye
 56775 beenen ende die voeten om dat lichaem
 56776 te draghen ende oeck om dat een men-
 56777 sche ghanghen mach vander eenre ste-
 56778 den totter anderen stede Die huut was

56779 oeck noet om een beschermenisse alder
 56780 bynnerster⁹ leden voer den hynder dye
 56781 van buyten comen mach. Ende dye ha-
 56782 ren zijn noet om dye huut te bescher-
 56783 men. Dye naghelen waren noet om die
 56784 eynden vanden vingheren ende vanden
 56785 voeten mede te beschermen. Item
 56786 dye nature in allen dyeren is ghedu-
 56787 pleert om dat si wat voetsels hebben sul-
 56788 len teghens dye quetsinghe ende daer
 56789 omme hebben die harten hoernen en-
 56790 de die beeren hontstanden. ende dye
 56791 leeuwen claeuwen. Ende alsoe open-
 56792 baert inden dyeren dat in hem niet ouer-
 56793 uloedich en is noch te luttel. ende dye
 56794 cleyne dyeren die gheen scharpe tan-
 56795 den of claeuwen en hebben of hoernen
 56796 lopen wel daer si verkeert zijn als ha-
 56797 sen ende conynen. ende in deser ghelijc-
 56798 ken. Item alle dyer dat een ander win-
 56799 nende is heeft oghen sonder alleen die
 56800 mol dye welcke oghen heuet mit enen
 56801 webbe besloten. ende dit webbe is hem
 56802 ghegheuen om zijnder cranckheden
 56803 des ghesichtes Ende alle dyer dat oren
 56804 heuet roert zijn oren sonder die mensche
 56805 ende alle dieren dat haelt sinen adem.
 56806 Mer zommighe by openbaer weggen
 56807 als ten monde ende ter nasen ende zom-
 56808 mighe trecken haren adem by heyme-
 56809 lijcken weggen als doer zweetghaet-
 56810 kens als die byen ende vlyeghen. ende
 56811 deser ghelijc. Ende alle viervoete dier
 56812 dat bloet heeft dat heeft morch ende dye
 56813 mensche sonderlinghe heeft veel van-
 56814 den morghe nae sinen lichaem te syen.
 56815 ende dat was noet om menigherhande
 56816 werckinghe die hy doet. ende alle dyer dat
 56817 hoernen heeft dat heeft ghesplitte voe-
 56818 ten mit clossen wtghenomen den eenhoern

56819 heeft voeten ghelijc een paert. ende alle
 56820 ghehoernt dyer heeft die hoernen hol
 56821 sonder die herten ende die eenhoern. ende alle
 56822 ghehoernt dyer is viervoetich wtghe-
 56823 nomen een serpent in egipten dat hoernen
 56824 heeft ende wert cerastes gheheyten Ick
 56825 spreke vanden dyeren die hoernen hebben
 56826 die vander naturen des beens zijn Want
 56827 die slacken hebben cleyne morwe hoernen
 56828 ende slimich ende nochtans en zijnt gheen
 56829 hoernen mer instrumenten daer si die wegen
 56830 mede soecken want si hebben een cranc ghe-
 56831 sicht ende gemoet hem yet harts so trec-
 56832 ken si vluchs die humoren in ende si hebben
 56833 sculpen voer haer huysen. Item zommi-
 56834 ghe dyeren hebben tanden in beyden kin-
 56835 nebacken ende zommighe alleen bene-
 56836 den ende die gheen tanden in die ouersten
 56837 en hebben die zijn ghehoernt want dye
 56838 materi ghaet in hoernen Item ne gheen
 56839 dyer dat cromme tanden heeft heuet
 56840 hoernen want die materi ghaet in die hout-
 56841 tande als dat zwijn die houtande ende die
 56842 hoernen en ouerdragen niet. ende die dye-
 56843 ren die gheordineert zijn te rouen hebben
 56844 die tanden ghedeylt ende scarp als die wol-
 56845 uen ende die leeuwen. ende die tamme dyeren
 56846 ende diemen temmen mach als koyen ende
 56847 elephanten ende kemels hekben¹⁰ die tanden
 56848 effen ghelijck dichte deen an dander oft
 56849 al een tant waer op dat si dat cruut te bat
 56850 eten souden. ende daer en is gheen dyer dat
 56851 meer ordinancien van tanden heeft dan twee
 56852 wtghenomen den visschen alst openbaert in-
 56853 den snoecken ende in veel anderen Nochtans
 56854 seytmen dat in yndien een wonderlic dyer is
 56855 dat den beere ghelijck is inden lichaem
 56856 ende inder huut ende den mensche in-
 56857 den aensicht ende heeft een roet hooft
 56858 als menyen ende enen alte grotenen mont

56859 ende in elcke kynnebac drye ordene van
 56860 tanden die van malcanderen ondersceiden
 56861 zijn Wes enden zijn als des leeuwes. ende
 56862 zijn start is als des schorpioens start ende
 56863 slaet of schiet mit sinen haer als dat doer-
 56864 nen varken doet. ende heuet een vrese-
 56865 lijcke stemme oft een bazuun waer oft
 56866 trompette ende loept snelijcken ende
 56867 eet menschen ende daer en is gheen wre-
 56868 der dyer opter aerden noch men vint
 56869 gheen wonderlijcker als auicenna seyt
 56870 Ende dese beest heyt in griexs vantus
 56871 Dat selue seyt plynus oeck libro viij. capitulo
 56872 xxij. waert dat die¹¹ mensche songhe ende
 56873 dat dyer ryep het soude den luden dunc-
 56874 ken dattet een trompet ende een pype
 56875¹² te samen waer dye te samen speelden.
 56876 Item alle dyer dat een dyer wynt he-
 56877 uet twee nyeren ende een blase Mer de-
 56878 se dyeren die eyeren legghen en heb-
 56879 ben gheen nyeren noch blase. ende dye
 56880 oueruloedicheyt des vuchten inden vo-
 56881 ghelen dat ghaet in claeuwen ende in
 56882 vederen Ende inden zwemmenden dye-
 56883 ren dat ghaet in schulpen ende in scubben
 56884 Item alle dat hoernen heeft ende bo-
 56885 uen gheen tanden en heeft dat ederkau-
 56886 wet ende heeft veel buucken. enen buke
 56887 die groet is ende enen anderen die mynre
 56888 is. enen langhen ende enen wijden. ende die sa-
 56889 ke waer om dat dese veel buken hebben
 56890 is menigerhande verduwinghe want
 56891 haer spyse is droeghe ende niet wel ghe-
 56892 kaeuwet int beghin om die ghierliche-
 56893 de des etens. ende daer omme moeten
 56894 zijt anderweruen kaeuwen. Want dye
 56895 spyse wert weder ghehaelt vanden mees-
 56896 ten buuke totten monde ende daer wert si
 56897 gheederkauwet. ende als si anderweruen
 56898 alsoe ghekaeudt is soe wert si voert tot-

56899 ten anderen buke gheseynt als auicen-
 56900 na seyt libro ij. capitulo ij. Ic segghe dat alle dyer
 56901 hebbende smeer en heeft gheen smerich
 56902 morch. Ende alle ademende dyer heuet
 56903 een longhen of yets wat voer die longen
 56904 als die visch heeft kuwen onermits ¹³ wel-
 56905 ken hi twater mitter luchten nae hem
 56906 trecket ende laettet nae wt. Ende alle dyer
 56907 hebbende bloet dat heuet hert ende leue-
 56908 re ende die gheen bloet en hebben dye en
 56909 hebben oeck gheen herte nochtans heb-
 56910 ben si voer therte tsaet des leuens. Item
 56911 alle die dyeren die wynnende zijn heb-
 56912 ben enen ghalle zommighe hebbense
 56913 verborghen als die hert tpaert ende dye
 56914 muyl. ende zommighe hebbense open-
 56915 baer. ende die delphijn alleen en heeft
 56916 ghenen ghal al ist dat hy wyndt ende
 56917 ademt Item die dyeren die eyeren leg-
 56918 ghen hebben ene grote ghal of een cleyn
 56919 als die visschen ende die serpenten. Item
 56920 dye selue seyt dat alle dyer hebbende
 56921 bloet dat heeft saet ende alle dyer dat vol
 56922 bloets is wynnende ander dyeren heuet
 56923 vijf sinnen dan een gheslacht van musen
 56924 wes oghen bedect zijn ende heeft een pu-
 56925 pille onder dat vel ende die wegghen der
 56926 zonnen ¹⁴ zijn in zommighe verborghen als
 56927 dye oren ende die nazeghaten twelc open-
 56928 baert inden visschen Want si vlyen als si
 56929 wat horen pulsen ende si rucken anders
 56930 en souden si niet totten net comen om den
 56931 melck ende om ghebraden vleesch waer
 56932 om dat die kreeften inden vischkoruen lo-
 56933 pen ende daer om seyt aristotiles als auicenna seyt
 56934 dat die delphijns dat zijn meerzwijs ende
 56935 een ander gheslacht van visschen alst donret
 56936 vallen opten gront of in hem waer dat groete
 56937 euel ende dan werden si gheuangen of si dronc-
 56938 ken waren ende si vlien vander stede daer een
 56939 ander

56939 visch ghedoot is ende vanden bloede eens
 56940 anders vissches. ende si schuwen onreyn
 56941 netten ende onreyn koruen ende si ghaen in
 56942 dye nyeuwe die wel ruken. Ende die dyeren
 56943 die anghelen hebben als byen ende vliegghen
 56944 die hebben scharpe sinnen. Want si horen van
 56945 verren ende si ruken. Ende die byen en
 56946 blyuen niet daer enighen quaden lucht is
 56947 ende daert vuyl stincket Mer si rusten
 56948 ¹⁵ ghaerne daert wel ruuct ende daer zue-
 56949 ticheynt is als die selue seyt. Item dye
 56950 dyeren schelen inder stemmen want zom-
 56951 mighe hebben een starcke stemme ende een
 56952 scharpe ende zommighe een crancke ende een
 56953 weecke ende zommighe luttel stemmen
 56954 of ne gheen: Ende alleen die dyeren dye
 56955 enen roeper hebben ende een longhen
 56956 ende die ademen gheuen gheluuende die
 56957 niet en ademen maken onderwylen een
 56958 gheluuende onderwijlen een wispelinghe
 56959 ende dye dyeren dye een stemme maken
 56960 ende tonen ende ander dyeren dese ma-
 56961 ken een groet gheluuende ende maken een
 56962 krijssinghe als si hylicken willen. ende
 56963 een yghelijck kent zijn gheslachten by
 56964 haren properen stemmen ende noden mal-
 56965 cander totter vrijnghe. Item die selue
 56966 seyt dat alle dyer hebbende bloet dat wan-
 56967 derende is dat waket ende slaept ende alle
 56968 dyer dat eyeren leydt is van dunnen
 56969 slaep. Item alle dyer behouet een voet-
 56970 sel dat hem bequaem is ende zijnre com-
 56971 plexien ghelijcket ende in haerder spisen
 56972 te nemen daer is groet onderscheydt
 56973 tusschen ende oeck in haren dranc te ne-
 56974 men Want die ghaende dyeren die ha-
 56975 ¹⁶ re volcomen ghelike lippen hebben drinc-
 56976 ¹⁷ ken al zughende. als die menschen peerden
 56977 koeyen ende muylen etcetera Mer die ander
 56978 dyeren die onghelijcke lippen hebben die

56979 drincken al leckende als die kat ende die
 56980 hont ende deser dyeren tonghe is buuch-
 56981 somste om dat water nae hem te lecken.
 56982 Item het zijn veel viervoete dyeren die
 56983 niet en drincken dan zelden als hazen ende
 56984 coninen Want die vochtichheit¹⁸ van-
 56985 den cruden is hem voer enen dranc. ende
 56986 die ander dieren die van groter droecheit
 56987 ende hetten zijn die moeten drincken. ende dye
 56988 droeghe ende hete spyse eten als duuen ende
 56989 ander voghelen die niet en rouen. mer
 56990 die rouen eten vuchte spyse ende daer om
 56991 drincken si selden. ende wanneer dat si drinc-
 56992 ken dat is een teiken dat si sieck zijn of
 56993 dat si alte groten hette hebben als aristo-
 56994 tiles seyt ende oeck auicenna. Item auicenna
 56995 seyt noch dat die dyeren van cley-
 56996 nen lichaem zijn scascker¹⁹ dan dye mit
 56997 groten lichaem zijn alst openbaert inden
 56998 spynnen ende inden byen ende inden myeren
 56999 der welcker ambochten subtijl zijn Item
 57000 solinus seyt int boeck vander wonderlic-
 57001 heden dier warelt dat alle dier heb-
 57002 bende ghesaechde tanden is ghulsich ende
 57003 kyuende ende ghaern vechtende alst open-
 57004 baert inden hont inden pantheer ende inden
 57005 leeuwe etcetera Ende die wijfkens van sulcken die-
 57006 ren draghen ionghen die onvolbracht zijn
 57007 want si werden blint gheworpen ende die
 57008 beerinne die werpt stucken vleesch ende
 57009 die lectse ende formeertse mitter tonghen
 57010 ende voetse onder haer oxelen als die hen-
 57011 ne haer kuken doet alsoe doet die leeu-
 57012 we ende die pantheer die werpen oeck on-
 57013 volmaecte ionghen die niet volcomelijc
 57014 gheformt en zijn. Item alle dier dat
 57015 veel ionghen werpet mint datter eerst
 57016 ghewerpen wert ende si meynt dat dat tna-
 57017 tuerlicste is ende daer om slinden zommi-
 57018 ghe dyeren haer ionghen sonder dat

57019 eerste als zommighe soghen doen Item
 57020 in allen dyeren die onvolcomen iongen
 57021 werpen daer is vraticheyt in ende gul-
 57022 sicheyt. Want waert dat die nature bey-
 57023 dede dat si volcomen worde si souden der
 57024 moeder buuck op schoeren ende crupen
 57025 wt ende soe soude die moeder steruen.
 57026 Of quamen si wt natuerlijcken si souden
 57027 haer moeder doot zughen Ende want
 57028 aldustanighe dyeren ghaerne vechten
 57029 ende dicwijle malckanderen doot byten
 57030 daer omme heuet die nature gheordi-
 57031 neert datter veel teuens gheboren ende
 57032 gheworpen werden op dat haer gheli-
 57033 kenis vmmers in die warelt bliuen sal.
 57034 ende dat si niet al veruaren en sullen alst
 57035 gheualt in dye wolfinne ende in die te-
 57036 ve ende vipera dat is eenderhande slan-
 57037 ghe Dese wynnet twijntich kynderen
 57038 tot enen mael als die selue seyt. Ende
 57039 daer omme wanter alsoe veel ionghen
 57040 te ghader leuen inden buucke van de-
 57041 ser slanghen van groter ghyericheit zu-
 57042 ghen si dat voetsel vander moeder ende
 57043 treckent nae hem vander vuchtichheit
 57044 ende wantse dye moeder dan alsoe ve-
 57045 le niet gheuoeden en can soe sterft si eer
 57046 si volcomelijcken daer af ghesesen can
 57047 Item aristotiles ende auicenna segghen
 57048 dat die dyeren die haer tanden te samen
 57049 staende hebben die crighen luttel ionghen
 57050 ende diese scharp ende ghesceyden heb-
 57051 ben die crighen veel ionghen. ende dye
 57052 dyeren die cleyne lichaem hebben die win-
 57053 nen veel ende²⁰ meer dan de grote lichamen
 57054 hebben Ende die dyeren die minste win-
 57055 nen hebben mynste mammen. ende dat
 57056 onderscheyt vander ghelegentheyt
 57057 der mammen machmen sien die teven
 57058 ende die soghen hebben veel mammen

57059 alle den buuck langhes Item alle dieren
 57060 die veel hilicken ende dicwyl zijn van corten
 57061 leuen ende daer omme luden die ghelubt
 57062 zijn leuen langhest. Item galienus ende
 57063 auicenna segghen vanden sparma dat
 57064 sparma vanden goeden bloede is ende is een
 57065 volcomen verduwinghe die thans verkeer-
 57066 lic is int voetsel der leden. ende daer omme
 57067 als een dat sparma wtwerpt soe wordt
 57068 hi zeer ontverwet ende tlichaem wort ver-
 57069 cranct ia meer of hy viertichweruen also
 57070 veel bloets lyete: want dicwyl ende veel te
 57071 hilicken is verderfnis des lichaems ende
 57072 tleuen werter mede ghecort. Ende daer
 57073 omme leeft die elephant langhe Want
 57074 hi mint kuuscheyt ende hi mynt seldom.
 57075 hier toe heuet aristotiles gheseyt auicen-
 57076 na ende solinus mede. Item ysaac trac-
 57077 teert in dietis naturalibus vanden dyeren
 57078 nae dat si des menschen lichaem voeden-
 57079 de zijn Want zommige dyeren becomen der
 57080 complexien des menschen als lammeren
 57081 hueken scapen ende varcken vanden tammen.
 57082 mer vanden wilden soe zijn dese als her-
 57083 ten ende caprioels ende deser ghelijc. ende
 57084 zommighe zijn daer die der menschelijc-
 57085 ker complexien te mael contrari zijn ende
 57086 dat is in alte groter hetten als die thyri
 57087 daermen die dryakel af maect ende serpen-
 57088 ten of in alte groter couden als spynnen
 57089 ende schorpionen. ende zommighe zijn daer
 57090 die der naturen des menschen ongelijc zijn
 57091 mer nochtans en hebben si altemael geen
 57092 wederuechtinghe. noch en zijn niet do-
 57093 dende als die eghelen hazen vossen ende
 57094 ander dyeren die vleysch hebben van zwa-
 57095 re luchten Want alsulcke dyeren zijn alte
 57096 quaet ende gheuen den menschelicken lichaem
 57097 nochtans voetsel ende die wilde dyeren zijn
 57098 heetste droechste ende magerste ende meer

57099 dan die tamme om des wil dat si steets
 57100 in roeringhe zijn ende om dye droecheyt
 57101 haers voetsels ende daer om hebben si har-
 57102 der ende onuerduweliker vleysch dan die
 57103 ander. Ende der wilder dyeren vleysch
 57104 en vervuult niet alsoe ralch²¹ als der tam-
 57105 men vleysch. Ende der wilder dyeren en
 57106 smaken niet also wel als die tamme doen
 57107 ende si voeden oeck myn wtghenomen
 57108 die wilde caprioels die bat smaken ende
 57109 bat voeden dan enich ander vleysch.
 57110 Item zommighe van desen dyeren wor-
 57111 den gheuoet in vuchten ende in waterigen
 57112 steden ende haer vleysch is zeer voeden-
 57113 de ende werden haest verduut Mer si
 57114 werden schier vanden leden ontbonden.
 57115 Ende zommighe werden gheweyt
 57116 in droeghen steden die berchachtich zijn
 57117 ende dit vleysch is dat beste ende dat be-
 57118 quaemste om die ghesontheit te behou-
 57119 den ende starcket die leden best ende bly-
 57120 uet daer by Item die dyeren dye ghe-
 57121 temmet werden ende inden huysen ge-
 57122 voedet worden hebben dat slimichste
 57123 vleysch ende dat groefste om veel cor-
 57124 rupcien haerder spysen ende daer omme
 57125 zijn dye dyeren quader te verduwen.
 57126 want als ypocras seyt ist sake dat een
 57127 mensche weten sal die ghoetheden van-
 57128 den vleyssche eens dyers soe moet hy
 57129 weten in wat steden dattet gheuoedet
 57130 is of dye stede laeghe ende nat is ofte
 57131 dat si hoeghe ende droeghe is ende of
 57132 si groete beroeren hebben of cleyn want
 57133 die dyeren die natuerlicke tam zijn die
 57134 zijn van mynder hetten ende van meer-
 57135 der vuchticheyt dan dye wilde dyeren
 57136 zijn. ende daer omme is haer vleysch
 57137 wecker ende lichtelijcker te verduwen
 57138 Want van veel rustens soe werden dye

57139 zweetgateren ghesloten waer af dattet
 57140 vleesch weeck blijft Ende want si sonderlin-
 57141 ghe veel eten ende veel drincken soe werden
 57142 die oueruloedicheden der humoren ghe-
 57143 meerdert ende die vetticheden werden ghe-
 57144 menichuoudicht ende daer omme zijn die
 57145 lichamen assulcker²² dyceren zeer voedelick
 57146 ende smakelick ende ghaen dat lichaem ende
 57147 die aderen schier doer. ende al ist dat si na-
 57148 ²³tuerlicker voeden om haere groter vuch-
 57149 heyt willen nochtans werden si haest van-
 57150 den leden ontbonden ende alsoe gheuen si den
 57151 lichaem myn voetsels dan dye wilde.
 57152 want al ist dattet vleesch der wilder dye-
 57153 ren harder is te verduwen nochtans dueret
 57154 bat byden leden Item in allen geslach-
 57155 ten der dyceren zijn die mannen heeter
 57156 dan die wiuen ende van mynre vuchtiche-
 57157 den ende daer omme zijn si van subtijlder
 57158 voetsel ende van edelre dan die wiuen zijn
 57159 wtghenomen inden gheyten dat beter
 57160 vleesch is vanden wyue dan vanden man
 57161 Want inden wiue die vuchticheyt tem-
 57162 pert die droecheyt der complexien Mer
 57163 die manlijcke hetten ontsteect die natuer-
 57164 licke droecheyt des mannes ende daer is
 57165 dat wiuen vleesch beter dan dat mannen
 57166 vleesch want het is meer ghetempert
 57167 Item die ghelubde dyceren onder die com-
 57168 plexi des mans ende des wijfs zijn mid-
 57169 delbaer wanttet vleesch der ghelubder
 57170 verhetten myn dan tvleesch der mannen
 57171 ende meer dan der wiuen. Item het is een
 57172 reghel dat die dyceren die natuerlicker
 57173 vucht zijn soe zijn die mannen beter dan
 57174 die wiuen te eten. ende onder den droe-
 57175 ghen dyceren soe zijn die wiuen ghesontste.
 57176 ende dat in een volcomen etate Mer dye
 57177 mannen zijn beter in enen volcomenen
 57178 etate als die selue seyt. Item die goet-

57179 heyt des dycers werdet verwandelt van-
 57180 der menigherhandicheyt der etaten.
 57181 Want dye dyceren dye noch bij den zu-
 57182 ken zijn dye zijn bij groeter vuchtiche-
 57183 den ende slimicheden ende daer omme
 57184 maken si veel fleumatigher vuchtiche-
 57185 den of onnatuerlicheden ten waer dat
 57186 si van naturen droeghe waren. als ossen
 57187 ende gheyten vleesch Ende tvleesch al-
 57188 sulcker dyceren in sulcker etaten zijn best
 57189 ende sonderlinghe ist dat si mit goeden
 57190 melck gheuoet werden. Ende dat vleesch
 57191 is noch beter alsulcker dyceren dye ghe-
 57192 speent zijn vanden melcke. Want dat
 57193 vleesch en is alsoe slymich noch alsoe
 57194 vuchtich niet. Ende wanneer dat dye
 57195 dyceren van droegher complexien zijn ende
 57196 dat si volwassen zijn soe is dat vleesch
 57197 harder te verduwen mer het is beter in
 57198 sinen voeden ende starct bat ende hout den
 57199 mensche ghesonder als die selue seyt.
 57200 Ende inder vierden etate als si weder
 57201 af ghaen soe en is dat vleesch niet also
 57202 ghesont om tweerhande saken wille.
 57203 want haer hetten ontghaet hem ende
 57204 die substancialijcke vuchticheyt werdt
 57205 verteert ende daer om is tvleesch hart
 57206 ende quaet te verduwen ende sonderlinge
 57207 ist dat die dyceren van droegher complexi-
 57208 en zijn. ende daer om ist een ghemeyn re-
 57209 ghel van allen vlyeghen si of ghaen si dat
 57210 si beter ende ghesonder teten zijn alsoe
 57211 lange als si wassen dan als si weder clin-
 57212 ghen of afterwaert ghaen Ende die in-
 57213 den gheberchten gheuoet werden dye
 57214 zijn ghesonder dan die daer inden broec-
 57215 ken gheuoet werden want si zijn subtijlre
 57216 ende van beteren bloede Item die dyceren
 57217 die grote crude eten ende weyden als
 57218 die ossen ende coyen die zijn des winters

57219 magherre dan inder leynten of inden zo-
 57220 mer Want des winters en hebben si int
 57221 ghemeyn alsoe goet voetsel niet. ende
 57222 daer om nae half leynten werden si vet ende
 57223 bestaen een goet lijf te crighen ende dan sma-
 57224 ket haer vleich²⁴ bat dan dat des wynters
 57225 gheuoet was Item die dyeren die cley-
 57226 ne cruden weyden die zijn grouer ende ghe-
 57227 sonder te eten vanden beghin der leynten
 57228 tot half zomer Item het zijn ander dye-
 57229 ren die loueren ende spruyten eten vanden bo-
 57230 men ende dese zijn goet van half zomer te
 57231 midwinter toe Ende die dyeren zijn beter
 57232 te eten die cleyne droeghe cruden weiden
 57233 dan die vuchte cruden weyden. ende die lut-
 57234 tel eten ende drincken zijn bater²⁵ dan die
 57235 veel eten ende drincken Want soe wat dyer in-
 57236 den gheberchten gheuoet werdt is be-
 57237 ter dan dat inden huysse gheuoet wert.
 57238 om des wille dattet meer wandert ende
 57239 lopet ende verteert die oueruloedige hu-
 57240 moer ende vuchticheyt daer zijn complexie
 57241 mede ghetempert werdt want inden ghe-
 57242 berchte is puere ende ghesonder lucht ende
 57243 goede dorre ghesonde cruden. Item dye
 57244 dyeren schelen inder vetticheyt want dye
 57245 daer vetste zijn dat zijn de quaetste teten
 57246 want si hinderen der verduwinghe ende
 57247 die vetticheyt drijft inder maghen op
 57248 die spyse ende maecter een walghinghe
 57249 ende daer omme plaghen die oude tvet af
 57250 te doen ende aten tvleysch alleen Ende dye
 57251 dyeren die alte magher zijn die zijn ze-
 57252 nich ende hebben alte luttel bloets ende zijn
 57253 luttel vucht ende daer om gheuen si dyen
 57254 lichaem luttel voetsels Mer die dyeren
 57255 die tusschen vet ende magher zijn dat
 57256 zijn die ghesontste. Item daer wort on-
 57257 derscheyt inden dyeren nae der verwan-
 57258 delinghe der tiden want zommighe dye-

57259 ren werden verarmt in enen tide van ha-
 57260 ren morghe ende van haren bloede ende
 57261 zommighe werden contrarie daer tegen
 57262 vol gheuonden als men sien mach inden
 57263 mosselen vander zee ende inder hersen
 57264 des menschen ende by auonture van al-
 57265 len dyeren als aristotiles seyt int boec
 57266 vanden proprieteyten der elementen.
 57267 ende daer omme werden veel luden sieck
 57268 in een deel vander maent of vanden ia-
 57269 re alst wel openbaert in limaticis ende
 57270 in maniacis ende oeck inden ghenen die
 57271 vallen vanden groten euel. Van desen
 57272 soeckt bouen int boeck vander manen Een
 57273 ghelijckenis seytmen vander apen en-
 57274 de sonderlinghe seghet auicenna dat si
 57275 verblydet wordt of bedrouet nae dyer
 57276 wandelinghe der tyden ende specialijc-
 57277 ken nae der lopen vander manen. Also
 57278 werden oeck zommighe dyeren in een-
 57279 re tijt magher hoe veel dat si nochtans
 57280 te eten hebben. ende dese selue dyeren
 57281 in conerarien²⁶ tiden werden vet al slapen-
 57282 de als auicenna seyt Die ratten legghen
 57283 des wynters al stille of si doot waren en-
 57284 de werden vet al slapende Mer des zo-
 57285 mers alst warm weder is soe loepen si
 57286 recht of si onvroedt waren des nachts
 57287 doer dye huysen bouen ende beneden.
 57288 Een ghelijckenis vertelt hi oeck mede
 57289 vanden zwaluwen ende van zommigen
 57290 anderen voghelen die gheuonden wer-
 57291 den of si doot waren ende legghen in
 57292 holheyt der bomen als die kockoc des
 57293 wynters ende na als die zomer coemt
 57294 soe crighen si haer craften weder ende
 57295 werden starck ende alsoe doet die beer-
 57296 rinne als auicenna aristotiles ende soli-
 57297 nus segghen want na dyen dat si ontfangen
 57298 heeft soe huudt si haer in heymeliken ste-

57299 den menighen tijt ende en neemt dan gheen
 57300 spise. zoekt nederwaert vanden beere dat
 57301 is van vrsus. Ende alsoe doen oeck dye
 57302 visschen in zommighen tiden werden si
 57303 vet ende in anderen tiden daer nae worden si
 57304 magher want die langhe visschen werden
 57305 vet vanden noerden wint ende die brede vis-
 57306 schen vanden zuden wint ende zommige
 57307 werden vet in reghenachtighen tiden als
 57308 aristotiles seit Die reghen is allen visschen goet
 57309 sonder een geslacht daer die visch koten af
 57310 heyt die van groten reghen sterft Want die
 57311 reghen maecten blint ist dattet zeer regent
 57312 Item daer zijn zommige dyeren die hem
 57313 onderwilen vernuwen ende vermuten als die
 57314 kreeft zijn schulpen die herten haer hoer-
 57315 nen die hauicken haer vederen als oeck
 57316 ysaac seyt Tvleysch der dyeren daer dye
 57317 hetten ende die droechte bouen gaen als ke-
 57318 mels Dit vleysch is des zomers nyet
 57319 ghesont mer des winters ist goet gheten
 57320 Ende tvleysch der dyeren die heet ende vucht
 57321 zijn dat is goet ende ghesont in die leynten
 57322 ende des herfts redelic. die coude ende dro-
 57323 ghe vleysschen en zijn dan niet ghesont
 57324 als vanden gheyten Ende tvleysch dat coutd
 57325 ende vucht is dat is gesont van half zomer
 57326 totten eynde vanden zomer. ende inden winter
 57327 ongesont als is verken vleysch Ende in die
 57328 lenten ende inden herfst ist middelbaer tver-
 57329 ken vleysch als ypocras seyt Tgheyten
 57330 vleysch is des zomers ghesont ende dat
 57331 cleyn quicken vleysch is goet in die leynt-
 57332 ten ende dat ossen vleysch is goet int eynde
 57333 vander leynten ende int beghin vanden zomer.
 57334 Item tvleysch der dyeren na dyen dat-
 57335 tet ghepunt is totten eten der menschen
 57336 wert verwandelt na der menigerhande berey-
 57337 dinghe Want als ysaac seyt Onderwilen
 57338 wertet ghebraden ende onderwile ghesoden

57339 onderwilen ghefrijct Ende die ghebraden
 57340 of ghefrijct werden die zijn inden voeden
 57341 grouer ende drogher ende quader te verduwen
 57342 dan die ghesoden zijn. want als tvleysch
 57343 ghebraden wert so wert hem zijn vuch-
 57344 ticheyt benomen vanden viere ende crijcht een
 57345 droecheyt ende dat ghesoden vleysch blijft
 57346 vuchtiger ende is beter te verduwen want
 57347 twater temperet ende maket vucht ende
 57348 onderwilen wertet inden water gheso-
 57349 den ende dan soe doetmen daer goede
 57350 specien toe die tvleysch bequaem ende
 57351 goet maken al waert wat onnatuerlijc
 57352 ende die specien ende die cruden ghe-
 57353 uen hem enen smake ende enen roeke
 57354 die zeer ghoet is. Item men sal dat
 57355 vleysch syeden dat magher is ende dat
 57356 droeghe van complexien is. ende tvleysch
 57357 dat vucht is ende vet dat salmen braden.
 57358 ende dat middelbaer is dat salmen frij-
 57359 ten mit goeden cruden ende pulueren.
 57360 Ende dese bereydinghe werdt menich-
 57361 sins want onderwilen wertter vleysch
 57362 vanden dyeren gheuonden dat gesont
 57363 ende bequaem is te braden ende is on-
 57364 bequaem te sieden Ende gheiten vleysch
 57365 ende ossen vleysch is beter ghesoden
 57366 dan ghebraden ende verken vleysch ende
 57367 schapen vleysch of calf vleysch is be-
 57368 ter ghebraden dan ghesoden want dat
 57369 droghe vleysch werdet ghevuchticht
 57370 ouermits der siedinghe. ende dat vuchte
 57371 vleysch wert ghedroecht ouermits der
 57372 bradinghe. ende men sal dat ossen vleysch
 57373 ende dat gheyten sieden om hare droech-
 57374 heit wille ende si werden oeck mit al-
 57375 dustanigher bereydinghe beter dan si
 57376 waren. Hier toe heuet ysaac gheseyt in
 57377 dietis. Item die dieren en zijn niet al-
 57378 leen gheordineert totten voetsel dyer

57379 menschen mer oeck tot menigherhan-
 57380 de zuucten ende ter medicinen want al
 57381 gheslachten der dyeren zijn totter men-
 57382 schen behoef ghescapen als die phylo-
 57383 zoef ende iohannes damascenus seg-
 57384 ghen mer zommighe totten ethen als
 57385 herten hynden ende zommighe tot ha-
 57386 ren dienst als paerde ezels ende kemels.
 57387 ende zommighe tot haerder ghenuechten
 57388 als die maerlen aexteren ende deser ghe-
 57389 lijck Die ander zijn gheschapen totter
 57390 oefeninghe der menschen op dat dye
 57391 mensche zijn zuuct kennen sal ende ontsien
 57392 die moghenthey godes ende daer om soe
 57393 zijn die lusen ende die vloyen ghescepen
 57394 als die leeuwen ende die beren op dat dye
 57395 mensche inden eersten lopen sal totter be-
 57396 kennis zijnre eyghenre zuucten ende ver-
 57397 uaert sal wesen vanden anderen als van-
 57398 den crupenden dyeren ende vanden wilden
 57399 beesten dat die menschen een toever-
 57400 laet hebben sal totter aenropinghe des
 57401 ²⁷namen godes. Item daer zijn dyeren
 57402 ghescapen om die siecheyt des menschen
 57403 te verlichten als tvleysch vander slan-
 57404 ghen totter dryakel die ghalle vanden
 57405 styer ende van anderen dyeren totten passi-
 57406 en vanden oren ende totter donckerhey
 57407 vanden oghen ende des serpens vel-
 57408 le in olyen ghecoect zaefticht de zerich-
 57409 heyt vanden oren wonderlijcke zeer als
 57410 dyascorides seit int boec ascolapij Item
 57411 vanden verborghen virtuten der leden seytmen
 57412 aldus Waert sake dat yemant ghinc sit-
 57413 ten op eens leeuwen velle die de aen-
 57414 beye hadde inden fundament hi soude te
 57415 hant daer af ghesenen werden ende waert
 57416 dat hem yemant smeerde mitten smeer
 57417 der nyeren van enen leeuwe of mitten drec
 57418 van enen leeuwe die woluen soudent wech lo-

57419 pen Item die selue seyt aldaer datmen
 57420 den start snede van enen wolue ende bonden
 57421 aen der cribben daer die coyen staen soe
 57422 en soudent die woluen daer by niet dorren
 57423 comen Item die selue seyt dat die oghen
 57424 van enen beer dat is van vrsus wtghewon-
 57425 nen had ende datmense bonde opten rechten
 57426 arm eens menschen die den quarteyn had hy
 57427 soude ghesenen werden Item wolfs hon-
 57428 den tanden ghesenen lunaticam passio-
 57429 nem dats een siecte die den mannen²⁸ vol-
 57430 ghet als die selue seyt Die ghelikenis
 57431 segghen oeck pitagoras ende plinius waert
 57432 dat die wtghewonnen oghen van enen wol-
 57433 ue viervoetighe dieren saghen die tam
 57434 waren si soudent wech lopen. Dit dunct my
 57435 dattet niets te recht en staet Mer het
 57436 staet alsoe inden exemplaer int boeck
 57437 viaticus constantini seyt hi Dat wit hon-
 57438 den hare die nerghents een smetken en he-
 57439 uet ghehanghen an den hals eens zie-
 57440 ken die ziec is vanden groten euel ghe-
 57441 neest den ziecke ende verbiet hem zijn val-
 57442 len Men sals haers nemen een ghoet
 57443 deel alsoe seyt oeck pytagoras int boec
 57444 der romeynen Men sal maken een vin-
 57445 gherlijn of een rinc vanden hoeuen eens
 57446 ezels daer niet zwarts aen en is. ende
 57447 die vallende is vanden euel die sal den
 57448 rinck an zijn hant steken ende hi en sal niet
 57449 meer vallen. ende hi seyt dat dye ghal
 57450 van enen styer ghewreuen ende ghe-
 57451 smeert onder den nauel eens menschen
 57452 maect camerghanck. Item die sel-
 57453 ue seyt oeck dat dye tant van enen ser-
 57454 pent wtghewonnen ter wylen dat dye
 57455 serpent leuendich is ende den ghehan-
 57456 ghen aen enen die den quarteyn heuet
 57457 verlost den siecken daer af: ende ist sake
 57458 dat ghij enighen huys beroect mitter

57459 longhen van enen ezel soe zuuert hi dat
 57460 huus van alre onreynicheit der serpen-
 57461 ten ende der crupender dieren dese ende veel
 57462 ander proprieteiten die wonderlic sijn sey
 57463 plynus dat si sculen inden leden der dieren
 57464 als men vander naturen der dieren nae
 57465 int perticulaer segghen sal want daer en
 57466 is niet inden lichaem des diers ten heeft
 57467 in hem heymelike medicinen want dat vel-
 57468 le ende dat hare die hoern ende dye naghel
 57469 tvleisch ende bloot en sijn niet si en gheuen
 57470 baet of si en sijn erghent toe goet noch
 57471 oec die dreck Mer hier mede is des ge-
 57472 noech int ghemeyn thants gheseyt
 57473 ²⁹Want nu bescreuen sijn die proprietei-
 57474 ten ende die naturen der dieren int ge-
 57475 meyn so ghebreken hier noch te segghen
 57476 die proprieteiten sommigher dieren ende
 57477 der serpenren ³⁰ ende dat mitter hulpen ons
 57478 heren ende dat bi ordinancien vanden a. b. c.
 57479 Dat ij. capitel vanden ram
 57480 ³¹ARies is een wollich quick dat wol-
 57481 le draecht ende is behaechlic in sinen moe-
 57482 de ende is van naturen goedertieren als ysidorus
 57483 seyt libro xij. capitulo i. hi is prins ende leidsman
 van-
 57484 den anderen scapen ende daer om heefden
 57485 die natuer starker gemaect dan die ander
 57486 scape ende ysidorus seyt dat aries is veruex
 57487 dat is een ram ende is gheseyt van vires
 57488 dats van craften want die ram is star-
 57489 ker ende craftigher dan die ander scapen
 57490 of daer om dat hi is als een man der sca-
 57491 pen als ysidorus seit of veruex wordt ge-
 57492 sey van vermis dat is een worm daer
 57493 om dat hy enen worm voer int hoeft dra-
 57494 ghet wes ioecte of kreuelinghe hi niet
 57495 wel liden en mach hy en stoet op enich
 57496 dinck starkelic mitten hoefde want wat
 57497 hem te ghemoet coemt daer wil hy te-
 57498 ghen lopen ende daer om wordt aries van

57499 ares in griex gheseyt dat is virtuu of
 57500 craft in duutsche want inden cudden der
 57501 scapen die mannekyns hyeten arietes want
 57502 si maken die ander scapen drachtich Item
 57503 ysidorus seyt dat aries was eerst in aris dat
 57504 is inden outaren gheoffert vanden volke
 57505 waer af dat hi aries ghenoeft is want
 57506 hi tot aram dat is ten outaer gheslaghen
 57507 was ende ghedoot want nae moyses wet
 57508 so was die ram een zuuer beest te offe-
 57509 ren ende te eten ende men plachen voer die
 57510 sonden der menschen te offeren ende want
 57511 sijn clauenwen ³² ghesplit waren ende hi eder-
 57512 caude so wordt hi vanden volck ghegeten
 57513 ende gheoffert ende ysidorus seyt libro xx. dat si
 57514 bidentes plaghen te heyten daer om want
 57515 si onder die achtande die si hadden die twe
 57516 vorste tanden hoechste staende hadden by-
 57517 dens is twitandich te seggen van bis ende
 57518 van dens ende hier om plaghense die hey-
 57519 den zeer te offeren als die selue seit Item
 57520 dese ram pleecht die lammaren ³³ te bescer-
 57521 men ende die oude na te volgen ende hoe dat
 57522 hi ouder is hoe dat hi nutter by den sca-
 57523 pen is ende syn felheit wert hem zeer be-
 57524 nomen als men hem sijn hoern doerboert
 57525 biden ore ende hi worter mede ghedwon-
 57526 ghen ende als hem sinen rechter culle onder-
 57527 bonden werdt so wint hi ghermkens ende
 57528 wort hem die luchter culle onderbonden
 57529 so wint hi mannekens en inden noerden
 57530 wint wijnt hi mannekens ende inden zuyden
 57531 wint wyfkens ende hoe sulke aderen van
 57532 verwen die ram draecht of heeft onder sijn
 57533 tonghe alsulken vacht crighen die lamme-
 57534 ren want heeft hi zwert aderen so cry-
 57535 ghen die lammeren zwarte vachten ende sijn
 57536 si wit so cryghen si witte vachten ende sijn
 57537 die aderen menigherhande die vachten
 57538 sullen menigherhande van verwen wesen

57539 Item aristotiles ende auicenna segghen dat die
 57540 ram heeft alte harden voerhoeft ende een
 57541 hoernige hardicheit Mer hi is cranc aen
 57542 beiden siden vanden slape ende daer om he-
 57543 uet hem die nature die hoernen groet ge-
 57544 geuen dat si hem mede besiden aen den hoof-
 57545 de dienen ende sijn ront omgaende ter ma-
 57546 nieren van enen schilde ende wat scarp int
 57547 einde daer hi thoeft mede beschermen
 57548 mach wanttet hoeft van naturen sieke is
 57549 ende cranck ende die hoernen maken hem enen
 57550 moet ende hi is daer om veel te coenre
 57551 ende gaet alre vorste vanden scapen om dat
 57552 hyse bescermen sal ende houdt sijn hoeft in
 57553 die lucht ende hi vesticht sijn voeten in die
 57554 aerde ende want hi splituoet is so staet hy
 57555 veel te vaster inder aerden ende sijn vacht
 57556 is better dan die ander scapen ende sijn ha-
 57557 re is langher ende die huylt oft vel is dic-
 57558 ker ende starker also dat hi bet teghen dye
 57559 coude mach ende teghen die hetten ende tegen
 57560 onweder van reghen van hagel ende van snee
 57561 ende inder tijt der minnen vecht hi om sijn
 57562 wiuen ende stoet sijn wedersaken mitten hoer-
 57563 nen ende op dat hi te stiuere lopen sal so on-
 57564 derhaelt hi sinen loepe ende al springende
 57565 so stoet hi dan Item vanden rammen seyt
 57566 oec auicenna libro viij. dat die rammen ende die
 57567 bocken gaen veel te vergheefs of ledich
 57568 inden winter en berghense hem niet om
 57569 die coude ende onderwilen gaen si vander war-
 57570 mer stede totter couder ende alst regent so
 57571 en lopen si wten reghen niet thent die re-
 57572 ghen gheminret wert ende die rammen vol-
 57573 ghen natuerlic den bocken ende rusten al ter
 57574 tijt toe dat dye harde enen van hem ne-
 57575 met ende doeten voer gaen ende die ander
 57576 volghen nae ende si ontsien natuerlike den
 57577 donre als die scape doen of die coyen dye
 57578 welke als si ontfanghen hebben ist dan

57579 dat si donre horen so verwerpen si haer lam-
 57580 meren van anxt ende onderwilen staen si enen
 57581 haluen nacht te gader ende slapen ende dan
 57582 al scheidende slapen si op haer zijde en-
 57583 de weinden hem onderwilen om want van-
 57584 den leynten totten herfst slapen si al op een
 57585 zijde mitten hoofde op ghericht dan als
 57586 si siecke sijn ende als si haer spise edercau-
 57587 wen ende biten al slapende ende al wakende ende
 57588 gheuallet dat si verdwalen so en comen si
 57589 niet weder ten si dat si weder geroepen
 57590 werden vanden herder Item ysaac seit in
 57591 dietis dat die rammen bliuende in hore ionc-
 57592 heit sijn van minre vuchticheit ende van
 57593 minre slimicheit dan die zoclammer ende
 57594 dat is om haere outheit wil die haerre
 57595 complexien bouen gaet ende daer om is haer
 57596 vleisch beter dan der lammen³⁴ of der oyen
 57597 ende sonderlinghe ist dat si ghelubt sijn want
 57598 haer vuchticheit wert mitter lubbinge
 57599 getempert ende dan werden si van goeden sma-
 57600 ke Mer als si oudt sijn so ontgaet hem
 57601 die hetten ist dat si niet gelubt en sijn van-
 57602 der outheit Mer ist dat si gelubt sijn ende
 57603 mede oudt ende af gaende so deruen si die
 57604 hetten twysins als der cullen ende der oudt-
 57605 heit ende daer om sijn haer lichamen cout
 57606 ende droghe als een houte ende harder ende
 57607 onsmakeliker Item die lichamen vanden
 57608 weeders die natuerliken heet ende vucht
 57609 sijn die sijn natuerlic beter dan die ander
 57610 die oudt sijn ende die coutt ende droghe sijn
 57611 hier toe heuet ysaac geseit in dietis Item
 57612 aristotiles ende auicenna segghen libro vi.
 57613 dat die rammen ende die bocken hebben
 57614 een proper stemme daer si malkande-
 57615 ren mede roepen als die ander dieren
 57616 ende als si sout water drincken soe lust
 57617 hem te hiliken ende het lust den ouden
 57618 weders meer dan den iongen ende wan-

57619 neert den ouden meer lust in enen geset-
 57620 ten tijde so ist een teyken van enen goe-
 57621 den toecomende iaer ende lustet den iongen
 57622 haesteliker dat is een teyken van toeco-
 57623 mender zuycten ouer die scapen in dat
 57624 iaer als die selue seyt etcetera
 57625 Dat iij. capitel van een lam
 57626 **35** AGnus dat is een lam ysidorus seyt
 57627 dattet gheseit is van enen griecxen voca-
 57628 bel ende is also veel als goedertieren want het
 57629 wordt dat onnoselste dier gheuonden van
 57630 allen dieren ende en quest niemant mit tan-
 57631 den noch mit hoernen noch mit claeuwen
 57632 ende so wes aen hem gheuonden wert dat
 57633 is al goet vleisch der spisen ende tvel tot
 57634 menigherhande oerbaer die wol of tha-
 57635 re ter cledinghe ende sijn dreck tlant me-
 57636 de te vetten die claeuwen ende hoernen ter
 57637 medicinen etcetera of als ysidorus seyt libro xij.
 57638 die latijnsche segghen dat agnus coemt
 57639 van agnoscendo dat is van bekennen want
 57640 agni dat sijn lammeren kennen hoer moede-
 57641 ren voer alle dieren want waert zake dat
 57642 een lam sijn moeder in enen groten cud-
 57643 de scapen verloren hadde het soudse we-
 57644 der vinden vluchs aen horen bleken **36** Item
 57645 als anicenna **37** ende aristotiles segghen soe wer-
 57646 den sommighe lammeren geboren des leyn-
 57647 tens tijt ende sommighe des herfst tijt en-
 57648 de die des leyntens ghelamt werden
 57649 dat sijn die meeste ende die starcste van craf-
 57650 ten ende vetter dan die inden herfst gelamt
 57651 werden ende die ontfangen werden als die
 57652 wint noerden is dat sijn die beste ende be-
 57653 ter dan die ontfangen werden als die wint
 57654 zuyden is ende alst zuken sal so voutet sijn
 57655 voerste knyen ende knielter op op dattet
 57656 te bet melc vander moeder crigen sal ende
 57657 het stoet die tepelen vander borsten op

57658 dat die melc darwaert te bet comen sal
 57659 ende mitten bleten soeket die moeder alst sijn
 57660 moeder verloren heeft ende alst sijn moeder ge-
 57661 uonden heeft soe wepelstertet mit sinen
 57662 startken van groter blijscapen ende ter stont
 57663 soeket die mammen ende het en zuuct nem-
 57664 mermeer die moeder ten moetet thoeft
 57665 eerst op heffen ende het heeft subtijl haer
 57666 ende cruust ende weder om ghecruilt die cou-
 57667 de hyndert den lammeren seer ende sonder-
 57668 linghe in reghenachtighen tijden ende het
 57669 verblijt hem inden gheselschap van veel
 57670 scapen ende alst alleen is so droeuet ende is
 57671 veruaert ende pleecht voer of ter zijden wt
 57672 te lopen huppelen ende springhen ende te spe-
 57673 len ende heeft grote ghenoechte Mer alst
 57674 enen wolf siet so ist alte seer veruaert ende
 57675 so lopet vluchs wech ende daert sinen stat ne-
 57676 met daer bliuet vast staen ende en dar hem
 57677 niet verroeren ende dan en bletet niet Mer
 57678 het siet onnozelen ende hoept dattet dye
 57679 wolf sparen sal om sijnre onnoselheit wil
 57680 dan alst vanden viant gheuangen wert ende
 57681 vanden vleischouwer ghebonden wert so
 57682 en slatet noch en bijt noch en stoet Mer
 57683 het zwijcht ende laet hem allen doen dat
 57684 si willen villen ende doden ende al wortet ten wey-
 57685 den ghedreuen ende weder gehaelt om te
 57686 doden het zwijcht stil als plinius seit het
 57687 is vreselic datmen die lammeren alleen laet
 57688 want waert zake datter een groot don-
 57689 re quaem ende dat si alleen waren si souden
 57690 steruen wanttet lam heeft natuerlic een
 57691 cranck hoeft ende daer om ist goet dat-
 57692 mense ouer een hoep hout so sijn si te coenre
 57693 Dat iiij. capitel van een iaerich lam
 57694 **38** AGnus anniculus dat is een lam
 57695 dat een iaer oudt is ende dit is dat
 57696 ghesontste vleische want alst niet meer

57697 en zuuct so wert hem sijn hetten gemeer-
 57698 ret ende dye oueruloedighe vuchticheyt
 57699 wordt ghetempert alsoe langhe alst niet
 57700 ghlubt³⁹ en is als gheseit wordt in die-
 57701 tis Item een lam dat iarich is ende heel
 57702 van lichaem ende zuuer van vleysch dat
 57703 is bequaem te offeren ende te eten ia al wa-
 57704 re sijn vacht besmet het waer nochtans
 57705 goet ten waer dattet in tvleische waer
 57706 die rudicheit of ander ghebreck soe en
 57707 docht daer toe nyet als dye gloze seyt
 57708 ouer exodi xij. ende iheronimus seit oeck
 57709 ouer leuiticus Item plynus seit libro viij.
 57710 capitulo lxvij. dat een iaerich lam bequaem
 57711 was inden outaren der goden ende sijn vel-
 57712 le is goet ter menschen behoef ende tvley-
 57713 sche mede ende ghelikerwijs datmen dye
 57714 ossen bewaert ende dat ander groot vee al-
 57715 so moetmen oec dye scapen hoeden ende
 57716 beschermen Item dyascorides seyt dattet
 57717 lam zwarte messe heuet ende worde hi mit
 57718 edick ghemengt ende dat hi dan geplaes-
 57719 tert worde so zuuert hi zwarte smetten
 57720 ende gheneest dat springhende vier ende
 57721 wort hy ghemengt mit was ende mit oli-
 57722 en so gheneestet seer dat verbrant is
 57723 Dat v. capitel van eender oyen
 57724 ⁴⁰AGna dat is een germ of een doch-
 57725 ter van enen ram ende is minre van lichaem
 57726 ende crancker dan dat manneken ende is
 57727 van minre hetten ende van meerre vuch-
 57728 ticheiden wes vleisch myn slimich is al-
 57729 soe langhe als si melck gheeft om dye
 57730 oueruloedicheyt der vuchticheyt alsoe
 57731 wel vander outheit als vander complex-
 57732 ien die den lichaem bouen gaet ende daer
 57733 om dat van haren vleysch ghewonnen
 57734 wart dat is fleumatich ende taye ende slimich
 57735 ende werdt qualiken verduwet ende alst ver-
 57736 duwet is so wertet nauwe vanden leden

57737 ghescheiden ende ysaac seit dat haer vley-
 57738 sche beter is ghebraden dan ghesoden
 57739 want ouermits den vier wordt die vuch-
 57740 ticheit verteert ende die gherm is veel ver-
 57741 uaeliken dan tmanniken want si heeft
 57742 myn hetten ende daer om en heeft si oec
 57743 gheen hoernen want al had sise si en sou-
 57744 der niet konnen oerbaren als auicenna seyt
 57745 Item aristotiles seyt oec libro iij. desen beesten
 57746 coemt oec wel een siecheit toe als wan-
 57747 neer dat si alte vet werden by den nye-
 57748 ren want waer dat die nyeren seer be-
 57749 dect sijn mit smeer soe steruen si ende daer
 57750 om pleechmense vanden goeden weyden
 57751 te iaghen op dat si niet alte vet werden
 57752 en sullen
 57753 Dat vi. capitel van een wylt zwijn
 57754 ⁴¹APer is een wylt zwijn of een beer
 57755 mit langhe houtanden ende is alte wreden
 57756 dier sinen vianden als ysidorus seyt libro
 57757 xij. capitulo i. Item die latijnsche heiten dyt
 57758 dier verres daer om dattet grote craf-
 57759 ten heeft als die selue seit ende die grye-
 57760 ken heitent flagres dat is wreet in duyts-
 57761 sche Item plynus ende auicenna segghen
 57762 dat aper alte fellen dier is want het wort
 57763 nauwe goedertieren al ist ghelubt al wer-
 57764 den alle ander dieren goedartieren⁴² als
 57765 si der cullen quijt sijn dit dier is also fel
 57766 ende also koen dattet om den doot niet en
 57767 gheeft want al sietet enen iagher tegen
 57768 hem comen mit enen yseren spietse het
 57769 en ontuliet hem niet Mer het gaet hem
 57770 tegen sonder enich veruarnis ende slaet
 57771 naden man mit sinen tanden ende het he-
 57772 uet twe houtanden die cromme sijn ter zij-
 57773 den vanden monde wtstaende die scarp
 57774 sijn nnde⁴³ seer snidende ende so wat daer me-
 57775 de ghehouwen wert in goederwijs dat
 57776 gaet af ende het heeft die tanden voer

57777 tzuwaert ende in die rechier⁴⁴ side heuet al-
 57778 te herden been dat breed is ende dicke dat
 57779 wy den schylt noemen den welken hy
 57780 altoes voer set om sijn lichaem mede
 57781 te beschermen ende hi pleecht sijn tanden
 57782 in die bome te houwen om te proeuen of
 57783 si vast staen ende gheuoelt hi datse plomp
 57784 sijn so et hi organum dat is berch pol-
 57785 leye ende kautse ende dan werden sijn tanden
 57786 scarp ende vast staende als auicenna ende ply-
 57787 nius segghen libro xxviiij. capitulo x. Men seit dat
 57788 ⁴⁵die orine vanden beere is goet totten ge-
 57789 brekee vanden oren ist dat si mit roesoly-
 57790 en ghemenghet wert Item sijn gal is
 57791 goet teghen den steen als gheseit wort
 57792 libro xxviiij. capitulo xl. ende sijn orijn is also zwa-
 57793 re want waert dat hise niet wt en worp
 57794 hy en soude niet op konnen staen mer hi sou-
 57795 de bliuen legghen of hy doot waer Item
 57796 die gal van desen verken maect enen lust
 57797 ter minnen Item die selue seit oec libro v.
 57798 dattet wilt verken seer die wortelen min-
 57799 net ende ondergraeft die aerde ende snijt die
 57800 wortelen mit sinen houwetande ende wor-
 57801 ter vet af wanneer dat hi seuen daghen
 57802 rust ende sonderlinghe als hy drinct lut-
 57803 tel ende hy vecht mitten wolue want dien
 57804 haet hi natuerliken want die wolf laecht
 57805 dicwijl des verkens ionghen ende hy gry-
 57806 petse dicwijl ende daer om als dye selue
 57807 seit heeft die nature den bere houtanden
 57808 ghegeuen om sine wiue daer mede te be-
 57809 schermen ende sijn kinder want die wiuen
 57810 sijn veel crancker ende van quaderre com-
 57811 plexien ende si bijt ende graeft nochtans
 57812 mit groter felheit Item die beer hou-
 57813 wet al opwaert mit sinen tanden ende daer
 57814 om mach hy qualiken yemant quetsen
 57815 die op sinen buuc gaet legghen ende twif
 57816 mach qualiken yemant quetsen die staen-

57817 de is ende wanneer die beer vecht so scu-
 57818 met hem sijn mont ende so doet hi oec als
 57819 hy hilict mit sinen wiue alle dese voer-
 57820 ghescreuen dinghen vertelt plinius ende doe-
 57821 ter wat toe int achtende boeck int ander-
 57822 de capittel daer hi seyt dat die beren en-
 57823 de die ander verken ghetandt ghebo-
 57824 ren werden Item egidius seyt dat die
 57825 beren alte fel sijn van moede ende sonder-
 57826 linghe inden tijden als si hiliken ende si vech-
 57827 ten alte waerdeliken voer haer wiuen ende
 57828 scrappen die aerde ende richten hoer bor-
 57829 stelen recht op ende houwen mitten tanden
 57830 ende proncken mitter borsten ende in dien ti-
 57831 den eten si luttel ende si lopen naden wyuen
 57832 ende daer om werden si dan magher en-⁴⁶
 57833 si soecken haer woenstat in donckeren ste-
 57834 den in valleien ende in bosschen daer si haer
 57835 ionghen beschermen moghen si leuen
 57836 van alrehande wortelen der bomen ende
 57837 van wilden vruchten ende als si woluen of
 57838 ander dieren ghewaer werden so strijden
 57839 si al voer haren iongen ende ist dat si mit-
 57840 ten ionghen niet ontlopen en mogen
 57841 so aenturen si haer lijf voer die ionghen ende
 57842 wanneer dat si sien dat si vechten moeten so
 57843 weintelen si inden modder ende latent slijc
 57844 al om haer lijf verharden op dat si alsoe
 57845 te bet ontganghen moghen Item aristo-
 57846 tiles seyt int seste boeck dat dye wiuen
 57847 vanden beren nader dracht alte wreet
 57848 sijn ende scoerense dye horen kinderen mis-
 57849 doen willen hier toe heuet plynius ghe-
 57850 seit Item ysaac seyt dat beren vleisch dro-
 57851 gher is ende myn coudt dan tam verken
 57852 vleisch ende dat is om des wil dat hy
 57853 ⁴⁷altoes lopende is ende hem roerende en
 57854 ende daer om oec dat hi droghe voetse-
 57855 le neemt daer om is sijn vetheit harder
 57856 ende tvleysch ghenoechliker teten ende

57857 daer om werden die huus beren dicwyle
 57858 gheslaghen ende ghearbeit eer dat si ge-
 57859 doot werden op dat hoer vleysch te sma-
 57860 keliker wesen sal Item dyascorides seit dat
 57861 sijn messe ghedroecht mit wine ende mit
 57862 water ghedroncken is hem goet die bloet
 57863 spuwen ende mit edick ghemengt geneest
 57864 hi die weute vanden zijden ende heylt ge-
 57865 broken benen
 57866 Dat vij. capitel vanden ezel
 57867 **48** Azinus dat is een ezel ende is gheseit
 57868 van sedendo dats van sitten want dye
 57869 lude op die ezels plaghen te sitten eer
 57870 dat si paerden creghen als ysidorus seyt libro
 57871 xij. het is een simpel dier ende is traech
 57872 ende daer om wast haest ghedwongen den
 57873 menschen onderdanich te wesen of men
 57874 seit datter gheseit of ghenoeemt is azi-
 57875 nus van a in griex dat is sonder in duyt-
 57876 **49** sche ende van senos in griex dat is sin in
 57877 duytsche dat is te samen alsoe veel als
 57878 sonder sin want die ezel heeft luttel sins
 57879 ende daer af coemt azellus dat is een klein
 57880 ezelen of een ionc ezel dat ghenoech-
 57881 licken is aen te sien dan dye oude ezels
 57882 want hoe dat hi ouder wert hoe dat hi le-
 57883 liker werdt als ruwe ende hart van haer
 57884 ende het is een melancolioes dier coudt
 57885 ende droge ende daer om ist natuerliken traech
 57886 ende zwaer dwaes ende vergetel nochtans
 57887 macht veel lasts dragen ende veel arbeids
 57888 doen ende etet vule spise als dijstel ende al-
 57889 sulke ruwer Item die ezel is vanden cley-
 57890 nen voghelkijs ghehaet die inden ha-
 57891 ghen nestelen als auicenna ende aristotiles
 57892 segghen want hi breekt haer nesten ende
 57893 stoert haer ionghen ende daer om plegen
 57894 die mosschen ende die ander cleyn vogel-
 57895 kens teghen den ezel te vechten want
 57896 ouermits sinen leliken roepen sijn si ver-

57897 uaert die voeghelkens ende vliegghen van
 57898 horen nest ende die ionghen steruen van hon-
 57899 gher ende hier om comen dye moederen
 57900 vanden voghelkens ende vliegghen den ezel
 57901 tusschen sinen oren ende bicken in sijn oghen
 57902 mit horen beck ende heeft die ezel enighe
 57903 wonden inden rugghe of in die zijde van-
 57904 den doernen of van slaen so vliegghen si den
 57905 ezel op tlijf ende bitenen int zeer ende quel-
 57906 len also seer ende so langhe dat hi van ho-
 57907 ren nesten loept ende al ist dat dat musken
 57908 cleyn is van lichaem nochtans en kan hem
 57909 die ezel nauwe daer teghen gheweren
 57910 Item aristotiles seit dat die rauwen den
 57911 ezel alte seer haet ende daer omme vliecht
 57912 hi opten ezel ende bict na des ezels oghen
 57913 hardeliken Mer die hollicheit vanden
 57914 oghen baet den ezel wat ende die dickic-
 57915 heit vander huut der oghebraeuwen die
 57916 hi toe luuct teghen die beten des vogels
 57917 ende hy heeft langhe oren daer hi die vo-
 57918 ghelen mede veriaecht Item aristoti-
 57919 les libro viij. seyt dat die bere gaern vecht
 57920 teghen den ezel ende teghen den stier al-
 57921 so langhe als hi raeuwe vleysch et en-
 57922 de die zake waer om is dit want hi gaer-
 57923 ne ghesaedt waer van horen vleisch Item
 57924 vanden ezelen seit plynus libro xxvij. int les-
 57925 te capittel die hoeuen vanden ezel ghe-
 57926 suffumigeert helpen also seer totten vruc-
 57927 hten **50** wt ten comen ia dat die dracht wt co-
 57928 met mit allen verworpen noch men sal
 57929 daer anders niet toe doen want die suf-
 57930 fumigacie doot dye leuende vruchte ist
 57931 dat si daer dicwyl by gedaen wert Item
 57932 die messe vanden ezel versch ghenomen
 57933 stempt die lopinghe vanden bloede en-
 57934 de die leuer is goet den ionghen kinde-
 57935 ren die ziecke sijn vanden vallenden euele
 57936 Item plynus seit libro xxvij. capitulo x. dat ezels

57937 melc ende oec sijn bloet sijn goet teghen be-
 57938 ten van scorpionen ende waert dat yemant
 57939 den ezel in sijn oer luysterden ende seyde
 57940 dat hi vanden scordioen ghequest waer
 57941 hi soude verlost werden Item alle venijnt-
 57942 heiden vlyen vanden aensicht des roecx
 57943 vander longhen Item daer wordt oec
 57944 gheseit in tselue boeck capitel ix. dat ezels
 57945 melc is goet teghen venijnden gipsum
 57946 ende teghen ceruze ende quicziluer Item libro
 57947 x. omnia ossa etcetera dat is alle dies ezels
 57948 beenre ghewreuen ende ghecoect sijn goet
 57949 teghen tvenijn ist dat die cokinge daer
 57950 si in ghecoect werden ghedroncken wert
 57951 Item die orijn des ezels die man is mit
 57952 nardus maect veel haers Item vanden
 57953 ezels seit oec plynus libro viij. capitulo xliij. dat
 57954 die ezel een dier is dat qualiken coude
 57955 liden mach ende daer om vijntmense sel-
 57956 den in couden landen als noerdwaert son-
 57957 derlinghe Item aristotiles seit al ist dat
 57958 die ezel seer cout ende droghe vau⁵¹ naturen
 57959 is nochtans mach hi alte veel hyliken
 57960 Mer hi en wordt ter gheenre oncuysch-
 57961 eyt beroert eer dat hy dertich maenten
 57962 oudt is ende hy en wynt niet voer dat hy
 57963 drie iaren vol heeft of derdalf waer af
 57964 dat plynus daer seit oec dac⁵² selue ende sel-
 57965 den brengt hi twee ionghen ende alst wijf
 57966 baren sal so scuwet si tlicht ende si soect die
 57967 duysternis op dattet die mensche niet
 57968 sien en sal ende si mynt haer dracht alsoe
 57969 seer Ia si soude wel doer een vier lopen
 57970 tot horen ionghen die ezel scuwet twa-
 57971 ter alte seer Ia hi ontsiet hem enen voet
 57972 int water te setten ende als hi daer toe ge-
 57973 dwongen wordt ouer een water te gaen
 57974 so pist hi daer in ende si en ghaen bi hem sel-
 57975 uen ouer gheen brugge daer si twater
 57976 moghen sien doer lopen als si daer ouer

57977 gaen Item die ezel heeft een cranc hers-
 57978 sen ende daer om heeft hy dicwijl een on-
 57979 gemac int hoeft dat hem altoes dunct
 57980 datter vliegghen voer die oghen vliegghen
 57981 datmen vertigo heit ende dese zuuct coemt
 57982 als hi te veel humoren heeft die mitten
 57983 wijnde ghemenjt sijn ende daer omme als
 57984 hy ouer die brngge⁵³ gaet ende hi doer dye
 57985 spleten vander brugghen int water siet
 57986 so heeft hi anxt dat hi int water vallen sal
 57987 ende si en willen niet of node drincken dan
 57988 op die beken daer si op ghewoen sijn te
 57989 drincken of daer si droechs voets gaen
 57990 moghen ende ist zake dattet water verwan-
 57991 delt is van groten reghen of van anderen
 57992 zaken dat si ghewoenlic sijn te drincken
 57993 dat en willen si niet gaern drincken ten
 57994 waer also gescaept als si plegen te drinc-
 57995 ken Item plinius seit waert zake dat die
 57996 ezelinne twe of drie meer of min gerst
 57997 coern ate die gedoept in tbloet van enen
 57998 appel so en soudese in so menighen iaer
 57999 niet ontfanghen als si gherst coernen ge-
 58000 gheten had ende van enen ezel ende van een-
 58001 re merye wordt een mule ende tot sulken
 58002 drachten kiestmen meryen dye beneden
 58003 hoer vier iaeren niet en sijn noch bouen
 58004 hoer thien iaeren ende van desen dieren sijn
 58005 twee gheslachten als tpaert dat is dye
 58006 henxt ende die ezelinne ende die ezel mitter
 58007 merrie ende dat een gheslacht hout hem
 58008 vanden anderen ten si dat si inder ionc-
 58009 heit mit malkanderen vander melc ghe-
 58010 voedt werden inder duysternisse want
 58011 diese pleghen te verwaren die brengghen
 58012 die volen vander merryen dat een henxt-
 58013 ken is bider ezelinnen als si sock is dat-
 58014 mense zuken mach daert doncker is int
 58015 eerst also dattet ionc ghewent wert dat
 58016 sock te drincken ende te zuken. ende wast ten

58017 lesten daer mede op ende dat henxtken sprin-
 58018 get dan mitter ezelinnen ende daer coemt
 58019 een mule af ende aldus doetmen oec van-
 58020 den ionghen ezelken dat een manneken is
 58021 dat brengtmen byder meryen inder duyster-
 58022 nis ende latet daer veel zuken ende wort daer
 58023 mede wennende als voerscreuen is vanden
 58024 anderen Item aristotiles seit libro xvi. ist zake
 58025 dat een ezel springt mit eenre merye die
 58026 van enen heynxt ontfaen heeft so sal dye
 58027 ontfanc te niet gaen om die coutheit sijns
 58028 sperma want die sperma vanden ezel is
 58029 natuerliken alte cout ende hoer materi ende
 58030 die materi vanden heinx is heet ende daer
 58031 om als dat hete mitten coude gemengt
 58032 wert so werter een getempertheit ende soe
 58033 macher een ontfanc af comen ende die vruch-
 58034 te behouden werden wanneer die paerde
 58035 of heinxken ghemengt werdt mitten wy-
 58036 uen der ezelen ende also oec die meryen mit-
 58037 ten mannekens der ezelen Mer die soen des
 58038 ezelkens ende der meryen dat is een mule
 58039 ende doech tot geenre winninge want dye
 58040 coutheit regneert in hem van vader ende van
 58041 moeder ende daer om en coemt vanden mu-
 58042 le niet als die selue seit Item die selue seyt
 58043 aldaer is dat die zake dat die ezelinne
 58044 ontfaet van enen heinx so is dat hilic dat
 58045 daer na coemt vanden ezel dat selue ende
 58046 doet veruaren ende te niet gaen datter ontfan-
 58047 ghen was dit selue is voer geseit Item
 58048 daer is een species van ezels diemen heit
 58049 azinus indicus ende heeft voer midzen int
 58050 hoeft enen hoerne ende en heeft mer een
 58051 hoeue in elken voet want alle dieren heb-
 58052 bende twee hoernen heeft enen ghesplitten
 58053 naghel inden voeten ende daer om azinus in-
 58054 dicus hebbende mer enen hoern ende en he-
 58055 uet mer enen nagel of hoeue inden voete
 58056 die niet gesplit en is als aristotiles seit libro ij.

58057 nochtans en heeft alle die⁵⁴ dat ghesplit-
 58058 te voeten heeft hoernen Mer het soude
 58059 billiker verkeert wesen ist dattet hoernen he-
 58060 uet so heuet gespitte⁵⁵ voeten alst openbaert
 58061 inden stier inden herten inden scapen ende in de-
 58062 ser gelijk als aristotiles daer seyt Item die sel-
 58063 ue seit libro vij. dat die ezel ende dye mule e-
 58064 ten vruchten ghelijc dattet paert doet ende
 58065 werden vanden cruden geuoedt ende werden
 58066 vet vanden water ende si minnen meer doncker
 58067 water dat modderich is dan claer water
 58068 mer die koe drinkt lieuer dat claer water
 58069 Item aristotiles seit int selue boec dat die ezels
 58070 dicwijl een zuuct krigen diemen nulide heit
 58071 ende dese siecte is eerst int hoeft ende vander
 58072 nazen loept hem vule fleume die seer he-
 58073 te is ende waert also dat dese fleume op-
 58074 ter longen viele so soude die ezel steruen
 58075 ende dese ezel ghevoelt meer couden dan
 58076 enich ander dieren Item die selue seit dat die
 58077 rugknoken vanden ezel alte starck sijn
 58078 mitten zenen te samen vergadert after
 58079 biden nyeren Ia veel starcker dan voer
 58080 op sinen scouderen ende daer in leitmen
 58081 den swaersten last after op sijn leynden
 58082 Item na dat die dach ende die nacht al euen
 58083 lang sijn so werden si ter minnen beroert
 58084 Item dat manniken trect die lucht van-
 58085 den wiue na hem ouermits den wijnde
 58086 ende also verkeert noch meer twijfken grij-
 58087 pet die lucht vanden man ende also wert
 58088 si van minnen bernende ende coemt totten
 58089 man als plinius seyt Item die selue ezel
 58090 heeft menighe onsalicheit. twelc alden
 58091 luden kondich is. want men doet hem
 58092 dicwijl meer doen dan hi doen mach hi
 58093 wert mit stocken geslaghen mit preke-
 58094 len ghesteken ende sijn mule mit breydelen
 58095 ghedwonghen ende als hi alle droefheyt
 58096 ende armoede gheleden heeft soe sterft hy

58097 ende voer alle den dienst ende arbeyt die hy
 58098 alle sine dage gedaen heeft so en mach
 58099 hi noch sijn velle niet behouden Mer het
 58100 wordt hem benomen ende wt ghetogen ende
 58101 tvleysch wordt voer den honden gewor-
 58102 pen sonder grauen Men vint veel pro-
 58103 prieteiten in sommighen anderen boecken
 58104 van sinen leden mer hier mede hebben
 58105 wijs ghenoech
 58106 Dat viij. capitel vanden slanghen
 58107 ⁵⁶ANguis dat is een slanghe ende pro-
 58108 perlic te spreken soe machmen anguis
 58109 nemen voer alle gheslacht van serpentes
 58110 dat hem vouden ende wenden mach ende dat
 58111 nemmermeer recht voert en gaet sonder
 58112 crommen. als ysidorus seyt libro xij. want si trec-
 58113 ken hem seluen voert mitter borsten ende
 58114 mitten buke. ende si heit oec coluber daer
 58115 om dat si inden donckeren bosschen of ho-
 58116 len veel woent ende daer sijn veel geslach-
 58117 ten van serpentes of slanghen ende alsoe
 58118 menighe gheslachten als daer sijn alsoe
 58119 menich venijn isser ende hoe veel specien al-
 58120 soe veel vresen ende hoe veel verwen alsoe
 58121 veel zericheiden als ysidorus seyt libro xij. ende
 58122 ghelikerwijs dat die slanghen schelen in-
 58123 der grootheit also schelen si inder quaet-
 58124 heit des venijns. het sijn sommige slangen
 58125 of serpentes die alte groot sijn seyt plinius
 58126 libro viij. capitulo xvij. ende megestenos scrijft dat
 58127 si alsoe groot sijn dat si herten ende stieren
 58128 slijnden want daer wasser een doot gesco-
 58129 ten mit armborsten ende mit anderen boghen
 58130 van regulus in enen strijde dye hondert
 58131 ende twintich voeten lang was wes velle
 58132 ende kynnebacken waren voer een tempel
 58133 ghehangen tot romen. ende duerde menich
 58134 iaer Item onder den keyser claudius in
 58135 ytalien was oec een serpent doot gesla-
 58136 ghen in wes buke een heel kint ghevon-

58137 den wert. ende alsulke serpentes quetsen alte
 58138 seer als nv mit byten nv mit slaen nv mit
 58139 blasen ende mit menigherleye als mit ste-
 58140 ken ende mit aensien ende also hebben oec dye
 58141 cleyne macht enen mensche quaet te doen
 58142 ende anderen dieren dispa is een serpent als
 58143 ysidorus seyt ende is also cleyn want wanneer
 58144 dattet ghetreden wordt so wortet nau-
 58145 we gheuoelt. wes venijnt enen mensche
 58146 doot eer dattet een voelt nochtans tve-
 58147 nijn den mensche geen seer en doet want
 58148 hi sterft sonder wee ende also is oec een ser-
 58149 pent dat tyrus heyt daer men dryakel
 58150 af maect als aristotiles seit libro vij. dat tegen
 58151 sijn venijnt kwm boete gheuonden wort
 58152 ende si schelen oec inder figueren ende inder
 58153 sceppenis want sommige hebben twe hoef-
 58154 den als amphibena dye daer om alsoe
 58155 gheuoemt is om dat si twee hoefden he-
 58156 uet dat een voer ende dat ander after of in-
 58157 den stert lopende ront om mit beiden hoef-
 58158 den Men seit dat dense ⁵⁷ serpent hoer alle-
 58159 ne beuelt den couden voer alle serpen-
 58160 ten dat selue seyt plinius libro viij. capitulo xxiiij.
 58161 ende seit dat amphibena een dnbbelt ⁵⁸ hoeft
 58162 heeft ende stort sijn wenijn ⁵⁹ tot enen mon-
 58163 de alleen wt. het ander serpentes mit veel
 58164 hoefden. want si sijn getwiooudicht ⁶⁰ of
 58165 gedryuoudicht of geuieruoudicht als
 58166 die selue seit Item ydra is een serpent
 58167 van veel hoefden als inden broeken van
 58168 archadyen openbaerde dat een prouin-
 58169 cie is of was ende men seyt doe daer een
 58170 gheslaghen was doe wiessen daer drie
 58171 hoefden wt Mer dat is een segghen seit
 58172 hi want het is kundich dat ydra een ste-
 58173 de was die wateren wtspuende was die
 58174 die stede die daer by stont verderuende
 58175 was In die welke als die een ganc ge-
 58176 stopt was so spronghen daer veel ander

58177 wt ende als dat hercules sach doe verbar-
 58178 nede hi die stede ende also sloot hi die toe-
 58179 pade des waters ende daer om seytmē
 58180 dat hercules den serpent ydrām mitten
 58181 vijf hoefde dode als ysidorus seyt libro xij. Item
 58182 die serpēten schelen inder verwen want
 58183 sommighe sijn zwart sommighe root als ty-
 58184 rus ende dat sijn die quaeste⁶¹ ende sommige sijn
 58185 speckelich als die serpent scitalis ende is
 58186 van alte menigherhande verwen ende dyt
 58187 serpent cruupt seer traechlick mer want
 58188 het alsoe menigherleye wonderlike verwe
 58189 heeft so bedrieghet die luden diet aen-
 58190 sien dat si van hem niet sceyden en konnen
 58191 ende hoe datter meer van verwen is hoe
 58192 dattet feller ende venijnder is want men
 58193 seit dat sijn venijn alte quaet is ende die sel-
 58194 ue serpent is also heet dat hi des wyn-
 58195 ⁶²ters mitten liue inden snee laghe het sou-
 58196 soude barnen Item ysodorus seyt dat ophi-
 58197 tes is een serpent ghesprenkelt mit ve-
 58198 le stippen ende also menighe sonderlinghe
 58199 stippel als hy heeft soe menich venijn
 58200 heeft hi in Item die serpēten schelen
 58201 oec inder woenstat want sommighe sculen
 58202 ende woenen in hōlen vander aerden ende lec-
 58203 ken den puluer ende zuken die vñchticheit⁶³
 58204 als plinius seyt Item daer isser sommighe
 58205 inden wateren ende inden oueren vanden
 58206 water als erindris ende so wie daer af ge-
 58207 slaghen wert die ladet water Item ysi-
 58208 dorus seyt libro xij. datter een serpent is
 58209 dat rinatrix heit dattet water venijnt te
 58210 maken pleecht want in wat water dat
 58211 dese serpent coemt dat maect hi venijnt
 58212 als lucanus seit sommighe ander woenen
 58213 inden bosschen ende in donckeren hōlen dye
 58214 cleyne voghelkijns vanghen ende cleyne
 58215 beestkens wten welken si die vuchtich-
 58216 eit zuken als aristotiles seyt libro xiiij. ende dese

58217 serpēten pleghen den luden te misdoen
 58218 die inden bosschen of inden velden sla-
 58219 ⁶⁴pen als si den mont open vinden so crn-
 58220 pen si daer in also wel iuden⁶⁵ mensche als
 58221 in anderen beesten want si minnen dye
 58222 warmte ende die humoren vanden liue die
 58223 zuken si Mer hier tegen vecht een beest-
 58224 ken datmen saura heit dat is een lacer-
 58225 te want wanneert verneemt datter een
 58226 mensche inden velde leyt ende slaepet
 58227 ende dat die serpent coemt ende wil den
 58228 mensche inden mont loepen so springhet
 58229 die laceert op des menschen aensichte
 58230 die daer slapende is ende wecten op dat-
 58231 ter die slanghe nyet in lopen en sal. Ia
 58232 dese laceert vecht teghen dese slanghe
 58233 om des menschen wille. als auicenna
 58234 seyt. Item ysidorus seyt dat wanneer
 58235 dese laceerten oudt werden soe werden
 58236 si blint ende dan so gaen si in een hōl van
 58237 eenre wech teghen dat oeste ende luken
 58238 hoer oghen op als die sonne op gaet en-
 58239 de so werden si verlicht. Item daer is
 58240 een serpent als ysidorus seyt libro duo-
 58241 decimo dat salamandra heit ende ple-
 58242 ghet inden viere te wonen wes venijnt-
 58243 heit alte craftich is by dat die ander sijn
 58244 dese serpent doodter veel teffens want
 58245 coemt hy aen enen appelboem soe ve-
 58246 nijnt hi alle die appelen die daer opten
 58247 bome staen ende so wye daer af et dye
 58248 veruaert ende sterft ende al waert dat
 58249 die appel in enen put viel hi soude alle
 58250 den put venijnt maken Item dese sala-
 58251 mandra lesschet dat vier ende hi mach
 58252 midzen inder vlammen leuen sonder ver-
 58253 barnen dat hem die brant niet en deert
 58254 ⁶⁶Mer hi doettet vier wel wt gaen als ysi-
 58255 dorns daer seit dese gelikenis seyt oec
 58256 plinius libro x. capitulo xvij. dat salamandra

58257 is ghelijc der laceerte inder figuren ende
 58258 openbaert selden dan alst veel reghent
 58259 ende alst claer weder is so en thonet hem
 58260 niet ende het is alsoe zeer coudt aen te
 58261 tasten dat een mensche daer af verscri-
 58262 ken soude ende datmen daer mede vier
 58263 lesschen soude ende dese serpent spuwet
 58264 wt sinen monde oft melckich etter waer
 58265 ende worde een mensche daer mede ge-
 58266 raect soe soude hem alle sijn haren ont-
 58267 uallen ende die stede daer dat gheraect
 58268 waer soude verkeert werden in alte qua-
 58269 der verwen Item die serpentes schelen
 58270 in horen voertganc want sommige cru-
 58271 pen altoes cromme ende sommige al-
 58272 toes recht als ysidorus seyt libro duodeci-
 58273 mo Centris is een serpent dat onbuech-
 58274 som is dat altoes enen rechten wech maect
 58275 als lucanus seyt ende daer isser sommi-
 58276 ghe die crom crupen op haer borst ende
 58277 daer isser sommige die oec opter borsten
 58278 crupen ende houdent hoeft recht op als
 58279 een waterich serpent ende een ander dat
 58280 chelidros heyt dat een stede daert ouer
 58281 crnupt⁶⁷ mit allen verderft ende doet die
 58282 stede venijn roken als lucanus seit want
 58283 waert zaeke dat hem dit serpent crommen
 58284 woude alst liep het soude terstont bor-
 58285 sten Item die serpentes schelen oec veel
 58286 inder vaerdicheyt want dye een is vaer-
 58287 dich ende die ander is traech want sica-
 58288 lis daer voer af geseyt is die is oec seer
 58289 traech ende sommige ander sijn alsoe
 58290 snel dat si schijnen of si vloghen als ia-
 58291 culus want dese iaculus springet op enen
 58292 boem ende als hem enich dier bi coemt
 58293 of teghen daer springhet hi op ende do-
 58294 det als ysidorns⁶⁸ seyt ende alsoe syn oec
 58295 veel serpentes in arabien mit vloghe-
 58296 len ende veel luden heytense syrene dye

58297 meer lopen dan heynsten ende daer om
 58298 seytmen dat si vliegghen ende een men-
 58299 sche sterft van sinen venijn eer dat hi pine
 58300 of zericheyt geuoelt als dye selue seit
 58301 Item si schelen in quaeder scalcheyt of
 58302 in quader wijsheit alst openbaert in ceras-
 58303 tes dat een serpent is mit hoernen dat hem
 58304 huudt onder tsant ende steect die hoer-
 58305 nen buten op dat hi die beesten locken mach
 58306 tot hem als voghelen ende ander die-
 58307 ren want die dieren wanen dat die hoer-
 58308 nen aes sijn of dingen die men eten mach
 58309 ende dese cerastes heeft hoernen als een
 58310 ram die hy bloot opt tsant laet legghen
 58311 op ghericht ende als dan dye beesten co-
 58312 men ende wanen enen weder of enen ram te
 58313 vinden begrauen soe vinden si daer een
 58314 venijnde slanghe legghen ende dan grij-
 58315 pet hi die dieren ende venijntse alsoe is
 58316 oec boas dye serpent als ysidorus seyt
 58317 in ytalien dye welke den beesten volcht
 58318 mit groter zwaericheit ende coemt al hey-
 58319 melic aen den mannen vanden busselen
 58320 ende zuuctse doot ende heeft sinen na-
 58321 me van bos dat is vanden os als ysidor-
 58322 us seit Item noch sijn dair veel ander
 58323 naemen ende gheslachten der serpentes
 58324 als aspides vipere ende dracones van-
 58325 den welken men na seggen sal Mer als
 58326 ysidorns⁶⁹ seit in libro xij. alsoe veel is tge-
 58327 tal der beten als daer namen sijn ende int
 58328 ghemeyn so sijn alle angnes⁷⁰ dat sijn slan-
 58329 ghen van couder naturen ende si en slaen
 58330 nyet lichtelicken ten si datse verwarmt
 58331 werden want also langhe als si cout sijn
 58332 so en doen si niemant niet ende daer omme
 58333 scaet haer venijn meer des daechs dan
 58334 des nachts ende des winters leggen si in
 58335 enen cloot te samen gewonden ende des so-
 58336 mers ontwijnden si hem ende als si dan verhetten

58337 soe sijn si fel ende tvenyn loept eerst biden
 58338 groten aderen al om doer tlijf ende na totten
 58339 arterien ende coemt also ter herten ende doot
 58340 den mensche Mer het en mach den men-
 58341 sche niet scaeden alsoe langhe alst bloet
 58342 niet geraect en is Item lucanus seit dat
 58343 alle vernijn cout is ende daer omme die zie-
 58344 le die vierich is scuwet dat venijn datter co-
 58345 ut is Men leest in genesi dattet serpent scal-
 58346 ker was dan enich dier op aertrijck Item
 58347 ysidorus seit dat alle slanghen een plomp
 58348 ghesicht hebben mer si horen nauwe want
 58349 haer oghen sijn al ter zijden bi den hoef-
 58350 de ende daer en is gheen dier dat also
 58351 buechsommen tonghe heeft als die slan-
 58352 ghe doet want als si toernich is so roe-
 58353 ret sise so zeer dat die tonge schijnt drie-
 58354 uoudich te wesen al ist nochtans dat si-
 58355 der mar een en heeft Item die slanghe
 58356 sijn so vucht dat si ouer al daer si crupen
 58357 datter eenrehande slimicheit after blijft
 58358 Ende al ist dat si gheen voeten en hebben
 58359 nochtans trecken si hem seluen voert mit-
 58360 ten ribben ende mitten buke ende so waer dat
 58361 si gheraect wordt vanden buke allanges
 58362 totten hoefde toe so wordt si te cranc-
 58363 ker om horen ganc te maken want waer
 58364 een slach op een ribbe coemt die gaet on-
 58365 tween Item ysidorus seit dat die serpen-
 58366 ten lange mogen leuen sonder eten ende si
 58367 werden also oudt dat si den ouden rock
 58368 wt doen ende trecken enen nuwen aen want
 58369 als si oudt werden soe doen si den rock
 58370 wt ende dat gheschiet ouermits enen en-
 58371 ghen gate daer si doer crupen ende als dat
 58372 oude velle af is so crighen si enen nuwen
 58373 huut als ysidorus seit libro xij. die manier
 58374 vander vernuwinghe der slanghen wort
 58375 thans wonderlic ghesien want als phisi-
 58376 ologus seit die slanghe als si ghevoelt

58377 dat si ziec is van enigher zuucten of van
 58378 enighen ouderdom so vast si langhe van
 58379 spisen op dattet velle also te bet vanden
 58380 vleysche verlost mach werden daer nae als
 58381 ⁷¹si een bitter cruyt gheproeft mach heb-
 58382 ben soe moeten si oec spuwen ouermits
 58383 dye grote craft des cruuts ende dan lo-
 58384 sen si dat vernijnde dynck daer si ziecke
 58385 af gheweest hebben twelc dat die zae-
 58386 ke hoerre zuucten was ende nyet lang
 58387 daer nae baden si hem inden water op
 58388 ⁷²dattet vel te bet ghetempert werden
 58389 sal ende dan soe crupen si terstont in een
 58390 ⁷³enghe gat op dattet oude velle te bet
 58391 af slupen sal ende alst af gheslopen is soe
 58392 gaen si terstont legghen ter sonnen en-
 58393 de droghen hem dan seluen ende ver-
 58394 crighen dan int ouerste vanden vleysch
 58395 een nuwe velle ende als si al haer craf-
 58396 ten weder hebben soe sien si veel claer-
 58397 re dan si te voeren waren ende crupen
 58398 veel starkeliker ende eten oec gierliker
 58399 in allen dinghen Item dese vernuwin-
 58400 ghe segghen plinius ende auicenna mit
 58401 aristotiles dat si al doen in enen daghe
 58402 ende doen dat oude velle af ende vercla-
 58403 ren haer oghen ende crighen haer craf-
 58404 ten weder dit seyt plynius int viertien-
 58405 de boeke Item pytagoras seit dat van-
 58406 den morghe eens doden mensche dat in-
 58407 den rugbeen leyt een serpent wordt ende
 58408 ist datmen dit alsoe geloeft aldus te ge-
 58409 schien soe salt billiken gheschien als ge-
 58410 likerwijs dat den mensche den doot co-
 58411 met ouermits den seluen serpent alsoe
 58412 werdt oeck ghemaeket een serpent die
 58413 steruen sal ouermits de doot des menschen
 58414 als ysidorus seit Item plynius seit int vijftien-
 58415 de boeck ende int sese ende viertihste ⁷⁴capitel dat
 58416 een
 58416 slange wast wten morghe des rugbeens

58417 vanden mensche want si comen voert mit
 58418 eenre heymeliker ende blinder oprisinge
 58419 also doen si oec inden gheslacht der vier-
 58420 uoetiger dieren Item ysidorus seyt aldaer
 58421 Men seit dat die serpent enen naecten
 58422 man ontsiet noch hi en dar hem niet ge-
 58423 naken Item plynius seit dat die spekel
 58424 eens nuchteren mensch is den serpenten
 58425 een venijn ende ist dat si daer af proeuen so
 58426 steruen si Item het sijn ander wonder-
 58427 like proprieteiten vander slangen die edel
 58428 sijn die welke vanden anderen auctoers
 58429 bewijst werden die speciael sijn als van
 58430 diascorides van aristotiles ende van auicenna ende
 ic

58431 wilder sommighe hier mede onder sayen
 58432 ende dyascorides seit dat die serpenten des win-
 58433 ter tijts scuulen inder duysternis als in
 58434 hollen daer si haer ghesicht byna verlie-
 58435 sen om des wil dat si also lange int donc-
 58436 ker legghen ende des leyntens tijts als
 58437 si beghinnen wten hollen te crupen so ge-
 58438 voelen si dat si niet wel en sien Mer so
 58439 gaen si dan soecken een cruut dat venne-
 58440 coelheit of sijn wortel ende wriuen haer o-
 58441 ghen daer mede Item plynius ende auicen-
 58442 na seggen vanden serpent libro ij. dattet ser-
 58443 pent luttel drinct wanneer dattet ghie-
 58444 rich is of hongerich ende het haet dye
 58445 luht⁷⁵ vander ruten ende daer om schuwet
 58446 die serpent den wezel wanneer hi ge-
 58447 voelt dat die wezel rute ghenomen he-
 58448 uet ende also rasch als die serpent die ru-
 58449 te ghebroken⁷⁶ heeft soe en ken hy niet we-
 58450 ch comen Item die serpent zuucht gern die
 58451 vuchticheit vanden vleijsch gelikerwijs
 58452 dat dye spin zuucht die vlieghe ende dye
 58453 serpent slynt die eyeren vanden voghelen
 58454 ende die ionghe leuendighe voghelen me-
 58455 de ende als hise geslijnt heeft so schiet hy-
 58456 se afterwaert ende laetse daer wt ende en

58457 laetse inden buke niet dueren Item ari-
 58458 stotiles seit libro ij. dat die binnenste ende dye
 58459 darmen vanden serpenten syn ghescaept
 58460 als die darmen der vieruoetiger dyeren
 58461 die eyer legghen nochtans en hebben si
 58462 gheen cullen Mer si hebben wegghen of
 58463 ganghen als sijn die wegghen der visschen
 58464 ende haer moederen inden liue sijn lanck
 58465 ende ghedeylt ende haer darmen sijn lanck
 58466 nader lengten haers lichaems ende die
 58467 tonghen vanden serpenten sijn zwart lan-
 58468 ghe ende subtijl ende in tweek ghesplit en-
 58469 de uoer scarp ende daer om gaen si veel
 58470 wt ende sijn licht te beroeren ende dye
 58471 buke vanden serpenten is lang ende en-
 58472 ghe ende is den bredden darm ghelijck
 58473 ende die darm wordt ghelijck den honts
 58474 darm ende na den buke heeft hy enen
 58475 cleynen darm die comende is of strec-
 58476 kende totten wtganghe der oueruloe-
 58477 dicheit ende heeft een cleyn hart biden hal-
 58478 ze ende is den nyeren ghelijc int aensien
 58479 ende naest den hart is die longhen In
 58480 die welke zenighe deelen dye subtijl sijn
 58481 onghewonden sijn nederhangende van-
 58482 der harten ende nader longhen is een lan-
 58483 ghe leuer ende wtgherect ende daer op een
 58484 gal alst is inden visschen die groot sijn ende
 58485 inden cleyen serpenten is die gal opten
 58486 darmen ende die milt inden serpenten
 58487 is ront Item die tanden vanden serpent
 58488 sijn zeer scarp wedergecromt een luttel
 58489 ⁷⁷ende versament nochtans sijn st ghescei-
 58490 den nader saghen of nader vilen want
 58491 sommighe die lang sijn staen als een sa-
 58492 ghe gescheiden ende si hebben dertich
 58493 ribben na den ghetale der daghen van-
 58494 der maent ende men seit dattet ionghe
 58495 zwaluen gheuult inden neste ist zake dat
 58496 hem yemande hoer oghen doerboert

58497 ende wint hem tgesicht wt het sal weder
 58498 comen ende die sterten vanden serpenten als
 58499 der laceerten wassen na dien dat si af ge-
 58500 sneden sijn Item dye serpenten maken eye-
 58501 ren eerst inden liue ende daer na werpen sise
 58502 alleincsken wt ende niet tot enen mael van-
 58503 den welken dieren comen wtghenomen
 58504 tyrus dat vipera is Tyrus dye serpent
 58505 als aristotiles seit libro iij. wynt dieren binnen
 58506 ende eerst maect hi eyer binnen ende van dien
 58507 eyeren werden dieren binnen ghewonnen
 58508 ende daer om werdt daer gheseyt dat ma-
 58509 trix dat is die moeder vanden anderen ser-
 58510 penten lang is nader sceppenis des lic-
 58511 haems ende die moeder beghint van be-
 58512 neden ende gaet opwaert aen beiden zijden
 58513 ende wort gedeilt in tween delen ende hebben
 58514 tusschen hem een onderscot ende daer omme
 58515 sijn die eyer een scarpicheit inder moeder
 58516 Item aristotiles seit libro v. dat die serpenten
 58517 hem also vast deen in dander winden als
 58518 si hiliken dat si schienen een lichaem te
 58519 wesen mit tween hoefden Item aristotiles libro
 58520 iij. seit dat tyrus wanneer dat hi enen vo-
 58521 ghel of anders wat slindt so richt hi hem
 58522 eerst op ende na twengt hi hem ter tijt to
 58523 dattet binnen come dat hy gheslonden he-
 58524 uet want sijn maghe is cleyne ende subtijl
 58525 ende die zerpenten mogen lange leuen twelc
 58526 openbaert vanden serpenten die die co-
 58527 mans verwaren Item aristotiles libro viij. galienus i.
 58528 die weezel vecht teghen die serpent ende
 58529 bewaert hem mitten voetsel vander ru-
 58530 ten ende sonderlinge vecht hi teghen die ser-
 58531 penten die muze eten want die weezel
 58532 pleecht die muze seluen te eten Item hy
 58533 seit daer libro vij. dat die serpenten den wi-
 58534 ne zeer minnen ende daer om sijn si gaerne
 58535 onder den wijngaert ende si minnen tmele
 58536 zeer ende daer om volghen si die lucht van-

58537 den melc ende daer om waer enich serpent
 58538 ghecropen in eens menschen buke dye
 58539 soudemen mitter lucht vanden melc wt
 58540 crighen als die selue seyt ende dyascorides oec
 58541 Item aristotiles seit libro xiiij. dat die ser-
 58542 penten hoer hoeft moghen legghen op
 58543 haren aers nochtans dat haer lichaem
 58544 midzen ongherort⁷⁸ blijft Item die sel-
 58545 ue seyt dat die serpenten int water zwem-
 58546 men sonder bughinghe des lichaems
 58547 ghelikerwijs dat si crupen opter aerden
 58548 die natuer en heeft die serpenten gheen
 58549 voeten ghegheuen mede te gaen noch
 58550 vinnen mede te zwemmen ende dat doet
 58551 dat si alsoe lange sijn van liue want had-
 58552 den si veel voeten ghehadt soe souden
 58553 si van quaden beroeren wesen ende had-
 58554 den si oec veel vinnen so waren si oec van
 58555 zwaren voertgange Item men vint vis-
 58556 schen die den serpenten oec gheliken in-
 58557 der lengten die om der seluer saken wil
 58558 luttel vinnen hebben of en gheen ende
 58559 zwemmen sonder bughen vanden lichaem
 58560 als dye lampreiden ende eenrehande
 58561 visschen diemen agri hiet of fastares en-
 58562 de sijn eenrehande alen vander zee en-
 58563 de daer om want alsulke visschen ghe-
 58564 lijck den serpenten sijn inder sceppinge
 58565 als si ghescepen werden so hebben si al-
 58566 leen twe vinnen voer ende si bughen hoer
 58567 lichaem voer die vinnen Item die ser-
 58568 penten hebben oec darmen wten welken
 58569 hoer oueruloedicheit gaet als ander win-
 58570 nende dieren Mer si en maken gheen o-
 58571 rijen want si en hebben nerghents gheen
 58572 wegghen daer si doer liden mocht Item
 58573 die serpenten wijnden in malkanderen
 58574 als si hyliken want si en hebben gheen
 58575 roede noch cullen si en hebben gheen roe-
 58576 de dat is scaft want si geen been en heb-

58577 ben ende si en hebben gheen cullen want si te lan-
 58578 ge van liue sijn ende waert zake dat si cul-
 58579 len hadden so soude haer sperma vercoudt
 58580 werden om die traechheit sijns wtgangs
 58581 ende also en doecht niet tot enigher win-
 58582 ninghe Item selden vallet datter gebreck
 58583 coemt inden lichaem der serpenten ende dat
 58584 gheschiet om der figuren der moeder dye
 58585 inden liue is die welke ront recht ende
 58586 enghe is Item dese ende veel ander proprie-
 58587 teiten der slangen ende der serpenten vertelt
 58588 aristotiles ende haer natuere die welke lange
 58589 waren te vertrecken Mer mit desen is te-
 58590 hans ghenoech gheseit int ghemeyn
 58591 ende vanden anderen salmen noch hier
 58592 na seggeen⁷⁹ in die letter s. etcetera
 58593 Dat ix. capitel van een slang genoemt aspis
 58594 ⁸⁰Aspis is een slange van biten ende van
 58595 venijn alte sonderlinghen quaet Item
 58596 ysidorus seit libro xij. capitulo iij. datter menigher-
 58597 hande species sijn vanden aspis ende heb-
 58598 ben ongelike werken om te quetsen ende
 58599 quaet te doen als dispas dye int latijn
 58600 sicala heit want wien dat si raect die sterft
 58601 van dorst Item yspualis is een geslacht
 58602 van aspis die inden slape doot want een
 58603 mensche die daer af ghequest wert sterft
 58604 al slapende dese serpent settede cleopa-
 58605 tra aen haer lijf ende starf si al slapende Item
 58606 amazors is oec een aspis ende so wien dat
 58607 si raect die sterft al bloedende Item pres-
 58608 ter is een vreselic aspis dye altoes mit
 58609 enen openen monde tvenijn wt geeft dye
 58610 hier af ghequest wert die sterft alte leli-
 58611 ken Item seps is een venijnt aspis ende
 58612 wert een mensche hier af gequest soe veruaert
 58613 een mensche vluchs ende tlichaem smout en
 58614 wech mit beenen mit zenen ende mit alle den
 58615 lichaem Item daer sijn noch veel ghe-
 58616 slachten van aspis want waert zake dat

58617 een mensche een glauie in die hant had-
 58618 de ende staecse daer mede tvenijn soude
 58619 die glauie langes schieten ende doden den
 58620 mensche diese in die hant hadde als aui-
 58621 cenna seit int boec daer hi vanden venijn
 58622 leert soeket bouen libro v. int capittel vanden
 58623 venijn van aspis of vanden gheslachten
 58624 als hi seit libro xij. Men seit dat aspis wan-
 58625 neer dat si den wispelaer diese te vangen
 58626 pleecht gheduecht ende beghint te luyste-
 58627 ren na sinen sange die hi maken kan en-
 58628 de conterfeyten of hi een aspis waer op
 58629 dat hise wten hole locken mocht so gaet si
 58630 toe als si niet wt en wil so duwet si dat
 58631 een ore stijf tegen die aerde ende dat ander
 58632 oer stopt si mit horen stert op dat si sijn flei-
 58633 tinge niet horen en sal hier toe heuet ysidorus ge-
 58634 seyts Item plinius seit van aspis libro viij. capitulo
 58635 xxiiij. dat die lede die vander aspis ghe-
 58636 slagen worden die heffen ende zwellen ende men
 58637 machse kwm of niet ghenesen men hou-
 58638 wet vluchs af datter geraect is ende de-
 58639 se slangen minnen malkanderen mit groter be-
 58640 geerten ende si en mogen sonder geselschap niet
 58641 wel leuen want warter een doot geslagen
 58642 so sal die ander den dootslagher volghen
 58643 alle dat si mach om wrake te doen ia al
 58644 waren daer veel menschen ouer een hoep
 58645 si en sal den luden niet misdoen Mer den
 58646 recht sculdighen sal si veruolgen na horen
 58647 vermoghen ende doden dien mensche kan
 58648 si dien crigen Mer want die mensche zeer
 58649 loopt recht wt ende si recht wt niet sien en
 58650 kan dan ter zijden wt so ontgaet die men-
 58651 sche dicwijn Item marcianus seit dat as-
 58652 pis den affris ende marcis gheen quaet
 58653 ⁸¹en doet want die en ghelouen hoer kin-
 58654 daren niet die van hem comen ende hebbense
 58655 suspect ende werpen hem tegen den aspis ende ist
 58656 dat si van horen zade sijn so en doet hem di⁸²

58657 aspis geen quaet Mer sijn si ouerspeel-
 58658 rers vander aspis so steruen si vluchs ende
 58659 dat seit plynus claer libro viij. int leste capit-
 58660 tel ende also vintmen oec dat die serpen-
 58661 ten sparen die land lude die daer wonen
 58662 daer die serpentes sijn al sliepen si oec Mer
 58663 ander volc dat van vreemden landen waer
 58664 die souden si doden Item plynus seyt dat
 58665 ⁸³aristotiles in eenen boeke wt gheeft
 58666 dattet in enen berghe is daer die gasten
 58667 vanden scorpioenen niet ghequest en wer-
 58668 den Mer die daer int lant wonen wer-
 58669 den wel ghedoot vanden scorpioens
 58670 Dat x. capitel vanden spynnen
 58671 ⁸⁴ARania dat is een spin ende ysidorus seit
 58672 libro xij. dat die spin een worm is ghenoeft
 58673 vanden voetzel der luchten die in eenre cor-
 58674 ter tijt langhe draden maect ende en rust
 58675 nemmermeer webben te maken twelc een
 58676 cost verloren is want een lichten wint of
 58677 anders wat heeft dat dat web schier ver-
 58678 derft ende dan heeft die spin al horen ar-
 58679 beit verloren Item auicenna seit want die
 58680 spin een cleyn crupende dier is mit veel
 58681 voeten als mit sessen of mit achten ende die
 58682 heeft si altoes effen ende nemmermeer on-
 58683 ghelijc ende dat was noot of hoer voert-
 58684 ganc soude altoes gelijc wesen als hoer
 58685 last is en dat is ghemeyn inden dieren die
 58686 twe voeten of meer hebben ende si heeft dat
 58687 een been langher dan dat ander ende som-
 58688 mighe corter ende dat is om menigher-
 58689 hande werck dat si werken want mit som-
 58690 mighe voeten subtijlt si die draeden ende in
 58691 sommighen maect si enen cnope ende mit som-
 58692 mighen cnoept si die draden te gader ende
 58693 mit sommigen cruypt si die draden al langes
 58694 ende als si wil so hangse ⁸⁵haer seluen mid-
 58695 zen inden webbe onberuerliken ende die
 58696 spin voelt nauwer dan enich dier dat an-

58697 ghelen heeft ende als si also midzen inden
 58698 webbe hangt vluchs geuoelt si een vlie-
 58699 ghe ist dat si aen den webbe raect daer
 58700 si vluchs toe vaert ende grijptse als horen
 58701 viant ende zuuct haer eerst die vuchtich-
 58702 eit vten hoofde ende daer af leeft si want
 58703 die smake is haer also zoet ende also sma-
 58704 kelic als der byen thonich is als die sel-
 58705 ue seyt ende aristotiles Item daer is ondersceit
 58706 inden gheslacht der spynnen als aristotiles
 58707 seit libro v. ende twijf is meerre van lichaem
 58708 dan die man ende heeft langher been ende
 58709 boechsommer ende abelre te roeren om te
 58710 weuen ende als die selue seyt libro v. inder
 58711 tijt des hilicx ende der minnen so trect dat
 58712 wyf den man tot haer ouermits den dra-
 58713 den des webs ende die man trect nae dat
 58714 wyf ende dese aenhalinghe en laet niet af
 58715 thent si vergader ⁸⁶werden ende tmanneken
 58716 wordt gheleit opten buke des wijfs ende
 58717 dese manier is noot in hem om die ron-
 58718 dicheit des buucs ende dese coniunctie dat
 58719 is vergaderinghe geschiet meest int eyn-
 58720 de vander leynten ende int beghin vanden
 58721 zomer ende inden herfst ende int beghin van-
 58722 den winter in desen tween tijden sijn dye
 58723 spinnen venijnste Item aristotiles seyt libro viij.
 58724 dat-
 58725 ter veel gheslachten van spinnen sijn want
 58726 sommighe sijn cleyn ende van menigher-
 58727 hande verwen ende sijn scarp ende lopen zeer
 58728 daer sijn andere die meerre sijn ende zwart
 58729 inder verwen ende haer bynnenste benen sijn
 58730 langer ende dese sijn van tragerre berue-
 58731 ringhe dan als si minnen willen ende dese
 58732 zwarte weuen bider aerden bynnen den
 58733 gaten ende bliuen in haer weuinge ter tijt
 58734 toe datter een vliege of een ander beestken
 58735 in vliecht die si dan gripen ende ist dat si hon-
 58736 gher hebben so sukense hoer vuchticheit
 58737 wt ende dan draghen sise in haer hol ende

58737 houdense daer thent hem hongert ende
 58738 als si alle die vuchticheit wt hebben soe
 58739 werpen si dat ouerscot wech ende dan comen
 58740 si weder tot horen nette om meer te van-
 58741 gen ende en vangt niet eer ten is weder ge-
 58742 maect datter aen tnet ghebroken was ende
 58743 waert dat yemant haer web brake so sou-
 58744 den sijt weder maken biden onderganc
 58745 der sonnen of by der opganck der son-
 58746 nen want dan vallen veel beestkens in
 58747 die netten ende twijf baert ionghen en-
 58748 de iaecht vliegghen ende ander beestkens
 58749 ende tmanniken helpt haer ende als si groot
 58750 is so huut si haer op dat si niet ghesien
 58751 en sal werden twijf leyt eyeren daer eerst
 58752 cleyne spinnekens af comen ende vluchs
 58753 setse die moeder mede te werke aen tweb
 58754 hoe ionc datse sijn ende si scicken hem fijn-
 58755 lic daer toe ende weuen mede recht of sijt
 58756 inder moeder buke gheleert hadden ende
 58757 daer is eenrehande speci van spinnen die
 58758 cleine laceerten iaghen ende begint hem
 58759 eerst sinen mont toe te weuen ende te bijn-
 58760 den. ende als si sinen mont bewrocht heeft
 58761 so sprengt die spin opten laceert ende steec-
 58762 ten also langhe thent hi sterft Item die
 58763 selue seit int selue boeke datmen sommige
 58764 spinnen vint inden coruen vanden byen dye
 58765 dat honich verderuen ende zuken die vuch-
 58766 ticheit wt ende maken biden roten webben
 58767 ende verderuen dat honich mit allen Item
 58768 noch segghen auicenna ende plinius libro xi.
 capitulo
 58769 xxv. datter veel gheslachten van spinnen
 58770 sijn onder die welke isser sommige wes
 58771 lichaem clein is ende snelle ten spronghe
 58772 ende heeft enen venijnden bete ende daer is
 58773 een ander species die meerre is van lich-
 58774 aem ende van zwarter verwen ende mit lan-
 58775 gheren benen ende dese maect hollen ende
 58776 stricken bider aerden ende het is een groot

58777 wonder seyt hi ho dat also veel webs
 58778 comen kan wten buke der spinnen want
 58779 si van cleinen voetsel is ende si luttel bloets
 58780 heeft ende luttel hetten waer af dat seer te
 58781 verwonderen is. ende waert niet dat hem
 58782 die nature ghegeuen had. want si maken
 58783 dat webbe mit wonderlike rondichey-
 58784 den ront oft mit enen passer ghecirkelt
 58785 waer. ende daer draghen si haer indracht
 58786 in oft mit eenre linien ghemeten waer
 58787 mit groter subtijlheit twelc gheen men-
 58788 sche volbrengghen en mocht ende voegen
 58789 dat in een datmens niet scheiden en mach
 58790 ten worde mit allen verderft na dien dat
 58791 die tiden vanden iare toecomende sullen
 58792 wesen daer na maken si haer webbe ho-
 58793 ghe ende laghe Item men seyt als daer
 58794 veel spinnen comen dat is een teyken van
 58795 veel toecomende regens Item libro xiiij.
 58796 capitulo iij. vander quetsinghe der vighen ende
 58797 der druuen seyt plinius dat sommige spyn-
 58798 nen maken onderwilen webben bi den dru-
 58799 uen ende bi den bloezemen vanden bomen van-
 58800 den welken die bomen veruaren als si dra-
 58801 ghen ende bloyen Item spalangio is een
 58802 quade spin ende venijnt want si doot Mer
 58803 tsap vander bredeweghe lescht dat ve-
 58804 nijnt ist datmen daer te punte op leyt ende
 58805 daer om wapenen hem die ander cleyne
 58806 wormen als die laceerten ende die padden
 58807 die mit desen sape als plinius dyascorides ende
 58808 auicenna segghen int capitel vanden venijn Item
 58809 macer seit als aristotiles ende plinius seggen dat
 58810 wten darmen der spinnen mit wonderliker
 58811 der naturen wert gewonnen een alte sub-
 58812 tile maecsel ter manieren van enen nette
 58813 daer si twebbe af maken ende bereiden ende
 58814 voegghen die draden te gader ghelike ver-
 58815 re van malkanderen staende Item die spin-
 58816 nen en moghen geen vier liden si ontsien

58817 den wint ende den reghen ende al ist dat die
 58818 spin venijnt is nochtans en is haer web
 58819 dat wt haren buucke boemt⁸⁷ niet venijnt
 58820 mer het is medicinael want dyascorides seyt
 58821 dat spinweb dat zuuer is ende wit ende mit
 58822 geenre onreynicheit besmet heeft macht
 58823 te stempen te sluten ende te vercoelen. ende
 58824 daer om stempet bloet in wonden ende
 58825 op een wonde geleyt so en latet geen etter
 58826 comen ende geneest cleyne versche wonden
 58827 ende verbiet die heffinge ende die zwellinge
 58828 der wonden Item daer is een gheslacht
 58829 van spinnen die men spolauis heyt als pli-
 58830 nius seyt libro xxix. capitulo iij. ende dese spin is
 ge-
 58831 lijck der myeren mer si is veel meerre van
 58832 lichaem ende heeft een root hoeft ende dat
 58833 ander deel des lichaems is zwart bespren-
 58834 kelt mit witten spockelen. ende haer slach is
 58835 quader dan van tyrus vipera. ende leeft by
 58836 die molens ende bi die ouens teghen wes
 58837 venijn men een ander spin nemen sal dye
 58838 van dien seluen geslacht is ende wriuisse ende
 58839 druckense Item daer is een ander geslacht
 58840 dat oec webben maect ende heeft een groot
 58841 hoeft. ende haer steken sijn also fel als scor-
 58842 pioens steecten ende die knyen ontganghen
 58843 enen mensche ende si doen enen coren ende ouer-
 58844 gheuen ende die ogen verduyteren. ende daer
 58845 is een ander geslacht ende heit murintaleon
 58846 of murinteon ende ander luden heytent for-
 58847 micaleon ende is der myeren gelijck mit enen
 58848 witten hoefde hebbende een zwart lich-
 58849 aem mit witten spockelen onder steken en-
 58850 de dese iaecht ende vanghet myeren mer si
 58851 werden dicwijl vanden musschen geslonden
 58852 ende van anderen vogelen Item een mede-
 58853 cijn tegen allen sleecten⁸⁸ der spinnen dat
 58854 is die herssen van een capoen of henne
 58855 mit een luttelken pepers gedroncken mit
 58856 zoete wine Item tlubbe van enen lam

58857 gedroncken mit wine geneest die steecten
 58858 vanden spinnen Item die selue doet die
 58859 assche van eens rams claeuwe mit ho-
 58860 nich Item vliegen ghewreuen ende geleyt
 58861 op dat zeer halet tvenijn wt ende safticht
 58862 die zericheit het sijn noch veel andere
 58863 boeten mer mit desen isser ghenoech hy
 58864 seyt noch int selue boeke capitulo vi. dat een
 58865 langhe spin ende een wit hebbende dun-
 58866 ne voeten gewreuen in ouden olye solueert
 58867 twit vanden oghen
 58868 Dat xi. capitel vanden byen
 58869 ⁸⁹APis dat is een bye ende is een dier
 58870 mit veel voeten ende is cort onder alle ghe-
 58871 sielde dieren die angelen hebben ende si hout
 58872 die principaetscip onder hem in veel din-
 58873 gen als plinius seyt libro xi. capitulo vi. ende al ist
 dat
 58874 si cleyne van liue is si is groot van sin
 58875 ende al ist dat si onder tgheuogelt ghetelt
 58876 mach werden nochtans want si mit voe-
 58877 ten gaende is so salmense billiker reke-
 58878 nen onder die gangende beesten sonder die pro-
 58879 prieteiten die bouen geset sijn libro xij. in die
 58880 letter a. so sijn hier oec noch ander proprie-
 58881 teiten te setten die plinius vertelt libro xi. capitulo
 vi. ende
 58882 seyt aldus Onder alle wonderlicheit is die be-
 58883 hendicheit der byen aen te sien hoe dat
 58884 si thonich te samen trecken ende maken dat
 58885 alre zoetste ende dat subtijlste ende dat ghe-
 58886 sontste in honichroten ende al werkende ma-
 58887 ken si daer wasse wt totten oerbaer des
 58888 lichts ende des leuens des winters sculen
 58889 si ende bliuen legghen duken thent dye snee
 58890 ende die hisel verleden sijn want si en mochten
 58891 die coude niet liden mer in die leynten
 58892 als die bomen bloyen so trecken si wt en-
 58893 de arbeyden ende daer en moet niemant le-
 58894 dich wesen van hem bi desen dagen ordi-
 58895 neren si die roten eerst ende si vestigen twas
 58896 ende maken huzen ende cellekens daer na ha-

58897 re gesinde daer na maken si thonich ende
 58898 si bescermen. ende lemen den korf bouen mit
 58899 tayen zape ende lijm van bomen ende van cru-
 58900 den ende si bewerken ende vesten teghen dye
 ander
 58901 beestkens. dat si niet tot hem in en mogen
 58902 comen als si best moghen ende ist sake dat
 58903 haer gat te wide is dat engen si mit alre-
 58904 hande zapan van cruden ende slutent Item int
 58905 beghin van horen werck so maken si eenre-
 58906 hande korstkken dat van bitteren smake is ende
 58907 vele luden heytent comosi daer na maken
 58908 si een dat soeter is twelc beghin is van-
 58909 den was ende vele luden heytent dulceres
 58910 ten derden mael setten si een grouer mate-
 58911 ri toe dat een stedicheit der roten is ende
 58912 die materi heiten vele luden perpolim ende
 58913 hier mede bewaren si die roten vanden cou-
 58914 de ende vanden anderen dingen die hem hin-
 58915 derlic sijn ende die byen en sitten aen den
 58916 vruchten niet Mer aen den bloemen dye
 58917 versch sijn ende niet veruult ende daer af zu-
 58918 ken si die materi die hem nvt is ende noch-
 58919 tans den bomen noch den cruden niet en sca-
 58920 det wten welken si. was ende honich vergade-
 58921 ren ende als die blomen dye daer omtrent
 58922 den bykoruen staen verteert sijn so seinden si
 58923 ander byen wt tot anderen steden om hoer
 58924 verhal te gecrigen van honich ende dat daer
 58925 to behoert ende waert zake datse die nacht
 58926 beliepen dat si niet weder des nachts thuyt
 58927 comen en consten so gaen si laghe leggen
 58928 slapen op dat si hoer vloegelen niet nat
 58929 maken en sullen vanden reghen ende vanden dou-
 58930 we. op dat si des anderen dages vroech
 58931 te rasscher hoer werc vorderen sullen mo-
 58932 ghen ende die ghene die hoer vlogelen dro-
 58933 ghe hebben ende onbecommert te vliegen or-
 58934 dineren hoer waken als men opten castelen
 58935 pleecht soe waecter des nachts een ende
 58936 alle die ander rusten ende slapen ter tijt toe dat-

58937 se die een alle wect ende ist dan dattet den an-
 58938 deren dages goet stil weder is soe vliegen si
 58939 al om ende soecken dat si begeren mer ist win-
 58940 dich ende onweder van regen of van hagel
 58941 so bliuen si onder den dake ende alst scoen we-
 58942 der is so vliegghen sommighe opten blomen
 58943 ende halen thonich ende die ander doen elck
 58944 hoer offici daer si toe gheordineert sijn
 58945 si vliegen wt ende vergaderen weder ende die al-
 58946 re outste werken binnen ende die ghene dye
 58947 die blomen dragen laden eerst hoer voerste
 58948 voeten daer na die ander ende vliegen so ge-
 58949 laden weder om ende hebben horen mont vol
 58950 ende comen also gheladen tot drien steden of
 58951 tot vieren van horen lichaem als hem be-
 58952 uolen is vanden outsten want hoer ambochten
 58953 sijn gedeilt want sommighe maken die huze
 58954 sommige ander die settense sommige ander be-
 58955 reiden die spise van dien datter gehaelt
 58956 is ende si en eten niet verscheiden als nv die
 58957 een schier die ander Mer te samen op dat
 58958 een ygelic sijn deel hebben mach. ende dat
 58959 die een niet meer tijts en versuumt dan die
 58960 ander ende si maken die honichroten al linie
 58961 recht ende iwstelic elck opt sijn ende int ouer-
 58962 ste deel hangen sise ende dat vallende was
 58963 bestemmen si ende si vollen die eerste linien een
 58964 luttelkijn mit honich ende dye leste linien
 58965 vullen si seer Item die byen die daer dra-
 58966 gende sijn die ontsien dat blazen vanden wijnde
 58967 ende daer om vliegghen si bider aerden ende
 58968 wanneer dat si wat geladen sijn soe keren si
 58969 weder op dat si niet gehindert en sullen wer-
 58970 den van enighen wijnde ende onderwijlen laden si
 58971 hem mit cleinen steenkens op dat si te bet
 58972 ontstaen sullen tegen den wint Item die le-
 58973 ringhe die si onder malkanderen hebben dye
 58974 is te verwonderren want si dodense dye niet
 58975 doen en willen ende si sijn alte sonderlinghe
 58976 kuusch onder een ende dien dreck die die by-

58977 en maken die binnen werkende sijn wort
 58978 vluchs van sommigen anderen byen die dair
 58979 toe geordineert sijn wtgedragen. op dat
 58980 die werkende sijn niet te verre van horen
 58981 werck gaen en sullen ende alst den auonde ge-
 58982 naect so maken si een geluyt ende vliegen in
 58983 horen huzen ter tijt toe dat die ghene die-
 58984 se weckede omme vliecht ende heitse rusten
 58985 mitten seluen gelude daer sise mede wec-
 58986 kede ende dan zwighen si al Item int selue
 58987 boeke capitulo xiiij. seit hi dat ouermits den by-
 58988 en werdt dye ouerste rechtuaerdicheyt
 58989 gedaen want is daer enich bye die onrust
 58990 maect die slaen si alle gader Item die by-
 58991 en hebben enen coninc die mit genen angel
 58992 gewapent en is. mer hi is ghewapent
 58993 mitter mogentheit als die selue seit capitulo
 58994 xvij. of waert also dat hi een angel had-
 58995 de so en gehenget die natuer niet dat hy
 58996 daer yet mede slaet want die natuer en
 58997 wils niet wreet hebben noch en wyl niet
 58998 dat hi ter stotinghe vluchs wrake doet
 58999 ende daer om heefften die natuer ongewa-
 59000 pent gelaten waer af dattet daer toe hoert
 59001 dat die gebiedder der byen dats die keyser
 59002 der angelen niet bruken en sal ende die onder-
 59003 danicheit vanden byen dye si horen here doen
 59004 die is te verwonderen want wanneer dat hy
 59005 gebiet so vallen si ouer enen cloot ende hy
 59006 wert van dier scaren omgegort of hi al mit
 59007 ridders omgeset waer ende belegen ende om
 59008 des groot hoeps wil der byen machmen
 59009 den coninc nauwe te siene comen ende wan-
 59010 neer tvolc der byen dat sijn die byen sel-
 59011 ue daer maect dese meester een volc af
 59012 te werc sijn ende arbeiden so isser die coninc
 59013 binnen ende gaet al omme ende syet wie datter
 59014 arbeit of niet ende heeft bescermers bi hem
 59015 mit scarpen angelen die hem verwaren. ende
 59016 selden gaet die coninc buten ten si dat al-

59017 le die scaer wt vliecht ende dat en geschiet
 59018 niet dan een luttel dage te voeren teghen
 59019 dat si hem bereiden sullen wat te doen ende
 59020 waer dan yemant die den coninc sijn vlo-
 59021 gelen cortede of af snede een deel soe en
 59022 soude die scaer der byen niet wt comen
 59023 ende wanneer dat si dan alle voer gaen soe
 59024 comen si ende bieden den coninc horen dienst ende
 59025 waert dat hi te moede waer soe nemen si
 59026 den coninc op horen vloegelen ende drage-
 59027 nen waert also dat hi alle⁹⁰ seer moede wa-
 59028 re of waert dat die coninc verdwaelt waer
 59029 soe souden si dien weder vinden ouermits den
 59030 roke ende so waer dat die coninc voer gaet
 59031 daer slaen dye ander haer casteel neder ende
 59032 als si horen coninc sien so werden si al wel
 59033 gemoet ende als hi verloren is of after ghe-
 59034 bleuen so vliecht alle die schaer tot enen
 59035 anderen coninc. want si en moghen sonder co-
 59036 ninc niet syn Item daer comen onderwijlen
 59037 totten koruen in crupen byen die valsch sijn
 59038 die sweto genoemt sijn ende hebben grote
 59039 buken ende slijnden die ander hoenich al dief-
 59040 lic ende als dat die gerechte byen vernemen
 59041 so vliegghen si daer toe ende dodense ist dat si-
 59042 se gripen connen ende vanneer⁹¹ dat die leyn-
 59043 ten vucht is soe werden daer veel byen
 59044 Mer als hi droghe is soe werter luttel
 59045 mer inden honige werden si ghemenich-
 59046 uoudicht ende ist datter gebrec spisen inden
 59047 enen korf is so willen die van dien korue den
 59048 naesten korf te beroeuen mit geweld ende te-
 59049 ghen dese scepen hem dye ander ist dat si
 59050 enen rechtoer hebben ende sijn daer dan by-
 59051 en in die den anderen die daer buten sijn
 59052 goets gonnen soe vallense by hem ende be-
 59053 scermense Item van veel zaken coemt dic-
 59054 wijl kiuinge dat die twe keysees⁹² verderft
 59055 werden van beide der partyen welke vestin-
 59056 ge mit enen worp van puluer daer onder

59057 geworpen of mit roke alte mael ghescey-
 59058 den wert Item die selue seit capitulo xix. van-
 59059 den byen sijn sommige kaerls ende wilt ende
 59060 leliken aensicht ende sijn grammer ende quader
 59061 dan die ander Mer si mogen bet arbey-
 59062 den ende daer sijn ander byen die huesch sijn
 59063 vanden welken sommige cort sijn ende meni-
 59064 gerhande verwen ende sommige ront ende sommi-
 59065 ge sijn daer lang als wespen ende die sijn
 59066 quader dan die ander ende die sijn harich ende
 59067 sommich van desen sijn wit die inden bou-
 59068 we honich maken ende die wilde maken ho-
 59069 nich in gateren vanden bomen onderwijlen in-
 59070 den holen vander aerden ende die nature he-
 59071 uet desen enen angel ghegeuen inden buke
 59072 ende sommige hebben den angel so lang dat
 59073 si so diep steken als si toernich sijn dat-
 59074 ter die darmen na volgen ende dye steruen
 59075 haestelic ende sommige ander verliesen haren an-
 59076 gel ende dan voert aen also lang als si le-
 59077 uen so en moghen si gheen honich maken
 59078 noch si en mogen baten noch scaden Item
 59079 die byen verbliden hem in welrukende din-
 59080 gen ende waert zake datmen creefts coec-
 59081 ten by den bye coruen die byen souden van-
 59082 der luchten steruen Item wanneer dat haer
 59083 coninc sterft so sijn si alte rouwich ende
 59084 vergaderen daer ouer ende daer by al omme of
 59085 daer een lijck waer datmen daer een wt-
 59086 uaert doen soude ende alle dien hoep
 59087 droeft seer mit groter zericheit dat hae-
 59088 ren coninc doot is ende al hebben si spise si
 59089 en werken niet voert mer si murmureren
 59090 droofliken ouer enen hoep biden doden co-
 59091 ⁹³ninc ende si en minnen haer zuchten niet mer
 59092 si souden bi hem doot bliuen ende van hon-
 59093 ger steruen en worde die coninc niet wech
 59094 genomen Item wanneer dat die byen bly-
 59095 de sijn dat is een teiken van gesontheden
 59096 Item die selue seyt dat die bien wel veel

59097 zuucten crighen want als geseit wort capitulo xx.
 59098 si werden ziecke wanneer si haer broet niet
 59099 en volmaken ende een weder roep van enen gro-
 59100 ten gelude quetzet die byen alte zeer ende
 59101 maectse veruaerlic als een groot slath⁹⁴ co-
 59102 met daer si hem onuerhoedts niet voer en
 59103 hoeden ende so doet oec een vule stinckende
 59104 neuel die die bloemen verderft daer si ha-
 59105 re voetsel af nemen souden Item die spin-
 59106 nen sijn hem oec contrari als si spinnen bouen
 59107 inden koruen ende bezeyken daer Item daer is
 59108 oec een vliege die den herde wel gelijct
 59109 diemen papilio heit die inden kaerssen sprin-
 59110 get want papilio leeft vanden wasse ende
 59111 laet drec after daer teredones af comen
 59112 die twas seer begeren teredones dat sijn
 59113 goutwormen ende te veel ghegheten ende te
 59114 gierlic dat is hem quaet ende dat gheualt
 59115 hem dicwijn in die leynten Item si wer-
 59116 den al ontmoedt ist dat haer hoeft mit
 59117 olyen gesmeert wert ende datmense dan in
 59118 die sonne set mer sprinckeltmen daer edic
 59119 weder op so werden si weder leuende ende al-
 59120 so doen alle dieren die angelen hebben als
 59121 byen vliegen wespen dazen ende deser ge-
 59122 lijck hier toe heuet plinius geseyt Item a-
 59123 uicenna libro viij. capitulo iij. vertelt oec edel
 59124 proprie-
 59125 teyten vanden byen die welke notabel
 59126 sijn ende seit dat die byen gespijst werden
 59127 vanden honich ende daer eten si een luttel
 59128 af mer als si ziecke werden soe eten si ho-
 59129 nich ende en gaen wt horen huzen niet ende als
 59130 si die huzen of byekoruen reyn vinden
 59131 so maken si hoer huzen van ses woningen
 59132 ende als die veinsteren vanden koruen alte wijt
 59133 sijn so maken sise eyngheer mit eenrehan-
 59134 de zwarter tayicheit die scarp inder luch-
 59135 ten is ende si maken des conincs huys eerst
 59136 ende dat huys is den gate gelijck ende daer
 59137 na die ander huzen na dien dat die koruen

59137 groot of clein sijn ende die mannikins ma-
 59138 ken alleen hoer huzen ende daer nae en is
 59139 gheen werkinge dan honich te maken
 59140 ende die byen wonen eerst in horen roten ende
 59141 alst tijt is wt te gaen so climmen si in dat
 59142 hoghe ende daer nae comen si weder neder
 59143 ende waken thonich ende die coninc en coemt
 59144 niet wt mitten hope ende mannekens en heb-
 59145 ben gheen naelde dan sommige isser Mer
 59146 luttel die steken willen ende al willen si steken
 59147 si en mogens niet doen ende die coningen
 59148 vanden byen sijn van tween manieren die
 59149 een is root ende die ander is zwart by na als
 59150 een cole ende is die helfte meerre dan een
 59151 bye die honich maect ende die mannikens
 59152 sijn tragher dan die wijfkens ende die min-
 59153 ste byen ende die rontste dat sijn dye beste
 59154 die menigerhande verwe hebben ende die
 59155 byen die geuoedt werden inden geberch-
 59156 ten inden weiden ende inden houen die de min-
 59157 ste sijn dat sijn die beste ende dese maken
 59158 goet honich ende saeft Item die byen dye
 59159 niet goet en sijn en maken geen gelijc ho-
 59160 nich mer die byen die altoes den gate
 59161 des honichs aen cleeft maect dat beste
 59162 honich anders verderuet schier ende daer wer-
 59163 den byen in die thonich verderuen Item
 59164 die byen die honich maken die gebruiken
 59165 twesins horen anghel als hem seluen me-
 59166 de te beschermen ende totter verteringhe
 59167 der oueruloedigher vuchticheit Item daer
 59168 crupen dicwijl quade vliegghen inden koruen
 59169 die ander quade cleine vliegen maken die
 59170 welke vele luden gusanas heiten ende si
 59171 doersteken der ander vliegghen vloegelen
 59172 mer die byen veruolghen alsulke vliegghen
 59173 ende stekense noch en latense op haer hu-
 59174 ze niet vallen ende die byen die daer honich
 59175 makende sijn doden die mannikens ende dye
 59176 hem derende sijn mede ende die quade co-

59177 nings wanneer dat sise niet wel en regie-
 59178 ren mer alleen eten si vanden honich ende
 59179 dat doen si wanneer datter luttel honichs
 59180 is ende die cleine vogelen vechten mitten lang-
 59181 sten wanneer dat si niet en werken noch en
 59182 arbeiden ende si pinighen die wech te werpen
 59183 vanden korue ende ouermits alsulke wech-
 59184 werpinge wortet honich gebetert ende
 59185 gemeerret Item het is een geslacht van
 59186 byen die labion heit ende doot die byen die
 59187 honich maken ende verderft hoer huzen ende
 59188 dat is want si wakers sijn ende goede herden
 59189 ende wanneer dat si inden koruen comen soe ste-
 59190 ken se hem vluchs int honich op dat si
 59191 also veel slinden moghen dat si niet ontgan-
 59192 gen en konnen ende dan so werden si vanden
 59193 rechten byen gedoot ende eer dat die coninc
 59194 wt comen sal dat weten die ander byen by
 59195 reden twe daghen te voeren wat dat hi doen
 59196 wyl opdat si bereet wesen sullen hem onder-
 59197 danich te wesen ende wanneer dat die conin-
 59198 ghen gemaect werden so heeft elc coninc
 59199 een schaer bi hem ende dye schaer en wil
 59200 anders ghenen coninc dan den ghenen dye si
 59201 eerst genomen hebben ende waer dat een an-
 59202 der coninc die die scaer leiden woude den
 59203 dodense ende wanneer dar die ionghen be-
 59204 reet sijn ende wtgecomen so beiden si tgesel-
 59205 scap van enen anderen broedt ende also varen si
 59206 te samen of after dien mael dat die ion-
 59207 ghen beginnen wt te vliegghen ende datter ef-
 59208 fen veel sijn so haesten si meer tot horen
 59209 werck. ende werken meer dan die oude ende
 59210 daer en is geen creatuer barnender ter
 59211 wrake dan die bye. wanneer dat si toer-
 59212 nich gemaect is die byen scuwen die roke
 59213 ende dye quade vule lucht sonderlinge zeer
 59214 bouen allen dingen ende daer om arbeyden si
 59215 horen drec wt te werpen ende si houden haer
 59216 huzen reynlic van allen stanck Item die maech-

59217 den ende die ionghe byen werken best ende
 59218 maken beter honich dan die oude si drinc-
 59219 ken ende dat is claer water ende dat en doen
 59220 si niet si en hebben hem eerst gereynicht
 59221 van haerre heffen ende si draghen seer ho-
 59222 nich inden herfst ende in die leynten ende dat
 59223 leyntense honich is dat beste om die nu-
 59224 wicheit der bloemen ende die byen hebben ge-
 59225 noecht in zoete muzike ende in sconen san-
 59226 ge ende daer om werden die bien weder ghe-
 59227 bracht tot horen koruen ouermits soeten san-
 59228 ge ende cloppinge vanden bekenen ende wan-
 59229 neer datmen den byen veel honichs laet
 59230 so werden si traech ende en werken niet veel
 59231 ende daer om moetmen hem te maten ho-
 59232 nichs laten hier toe heeft auicenna geseit
 59233 vij. libro plynus int xi. soeket bouen libro xii. in die
 59234 letter a. daer selstu veel dingen vinden die
 59235 van aristotiles ende van seneca ende van anderen
 59236 auctoren wtghenomen sijn mer hier me-
 59237 de ist ghnoech⁹⁵ gheseit
 59238 Dat xij. capitel vanden ossen
 59239 ⁹⁶BOs dat is in griex boetes ende dye
 59240 latijnsche segghen terro daer om dat hy
 59241 die aerde wrijft ysidorus seyt libro xiiij. dat die
 59242 os sijn gesellen seer mint want deen soect
 59243 den hals des anders daer hi mede te trec-
 59244 ken pleecht ende als hijs niet schier vin-
 59245 den en kan so blaet hi of loyet mit groter
 59246 begeerten na sinen weynoet Item plinius
 59247 seyt vanden ossen libro viij. capitulo xlv. datter os-
 59248 sen sijn die hoernen hebben die vier voeten
 59249 lang sijn men seit dat dese ossen afterwaert
 59250 weiden ende anders gheen dieren ende dat si vet
 59251 werden datmense wascht mit warmen wa-
 59252 ter ende hy seyt dat si meer arbeyts doen
 59253 moghen wanneer dat si mitten hoernen des
 59254 hoefts versament werden dan als si an-
 59255 ders te samen gecoppelt werden In syrien
 59256 sijn ossen die gheen coderen onder die stro-

59257 te en hebben mer si hebben hoeuelen inden
 59258 rugge Item die ossen hebbende brede hoer-
 59259 nen sijn nutste ten arbeyde ende dye ossen
 59260 hebben meerre hoernen ende dicker dan dye
 59261 stieren doen ende die os after dies maels
 59262 dat hi gelubt is so wert hi meerre inden
 59263 lichaem ende vetter ende wert oec sterker dan
 59264 hi voer was mer hi en is dan also moe-
 59265 dich niet ende hoe dat hi ouder wert hoe
 59266 dat hi bet ghetemdt wert Item die os
 59267 is een zuuer ende een goedertieren dier niet
 59268 alleen nut totten oerbaer der menschen mer
 59269 hy is oec nut te offeren inden outaer der go-
 59270 den want vanden ossen maectmen goede offer-
 59271 hande om die gode goedertieren te maken
 59272 ende dye os opent die aerde mitten couter
 59273 ende snijtse in ende maket lant bereet datmen
 59274 daer vrucht in brengen mach sijn vleisch
 59275 is goet teten ende voedt wel ende sijn vel is
 59276 tot veel dingen goet ende sijn messe is goet
 59277 tlant mede vet te maken ende werden sijn
 59278 hoernen gewarmt so werden si gemorwet
 59279 ende gericht datmen daer cammen int hoer-
 59280 nen ende ander dingen af maken mach ende maec-
 59281 ter instrumenten af daer men mede schie-
 59282 ten mach Item men maecter schenen af
 59283 opten armen ende opten schenen voer die vian-
 59284 den ende voer die wapenen ende men maecter
 59285 lanternen af Item die iagers maken daer
 59286 iachoernen af daer si die honden mede roe-
 59287 pen ende die wilde beesten mede veruaeren Item
 59288 die scriuers ende die maelres oerbarensen
 59289 oec haer inct in te doen ende ander varwerye
 59290 Item die luden die striden willen plegender
 59291 oec mede te blasen op dat haer gesellen
 59292 te bet gemoet sullen werden Item dye
 59293 wachters pleghen daer oec mede te bla-
 59294 sen die opten casteelen legghen ende wachten
 59295 die steden ist by daghe of bi nacht ende oec
 59296 plegense die herden inden velde te heb-

59297 ben die coyen ende die ossen hoeden ende tot
 59298 menighen anderen dinghen sijn die hoer-
 59299 nen nvt waer by datter luttel is inden os-
 59300 sen ten is vmmer ergent toe goet Item
 59301 plinius seit libro xxviiij. capitulo xi. dat dye messe
 59302 vanden os mit edick ghemengt helpt te-
 59303 ghen die zericheit der theen ende der voe-
 59304 ten ende oec der vinghren ende is den ghenen
 59305 een hulp die twater laden ist dat die ziec-
 59306 ken inder sonnen daer mede ghewreuen
 59307 werden want si verteert die humoren
 59308 die tusschen vel ende vleysch legghen ende
 59309 doetse wech gaen Item plinius seyt noch
 59310 voert libro xxx. capitulo iij. datter een cleyn dier
 59311 is ende is ghelijck enen weuel ende heyt bu-
 59312 restis dit bedriecht den os want het leit
 59313 inden grase ende het weet wel wat gras
 59314 die os liefste et ende daer sculet in ende also
 59315 etet die os al heel int lijf ende als hy dat
 59316 in gheslonden heeft so loept dat dier op
 59317 die leuer vanden os ende ontsteectse vluchs
 59318 ende doet den os grote pijn waer af dat
 59319 die os ten lesten sterft
 59320 Dat xiiij. capitel vanden harderen der ossen
 59321 **97**BVbulcus dat is een herde dye dye
 59322 ossen ende coyen hoedt dese harde
 59323 hoedt ende weydt die ossen ende drijftse ter
 59324 weyden ende brengtse weder thuys ende in
 59325 **98**sommighen landen als si inder weyden sijn
 59326 sijn so coppelt hise mitten voeten te gader
 59327 ende slaet hem iucken opten halzen als si
 59328 ploeghen sullen of yet trecken ende hy pre-
 59329 keltse mit enen houtte dat si te bat voert
 59330 gaen sullen ende hy singhet hem soete lie-
 59331 dekijns op dat si te bat trecken sullen ende
 59332 mitten soeten sanghe loct hyse tot hem
 59333 want die ossen ende die herten horen natuer-
 59334 liken gaern soeten sanck ende melodye als
 59335 auicenna seyt ende hy stuertse mitter roeden
 59336 voert ende hy leert hem dat si een rechte

59337 voor maken sullen noch hi en dwingtse
 59338 alleen nyet om te eeren mitter ploech
 59339 mer hi leertse oec tcoern te treden ende
 59340 te wriuen om gaende mitten voeten en-
 59341 de als si horen arbeit ghedaen hebben so
 59342 verlost hise vander borde ende vanden ioc-
 59343 ke ende leidse ter cribben ende geeft hem teten
 59344 Dat xiiij. capitel vanden buffelen
 59345 **99**BVbalus dat is een buffel ende is den
 59346 os ghelijck ende is een onghetemd dier
 59347 dattet van quaetheiden gheen iocke ne-
 59348 men en wil op sinen hals tlant van af-
 59349 frica voedt dese dieren in germanien sijn
 59350 ossen die wilt sijn hebbende hoernen also
 59351 lang datmen der den coninghen vaten af
 59352 maect om wt te drincken ouer tafel want
 59353 si doense beslaen mit siluer ende mit gou-
 59354 de ende maken hem onder vier voeten op
 59355 te staen van leuwen of van honden ende
 59356 voert aen elc eynde mit siluer beslaghen
 59357 tgroefste ende is ghestopt ende dat cleynste
 59358 is open mit eenen stopsel als ysidorus seyt
 59359 het is een dier van groter stancheit waer
 59360 om dattet quaet te temmen is dan mit enen
 59361 ronden yser dat hem om den mont ghe-
 59362 slaghen is daert mede om gheleit werdt
 59363 ende dyt dyer is van zwarter verwen mit
 59364 luttel haers ende mit starcken crommen hoer-
 59365 nen wes vleysche niet alleen nut en is
 59366 ter spijsen mer oec ter medecinen want
 59367 als plinius seyt libro xxviiij. capitulo x. tvleysch van-
 59368 der buffel ghesoden of ghebraden ghe-
 59369 neest den bete des menschen wes morch
 59370 mitten rechteren been ghenomen haelt af
 59371 dat haer vanden oghebraeuwen ende is
 59372 goet totten ghebreken vanden oghen Item
 59373 sijn bloet mit edick ghenomen gheneest
 59374 wonderliken seer den ghenen die bloet wt
 59375 werpen ende sijn hoeuen mit mirren ghe-
 59376 menget doen die tanden vast staen dye

59377 waghghelen tmele vanden buffelen is goet
 59378 tegen steecten der darmen want die dar-
 59379 **100**men werden besmeert mit sijnre veteich-
 59380 eit vanden melc ende is seer goet tegen tbuuc-
 59381 euel datmen dissentyria heit ende is goet
 59382 teghen beten der serpenten ende der scorpy-
 59383 onen ende tegen tvenijn vanden salamander
 59384 dat is een dier dat int vier leuen mach
 59385 ende het geneest versche wonden van tytu-
 59386 ta Item die dreck van bubalus al warm
 59387 genomen geneest harde apostemen ende
 59388 spreyt si ende scheifelt hoer hardicheit ende
 59389 sijn gal is goet tegen duysternis der ogen
 59390 Item het sijn sommige wilde ossen van won-
 59391 derliker grootheit ende nochtans sijn si
 59392 seer doende want si sijn also vaerdich dat
 59393 wanneer si haer geuoech doen dat si dat
 59394 rasscher op horen hoernen vangen dant ter
 59395 aerden comen kan Item dese ossen haten
 59396 alle dinc dat root is ende daer omme trecken
 59397 die iaghers root aen op dat sise te bat
 59398 wt den bosschen cryghen moghen ende als
 59399 die iagher siet datter enich vanden ossen
 59400 volget ende dat hi hem nae by is so gaet
 59401 die iagher staen after enen groten boem
 59402 die starck is ende huudt hem daer so coemt
 59403 die os lopen alle sine macht ende loept mit-
 59404 ten hoernen in dien boem dat hi daer in
 59405 blijft steken ende en kan vanden boem niet
 59406 comen ende dan is die iagher ghereet ende
 59407 steecten doot ende velten ende daer is een an-
 59408 der dier dat den os ghelijck is die wilt
 59409 is mer dit dier en is so groot niet noch-
 59410 tans heuet grote hoernen die hoech sijn
 59411 ende scarp mitten welken dattet bomen ende
 59412 streuellen nederslaet mer omtrent den ey-
 59413 ken ende anderen boemen staen dicwijl cley-
 59414 ne stammen mit langhen garden dye subtyl
 59415 sijn ende taye ende alst dan gaet weiden ende
 59416 soect sijn aes bider aerden ende onder dye

59417 doernen ende ryseren wech ende weder soe
 59418 verworret dicwijl in dye streuellen mit-
 59419 ten langhen hoernen ende ten lesten hoe dat-
 59420 tet meer tapert ende springt hier om en-
 59421 de hier weder om hoe dattet meer ver-
 59422 werret wert ende dan so moetet vallen van
 59423 node ende dan soe balctet ende bleet also
 59424 gruweliken lude ende leliken ende als die ia-
 59425 gher dat hoert so coemt hi daer toe ge-
 59426 lopen want hi weet wel dattet gheuallen
 59427 is ende steectet doot ende anders en dar daer
 59428 nyemant bi comen ende physiologus heit
 59429 dese beest optaleon vanden welken men
 59430 wonder sien mach dat also wreden beest
 59431 die niemant bestriden en dar ghehou-
 59432 den en wert ende gheuanghen van enen clei-
 59433 nen ryse Item daer is noch een ander
 59434 specie van wilden ossen die aristotiles noemt
 59435 int achtende boeck biden einde bonkum
 59436 ende seit dat hi alsoe groot is als een stier
 59437 ende is den stier ghelijc ende heeft haer dat
 59438 hem gaet ouer die twedeel vanden scou-
 59439 deren als men sien mach inden paerden
 59440 die langhe manen hebben Mer sijn haer
 59441 is safter ende corter dan des paerts haer
 59442 ende thaer gaet hem al op gheen oghen
 59443 toe dicht by een staende ende die verwe
 59444 is neyghende ten roden waert. of ten
 59445 geelen ende sijn stemme werdt ghelijct
 59446 der stemmen vanden stier ende heeft hoer-
 59447 nen dye wat ghecromt sijn ende in elcken
 59448 van sinen hoernen mach hi nemen dye
 59449 helft van eenre maten die men bor heit
 59450 ende en heeft bouen gheen tanden als
 59451 die stier noch die bene en hebben niet veel
 59452 haers ende is ghesplit inden voeten ende
 59453 heeft aen elke voete twe claeuwen en-
 59454 de sijn start is cort nae sinen liue te spre-
 59455 ken ende hi hoelt die aerde ende richt hem

59456 op ghelijck eenre mueren inden holen
 59457 dat hi hoelt ende heeft een harde huut
 59458 die vele slaghen liden mach ende heeft
 59459 hy geiaecht ende geslaghen ende als hi ghe-
 59460 iaecht wert so vliet hi ende rust ende als hy
 59461 vercranct wort al vechtende so werpt hi si-
 59462 nen drec vier passen verre ende dat doet hi als
 59463 hi anxt heeft voer die honden als si hem
 59464 te na comen ende dan so bliuen die honden
 59465 staen ruken ouer den drec ende daer en bin-
 59466 nen rwmt hi ende ontcoemter dicwijl mede
 59467 Item aristotiles seyt vander wilder coe int
 59468 thiende boeke ende alst ghenaeft dat si cal-
 59469 uen sal soe vergaderen daer veel coyen by
 59470 ende hebben daer veel drecx te voren ghega-
 59471 dert ende leggenen al om oft een muer waer
 59472 ende dit dier maect veel drecx als aristoti-
 59473 les seyt ende oec auicenna
 59474 Ddt¹⁰¹ xv. capitel vanden basiliscus
 59475 ¹⁰²Basiliscus in griex dat is regulus in
 59476 latijn daer om dattet een coninc der ser-
 59477 penten is als ysidorus seit ende die gene diet
 59478 sien die scuwent ende die serpentes ontsien
 59479 desen basiliken want hi dootse mit sinen
 59480 ruken ende hi dootse mit sinen blazen ende en
 59481 gheen vogel en mach hem verby vlye-
 59482 ghen onghequetst die hi gesien can ende al
 59483 ist dat si veer van hem vliegghen nochtans
 59484 wort die vogel van sinen monde verbarnt
 59485 ende geslonden ende die basiliken werden van-
 59486 den wezelen verwonnen die die lude totten ho-
 59487 len draghen daer die basiliscus in is ende ten
 59488 eersten mael als die basiliscus den wezel siet
 59489 so loept hi en wech ende die wezel loepet
 59490 hem na ende dootten Item dye basiliscus
 59491 is een haluen voet lang ende mit witten spec-
 59492 kelen gelinijt Item die basiliscus maect
 59493 die wateren wel venijnt want waer yemant
 59494 die van suken¹⁰³ water droncke daer hy toe
 59495 geweest hadde dye soude twater laden

59496 ende steruen daer af vele luden heyten desen
 59497 basiliscus sibulus want sibulus doot enen men-
 59498 sche eer dat hi en raect of gesteken heeft
 59499 hier toe heuet ysidorus geseit libro xij. capitulo iiij.
 59500 Item plinius seit libro viij. capitulo xxij. aldus
 59501 dat bi den volke datmen hyperios heit
 59502 ende ethyopes dat sijn luden van ethyopi-
 59503 en is een fonteyn die die luden wanen dat-
 59504 tet thoeft is vander ryuiren nylus byder
 59505 welker een wilde beest is diemen corob-
 59506 lephas heit ende is cleyn van lichaeme
 59507 ende is traech van allen leden ende heeft een
 59508 zwaer hoeft ende werpet altoes ter aerden
 59509 waert of daer op anders soudet alle die
 59510 luden verderuen want alle die gene die
 59511 sijn oghen aen sien die gheuen vluchs
 59512 den gheest ende steruen ende dye selue
 59513 craft is oec inden basiliscus ende dit woent
 59514 in die prouincien diemen syrena heit en-
 59515 de is lang ende groot xij. vingheren en-
 59516 de heeft een witte smette int hoeft oft
 59517 een croen waer mit sinen wispelen ver-
 59518 iaghet alle serpentes ende het en buucht
 59519 sijn lichaem niet weel mer int middel ist
 59520 hoechste op ghericht alst gaet ende trruut
 59521 ende die stamme die droghe sijn verbar-
 59522 net niet alleen mit sinen raken mer mit
 59523 sinen blazen ende mit sijnre luchten ver-
 59524 deruet alle dinck daert by coemt of leit
 59525 ende het is alsoe venijnt oec waert dat-
 59526 tet ynmant¹⁰⁴ raecte mit enen langen piec-
 59527 ke het soude dyen mensche vluchs do-
 59528 den want het schiet sijn venijn alle den
 59529 pieke langhes dese basiliken wert ge-
 59530 temt vanden wezel als hi eerst ghewa-
 59531 pent is mit wijnrute ende dat hise et want
 59532 dan so gaet hi en stouteliken aen ende al
 59533 ist dat die basiliscus seer venijnt is ter
 59534 wilen dat hi leuendich is nochtans als hi
 59535 doot is ende tot asschen gebarnt so en is hi

59536 niet venijnt wes asch men seyt dat nut is
 59537 totten werken der alchymien ende sonderlinge
 59538 in dye verwandelinghe der metallē
 59539 Dat xvi. capitel van botrax
 59540 **105**BOtrax die men rubeta heit is een
 59541 geslacht van eenre vorschen die vol ve-
 59542 nijns is wonende inden aerden ende inden vuch-
 59543 ticheit te gader als plinius seyt libro xvij.
 59544 capitulo xxij. dese plegen hem te vernuwen ende
 doen
 59545 die oude huut af ende nemen ene nuwe we-
 59546 der aen ouermits die stedige voedinge
 59547 van eten dat si dan steeds eenrehande cruyt
 59548 eten dat hem tvel af doet gaen Mer si
 59549 hout nochtans altoes haer venijn bi haer
 59550 dese padde pleecht te vechten tegen dye
 59551 spin mer als si vander spinnen gesteken is so
 59552 soect si bredeweghen cruut daer et si af
 59553 ende so is si genesen wes venijn alte sonder-
 59554 linge cout is ende daer om flit dat van dien
 59555 venijnde geraect wort dat wert onvoe-
 59556 liken ende doef het is een venijnt dier ende
 59557 daer om verheffet hem tot allen raken want
 59558 hoe datment meer raect ende aen tast hoe
 59559 datet **106** meer zwellet ende het is onder den bu-
 59560 ke mit veel spockelen. ende alsoe menighe
 59561 spockel alst heeft also menich venijn he-
 59562 uet in ende heeft vuerighe oghen ende staen
 59563 of si barnden ende hoe dattet vierigher siet
 59564 hoe dattet venijnder is ende al ist dattet cla-
 59565 re oghen heeft nochtans hatet die son ende
 59566 loept al totten hōlen vander aerden als die
 59567 son op gaet het mint die soete cruden ende
 59568 et haer wortelen mer al etende soe venijn-
 59569 tet die wortelen ende daer om salmen wijnru-
 59570 ten altoes inden hōuen planten want daer
 59571 vlietse af Item dit dier dat is die padde
 59572 ende mint verschimmelde stinckende steden die
 59573 messich sijn ende die ander steden die wel ruken
 59574 hatet waer af men seit dat so wanneer die
 59575 wijngaert bloyet so lopen die padden en

59576 wech want si en moghen dye soete lucht
 59577 niet verdraghen Item vander padden seyt
 59578 plinius libro xxx. capitulo iij. dat si venijnt is ende
 59579 hoe dat si meerre is hoe dat si venijnder
 59580 is ende si is onderwijlen zwartachtich onder-
 59581 wijlen rodelachtich onderwijlen graeuach-
 59582 tich bleeck ende onderwijlen geelachtich men
 59583 seit dat dese padden een dubbelde leuer
 59584 hebben ende die ene leuer is alte seer venijnt
 59585 ende die ander is een medecijn ende men geeft-
 59586 se den luden die vergiffenis genomen heb-
 59587 ben Item men moetse ondersoeken welke dat
 59588 die beste si men salse beide werpen in een
 59589 nest daer veel myeren sijn want die venijn-
 59590 de leuer scuwen si ende si gaen der ander toe
 59591 ende willense eten ende dit deel salmen houden
 59592 tot den oerbaer die auctoren segghen won-
 59593 derlike dinghen voirwaer van deser pad-
 59594 den als plinius seit want si segghen dat in-
 59595 der rechter zijden van deser padden een
 59596 verborgentheit is van deser padden tvley-
 59597 sch geworpen in ziedende water doetet
 59598 water vluchs cout werden noch dat wa-
 59599 ter en mach na niet zieden noch heet wer-
 59600 den tbeen en moet eerst wt genomen we-
 59601 sen ende dat beenken oerbaren die gokelaers
 59602 of die toeueraers der minnen ende om
 59603 haet ende nijt te maken ende men seyt datmen
 59604 **107** daer mede den quarteyu genesen mach
 59605 ende hoe seer venijnt dat die worm is als
 59606 hi ghebarnt wert soe verliest hi alle sine
 59607 venijntheit ende ontfaet grote craft ter me-
 59608 decinen. want sijn puluer doet vleysch
 59609 ende vel wassen wonderliken seer daert
 59610 verloren is ende consolideert zenen ende
 59611 droecht ende gheneest wonden ist dat ye-
 59612 mant dye asschen iuusteliken oerbaert soe-
 59613 ket beneden van rana in die letter r.
 59614 Dat xvij. capitel van bombex
 59615 **108**BOmbex dat is eenrehande worm

59616 wassende inden telgeren vanden cypressen
 59617 boem vanden esschen boem vanden moer
 59618 boem ende deser gelijc als plinius seyt libro xij.
 59619 capitulo xxiiij. Item ysidorus seyt dat bombex
 59620 is een worm die zyde spint ende spint hem
 59621 also deger wt dat hi bynnen hol blijft ende
 59622 daer en blijft niet in dan die lucht als die
 59623 selue seyt dese worm neemt een wonderli-
 59624 ke verwandelinghe want eerst wort hi een
 59625 worm geboren ende is gelijc der rupsen die
 59626 die koelbladeren vret ende knaecht de-
 59627 se worm en mach geen coude liden ende
 59628 maect webben als dye spin ende eerst ma-
 59629 ket hi hem seluen een huys daer hy in
 59630 woent daer hi in bescermt mach werden
 59631 teghen den winter dyt webbe maect hy
 59632 mit sinen voeten. daer hi sinen draet me-
 59633 de subtyl maect ende brenghetse te samen
 59634 ende ordinerter een webbe af
 59635 Dat xvij. capitel vanden camelen
 59636 **109** Cameli als ysidorus seyt libro xij. hebben
 59637 horen naem vanden griecken daer om want
 59638 si knielen als si geladen werden Item dye
 59639 kemels sijn grote dieren die veel lasts
 59640 draghen mogen ende sijn daer toe geordi-
 59641 neert der menschen dingen ende lasten te dra-
 59642 ghen ende men vintter meest in arabien ende
 59643 dese kemels van arabyen schelen van
 59644 anderen kemels die in anderen landen sijn
 59645 want die in arabien sijn die hebben twe hue-
 59646 uelen opten rugge ende die vanden anderen
 59647 landen en hebben mer enen hueuel als ysidorus
 59648 seit int selue boeke mer plinius **110** seit libro viij.
 59649 capitulo xxx. aldus dat oestlant heeft twe ghe-
 59650 slachten van kemelen als dat een in batri-
 59651 ca ende tander in arabien ende die van ara-
 59652 bien hebben twe hueuelen ende die ander een
 59653 inden rugghe ende een inder borsten Item die
 59654 kemels en hebben bouen geen tanden als
 59655 die ossen ende si ederkauwen als een os ende

59656 als een scaep als ysidorus seyt libro xij. mer
 59657 en heeft geen ghesplitte voeten als hy
 59658 na segghen sal Item dese kemelen sijn snel
 59659 te voeten als plinius seyt. ende daer om sijn
 59660 si goet daer men striden sal ende sijn oeck
 59661 goet marzerye te draghen ende hi en gaet
 59662 ouer sinen pas niet noch en neemt niet
 59663 meer op hem te dragen dan hi gewoen-
 59664 lic is van naturen haten si die paerden ende
 59665 si moghen vier daghen dorst liden ende als si
 59666 drincken sullen so rueren si twater eerst om-
 59667 me ende makent dicke of si en drincken an-
 59668 ders niet Item si leuen vijf hondert iaren
 59669 ende sommige leuen hondert iaer Item onderwijlen
 59670 werden si onuroet ende men pleecht die ke-
 59671 mels te lubben diemen totten oerloghe heb-
 59672 ben wil want si sijn veel starker als si niet
 59673 en hiliken hyer toe heuet plinius gheseit
 59674 Item vanden kemel seit auicenna aldus
 59675 dat die kemel sinen rechteren voet eerst
 59676 roert als die leuwe doet ende hi alleen he-
 59677 uet inden rugge een toedoninghe dats
 59678 een hueuel ende heeft gesplitte voeten ende
 59679 van daer voer seit ysidorus contrari vanden
 59680 voeten dat ofgesneden als die ezel ende in-
 59681 den snede heeft hi een velle ter maniren
 59682 des voets vanden ezel ende die sneden sijn
 59683 vleyschich als des sperwers voeten sijn
 59684 ende daer om maken hem die luden scone en-
 59685 de wasschen hem haer voeten op dat haer
 59686 weecheit niet gequest en werde ende in sijn
 59687 hert wort onderwijlen een been geuonden
 59688 ende heeft vier strekelen inder **111** borsten als een
 59689 koe ende die kemelinne valt op haren knyen
 59690 voer den kemel als si ghecoppelt wilt
 59691 wesen mit hem ende als sijs begeert so is
 59692 hoer begeren alte seer heet ende barnende
 59693 ende dan et si luttel ende altoes begeert
 59694 si te hiliken byder stede daer sijt alre eerst
 59695 dede als die selue aristotiles seyt libro v.

59696 men seit vanden kemels dat si alleen wil-
 59697 len wesen inden gheberchten als si minnen
 59698 willen ende daer en mach niemant genaken
 59699 dan die harde alleen ende des kemels ve-
 59700 de is zenich ende seer hardt ende daer omme
 59701 maectmen daer pesen af opten boghen Item
 59702 hy seyt daer int selue boeke dat die ke-
 59703 mels hebben enen gesetten tijt int iare als
 59704 si hilicken willen ende alle dinghen trect si in-
 59705 den buke binnen xij. maenden ende si en hilic-
 59706 ken niet voer dat si twee iaren oudt sijn
 59707 ende nader dracht rust si een iare Item men
 59708 seit aldaer libro viij. datter sommige geslach-
 59709 ten van kemelen sijn die gelubt werden
 59710 op dat si te bet vlyen moghen ende hy seyt
 59711 dat die kemels snelre sijn dan henxten ende
 59712 dat is om des wil dat si also wide scriden
 59713 ende maken grote treden mer daer af soeket
 59714 beneden vanden dromedaris Item aristotiles seit
 59715 libro viij. dat die kemel mit sijnre moeder niet
 59716 en hilict daer was eens in een stat een
 59717 kemelinne ouerdeckt mit een clede ende dat
 59718 was des kemels moeder die daer toe ge-
 59719 leit wert also dats dye kemel niet en wist
 59720 die daer op sijn moeder springhen soude
 59721 ende doe spranc die soue¹¹² op die moeder en-
 59722 de doe hi gheuoelden dattet sijn moeder
 59723 was doe clam hi af eer dat dye natuer
 59724 wracht ende hi dode den genen dien daer
 59725 toe gebracht hadde ende is een exempel
 59726 des meesters aristotiles ende hi seit oec een ge-
 59727 likenis van enen heinxte die een conincs
 59728 was ende dit seyt hi om der gheenre wille
 59729 die ouerspel driuen Item plinius seit libro xi.
 capitulo
 59730 xxxvij. vanden kemelen dat si kael werden
 59731 als die menschen ende als dye struus Item
 59732 die selue seyt oec dat onder den dieren dye
 59733 niet gehoernt en sijn so en heeft die ke-
 59734 mel gbeen¹¹³ tanden bouen ende daer om ouer-
 59735 draecht hi mitten dieren die edercauwen

59736 inden tanden ende inden buke mer niet inden
 59737 hoernen tselue seyt aristotiles libro xiiij. een dier
 59738 wes spise is een doeringe¹¹⁴ materi heeft
 59739 vele buken als die kemel ende een dier dat
 59740 hoernen¹¹⁵ heeft en heeft gheen tanden bo-
 59741 uen ende beneden mer in die een stede alleen
 59742 als beneden al ist dat hi der tanden derft
 59743 so was den buke des kemels alsulken
 59744 maecsel noot ende hi wort gelijct den buken
 59745 der dieren die gheen tanden en hebben in
 59746 die ouerste kinnebac. ende die sceppenis
 59747 sijnre tanden was als die sceppenis des
 59748 diers dat hoernen heeft. ende daer volget
 59749 na ende want die spise des kemels doer-
 59750 nich is so wast noot dat sijn tonge vleysch-
 59751 ich was om die hardicheit des raecx Item
 59752 aristotiles seit libro xiiij. dat dye kemel gheen
 59753 bescheiden gal en heeft op die leuer als
 59754 oec die elephant en doet want hy heeft
 59755 die natuer der leueren harde ghesont ende
 59756 een soet bloet van naturen ende in alsulken die-
 59757 ren en vijntmen geen gal of si wort geun-
 59758 den in aderen die seer clein sijn ende daer om
 59759 seiden die ouden als anaxagoras seide dat
 59760 die kemels lange leefde om des wil dat
 59761 si geen gal en hadden of en hebben want
 59762 die dieren die luttel galle hebben leuen lan-
 59763 gher dan die vele galle hebben hier toe
 59764 heuet aristotiles geseyt Item constantinus seit van-
 59765 den kemel in dietis vniuersabilis¹¹⁶ dat die
 59766 kemel alte heten dier is van naturen ende
 59767 daer om is hi van naturen mager want die
 59768 hetten trect alle die smericheit des bloe-
 59769 des in haer ende daer om blijft hy son-
 59770 der veel vetticheit ende tkemels melck
 59771 is soeter dan der anderen dieren melck
 59772 ende is myn smerich. ende min voeden-
 59773 de mer het is meer hettende ende maect
 59774 meerre appetijt ende is meer sceydende
 59775 melc en is anders niet dan bloet na den

59776 hilicken ende daer om is die smake des ke-
 59777 mels melc soutich ende scarp want het is
 59778 die groue humoren in snidende ende dun-
 59779 nende den welken coemelc contrari is want
 59780 dat is grof ende smerich ende seer voedende
 59781 ende ander proprieteijten soeket nederwaert
 59782 vauden¹¹⁷ dromedarius
 59783 Dat xix. capitel van cameleoperdus
 59784 EAmeleopardus¹¹⁸ is een dier in ethyo-
 59785 pien als ysidorus seyt libro xij. ende plinius libro
 viij.
 59786 capitulo xix. ende heeft een kemels hoeft in ge-
 59787 liker maniere ende een hals als een paert
 59788 ende heeft benen ende voeten als een buffel
 59789 ende stippen als een lupaert als plinius seyt
 59790 ende is een ghenoechlic beest aen te sien
 59791 ende en is niet wreet ende is also goedertieren
 59792 dat si byna die name heeft van enen sca-
 59793 pe als die selue seit dat dier was tont-
 59794 sien na moyses wet als te eten mer niet
 59795 als ten offer want sijn voeten waren ge-
 59796 split als de buffel ende het edercauwede
 59797 als die kemel ende daer om wast geoorloft
 59798 te eten alst openbaert in deutronomio xiiij.
 59799 Dat xx. capitel van cameleon
 59800 ¹¹⁹CAmeleon cameleontis in genituo is een
 59801 cleyn beestken mit menigerhande specke-
 59802 len ouersprenkelt wes lichaemken tot me-
 59803 nigerhande verwen diet siet verkeert wort
 59804 mit lichter bekinge ende men vint anders
 59805 geen dier wes lichaem also verwande-
 59806 linge neemt van verwen dye tegen hem
 59807 geset werden als dit doet dat seit ysidorus Item
 59808 auicenna seyt dat cameleon also veel is als
 59809 stellio want het licht als een sterre ende ver-
 59810 wandelt sijn verwen ende het is een blode dier
 59811 ende van luttel bloets ende daer om verwan-
 59812 deltet sijn verwen ende het is vieruoudich
 59813 ende heeft een aensicht als een laceert ende
 59814 scarpe naghelen weder cromdt ende een zarp
 59815 lichaem mit eenre harder huut als dye

59816 cocodrille heeft aristotiles die seit aldus libro ij.
 59817 Cameleon is een dier inden lichaem als die
 59818 laceerten wes zijden langwerpelt sijn
 59819 die reyken totten nedersten van sinen buke als
 59820 een vissche ende middelste van sinen rug-
 59821 been is verheuen als die rugge vanden vis-
 59822 sche ende sijn aensicht is een dyer dat een
 59823 aensicht heeft half als een verken ende half
 59824 als een ape ende heeft enen langen stert en-
 59825 de sijn wterste is smal ende heeft sijn voe-
 59826 ten wedercromt als die laceertkens doen en-
 59827 de elck vanden voeten wert in tween ghe-
 59828 deylt ende die gelikinge des eens totten
 59829 anderen is als eens menschen dwm totten
 59830 ouerscot vander hant ende een ygelic van de-
 59831 sen delen wort gedeylt in vingeren ende
 59832 hebben nagelen als die voghelen doen ende
 59833 alle tlijf is scarp als harden ende die ogen
 59834 staen hol ende si sijn groot ende ront. ende si sijn
 59835 van alsulke leder als alle tlichaem is ende
 59836 en werden daer niet mede bedect ende dit
 59837 dier weindt sijn ogen dicwyl al omme ouer-
 59838 al ende sijn verwe wert verandert wanneer
 59839 dat sijn leder opgeblasen wort ende het he-
 59840 uet een verwe die neygende is ter zwar-
 59841 ticheit ende in hem sijn zwarte vlekken ende
 59842 ¹²⁰dese sijn ouer alle tlijf ende die verwanlin-
 59843 ge die menigerhande is dye is inden ogen
 59844 ende inden start ende is van traghden voertgan-
 59845 ge ende in sijnre doot so ist van leliker ver-
 59846 wen ende heeft luttel vleesch aen den liue
 59847 want het heues luttel dan inden hoefde
 59848 ende inder wortel ende die start heeft luttel
 59849 bloets also doet oec inder herten ende
 59850 inden aderen ende inden ommeganc vanden
 59851 oghen ende sijn herssen is biden oghen ende
 59852 waer yemant die tlichaem deylden in twe-
 59853 en het soude bliuen in sinen werken ouer-
 59854 mits sinen gheest. ende daer blijft een
 59855 cleyn beroeren bi den lichaem ende het en

59856 heeft gheen milt ende her¹²¹ blijft inden ho-
 59857 len als die laceert hier toe heuet aristotiles
 59858 geseit mer plinius seyt aldus libro xxvii. dat
 59859 cameleon een dier is gelijc den cocodrul-
 59860 le scelende alleen inder cromminge vanden
 59861 rugge ende inder breetheit vander start ende men
 59862 seyt dat gheen dier bloder en is. ende daer
 59863 om wert sijn verwe also verwandelt ende sijn
 59864 craft is groot teghen tgestacht¹²² vanden
 59865 hauick want het verraet die hauicx ende trec-
 59866 se neder tot hem ende geeftse den anderen
 59867 dieren al willens te schoeren ende te riten. ende
 59868 wordt sijn hoeft ende sijn strot mit eyken
 59869 houtte gebarnt so maken si reghen ende don-
 59870 re dyt seyt democretis¹²³ Maer daer spot
 59871 plinius mede ende hoe sulken dier dattet is
 59872 het wort onder die zuuer dieren gerekent
 59873 daer staet ouer leuitici xi. seyt osicius al-
 59874 dus al ist dattet wreet is nochtans ouer-
 59875 mits ziecheit wil so veynset hem goeder-
 59876 tieren men seyt dat cameleon aleen vander luch-
 59877 ten leest¹²⁴ ghelikerwijs dat die mol van-
 59878 der aerde die harinc vanden water ende
 59879 die salamandra vanden viere vnde versus
 59880 Quatuor ex puris vitam ducunt elementis
 59881 Cameleon talpa maris allec et salaman-
 59882 dra Terra cibata talpam flamme pascunt sala-
 59883 mandram Vnda fit allecibus aer cameleon-
 59884 ti dese vaersen sijn voer exposeert als
 59885 hier staet voer den vaersen
 59886 Dat xxi. capitel vander¹²⁵ wilder gheyten
 59887 ¹²⁶CAprea is een wylde gheyte ende is
 59888 geseit van carpando dats van gripen want
 59889 si grijpt die loueren mitten monde vanden
 59890 ¹²⁷bomen waer af ysidorus seyt libro xij. dat som-
 59891 ge capros. ende capreas seggen van carpen-
 59892 do ende sommige seggen dat si daer om also
 59893 heyten want si alte sonderlinghe scarp sijn
 59894 ende daer om heytense die grieken dorcos
 59895 ende si wone in alte hogen gheberchten ende

59896 si sien die iaeghers wel van verre comen
 59897 ende si vallen onderwijlen wel vanden hogen
 steen-
 59898 roetzen neder op horen hoernen sonder zeer te
 59899 doen als hem die honden bouen nae volgen
 59900 nochtans clymmen si also hoech datse die
 59901 menschen niet geoghen en konnen als ysidorus
 59902 seyt libro xij. Item men heytsse oec dame of
 59903 damule als papias seyt soeket nederwaert
 59904 in die letter d. van damula ende si is alte
 59905 snel inden lopen ende licht inden spronc ende
 59906 scarp inden sien ende soet inden smake ende al-
 59907 te gesont inden eten ende alte wijs in haer-
 59908 re weidinge want si onderkent die cruden
 59909 mitten gesicht mitten smake ende mitten ru-
 59910 ken ende gaerne eet si die louerkens teinden
 59911 vanden bomen Item plinius seyt oec dat die leu-
 59912 we ende die lupaert van horen melc drincken
 59913 als si siecke sijn op dat si genesen sullen
 59914 Dat xxij. capitel van capriolus
 59915 ¹²⁸CApriolus als auicenna seyt is een
 59916 dier in indien ende is den hijnden ghelijck
 59917 of der herten soen die by ons dat is in
 59918 onsen landen die tande niet en verwandelt
 59919 ende wanneer sijn tanden lang sijn dat betei-
 59920 kent langheit des leuens ende heeft sco-
 59921 ne ogen ende scarp Item aristotiles seyt libro viij.
 59922 dat die wilde capriolen hebben een wijs-
 59923 heit als si ghwont¹²⁹ werden so soecken si een
 59924 cruut dat polium ceruinum heit ende eten
 59925 dat op dat die ghescuttten¹³⁰ wten lichaem
 59926 gaen sullen die in hem ghebleuen sijn ende
 59927 want dese dyceren veel lopen ende seer so
 59928 werden si verledicht uander ouerulodiger
 59929 vuchticheit ende hoer vleesch wordt mor-
 59930 ¹³¹wer ende beter te verduwen ende die qua-
 59931 ae smake ende die quade lucht werter me-
 59932 de benomen als constantinus seyt ende het climt
 59933 van stede te stede om sijn beiach te soec-
 59934 ken ende het kent die gesonde cruden wel
 59935 voer die onghesonden het edercawwet

59936 sijn spise ende het heeft gesplitte voeten ende
 59937 ten weert hem niet mitten hoernen noch
 59938 mitten tanden noch mitten claeuwen Mer
 59939 het loept en wech ende vliet voer die hon-
 59940 den want ist beneden inden velde alst ghe-
 59941 iaecht wordt so loeptet bouen inden ghe-
 59942 berchten Item inden gheberchten van in-
 59943 dien sijn caprioels die gevoedt werden
 59944 van costeliken welrukende cruden inder wel-
 59945 ker claeuwen sijn eenrehande hollicheiden
 59946 inden welken sommighe humoren vergadert
 59947 werden tot apostemen ende als dye rijp sijn
 59948 so scoren si ende die humoren werden dan mit
 59949 harigher ballichskens wtgehaelt ende
 59950 die substanci die binnen den velliken is die
 59951 ruuct bouen maten wel ende is dierbaer on-
 59952 der die welrukende cruden ende is seer nut
 59953 ter medicinen als dyascorides ende platearius
 seggen
 59954 ende wy heiten dat ghemeenliken muscus
 59955 Dat xxij. capitel vanden gheyten
 59956 **132** Capra dat is een gheyte ende werdt
 59957 oec geseit van carpando als caprea doet
 59958 ende dese climt altoes opwaert om die lo-
 59959 uerkens te grijpen ende te eten als ysidorus
 59960 seit Item vanden geyten seit plinius libro viij.
 59961 capitulo i. dat die gheyten veel ionghen brengen
 59962 Mer selden vier. ende draechtse inden buke
 59963 vijf maenden als die scapen die gheyten
 59964 werden ondrachtich van vetticheiden voer
 59965 den drie iaren winnen si zelden nutlic. en-
 59966 de inder outhheit ouer die vier iaren Item
 59967 si ontfanghen in nouember op dat si ion-
 59968 ghen moghen inden maert of inden apryl
 59969 als die loueren wt comen ende si en hebben
 59970 alle gheen hoernen. Mer sommighe kent-
 59971 men haer iaren by wassing van knopen
 59972 ende men seyt dat si horen adem halen mit
 59973 horen oren ende niet mitten nozegaten en-
 59974 de si sijn selden sonder coertse ende si sien al-
 59975 so wel des nachts als des daechs en-

59976 de si hebben enen baert hanghen van haren
 59977 kinne nederwaert ende ist datmen der een
 59978 biden baert trect so sijn alle die ander ver-
 59979 uaert ende sorghen datmense oec trecken sal
 59980 dese beesten al leckende maken si enen oly-
 59981 uen boem onvruchtbaer Item dese ghey-
 59982 ten als die sonne neder gaet so en ete si niet
 59983 te gader Mer si legghen om gekeert van
 59984 malkanderen. Mer in anderen tiden keren
 59985 si hem tegen een ende als si gaen weiden soe
 59986 keren si die aensichten van malkanderen
 59987 hier toe heuet plinius gheseit Item aristotiles
 59988 seit vander gheyten libro iij. dat si in veel landen
 59989 melc hebben sonder inpregnacion dat is dat
 59990 si nochtans niet ontfangen en hebben noch
 59991 men wacht geen inpregnacie mer men
 59992 neemt netel ende daer wrijftmen die mam-
 59993 nen mede ende eerst gaeter bloet wt daer
 59994 na oft etter waer en daer na ist goet mel-
 59995 lic ende en is oec niet quader dan der gheen-
 59996 re die ontfangen hebben Item hi seit libro vij.
 59997 dat die gheiten leuen x. of xi. iaren ende oef-
 59998 fenen dat hylc totter outhheit toe ende onder-
 59999 wijlen baren si twe ionghen ist dat si bequaem
 60000 spise hebben ende ist dat die bock wel ghe-
 60001 voedt was ende ontfenck si tegen den noer-
 60002 den wint so creech si mannikens. ende ontfenc
 60003 si teghen den zuden wint so creech si wijf-
 60004 kens ende si sullen haer aensichten keren ten
 60005 noerdenwaert als hiliken willen Item hy
 60006 seit aldaer libro vij. dat die gheyten eten cru-
 60007 den als die scapen Mer die scapen gripen
 60008 die crude totten wortelen toe ende bliuen ste-
 60009 dich inden weiden ende die gheyten en dueren
 60010 niet lange op een stat ende nemen slechts dye
 60011 einden vande cruden ende si werden best vet
 60012 naden dranc des souten waters ende wan-
 60013 neer dat die gheyten wanderen so drincken
 60014 si veel waters na den middage ende wan-
 60015 neer da **133** si soute eten voer der dracht so

60016 salder veel melcx vanden mammen lopen
 60017 Item libro viij. inden gheyten als inden sca-
 60018 pen is cranc verstant want si nauwe wter
 60019 weiden of daer in geraken connen si en moe-
 60020 ten daer geleyt werden ende waert sake dat
 60021 ynmant¹³⁴ een gheyte naem ende richtes op
 60022 haestelic so souden hem dye ander mede
 60023 op richten ende sien die ander stijf aen Item
 60024 die gewoente der gheiten is den menschen
 60025 noot als der scapen want si zaedt die hon-
 60026 gerighe mit horen vleysch ende mit horen
 60027 melc ende cleet die naecte menschen mit ho-
 60028 ren haer ende mit horen velle ende men mak-
 60029 ket lant vet mit horen messe ende mitter
 60030 vrinen ende alle dat aen hoer is dat is vm-
 60031 mer erghent toe goet want als plinius
 60032 seit libro xxviiij. capitulo v. so werden die serpen-
 60033 ten veriaecht mitten geyten horen die tot as-
 60034 schen gebracht is ende mitten hare vander
 60035 geyten dat dese gebartt werden Item
 60036 veel geslachten van venijn werden verdreuen
 60037 mitten dingen die vander gheyt comen ouer-
 60038 tvelich vleisch wert verteert mit alsulker
 60039 asschen als van horen hoernen comen ende men
 60040 vinter weren vleisch mede dat versch
 60041 is Item die onmate lopinge der humo-
 60042 ren werden daer mede gestempt thien ver-
 60043 vulde wonden die corosijf sijn ende gekan-
 60044 crizeert ende gefistuleert werden ghenesen
 60045 ouermits hare hulpe ende men sal daer een
 60046 versch geyten vel ep¹³⁵ leggen ende die won-
 60047 den werden genesen mit horen bloede daer
 60048 hoer morch mede gecoect is ende verdriuen
 60049 vergiflike veninen ende die beten van serpen-
 60050 ten ende die steken vanden scorpionen werden
 60051 daer mede genesen ene warme longhen
 60052 van eenre geyten geleit op enen venijn-
 60053 den bete trect dat venijn wt ende die zerich-
 60054 eit worter mede gesaeflicht ende die donc-
 60055 kerheit vanden oghen wort verdreuen mit-

60056 ter gallen vander gheyten ende die smette
 60057 wert gecorrodeert ende tgesicht wort ge-
 60058 scarpt ende dat oghe wort geclaert die le-
 60059 uer daer af gebraden is goet teghen ele-
 60060 phanciam ende malaetscheit ist dat hy dyc-
 60061 wijl gegeten wort ende haer dreck is goet
 60062 tot veel siecten want hi is goet opt voet-
 60063 euel ist dat hi gemengt wort mitten zape
 60064 van edera arborea dat is eyloef ende mit-
 60065 ten bocken smeer Item die orijn ghewarmet
 60066 ende in die oren gegoten geneest haer ze-
 60067 ¹³⁶richeit Item dese ende menige andere me-
 60068 cinael proprieteten seit hi vander gheiten
 60069 waer af dat plinius aldaer seit dusent boe-
 60070 ten ende wt den wort bewijst dat een man
 60071 seit Ic verwonder waer omme dat si den
 60072 coerts niet en geneest daer toe seyt aris-
 60073 toteles datter eenrehande dier is dat-
 60074 tet melc der geyten zuuct ende wanneer dat-
 60075 tet die mammen zuuct so wertet melc ver-
 60076 derft dat inden geyten is ende dye gheyte
 60077 wort verblint soket nederwaert in dye let-
 60078 ter h. van hircus dat is vanden bocke
 60079 Dat xxiiij. capitel vanden hont
 60080 ¹³⁷Canis dat is een hont ende heeft sinen
 60081 naem vanden gryeken genomen als ysidorus
 60082 seit want men seyt cenes in gricx dat is
 60083 hont in duutsch Item die selue seit dat-
 60084 ter niet wiser en is dan die hont want hi
 60085 heeft meer sins dan die ander dieren want
 60086 die honden bekennen hare namen dair men-
 60087 se by roept si minnen haer heren ende si be-
 60088 schermen der heren daken ende si auenturen al
 60089 haer lijf mit wil voer hoeren heren ende si lo-
 60090 pen mit horen heren om den roef ende si en
 60091 begeuen tlichaem van horen doden heren niet
 60092 ende si kennen ouermits der luchten waer een
 60093 wilt heen geuaren is ende ouermits den
 60094 bloede ende si minnen dat menschelike ge-
 60095 selschap. ende si en moghen sonder den men-

60096 sche niet wesen als die selue ysidorus seyt
 60097 ende daer seyt hi voert dat die honden ge-
 60098 mengt pleghen te wesen mitten woluen
 60099 vanden welken wrede honden comen die
 60100 van sommighen luden lintisti gheheiten wer-
 60101 den Item die van indien pleghen des
 60102 nachts coyen inden bosschen te binden die
 60103 welke van tygris bespronghen werden
 60104 vanden welken alte felle honde comen die
 60105 also starc sijn dat si leuwen ende ander starc-
 60106 ke beesten daer neder werpen hier toe
 60107 heuet ysidorus gheseit libro xij. capitulo ij. Item
 van-
 60108 den honden seyt plinius libro xij. int capittel
 60109 vanden ghesielden dinghen dat die by ons
 60110 wonen sijn sonderlinghe trouwe als dye
 60111 paerden Item wy hebben vernomen dat die
 60112 honden gheuochten hebben voer hoer he-
 60113 ren tegen den moerdenaers ende dat hoer
 60114 heren doot bleuen ende dat si daer bi bleuen
 60115 ende liepen om den doden lichaem ende be-
 60116 schermden voer die vogelen. ende voer den
 60117 quaden beesten Item wi hebben oec gele-
 60118 sen dat camentus die coninck mit hem
 60119 bracht twe hondert honden van elende dye
 60120 wt enen eylande gheset waren die mit hem
 60121 mit groter kuenicheit streden Item ia-
 60122 sons hont van cecilien en woude gheen
 60123 spise eten doe sijn here doot gheslaghen
 60124 was ende also bleef hi by sinen heer doot
 60125 van rouwen Item wi lesen oec dat colona
 60126 dye senatoer van placencien in lombaar-
 60127 dien van ghewapenden luden beladen
 60128 was. ende bedruet dye enen hont bescutt
 60129 hadt ende die te lesten van dien honden be-
 60130 scudt wart ende also was oec een ander hont
 60131 die ticius sabinus was die van hem niet
 60132 en woude doe hi inden karker gheuanghen
 60133 lach ende dese ticius starf inden karker en-
 60134 de dye hont bleef by hem ende was seer
 60135 droeuch ende hualde ende screyede ende als-

60136 men hem spise boet die nam hi ende stacse
 60137 sinen meester voer dye mont ende hadde
 60138 geern ghesien dat hi ghegeten hadde ende
 60139 te lesten werpmen den doden lichaem in
 60140 dye tyber ende lieten driuen ende dye hont
 60141 zwam na ende ghinc opten doden staen doe
 60142 quam alle dat volc toe lopen ende saghen
 60143 die grote trouheit vanden dier ende hy ver-
 60144 drencte mit sinen heer ende al sijn die hon-
 60145 den verre van huys gedwaelt si ghera-
 60146 ken wel weder den wech die si quamen
 60147 al verliesen si horen heer in een vreemde
 60148 stadt si comen al weder thuyt Item al
 60149 waer een hont zeer toernich coemt hy bi
 60150 enen oetmoedighen mensche te sitten ofte
 60151 legghen ofte staen hi wert goedertieren Item
 60152 daer is grote wisheit inden honden als si
 60153 iaghen want si luchten wel waer dat een
 60154 wilt geuaren heeft mit ruken vanden wijn-
 60155 de ende vanden spore des wilts ende meldt
 60156 mit sinen bassen waer dat wilt is dattet
 60157 die iaghers volghen moghen Item nae
 60158 dien dat een hont een iaer oudt is so wint
 60159 hi ende draecht sijn ionghen tachtich dagen
 60160 inden buke ende baert blinde hondekens
 60161 ende hoe dat si langher mitten melc gesoect
 60162 werden hoe dat si traechliker sien noch-
 60163 tans en ontfangen si geen gesicht dan na-
 60164 den xxi. dach noch voer den seuenden dach
 60165 Item sommige luden seggen wanneer datter
 60166 een alleen gheboren wert dye siet opten
 60167 twintichsten dach ende als daer twe sijn so
 60168 sien si opten thienden dach ende wanneer dat-
 60169 ter drie is soe sien si opten elften dach ende
 60170 also voert hoe datter meer voert comen
 60171 hoe dat si traechliker sien. Item dat is
 60172 tbeste hondekijn datter lest siende wert
 60173 of dat die moeder eerst in horen arm ne-
 60174 met hier toe heuet plinius geseyt libro viij.
 60175 capitulo xli. daer veel ander dinghen gheseyt

60176 werden Item vanden honden seit aristotiles libro ij.
 60177 dat si geen tanden wt en werpen dan by a-
 60178 uenturen twe ende hoe dat si ionger sijn hoe
 60179 dat si witter tanden hebben ende oec scarper
 60180 ende daer bi werden die oude gekent byden
 60181 iongen want der ouder honde tanden sijn
 60182 zwart ende plomp ende die iongher wit ende
 60183 scarp Item die selue seit libro v. dat die man-
 60184 nikens werden totten hilic beroert of ter
 60185 winninge eer die wijfkens ende die wijnthon-
 60186 den werden eer toe beroert dan die ander
 60187 honden als die selue seit libro vi. wes wijf on-
 60188 derwijlen mit iongen wert binnen tseste de-
 60189 le van enen iaer ende binnen viertich daghen
 60190 ende die ionghen sijn blint twaelf dagen ende
 60191 tmanniken en gaet tottet wijfken nyet si en
 60192 heeft een maent geworpen ende. sommige
 60193 werden mit iongen inden lxxij.sten dach twelc
 60194 is binae tvijfte deel van enen iaer ende die
 60195 ionghen van desen bliuen xiiij. daghen blint
 60196 ende sommige werden mit iongen binnen drie
 60197 maenden ende dat is een vierendeel van enen
 60198 iaer ende die iongen van desen bliuen blint xvij. da-
 60199 ghen waer af dat openbaert dat hoe die
 60200 drachten eer volbrach¹³⁸ werden hoe dat si
 60201 eer sien ende wanneer dye honden hoer been
 60202 bestaet te lichten om te pissen so mogen si
 60203 ionghen winnen ende dat geschiet binnen ses
 60204 of seuen maenten ende die wijnden mogen meer
 60205 winnen als si arbeiden dan als si rusten en-
 60206 de die mannikens moghen thien iaren leuen
 60207 ende die mannikens leuen oec onlanger dan
 60208 die wijfkens vanden wijnthonden om des
 60209 wil dat si meer arbeiden ende also en ist vanden
 60210 anderen honden niet als die selue seit ende die
 60211 lanthonden ende huushonden leuen sommich xx.
 60212 iaer of xv. iaer als omerus seit Item libro viij.
 60213 seyt hi dat die honden als die ziecke sijn
 60214 so eten si gras of een wortel van enen cru-
 60215 de ende spuuen ende also meesteren si hem seluen

60216 Item dat selue seyt plinius libro xxviiij.
 60217 Dat xxv. capitel vander teuen
 60218 ¹³⁹Canicula is een teue ende is die moe-
 60219 der vanden honden wes moeder inden buke
 60220 langwerpelt is ende den buuc langes ge-
 60221 strect ende heeft al langhes aen den buke
 60222 veel borsten die een teghen die ander ge-
 60223 ordineert die welke bestaen te heffen ende
 60224 groot te werden als si ontfangen heeft ende
 60225 dese werpt veel iongen. mer altoes blint
 60226 die si naerstelike mint ende bescermtse mit
 60227 biten ende mit bassen ende waert dat die ion-
 60228 ghen wtgecropsen waren die moeder soudse
 60229 weder nemen mitten tanden sonder zeer doen
 60230 ende dragense weder totten nest ende si neemt
 60231 den besten ende den scoensten eerst want dien
 60232 heeft si liefste ende reycet hem die mammen
 60233 voer alle den anderen Item aristotiles seit libro
 60234 v. dat die teue seuen daghen eer dat si ont-
 60235 fangt eenrehande menstruose onreinicheyt
 60236 wt werpt ende dan is si siecke ende dan wort
 60237 hoer moeder geapostemeert inden liue ende
 60238 en begheert gheen hylc mer si scuwet
 60239 mer naden seuen dagen als die moeder wel
 60240 gezuuert is so ontfaet si ende nader dracht¹⁴⁰
 60241 werpt si oec veel fleumatigher humoren
 60242 van haer ende darr¹⁴¹ om wert si dan mager
 60243 van liue als die¹⁴² selue seyt Item men vint
 60244 melc in dese teuen eer dat si werpen lan-
 60245 ge tijt ende eer inden haeswinden dan inden
 60246 anderen ende eerst ist melc dic ende na wertet
 60247 gesubtijlt ende dat is der drachten bequaem
 60248 ende dese teuen leuen int ghemeyn onlan-
 60249 ger dan die mannikens mer dye mannikens
 60250 dat iach honden sijn leuen onlangher dan
 60251 die wijfkens om hoers lopens wil ende wan-
 60252 neer dat dese teue pissen wil so en lycht
 60253 si tbeen nyet mer si huuct neder mitter
 60254 leinden Item die teue is minder ende gra-
 60255 celiker van liue dan dye man. ende is

60256 abelre te leren ende is beter van moede dan
 60257 als si ionghen heeft Item die edelheyt
 60258 vanden honden ende vanden kemelen is dye
 60259 lancheit vanden aensicht ende vanden mule
 60260 ende in die breetheit der borsten ende inder smal-
 60261 licheit der lancken want een edel hont
 60262 sal after bi den lancken smal wesen ende om
 60263 der borsten grof ende die oren sullen lanc we-
 60264 sen ende buechsom ende sal clein subtyl been
 60265 hebben ende hoech ende heeft langheren start
 60266 dan die ander honden ende crommeren ende si
 heb-
 60267 ben oec myn vleisch dan dye lanthonden
 60268 ende corter hare ende dunre ende slechter want
 60269 waren si alte ruloct soe souden si alte heet
 60270 werden van lopen het sijn ander edel hon-
 60271 den die wreet sijn daermen herten hinden
 60272 ende woluen mede vangt ende wilde beesten
 60273 ende dese honden sijn byden menschen ende by-
 60274 den ossen ende scapen goedertieren ende men vint
 60275 sommighen edelen hont als hy een wylt
 60276 geuangen heeft dat en eet hy niet mer hy
 60277 houtet sinen meester thent hi aen coemt
 60278 of hi brenget hem ist dattet wilt hem niet
 60279 te groet en is Item daer sijn veel ander pro-
 60280 prieteiten vanden honden die min of nyet
 60281 te prisen sijn want si hebben enen hongher
 60282 die sonder maet is want si werden daer onder-
 60283 wilen rasende af ende den honden comen onder-
 60284 wilen zuucten aen als grauheyte een aposte-
 60285 me inden kele ende verwoetheit als aristotiles
 60286 seit libro viij. f. ende alle dat van dien honden
 60287 gebeten wert dat raest sonder den men-
 60288 schen die onderwilen genesen werden mitter
 60289 medicinen. Item constantinus seyt in viatico
 60290 int leste boeke dat die hont van naturen
 60291 cout is ende droghe inden welken die zwarte
 60292 colera bouen gaet of regneert ende wan-
 60293 neer dat die oueruloyende is so wert hi
 60294 rasende ende dat geualt meest inden herfst
 60295 ende in die leynten den welken die ander hon-

60296 den scuwen als een zuuct ende altoes loept
 60297 hi alleen strukelbollende ende als een dronc-
 60298 ken man ende hout sinen mont open ende die
 60299 tonghe hangt wten monde mit veel spe-
 60300 kels ende scwms ende dye oghe sijn hem root
 60301 ende verkeert ende slaet den start tusschen sinen
 60302 been ende al ist dat sijn ogen staen nochtans
 60303 en siet hi niet veel want sijn ghesicht en
 60304 vesticht nerghent op ende hi stoet sine voe-
 60305 ten teghen alle dinck ende hy bast tegen sijn
 60306 selfs schyem ende die ander honden bassen op
 60307 hem ende lopen wech ende waert zake dat-
 60308 men een stuck vleysch nettede of bloe-
 60309 dich makede int bloet vander wonden die
 60310 de rasende hont gebeten hadde die an-
 60311 der honden en souden dat vleisch niet eten
 60312 willen ende so wie gebeten wort van sulken
 60313 honden die crijcht droemen die seer ver-
 60314 uaerlic sijn ende inden slape wert hi seer ver-
 60315 uaert ende hi wert oec toernich sonder sake
 60316 ende hi en weet niet waer om ende hi wordt
 60317 schielic ende siet al omme bijsterlick ende hy en
 60318 mach niet ghedogen datmen hem aen siet
 60319 ende ist dat die passi starck in hem wert so
 60320 versmaet hi alle dranc ende hi is vanden wa-
 60321 ter veruaert alsoe dat hy dicwile valt van
 60322 anxt ende dese mensche sterft ten waer dat-
 60323 men hem rasch te hulpen quaem Item
 60324 dye curen ende die boeten soeket bouen int
 60325 boeke vanden zuucten int capittel vanden
 60326 veninen Item plinius seit libro xxix. dat on-
 60327 der des honts tonghe leit onderwilen een
 60328 wormken die in griecx luca heyt die de
 60329 honden rasende maect ende als dat wt ge-
 60330 toghen wert so is die hont genesen Item
 60331 die selue seyt dat dye cracht des beets
 60332 vanden honden soe groot is waert dat een
 60333 mensche trade in des verwoets honts
 60334 pisse mit sinen baruoeten voeten het sou-
 60335 de hem scaeden ende sonderlinghe waert

60336 dat hi enen zweer of enen wonde hadde
 60337 Item noch seyt hi aldaer waert dat ye-
 60338 mant sijn water makede op twater van
 60339 enen rasenden honde die mensche sou-
 60340 de tlanckeuel crigen of zericheit inder lein-
 60341 den Item die hont is vol quaets ende
 60342 gramheiden ende daer om ist dat hi mit e-
 60343 nen steen gheworpen wert soe wreect hy
 60344 hem ouer dien steen ende biten van rech-
 60345 ter felheiden ende hi bijt onderwilen so zeer
 60346 dat hi sijn tanden ontween bijtet Item dye
 60347 hont is oec loes ende droechachtich want
 60348 dicwijn gaet hy stilswighende ende coemt
 60349 van after aen ende bijt enen mensche Item
 60350 hi haet stocken stauen piecken stenen ende de-
 60351 ser ghelike ende hi is koen op sijn messin-
 60352 ghe mit bassen aldaer hij bekent is en-
 60353 de dan wil hi alle man biten ende veruaert
 60354 die luden mer als hy wt sijnre kunden is
 60355 so slaet hi sinen start tusschen sijn been ende
 60356 sluupt wech Item hy is vratich ende ny-
 60357 dich ende daer om eet hi onderwilen alsoe
 60358 veel van vulen krenghen dat hijt weder
 60359 spuwen moet ende dat hi leliden wtgewor-
 60360 pen heeft als hy hongher heeft so co-
 60361 met hi weder ende slocket auicenna seyt dat
 60362 hem die hont zuuert als hi siecke is mit
 60363 grase te eten ende is een hont wonachtich
 60364 in een huse ende coemter een vreemt hont
 60365 in so sal die huysont den anderen op tlf
 60366 uaren al waer die vreemde hont drierwer-
 60367 uen starker ende dat coemt toe van nidich-
 60368 heiden want hi anxt heeft dat hi te lut-
 60369 tel hebben sal of dattet dye vreemde hont
 60370 gripen sal dat hem gheboeren soude ende
 60371 hi is gierich ende soe wes hi crijcht dat hem
 60372 ouer blijft dat besteet hi in een heymeli-
 60373 ke stat daer hijt vinden mach als hi hon-
 60374 gher heeft Item die hont is onrein ende
 60375 gheyl waer af dat aristotiles seyt libro vi. dat

60376 die honden ist man of wijf hilicken alsoe
 60377 ¹⁴³lange als si leuen ende en maken geen on-
 60378 derschrit van moeder of van suster ende si
 60379 slachten den gemeyn wiuen die inden bor-
 60380 deel sitten want si nemense sijnse out of
 60381 ionc scoen of lelic ende dicwijn haer naeste
 60382 magen al en weten sijs niet Item die ou-
 60383 de hont is traech waer af aristotiles seit libro
 60384 vij. dat den honden tvoeteuel toecoemt
 60385 in horen ouderdom ende luttel ontgater si
 60386 en crighen die zuuct eer dat si steruen ende
 60387 daer om slapen si altoes op die messing
 60388 onder die vlieghen ende onder dye wormen
 60389 ende dan werden si seer vanden vlieghen ende
 60390 vanden dazen ghequetst ende sonderlinge
 60391 biden oghen ende opten oren ia si biten hem
 60392 die oren onderwilen mit allen doere ende
 60393 is also traech van hem seluen dat hi die
 60394 vlieghen niet af ghesudden en kan dan
 60395 onderwilen als si hem voer den mont co-
 60396 men so snact hi daer na ende grijptse ende
 60397 ten lesten wort hem een zeel om den hals
 60398 ghebonden ende wert iamerliken vander
 60399 messen ghsleept ¹⁴⁴ende aen enen boem ghe-
 60400 hanghen of int water geworpen ende enen
 60401 steen aen den hals ghebonden ende also
 60402 wert sijn onuallige leuen gheeyndt noch
 60403 sijn velle en wert hem niet af ghetoghen
 60404 ¹⁴⁵noch sijn vleesch en wer niet ghegeten
 60405 noch en werdt niet ghegrauen Mer int
 60406 eynde wert den wormen ghelaten
 60407 Dat xxvi. capitel vanden iongen honden
 60408 ¹⁴⁶CAtuli dat sijn die ionge vanden hon-
 60409 den ysidorus seyt libro duodecimo dat
 60410 dese ionghen int ghemeyn blint ghebo-
 60411 ren sijn ende si sijn onvolcomen te sien ende
 60412 si werden geboren mit cleinen gesaech-
 60413 den tandekens ende alle dyer hebbende
 60414 tanden als een saeghe ghedeylt dat is
 60415 gulsich ende kiuende als dye hont dye

60416 leuwen pantheer ende deser ghelijc ende al-
 60417 le alsulke dieren winnen onvolcomen drach-
 60418 ten alst openbaert bouen int selue boe-
 60419 ke vanden dieren int gemeyn ende alle de-
 60420 se dieren die onvolcomen ionghen bren-
 60421 ghen die sijn gulsich ende vratich want
 60422 waert dat si beiden thent si volcomen wor-
 60423 den inden buke hoerre moeder soe sou-
 60424 den si die moeder doden al zukende ende
 60425 daer om moet die natuer haestich we-
 60426 sen in alsulken dyeren soeket bouen int sel-
 60427 ue boeke want als solinus seit dat die honde-
 60428 kens vanden honden werden in groter e-
 60429 ren ghehouden biden ouden meisters als
 60430 plinius seyt libro xxix. want si plagen te mey-
 60431 nen dat die ionghe sokende honden reyn
 60432 waren teten ende die oude plagense te of-
 60433 feren voer ander beesten ende si meynden
 60434 dat der ionghen bloet beter tegen vergif-
 60435 fenis was dan enich dinck ende noch ge-
 60436 bident die auctoers datment op venijn-
 60437 den beten legghen sal want een ionck
 60438 hondeken op gesplit ende op een venijnt
 60439 seer geleyt al warm trect dat venijn wt
 60440 ende hoe dat dese honden rasscher ggeboren¹⁴⁷
 60441 werden hoe dat si traechliker sien als aris-
 60442 totils bouen seide Item alsoe langhe
 60443 als si blint sijn so kennen si dye moeder
 60444 biden ruken ende bider stemmen ende si soecken
 60445 die mammen ende zukense ende men seyt dat
 60446 si die zuken bi ordinancien als si inden bu-
 60447 ke die een na den anderen ghelegen heb-
 60448 ben inder moeder des lichaems ende die
 60449 gene die starcste is ende die best die moet
 60450 voer gaen ende die moeder heeft dien lief-
 60451 ste Item men sal dye spise sommels den
 60452 iachonden ontrecken op dat si niet te vet
 60453 en werden want als si alte vet sijn so wer-
 60454 den si alte traech ende en moghen niet lo-
 60455 pen ende al ist dat sommighe dieren van me-

60456 lancoiozer complexien sijn nochtans die
 60457 abelheit der leden maectse snel ende doen-
 60458 de ende si pleghen blide te wesen ende zeer
 60459 spelende ende dat coemt vander etaten want
 60460 wanneer dat si ghescheiden werden vanden
 60461 melc so sijn si abel te leren alle dinck dat
 60462 hem toe behoert als te spelen meniger-
 60463 hande nuwicheit ende te iaghen ende dat quic-
 60464 ke te verwaren vanden woluen ende van
 60465 meer anderen quaden beesten Item dye
 60466 honden die daer toe geordineert sijn dat
 60467 huus ende thof te verwaren die salmen des
 60468 daechs besluten daer si doncker leggen
 60469 ende also sullen si des nachts veel te felre
 60470 teghen dye dieuen wesen want alsulken
 60471 honden ambocht is dat si des daechs rus-
 60472 ten sullen ende des nachts waken ende lopen
 60473 al omme den houe ende der mueren ende men
 60474 sal scuwen alsulken hont die des daechs
 60475 waect bast ende omme loept ende die des
 60476 nachts slaept scuult ende zwijcht Item het
 60477 is een quaet hont is hi oudt is hi ionck
 60478 die de scapen des daechs beschermt van-
 60479 den woluen als si te velde sijn ende dyese
 60480 des nachts worget inder coyen scueren
 60481 Dat xxvij. capitel vanden beuer
 60482 ¹⁴⁸Castor dat is een beuer ende is een
 60483 wonderlike beest dye mitten vieruoeti-
 60484 ghe dieren leeft ende gaet op tlant en-
 60485 de onder den water ende nochtans zwem-
 60486 met ende woent mitten zwemmenden die-
 60487 ren als die vissche. ende castor is alsoe
 60488 ghenoeemt van castrando dat is van lub-
 60489 ben als ysidorus seyt libro duodecimo
 60490 want hoer cullen sijn ter medicinen be-
 60491 quaem om welke cullen wanneer dat si
 60492 den iagher gheuoelen so lubben si hem
 60493 seluen ende houwen hoer cullen af mit-
 60494 ten tanden als die selue seyt vanden wel-
 60495 ken cycero spreckt si verlossen hem van

60496 dien deel des lichaems daer si om begeert
 60497 werden Item plinius spreect vanden be-
 60498 uers libro xi. capitulo iij. dattet een geslacht is
 60499 van dyeren dat als nv opten lande is ende
 60500 als nv opter aerden ende maect sijn husen
 60501 aenden kanten vanden wateren daert eb-
 60502 bet ende vloyet ende maect holen mit wonder-
 60503 liken konsten ende aldus sulke dieren leuen
 60504 in cudden dat is dat si gaern mit hopen
 60505 te samen sijn ende si minnen hoer ghelijck
 60506 ende si houwen ende sniden houteren als si
 60507 vergadert sijn mit horen tanden ende maken ¹⁴⁹
 60508 huzen mit zolleren die een woninghe bouen
 60509 dander op dat si vanden eenre soller op-
 60510 ten anderen lopen mogen als twater co-
 60511 met wantet water is sommels hoghe ende
 60512 sommels lege ende daer na maken si hoer
 60513 woninghe want si moeten emmer mitten
 60514 start int water legghen als si rusten ende dat
 60515 hebben si ghemaect mit enen gate of mit
 60516 twe of mit drie daer si horen start doer
 60517 steken mogen want hoer start is van vis-
 60518 sisher naturen ende die soude verderuen
 60519 ende laghe hi int water niet het is een won-
 60520 derlic dier ende een gemelic wes start vis-
 60521 sche is ende alle dat ander lijf is vander na-
 60522 turen eens vieruoetighen dyers ende is
 60523 vander groeten eens clein honts ende he-
 60524 uet voeten als een hont ende sonderlinge
 60525 dye afterste ende voer heuet twee voeten
 60526 als een gans daert mede int water zwem-
 60527 met ende heeft een precioes velle daert oec
 60528 om gheiaecht wert ende het heeft scar-
 60529 pe tanden ende gesaecht als een hont ende
 60530 ten mach niet seer lopen want sijn schenen
 60531 sijn cort Item beuers hebben twe cullen
 60532 ende sijn groot na horen lichaem te spreken
 60533 ende die heiten wi castorea van desen seyt
 60534 plinius libro xxxij. capitulo iij. aldus die beuers
 60535 houwen hoer cullen af die wy castorea

60536 noemen op dat si vanden iagers nyet ge-
 60537 vanghen en sullen werden mer sixcius
 60538 die medicus meynt dat si die cullen niet
 60539 af biten en moghen dat si leuende bliuen
 60540 Item plato ende dyascorides segghen
 60541 dat die beuer also wijs niet en is dat hy
 60542 hem seluen also verlossen soude connen
 60543 ende dat openbaert daghelix inden be-
 60544 ueren die in veel steden gheuonden wer-
 60545 den waer af ysidorus ende physiologus
 60546 segghen van hoerre lubbinghe dat die
 60547 beuers cullen aen den lichaem nyet en
 60548 hanghen mit zenen ende mit aderen als
 60549 die ghemeyn dieren hebben mer mit an-
 60550 deren vande welken si ghenen noot van-
 60551 den liue en hebben Item beuer sijn die
 60552 gherecht is ende nyet geualscht is alte
 60553 goet tot veel passien des lichaems als
 60554 plinius aldaer seit op dat die beuer niet
 60555 te ionc noch niet te oudt geweest en he-
 60556 uet ende also salmense kieser dye gedub-
 60557 belt sijn ende die te samen hanghen myt
 60558 eenre vergaderinghe ende mit enen ge-
 60559 tal ghecoppelt want dye en machmen
 60560 niet lichtelick valschen want vele luden
 60561 nemen een blaze mit beueren bloede ende
 60562 doen daer wat fijns beuersijns toe op dat-
 60563 tet daer na ruker sal ende wat pepers
 60564 die ghepuluert is op dattet te starker ende
 60565 te scarper smaken sal ende dan bynden
 60566 si den hals vander blasen op dattet sal
 60567 een zeen schinen te wesen mer van enen
 60568 halze so ist onmoghelicken twe blazen
 60569 te hanghen ende daer om is die beuersijn
 60570 best die ghedubbelt hangt aen eenre ze-
 60571 nen Item men sal den beuersijn kieser
 60572 die middelbaer scarp is inden smake ende
 60573 die gheualscht is die is al aerdich ende
 60574 mit luttel zeenen Item dyascorides seyt dat
 60575 dese beuersijn die best is die welke enen

60576 middelbaren scarpē smake heeft die
 60577 wat taye is ende dye niet soutich noch alte
 60578 qualiken en smaect want hi wort dicwi-
 60579 le gheualschet mit sal armoniacum als
 60580 plinius daer seit ende hoe dat hi verscher
 60581 is hoe dat hy beter is. ende nutter inder
 60582 medecinen ende wanneer datmen siet dat
 60583 die twe cullekens hoer vellen vast aen
 60584 hem cleuende hebben vetticheiden dat
 60585 is een goet teyken van gherechten be-
 60586 uersijn ende men machen vij. iaren hou-
 60587 den in goeder virtuten ende men sallen in-
 60588 der medecijn doen sonder vellekijn dat
 60589 hi buten aen cleuende heeft ende weghe-
 60590 nen iuusteliken want hi heeft macht te
 60591 scheiden te verteren ende te dunnen ende
 60592 sonderlinghe die zenighe steden te con-
 60593 forteren want hi is tot veel dinghen goet
 60594 hi is goet den ghenen die vallen vanden
 60595 groten euel ende teghen coude passie van-
 60596 den hoofde ende ontbint die gicht vander
 60597 tonghen ende doet den mensche weder spre-
 60598 ken die sijn sprake haestelick ontgangen
 60599 is ist dat sijn puluer onder des ziecken
 60600 tonghen gheleit wert ende hi is oec goet
 60601 teghen dye gycht dye ouer alle tlijf is
 60602 ist dat hy in wine ghesoden wert mit ru-
 60603 ten ende mit zelue ende datmen dien wi-
 60604 ne warm dicwijn drinct want hi beroert
 60605 dye herssen ende starctse ende sijn puluer
 60606 doet fnyezen¹⁵⁰ ist dat hi in die naze ghe-
 60607 steken wert ende daer af wert hi ghewec-
 60608 ket die in lytargyen leit ist dat sijn hoeft
 60609 die daer ziecke af is mit roze olyen daer
 60610 beuersijn in ghepulueert. ende in ghesol-
 60611 ueert is ghesmeert wort dat hare eerst
 60612 af ghescoren. ende die olye warm ghema-
 60613 ket Item die beuersijn is goet teghen
 60614 sterke venijntheit van scorpionen ende van-
 60615 der spinnen ende van enen serpent dat ceras-

60616 tes heit ende deser ghelijc als plinius seyt
 60617 libro viij. capitulo iij. ende sijn orijn is goet tot allen
 60618 dye voerscreuen sijn. ende doet menstrua
 60619 voert comen ende helpt totter ontfange-
 60620 nis ende tot veel anderen dinghen ende sijn
 60621 smeer is alte goet in zaluen
 60622 Dat xxviij. capitul van een hart
 60623 ¹⁵¹Ceruus is een hert ende is geseyt
 60624 van ceraston in griex dat is hoern in la-
 60625 tijt als ysidorus seyt libro xij. daer seyt hy
 60626 noch bat voert dat die herten vianden
 60627 sijn der serpenten ende als si ghevoelen dat
 60628 si ziecke sijn soe trecken si mitten gheest
 60629 der nazen dye serpenten wt horen holen
 60630 ende als die quaetheit des venijns ver-
 60631 wonnen is so gaen si weder eten Item
 60632 dese dieren vonden eerst een crunt¹⁵² dat
 60633 dyptan heit want als si ghescoten sijn ende
 60634 ghewont vanden iaghers mit venijnden
 60635 pilen so eten si dat cruyt ende si werden verlost
 60636 ende oec wriuen si die wonde aen dat cruyt
 60637 ende si hebben ghenoechte in soeten san-
 60638 ghe In pipen ende in floyten ende als si
 60639 hoer oren op rechten so horen si nauwe
 60640 ende als die oren hanghen soe en horen si
 60641 luttel of niet Item si zwemmen ouer mee-
 60642 ren ende ouer grote ryuiren ende die dan starc-
 60643 ste sijn die gaen voeren ende dye cleynen
 60644 ende die crancste volghen nae ende leg-
 60645 gen hoer hoefden opter ouder aers dye
 60646 voer gaen ende also comen si te lichteli-
 60647 ker ouer hier toe heuet ysidorus gheseyt
 60648 Item die selue woerden seyt plinius libro
 60649 viij. capitulo xxxij. daer hi noch meer woer-
 60650 den toe doet ende seit dat die herte alte
 60651 behaechliken dier is ende wanneer dat-
 60652 tet also seer ghedwonghen wert vanden
 60653 honden dattet gheuanghen sal werden soe
 60654 lopet totten mensche ende soecteri¹⁵³ hul-
 60655 pe aen ende als die hertinne baren sal soe

60656 hoeltse die weggen min die ghetreden
 60657 sijn vanden menschen dan dye toepaden
 60658 die vanden wilden dieren bekennt sijn. Item
 60659 si ontfangen na dien dat een sterre op gaet
 60660 diemen arcturus noemt ende draghen hoer
 60661 dracht achte maenten ende si brenghen on-
 60662 derwilen een paer voert ende die wijfkens
 60663 scheiden hem vanden mannikens na dien
 60664 dat si ontfanghen hebben ende gaen van hem
 60665 mit allen mer die mannen als si die ver-
 60666 woetheit der ghenoechten after ghela-
 60667 ten hebben so smiten si in die aerde ende gra-
 60668 uen mit horen claeuwen ende so werde ho-
 60669 re becken zwart thent si vanden reghen
 60670 wat ghewasschen werden Item die wi-
 60671 uen werden voer der drachte ghezuurt
 60672 ende oerbaren dan eenrehande crude ouer-
 60673 mits den welken die dracht te bet inden
 60674 liue gehuoden¹⁵⁴ sal werden ende dat si te lich-
 60675 teliker verlossent sullen werden vander
 60676 drachten ende nader drachten eten si we-
 60677 der van twee cruden als van canio ende¹⁵⁵
 60678 van sisolis ende dan comen si vluchts tot ho-
 60679 ren ionghen als si die twee cruden ghe-
 60680 geten hebben ende si brengen horen iongen van
 dien
 60681 zape mede ende dan leren si horen ionghen
 60682 lopen ende gaen ende vlyen ende springhen ende
 60683 ander manieren die si ouer hem hebben
 60684 ende als die mannen vander oncuuscheyt
 60685 der ghenoechten verlost sijn so eten si zeer
 60686 ghierlick ende als si gheuoelen dat si alte
 60687 vet sijn so soecken si duysternissen daert
 60688 lelic ende doncker is want si sorghen datsi
 60689 niet lopen en souden moghen ende als si een
 60690 wijlken ghelopen hebben soe bliuen si staen
 60691 ende werpen hoer hoeft op ende sien al omme
 60692 ende coemt hem een buffel of een paert te-
 60693 ghen lopen die sien si alsoe degher aen
 60694 dat si enen mensch niet en sien die by hem
 60695 is al had hi enen boghe in die hant en-

60696 de woudese schieten ende wanneer dat si
 60697 ouer die zee zwemmen so gaen si alte samen
 60698 ouer mit scaren ende ouermits den ruken
 60699 so gheraken si te lande ende niet mitten ge-
 60700 sicht ende want die hert een dier is dat ge-
 60701 hoernt is so heeftet dese eyghenscap on-
 60702 der alle die dieren dat hi alle iaer sijn hoer-
 60703 nen verwerpt ende vernuwetse als in die leyn-
 60704 ten ende dan is hi ongewapent als hem dunct
 60705 ende dan scuult hi des dages ter tijt toe dat
 60706 hem sijn nuwe hoernen weder gewassen sijn ende
 60707 wanneer dat hi den rechteren hoern ver-
 60708 werpt so huut hi dien hoern van nijds we-
 60709 gen ende ducht datten yemant vinden sal ende
 60710 oerbaren totter medicinen Item men pleecht
 60711 die outheit der herten te weten biden tac-
 60712 ken vanden hoernen ende oec biden tanden
 60713 ende ist zake dat si gelubt werden eer si hoer-
 60714 nen krijgen soe en wassen hem nemmermeer
 60715 hoernen voert aen ende werden si gelubt na
 60716 dien dat si hoernen hebben so en verliesen si
 60717 nemmermeer dye hoernen of si niet gelub-
 60718 bet en waren en also langhe als si gheen
 60719 hoernen en hebben so gaen si des nachts
 60720 te weiden ende des daghes en comen si inder
 60721 sonnen niet op dat die rwcheyt aen den
 60722 hoernen niet verharden en sal ende alleincken
 60723 als die hoernen vast wassen soe wriuen si
 60724 die ruucheit teghen die bomen af ende pro-
 60725 uen of die hoernen yet starck werden ende
 60726 als si geuoelen dat hoer hoernen bestaen
 60727 hart te werden so comen si voert int open-
 60728 baer Item onderwilen bliuen die herten aen
 60729 sommighen bomen verwerret mitten hoernen
 60730 als aen bomen daer edera aen wast ende dan
 60731 werden si goet te vaen Item die herten sijn
 60732 den serpenten contrarij want die lucht van-
 60733 den gebarnden hoerne eens herten veriaecht
 60734 die serpenten wes lubbe geneest die be-
 60735 te van allen slangen Item hi mach hon-

60736 dert ier leuen twelc besocht wort ende
 60737 gheuonden van enen herte dat gheuangen
 60738 was na alexanders doot dat in sijn oer
 60739 of daer op ghteykent¹⁵⁶ was mit enen ghe-
 60740 tale van gulden letteren daerment by vant
 60741 hoe menich ier dat dat gheleden was
 60742 tot den leste daghe toe doe dat hart laet-
 60743 ste gheuanghen was ende dit dier en heeft
 60744 nemmermeer coerts want het weetten een
 60745 medecijn teghen hier toe heuet plinius
 60746 gheseit libro viij. capitulo xxxiij. Item aristotiles
 ende
 60747 auicenna segghen dat dye herte is een
 60748 dier dat gheen gal en heeft dan inden
 60749 darmen ende daer om heuet bitter ende stinc-
 60750 kende darmen. ende hyerom en willense
 60751 die honden niet eten ten waer dat si seer
 60752 hongherich waren Item aristotiles seyt
 60753 libro ij. dat sommighe wanen dat die herten
 60754 enen gal in horen oren hebben als aristoti-
 60755 les seyt ende dat is valsch auicenna seyt
 60756 mer hi heeft eenrehande vuchticheit die
 60757 ghelijc is der vuchticheit vander milten
 60758 Item die selue seyt dattet bloet des her-
 60759 ten en wert nemmermeer ghecoaguleert
 60760 als des hazen bloet oec en doet mer het
 60761 blijft altoes dun alst eerst was tegen dye
 60762 natuer alre beesten ende en gheen dier en
 60763 verwandelt sijn hoernen dan die hert wes
 60764 hoernen dicht sijn ende daer om sijn si zwa-
 60765 re ende die herte heeft vier grote tanden aen
 60766 die een zide ende vier aen die ander daer
 60767 hi sijn spise mede kauwet ende noch twee
 60768 grote ander tanden oft houwe tanden wa-
 60769 ren ende dies mans tanden sijn meerre dan
 60770 des wijfs Item aristotiles seyt libro viij. dat
 60771 dye hertinne seer wijs is als si werpen
 60772 wil want si soect een stat daer die dieren
 60773 niet en wanderen om der liden wil ende
 60774 si scuwen tlicht der sonnen mit horen kin-
 60775 deren ende si soect dicke slopen van bomen

60776 ende hollen van steenroetzen daer mer een
 60777 toeganck en is. want daer mach si wel
 60778 vechten mitten anderen dieren want als
 60779 hi daer seyt dat die herten dicwile onder-
 60780 linghe vechten mit starker vechtinghe ende
 60781 die verwonnen werden die sijn also oet-
 60782 moedich ende alsoe onderdanich dats
 60783 te veel is Item die herten ontsien zeer
 60784 die stemme des vossen ende des honts
 60785 ende wanneer dat die hert vet wort soe
 60786 schuult hi ende soeket lelike steden dyt
 60787 is voergheseit ende oec schuult hy om
 60788 dat hi vanden iaghers niet gheuonden
 60789 en sal werden ende hi wort oec doot ge-
 60790 slaghen omme sijnre vetticheit wil Item
 60791 die iaghinghe vanden herten wordt al-
 60792 dus dye een vanden iaghers dye floyt
 60793 ende singhet ende die herte heuet ghe-
 60794 noechte inden sanghe ende volcht den
 60795 sanck ende daer en binnen is een ander
 60796 ende heeft hem laghen ende stricken ge-
 60797 leit ende doodten ende onderwilen ont-
 60798 gaet hi ende coemt in enen water ende
 60799 daer wert hy weder gerust ende als hy
 60800 gheuanghen wort so bleet hi ende screi-
 60801 et want sijn tranen lopen hem ouer. Item
 60802 wanneer dat hi veruolcht wert vanden
 60803 honden soe loept hi nv ghens nv har-
 60804 waert ouerdwars ende dan weder recht
 60805 wt mit groten spronghen bi den welken
 60806 die honden dat spoer verliesen waer me-
 60807 de dat hi dicwile ontgaet Item die sel-
 60808 ue seyt dat dye hertinne zeer zwaerlick
 60809 haer ionghen wynt als sise voert bren-
 60810 ghen sal twelck bekent wordt by crom-
 60811 minghe haers lichaems ende bi horen
 60812 bleten ende daer om et si dragumteam
 60813 op dat si te lichteliker verlost sal werden
 60814 ende vluchs als si gheworpen hebben
 60815 so eten si terstont die secundijn eer si op

60816 die aerde valt ende sommighe luden meynen
 60817 dat die secundijn venijnt is als die selue
 60818 seyt Item die ander proprieteyten van-
 60819 den herten vervolcht aristotiles libro viij.
 60820 die plinius bouen vertelde Item plini-
 60821 us seyt libro xxvij. dat die harten wanneer
 60822 dat si zwaricheit gheuoelen soe slijnden
 60823 si enen steen daer si mede ghenesen wer-
 60824 den ende die steen wert onderwilen daer
 60825 in gheuonden ende men wil seggen dat de-
 60826 se steen alte goet is den vrouwen als si
 60827 kynder draghen ende dat selue doen dye
 60828 beenkens die si in horen hert hebben als
 60829 die selue seit ende dat selue is tot veel pas-
 60830 sien des lichaems goet want men ple-
 60831 ghet in costeliken confectien te mengen
 60832 als dyascorides platearius ende constantinus
 segghen

60833 Dat xxxi. ¹⁵⁷ capitel van een ghehoernt serpent
 60834 ¹⁵⁸ CERastes dat is een ghehoernt ser-
 60835 pent als ysidorus seyt libro vij. want
 60836 het heeft eenrehande hoernen van bey-
 60837 den ziden vanden hoofde ghelikerwijs
 60838 dat een ram doet dye onghecromt sijn
 60839 Item hi huudt alle sijn lichaem onder
 60840 tsant daer die sonne schijn ¹⁵⁹ mer die hoer-
 60841 nen bliuen buten onbedect ende als die gro-
 60842 te voghelen dat sien so wanen si dattet
 60843 een aes is. of anders wat datmen eten
 60844 mach ende als si daer toe comen ende bicken
 60845 so werden si van dien lozen serpeut ¹⁶⁰ ghe-
 60846 grepen Item het pleecht hem oec inden
 60847 toepaden te huden daer die luden wan-
 60848 deren ende ander beesten als paerden ende
 60849 coyen ende als si verby wanen liden soe ist
 60850 daer gereet ende bijtse doot want dye glo-
 60851 ze seyt ouer genesi int leste capittel sonder
 60852 een dat cerastes doot een paert mit dien
 60853 dattet hem slechts raecte aen sinen enen
 60854 hoeue also venijnt ist ende dien man me-
 60855 de die daer op sat sommighe ander meys-

60856 ters segghen dattet een gheslacht van
 60857 aspis is dat zeer quaet ende venijn is soe-
 60858 ket bouen in die letter a. van aspis want
 60859 daer wert een ghewach van cerastes
 60860 ¹⁶¹ Dat xxx. capitel van een gebeent eens beests
 60861 ¹⁶² CORnu als aristotiles seyt is vander
 60862 naturen des beens ende is mor-
 60863 wer dan een been ende is harder dan een
 60864 knorsebeen als die claeuwen der dyceren
 60865 ende alle alsulke dinghen mogen mor-
 60866 we ghemaect werden mitten viere en-
 60867 de men heytet in duutsch een hoern ende
 60868 ghelikerwijs dat die verwe is vanden
 60869 hoernen also is die verwe vanden hare
 60870 des diers Item dye nature heeft den
 60871 dieren hoernen ghegeuen om hem me-
 60872 de te beschermen voer hoer wapen. ende
 60873 daer om werden si int vterste vanden hoof-
 60874 de gheset op dat si altoes bereet wesen
 60875 sullen hoer onrecht te wederstaen ende ¹⁶³
 60876 alle die hoernen sijn ydel hol ende ront dan
 60877 die harts hoernen die hart sijn ende dicht
 60878 ende die sijn van veel. tacken ende en gheens
 60879 diers en verwandelt hoer hoernen dan
 60880 des herts hoernen die welke alle iaer sijn
 60881 hoernen verwerpt ende huut den rech-
 60882 teren datmens nauwe geuinden en kan
 60883 waer af dat gheseyt werdt in prouerbio
 60884 ganc daer die hart sijn hoernen werpet
 60885 als gheseyt wert libro octauo Item daer
 60886 wert gheseyt libro quarto dye hoernen
 60887 staen veel vaster aen dye huut dan aen
 60888 tbeen ende daer om seyt aristotiles dat
 60889 ¹⁶⁴ sommighe dieren roeren hoer hoernen
 60890 als die oren in een lant dat amfraga heit
 60891 Constantinus seyt dat dye dyceren van
 60892 veel roecs ende dye van starker naturen
 60893 sijn die fumen die gheresolueert werden
 60894 mit craften der hetten werden ouerghe-
 60895 seint totten einden des lichaems ende daer af

60896 krijghen si grote hoernen ende starck en-
 60897 de sonderlinghe ist dat dese rokige ma-
 60898 terie ouermits hoerre subtylheit wil in
 60899 hare verwandelt of dat si min grof is ende
 60900 aerdich dat si in tanden verwaedelt¹⁶⁵ ende
 60901 daer om seit aristotiles wel libro iij. int ca-
 60902 pittel vanden tanden dat die dieren heb-
 60903 bende tanden ende houtanden in beiden kin-
 60904 nebacken en hebben gheen tanden alst o-
 60905 penbaert inden elephanten ende inden wil-
 60906 den verken Item alle vieruoetighe die-
 60907 ren hebbende alleen in die nederste kin-
 60908 nebacken tanden ende ghesplitte claeuwen
 60909 hebben hoernen ende si ederkauwen ende si heb-
 60910 ben twe buken of meer als bouen ghe-
 60911 seyt is want die veel hoernen hebben die
 60912 hebben ghesplitte voeten int ghemeyn
 60913 ende daer om heeft die ezal van indien enen
 60914 hoern alleen ende enen helen zole aen den
 60915 voet alst paert mer hi en ederkauwet niet
 60916 als aristotiles ende auicenna seggen. Item
 60917 die hoernen ende die claeuwen sijn also nae
 60918 inder complexien dat aristotiles ghebiet
 60919 so wanneer dat een koe ziecke is inden
 60920 claeuwen vanden voeten datmanse¹⁶⁶ tusschen
 60921 die hoeren¹⁶⁷ smeren sal mit olyen ende an-
 60922 det medicinen Item vander nutscap der
 60923 hoernen ende der claeuwen is bouen ghe-
 60924 seit in die letter b. van bos
 60925 Dat xxxi. capitel vanden cocodrille
 60926 ¹⁶⁸COcodrillus is gheseit van croceo
 60927 colore dat is van saffranigher verwen
 60928 als ysidorus seyt ende is een vieruoetich
 60929 dier als ysidorus seyt libro xij. int capittel
 60930 vanden visschen ende mach wel wesen inden
 60931 water ende opten lande ende is lang omtrent
 60932 xx. cubitus ende is alte starkeliken getant
 60933 ende gheclaeuwet ende sijn velle is hem soe
 60934 hart al waert datment worp mit groten
 60935 stenen het en achtet niet des nachts rus-

60936 tet inden water ende des daghes opten lan-
 60937 de ende het leyt eyeren opt lant meerre dan
 60938 gansen eyeren man ende wijf houden hoer
 60939 stonden ende daer sijn sommige visschen dye
 60940 ghesaechde kammen hebben opt hoeft
 60941 diese doot in dun van horen buke ende
 60942 men seyt dat die cocodrille alleen onder
 60943 alle die dieren sijn ouerste kinnebacken
 60944 roert alle dese dinghen seyt ysidorus Item
 60945 plinius seyt libro octauo capitulo¹⁶⁹ vicesi-
 60946 mosexto aldus dat cocodrillus een dyer
 60947 is dat inden ryuier nylus woent. ende en
 60948 heeft gheen tonghe als ander dyeren
 60949 doen die op tlant gaen ende heeft leli-
 60950 ke tanden ter manieren van enen kamme
 60951 of van eenre zaghen ende heeft houtan-
 60952 den als een wilt zwijn het en is gheen
 60953 dier dat eerst also cleyn is ende na also
 60954 groot wert als die cocodril ende het mach
 60955 zeer veel eten want wanneer dattet sadt
 60956 is so gatet legghen ruspen opten ouer
 60957 van vervultheden Item desen cocodril
 60958 coemt onderwylen een voghelkijn toe
 60959 ghevloghen dat sommige landen tu-
 60960 schillus heyten ende die van ytalien hey-
 60961 tent coninc der voghelen ende vliecht
 60962 de cocodril dicwijl voer den mont ende
 60963 die cocodril verdriuet sommels van hem
 60964 mer ten lesten luuct hi den mont op en-
 60965 de latet voghelken in vlieghen ende in-
 60966 den eersten scrappet mackeliken ende maect
 60967 hem eenrehande ioekinghe inden liue
 60968 in wes soeticheit hi genoecht crijcht ende
 60969 wort ontslaep ende als dat voghelkijn ge-
 60970 voelt dat hi slaep so glitet voert in sinen
 60971 buke. ende dan gaettet v vluchs bicken
 60972 ende biten inden buke ende doerboerten
 60973 want inden buke is hy dunne ende daer
 60974 omme wert hi haest verwonnen vanden
 60975 visschen die ghesaechde rugghen heb-

60976 ben plinius seit dat dese beeste na volgt
 60977 om te misdoen die vliende sijn mer si vlyet
 60978 vanden serpenten ende si heeft crancke ogen
 60979 also langhe als si int water is mer buten
 60980 den water siet si alte scarpelic ende des win-
 60981 ters huudt si haer vier maenden lange
 60982 mer in die leynten coemt si wt ende also lan-
 60983 ge als dese beeste leeft so wast si altoes
 60984 hier toe heuet plinius gheseyt libro viij. capitulo
 60985 xxvi. Item phisiologus seyt is dat sake
 60986 dat die cocodril enen mensche byden oe-
 60987 uer vint dien doot hi heeft hijs macht
 60988 ende daer nae screyt hi ende weent ouer dyen
 60989 mensche mer ten lesten slijnt hi en ende hy
 60990 seyt oeck datmen van sinen dreck zalue
 60991 maect daer dye oude wiuen hoer aensich-
 60992 ten mede vernesschen ende claer maken Item
 60993 dye cocodril eet gaerne goede cruden in
 60994 welken cruden enidros dat een cleyne ser-
 60995 pentken is hem wint op dat die cocodril hem
 60996 mitten crude slijnden mach want dit dier-
 60997 ken haet den cocodril seer ende als hy dit
 60998 serpentken mitten crude in geslonden he-
 60999 uet so loeptet in sinen buke ende grijpten bi
 61000 alle sine ingewade ende doodten ende also co-
 61001 met dat serpentken onghequetset vt dat
 61002 selue seyt ysidorus libro xij. dat dese worm den
 61003 cocodril inden mont loept als hi leyt ende
 61004 slaept beziden den houtanden in Item soli-
 61005 nus seit dat die cocodril oec eenrehande
 61006 cleyne vogelkens hat is die wassen on-
 61007 der die cruden van milium die wt vlyegen
 61008 om die hetten vander sonnen ende gaen in-
 61009 den buke vanden cocodril ende eten dye wor-
 61010 men in sinen buke ende also wert dye coco-
 61011 dril ghezuoert vanden wormen ende heeft
 61012 een huut alsoe hart datmense nauwe mit
 61013 enen zwaerde doerslaen soude of doer-
 61014 steken ende hi woent des daghes opt lant
 61015 ende des nachts int water wantet water

61016 is des nachts warmer dan des dages
 61017 wanttet water hout dye radyen vander
 61018 sonnen ende daer werden si geroert ende al-
 61019 soe wertet water warm ende het en heeft
 61020 gheen tonghe om geluyt te maken mer
 61021 het heeft een cleyne tonghe nederwaert
 61022 als die visschen hebben totten smake als
 61023 solinus aristotiles eude ¹⁷⁰ auicenna segghen
 61024 Dat xxxij. capitel van coluber
 61025 ¹⁷¹ COLuber wert gheseit also veel als
 61026 dye duysternis oefenende coluber dye
 61027 scuwet die hertinne ende doot die leuwe
 61028 als ysidorus seyt si haet die rute si doet
 61029 haer velle af ende si mint die holicheyt
 61030 vanden bosschen ende vanden bomen si
 61031 drinct alte gaerne melc si quetst mitten
 61032 tanden ende mitten start ende schyete ve-
 61033 nijn ende si leyt gaerne inder sonnen bi-
 61034 den thunen si scuwet dye honden si eet
 61035 vliegghen si lectet stof vander aerde soe-
 61036 ket bouen van anguis Item plinius seyt
 61037 libro xxx. capitulo iij. dat die vetticheyt van een
 61038 waterslanghe is goet teghen een bete
 61039 van een cocodrille ende soe wie dat die gal
 61040 vandien slange bi hem heeft die en wert
 61041 vanden cocodrille niet ghequest
 61042 Dat xxxij. capitel van damula
 61043 ¹⁷² DAMula of dama als papyas seyt
 61044 is een wilde caprea als ysidorus seyt libro
 61045 xij. dit is een blode dier ende en kan niet
 61046 vechten want het en kan hem niet ver-
 61047 weren dan vliende want het is licht ende
 61048 mint hoghe berghen ende bosschen daer
 61049 die medicinael cruden staen ende het pleecht
 61050 teten dye loueren vanden bomen ende alst
 61051 ghewont is soe etet dragunteam dat is
 61052 eenrehande cruyt ende also trecket den pi-
 61053 le wt. ende sijn bloet is medecinael ply-
 61054 nius seyt libro vicesimo octauo dat sijn
 61055 bloet vercrompen zeenen morwet ende

61056 recket ende beneemt die zericheit vanden
 61057 koten als der theen ende der vingheren ende
 61058 verdrijft venijn die serpentes scuwen dit
 61059 dier ende hatent ende si en moghen sinen adem
 61060 niet verdragen als die selue seit het loept
 61061 bouen maten zeer ende siet scarpelic soeket
 61062 bouen int selue boeke van caprea agrestis.
 61063 Dat xxiiij. ¹⁷³ capitel vanden dromedarius
 61064 ¹⁷⁴ DRomedarius is een harde vanden
 61065 groten dieren die men dromedarijs in duyt-
 61066 sche heit ende men heytet in latijn drome-
 61067 dus. ende is een gheslacht van kemels als
 61068 ysidorus seyt dat dromedus is een geslacht
 61069 van kemels ende is minre dan een kemel
 61070 mer die dromidarijs mach veel zeerre
 61071 lopen of gaen want het heeft sinen na-
 61072 me ghenomen van dromos in griex dat
 61073 is een snelloep in duutsch want hi sou-
 61074 de des daghes wel hondert milen rey-
 61075 sen ende dit dier ederkauwet als die os ende
 61076 als die kemel ende anders waer noemtmen
 61077 dat woert dromedarius voer dye selue
 61078 dier als die gloze seyt ouer ysaya Item
 61079 si werden ghelubt in hore ioncheit op dat
 61080 si te bet sullen moghen gaen als auicenna
 61081 seit ende op dat si om hore wiuen wil niet
 61082 te traechliker gaen en sullen ende si heb-
 61083 ben enen widen screde als aristotiles auicen-
 61084 na ende plinius segghen libro vij. ende oeck om
 61085 dye grote hetten het is van naturen alte
 61086 heten dier van complexien want die starc-
 61087 heit der hetten verteert in hem alle wijn-
 61088 dicheyte ende vetticheyte Item si sijn snel om
 61089 die abelheit hoerre leden want si hebben
 61090 lange smale been ende zeer zenich ende daer
 61091 om sijn si abel ter beroeringe ende si en eten
 61092 niet veel mer zeer luttel si eten hoye ende
 61093 basten ende beenre van dattilen eten si alte
 61094 gaern die wi steenre heiten mit welken
 61095 ¹⁷⁵ si hem des auonts laten ghenoege als

61096 si veel weechs ghelopen hebben als plinius
 61097 seyt. ende hoer bloet is zeer heet scarp ende
 61098 subtyl ende daer om is hoer melc seer sub-
 61099 tyl ende dun meer dan der ander dyceren als
 61100 constantinus seyt. ende min voedende mer
 61101 het is meer verwarmende ende die gro-
 61102 ue humoren in snidende soeket bouen van
 61103 camelus want die proprieteten van hem
 61104 beiden sijn bina alleens van desen ende
 61105 van dien
 61106 Dat xxxv. capitel van dypsas
 61107 ¹⁷⁶ DYpsas ende dipsades is feminini ge-
 61108 neris ende is een serpent datmen heyt
 61109 in latijn situla ende is daer om also ghe-
 61110 noemt van sitis dat is van dorst daer om
 61111 dat die gheen sterft van dorst dye daer
 61112 af gebeten wert als ysidorus seyt libro xij. dese
 61113 serpentes sijn clein als wanneer dat si ge-
 61114 treden werden so en werden si nauwe ge-
 61115 voelt der welker venijn eer doot eert ge-
 61116 voelt wert alsoe dat die sterft kwm ze-
 61117 richeit voelt ende het is een specy van as-
 61118 pis soeket bouen van aspis
 61119 Dat xxxvi. capitel vanden draeck
 61120 ¹⁷⁷ DRaco ist meeste van allen serpentes
 61121 als ysidorus seyt libro xij. die grieken hey-
 61122 tent draconta als die ghene die dicwyl
 61123 wt sinen hole ghetogheu ¹⁷⁸ is wort inder
 61124 luchten ghedragen ende dye lucht wert
 61125 ouermits hem ghequetst ende dye zee
 61126 wort heffende teghen sijn venijn als hi
 61127 daer ouer vliecht ende hi is ghecammert
 61128 mit enen cleynen monde ende mit engen
 61129 pijpkens trect hi sinen adem ende richt
 61130 sijn tonge op ende heeft alte scarpe tan-
 61131 den als een zaghe ende hy en heeft die
 61132 craft inden tanden niet Mer inden start
 61133 want hi slaet seer mit sinen start ende hi
 61134 en heeft alsoe veel vanden venijn nyet
 61135 als dye ander serpentes hebben. want

61136 men mach nyemant doden mit sinen ve-
 61137 nijn Item hy pleecht byden weghe te
 61138 ¹⁷⁹legghen ende wachten die elephanten ende
 61139 ende als si comen soe slaet hy sinen start om
 61140 hoer been ende houtse so vast dat si nergent
 61141 comen en connen ende dan doot hyse Item
 61142 die drake wert ghewonnen in indien ende
 61143 in ethiopian inder ontstekinge der gro-
 61144 ter hetten als ysidorus seyt libro xij. Item van-
 61145 den draken seyt plinius libro viij. dat die dra-
 61146 ke xx. cubitus lang is in ethiopian ende si
 61147 plegghen mit vier of mit vijf sterren te sa-
 61148 men gheulochten te wesen als si dye zee
 61149 ouer vliegghen vier of viue te samen om
 61150 beter voeder te soeken Item in twalefte
 61151 capittel seyt dat tusschen den elephant en-
 61152 de den drake is een ewighe schermin-
 61153 ghe want die drake vouwet hem seluen om
 61154 des elephants been ende die elephant slaet
 61155 den drake mitten voeten daer neder mer
 61156 die drake wijnt hem also vast mitten start
 61157 om des elephants benen dat dye elephant
 61158 vallen moet ende als hi valt so moet hi op-
 61159 ten drake vallen ende so sterft die drake me-
 61160 de ende aldus steruen si beide Item int dertien-
 61161 de capittel seyt hi dat die elephant den
 61162 boem neder houwen wil als hi den dra-
 61163 ke opten boem siet mer die drake springt
 61164 inden elephant ende beghinten te biten tus-
 61165 schen sinen nazen ende bijt naden oghen ende
 61166 als hi den elephant blint ghemaect he-
 61167 uet so speelt hy sijn spul ende doet hem al-
 61168 le dat quaet dat hi mach ende onderwilen
 61169 springet hem die drake van afteren toe ende
 61170 bijtten ende suucten tbloet wt den liue ende
 61171 hi wort ten lesten also cranc dat hy valt
 61172 ende sterft ende valt opten dootslagher ende si
 61173 steruen te samen Item dye zake waer
 61174 om dat hi des elephants bloet also zeer
 61175 gheert is dese want die drake bouen ma-

61176 ten heet is ende die elephant bouen maten
 61177 cout daer om gheert die drake dat hy van
 61178 dyen bloede vercoelt mach werden als
 61179 ysidorus seyt op die stat leuitici xiiij. si aen
 61180 haelden den wijnt als die draken Item
 61181 iheronimus seyt dat die drake een zeer
 61182 dorstich dier is ia hi is also dorstich dat
 61183 hy nauwe mit water versaedt en mach
 61184 werden ende daer om luuct hi den mont
 61185 also op teghen den wint op dat hy also
 61186 van dorst versaedt mach werden want
 61187 als hy die scep en in die zee ziet ende die
 61188 wint stijf is teghen dat zeyl so coemt die
 61189 drake vliegghen teghen dat zeyl op dat
 61190 hy vanden wijnde versaedt mach wer-
 61191 den ende onderwilen om die grootheit
 61192 des lichaems ende om sine groete vlucht
 61193 soe werpt hy tscip dicwijle om ende als
 61194 die scipluden sien dat hy hem by coemt
 61195 ende dat water bestaet te heffen so stri-
 61196 ken si hoer zeyl ende alsoe ontcomen si
 61197 Item solinus seyt dat selue ende oec seyt
 61198 hi mede dat die van ethyopien oerbaren
 61199 draken bloet teghen dye barnende het-
 61200 ten ende si werden vandes draken vley-
 61201 sche gheuoedt om menigerhande zuuc-
 61202 ten wil want si connen sijn venijn schey-
 61203 den van sinen vleysch ende heeft sijn ve-
 61204 nijn alleen inder tonghen ende inder gal-
 61205 len ende daer om houwense hem die ton-
 61206 ghe af ende die gal die dat venijn ont-
 61207 houden ende als dat venijn wech ghe-
 61208 daen is soe oerbaren si dat ander lijf in
 61209 spisen ende in ander medycinen. ende dat
 61210 schijnt dauid te roeren. daer hy seyt du
 61211 hebste den draken in spise ghegheuen den
 61212 volc van ethyopien Item plinius seyt oec
 61213 dat die drake die lucht ontsteect mitter
 61214 craft des venijns also dattet schijnt dat hi
 61215 vier wt sinen monde gheeft ende onder-

61216 **180**de ende snel te voete ende mit beuenden leden
 61217 wijlen als hi floyt gheeft hi eenrehan-
 61218 de venijn wt dat cleuende is ende daer
 61219 wert die lucht af gheuenijnt ende daer co-
 61220 met dicwijn een sterft af ende onderwijlen
 61221 woent hi in die zee ende zwemt inden ryuie-
 61222 ren ende scuult in diepen hollen ende slaepet
 61223 selden of nemmermeer hi slijnt voghelen ende
 61224 beesten ende heeft alte scarpes gesicht want
 61225 als hi is in hogen geberchten soe siet hy si-
 61226 nen roef beneden in dat leghe verre van
 61227 hem ende hi vecht mit slaen ende mit byten
 61228 ende gaern is hi doende aen den ogen ende
 61229 aen den nazen der dieren daer hi mede vecht
 61230 waer af dat plinius seit libro xvij. dat hi al-
 61231 so zeer mitten elephant vecht dat hy en
 61232 blind maect ende dat si niet eten en mogen
 61233 ende also steruen si. Item vanden drake seyt
 61234 aristotiles libro viij. dat der gheenre beten van-
 61235 den drake quaet sijn die venijnde dieren e-
 61236 ten als die drake die scorpionen eet want
 61237 daer teghen vintmen nauwe medecijn
 61238 Item plinius seyt libro xxvij. dattet smeer
 61239 vanden drake veriaecht alle venijnde din-
 61240 ghen ende sijn vet mit honich gemengt ge-
 61241 neest die donckerheit der oghen. Item
 61242 aristotiles seyt libro vij. dat die visschen steruen
 61243 als si ghebeten werden vanden drake
 61244 Dat xxxvij. capitel vanden heynxten
 61245 **181**EQui dat sijn paerden ende heiten daer
 61246 om equi dat is ghelijc want si aen paren
 61247 ghelijc inden waghen geslagen werden ende
 61248 caballus dat is een henst ende is gheseyt
 61249 van cano dat is hulen daer om dat hy
 61250 gaende of lopende dye aerde huilt dyt
 61251 seit ysidorus libro xij. ende vele luden heytent so-
 61252 nipes daer om dat hi mitten voeten clapt
 61253 Item die louendicheit der paerden is veel
 61254 als die selue seyt si verbliden hem inden
 61255 velde ende sonderlinge die henxten si wer-

61256 den verweect totten stride als si horen py-
 61257 pen ende trompetten ende werden si ver-
 61258 wonnen also dat hoer meesters doot bly-
 61259 uen soe droeuen si ende als sijt winnen so
 61260 verbliden si hem ende daer isser sommi-
 61261 ghe vanden henxten die haer vyanden
 61262 kennen die tot hem in varen ende biten-
 61263 se ende slaense ende sommighe kennen ho-
 61264 ren eyghenen here ende daer isser veel
 61265 als si steruen die horen here tranen laten
 61266 want men seit dat zij oeck tranen laten
 61267 als die mensche. Item men pleecht den
 61268 strijt dicwijn te iudiceren byder blijtschap
 61269 der henxten ende by hore droefheit want
 61270 sijn si vroliken so seitmen dat si den strijt
 61271 winnen sullen ende ist verkeert soe sullen
 61272 si den strijt verliesen Item die paerden
 61273 in persien ende daer omtrent leuen wel
 61274 vijftich iaer. ende in vrancrijck ende in spaen-
 61275 gen ende des weechs en leuen si mar xvij.
 61276 iaer of xx. of wat meer of wat min. Item
 61277 inden edelen paerden sculen vier pun-
 61278 ten als die oude segghen als die forme
 61279 die scoenheit die verdient ende die ver-
 61280 we die form is dattet een starc lichaem
 61281 hebben sal ende vast ende een bequaem
 61282 hoechte ende langhe ziden ende inden lanc-
 61283 ken wat smal ende die aersbellen sullen
 61284 ront ende groot wesen ende dye borst breed
 61285 ende alle tlichaem wel gheknocht ende
 61286 die voeten droghe ende die hoeue hol ende
 61287 vast Item die scoenheit is dattet hoeft
 61288 cleyn sal wesen ende tvel vast aen den be-
 61289 nen cleuende ende dye oren sullen cort we-
 61290 sen ende scarp ende die oghen groot ende
 61291 die nazelocken rwm ende thoeft hoech
 61292 ghehouden ende die manen sullen dick
 61293 wesen ende die start ten voeten toe Item
 61294 men sal aen sien die rondicheit ende die ver-
 61295 **182**diente als dat hi coen sijn sal van moe-

61296 twelc een teyken is van starcheden en-
 61297 de een paert dat seer rust dattet haeste-
 61298 lic verwect wert. Item die verwe wert
 61299 oec ghewacht ende verbeyt want die ver-
 61300 we sal wesen als roet swart wit graeu-
 61301 we of ghespeckelt ende als daer meniger-
 61302 hande verwe is die verscieret paerdt seer
 61303 Ende si thoent oec die craften ende die moe-
 61304 den der paerden Mer van elken punt hier
 61305 te segghen dat waer te lang Hier toe he-
 61306 uet ysidorus gheseyt libro xij. Item vanden
 61307 heynsten seyt plinius libro vij. capitulo xliij. Dat
 61308 die heynsten van sicia vechten voer horen
 61309 heer ende si en willen mit horen moederen
 61310 niet hyliken want in hem is een bekennin-
 61311 ghe der maechscap waer af aristotiles vertelt
 61312 libro viij. Dat die coninc van noerden hadde
 61313 een merye die schoen was ende wan een
 61314 schoen vole ende dye coninc woude van
 61315 dier meryen ende van dien voel een ionck
 61316 laten winnen ende meynde dat dat voel
 61317 springhen soude mit sijnre moeder en-
 61318 de dede dat aensicht vander moeder decken
 61319 ende tvoel hadde mit sijnre moeder scaffen
 61320 ende doemen dat aensicht ontdeckede van-
 61321 der moeder ende tvoel dat bekende doe lie-
 61322 pet alle dattet lopen mocht ende viel van
 61323 bouen neder in een valleye ende dode hem
 61324 seluen van rouwen Item daer die paer-
 61325 den gaen inder cudden so gaet dat voel lie-
 61326 uer mit sijnre suster dan mit sijnre moeder
 61327 **183** Item si hebben genoecht in pipen ende in
 61328 bongen ende in trompetten want dan sprin-
 61329 ghen si inden vianden si voersegghen den
 61330 strijt gewonnen of verloren si bescreyen
 61331 hoer meysters Item men seyt dat die paer-
 61332 den best ten stride sijn die hoer mulen die-
 61333 pe int water steken als si drincken | want
 61334 men seyt dat alsulke paerden gheen ge-
 61335 breke van pissen en hebben alsmense rijdt.

61336 Item hi seyt libro xxvij. capitulo ix. Dat die gal
 61337 vanden heynst is gherekent onder tve-
 61338 nijn. Item sijn versch raeuwe bloet is
 61339 quaet ende venijn als des stieren bloet Item
 61340 die scuum vanden heynst ghegeuen mit
 61341 ezels melck doot die pieren inden buke
 61342 die venijnt sijn Item aristotiles seyt vanden
 61343 paerden ende auicenna mede dattet sijn tan-
 61344 den verwerpt ende hoe dattet ouder wort
 61345 hoe dat sijn tanden witter werden Item
 61346 aristotiles seyt libro v. dat die heynst xxv. iaren
 61347 leeft ende wint vanden dorden iaer tot xxx.
 61348 toe die merye leeft langher ende wint tot
 61349 xl. iaren toe. ende wanneer dat si bestaen
 61350 te winnen so is hoer stemme grouer dan
 61351 si te voren was ende si hebben grote ghe-
 61352 noecht in hyliken ende meer dan andere
 61353 dyeren als hi seyt libro v. Item die selue
 61354 seyt libro vij. dattet voeteuel den paerden
 61355 onderwijlen toecoemt als si gaen wey-
 61356 den ende verwerpen hoer zolen ende hem was-
 61357 sen nuwe weder ende dat teyken van de-
 61358 sen is beuinge des rechteren culs ende
 61359 dien paerden die in huys geuoedert wer-
 61360 den coemt een zericheyt toe inder leynden
 61361 ende dit ist teyken dat die afterste leden te
 61362 samen vergadert werden ouermits dwin-
 61363 ginge ende tpaert wort vanden eten gesne-
 61364 den ende ist dattet ghelaten wert soe hel-
 61365 pet hem ende den paerden coemt wel toe an-
 61366 halinge der zenen ende dit is teyken dat alle
 61367 aderen wt geredt werden als op thoeft
 61368 ende opten hals ende si mogen qualiken gaen
 61369 ende hem vergadert onderwilen een venijn in-
 61370 den liue ende een ander siect coemt hem toe
 61371 inden mont die foren hiet ende dit is teyken
 61372 dat sijn rake valt ende sijn adem wert heet
 61373 ende hier en is geen boet toe ten waer dat-
 61374 tet bi hem seluen genase ende hem coemt een
 61375 verwoetheyt toe ende dit is teyken dat hoer

61376 oren neygen ten halse waert | ende hier en
 61377 is geen medecijn toe ende hem coemt een
 61378 sieke¹⁸⁴ toe inder blasen ende dit is teyken want
 61379 het paert en mach niet pissen ende trect sijn
 61380 dyen ende sijn hoeuen ende daer is een dier
 61381 dat migalus hiet wes bete den paerden
 61382 ende den mulen hinderlic is want het maect
 61383 puusten in hem ende dicwile steruen si van
 61384 dien venijn ende die een heynst kent des an-
 61385 ders heynst neyen die tegen hem vechten
 61386 sal ende si hebben ghenoecht inder weyden te
 61387 wesen ende te swemmen int water. ende si
 61388 drincken gaerne water dat onclaer is ende
 61389 al waert claer si roerent mitten voeten
 61390 op dattet onclaer werden sal Hier toe he-
 61391 uet aristotiles geseyt libro vi.
 61392 Dat xxxviiij. capitel vander merien.
 61393 ¹⁸⁵EQua dat is twijf vanden heynst ende
 61394 is een merye vander welker aristotiles seyt
 61395 libro vij. Dat een merye die een ionc dra-
 61396 get ist dat si een kaers ruuct diemen wt
 61397 doet so verwerpt si hoer volen Item die
 61398 meryen weyden te gader ende ist datter e-
 61399 nich sterft ende si een ionc after laet dat
 61400 soect die ander wantet geslacht der mery-
 61401 en minnen hoer specie Item plinius seit
 61402 libro viij. capitulo xliij. Dat die mery al staende
 61403 voert brengt haer ionck ende si mint hoer
 61404 dracht bouen maten Item die selue seyt
 61405 dat die volen als si vluchs eerst gewor-
 61406 pen sijn so hebben si een wart¹⁸⁶ ballichsken
 61407 voer thoeft dat die moeder vluchs af lec-
 61408 ket of men snijdet af ende also langhe alst
 61409 dat voer thoeft heeft so en moetet niet
 61410 zuken ende dat hiet plinius veneficiu amo-
 61411 ris want die wiuen die wighelen pleghen
 61412 dat te oerbaren in horen waersegghen
 61413 watter geschien sal vander minnen wan-
 61414 neer dat si yemant prekelen willen ter min-
 61415 nen Item aristotiles seyt libro vij. fine Dat die me-

61416 rie glorieert in horen manen ende si droef-
 61417 ter omme alsmense hoer af snijdt want
 61418 hoer genoecht ontgaet hoer daer me-
 61419 de recht of si myn droege Item aristotiles
 61420 seyt dat ybos mitten paerden vecht ende
 61421 het en siet niet wel dat ybos mer het vol-
 61422 ghet der stemmen vanden paerde ende
 61423 vlichter op ende bitet ende doeten wech lo-
 61424 pen ende onderwilen doottet dat paert Item
 61425 aristotiles seyt dat dat afterste deel van-
 61426 den volen is meerre dan dat voerste de-
 61427 le ende also lange alst ionc is soe verheft hem
 61428 dat voerste deel ende wasset ende dair om vint-
 61429 men van veel paerden dat si voer grouer
 61430 sijn dan after ende daer om also lange alst
 61431 ionc is so macht sijn hoeft raken mitten af-
 61432 tersten voete twelck dattet niet doen en
 61433 kan alst oudt is | ende also lange alst ionge
 61434 is so minnet die moeder mit groter be-
 61435 geerten ende volcht hoer na werwaert dat
 61436 si gaet ende heeftet sijn moeder verloren so
 61437 soecketse mitten neyen Item men ple-
 61438 get die iongen mit genen stroe te stroy-
 61439 en noch mit genen roscam te conreyen men
 61440 behanges mit genen gheryde ende het
 61441 en wort mit ghenen sporen gehouwen
 61442 men werpt hem genen zadel op tlijf en-
 61443 de ten wort niet gebreydlet¹⁸⁷ noch gheto-
 61444 met ende het volget sijnre moeder vry ende
 61445 los nae het et gras | ende het en wert mit
 61446 genen naghelen beslaghen | ende men la-
 61447 tet lopen daert wil mer int eynde alst gro-
 61448 te wert soe moetet groten arbeyt doen
 61449 ende wert mit helfteren ghetoeemt ende mit
 61450 breydelen gedwongen ende vander moe-
 61451 der genomen ende en moet sijnre moeder
 61452 borsten niet meer sughen ende leert hem
 61453 soeteliken drauen of telden ende als ysi-
 61454 dorus seyt libro xliij. so wortet in die kar-
 61455 re ende in die waghens geslaghen ende men

61456 ordineret op te riden ende tot veel onsa-
 61457 ligheden wertet gepasset ende hoe dattet
 61458 langer leeft hoe dattet meer wercx doen
 61459 moet ende hoe datment oec qualiker ha-
 61460 uent van eten ende van conreyden etcetera en-
 61461 de daer om seyt ysidorus datmen die paer-
 61462 den te consacreran plach in menigerhan-
 61463 de gewoente der goden want die wagen
 61464 paerden punten si der sonnen toe om die
 61465 vier verwandelingen der sonnen int iaer
 61466 als des zomers des herfst des win-
 61467 ters ende der leynten ende die kar paerden
 61468 der manen want in tweek tiden als des da-
 61469 ges ende des nachtes. ende daer om die de
 61470 maen oefenen die versamenen twe paer-
 61471 den altoes als een wit ende een zwart ende
 61472 die paerden van drien raden screuen si den
 61473 goden toe inden wilden beesten want dye
 61474 duuels trecken die menschen tot hem bi-
 61475 den drie etaten als bijder kinsheyt ende
 61476 bijder ioecht ende bijder outheyt Item dese
 61477 versamende te gader die paerden van me-
 61478 nigerhande verwen ende bouen vij. paer-
 61479 den en dorsten sise niet lichtelic te gader
 61480 coppelen ende dye vertelden si totten lope
 61481 der vij. sterren ouermits der welker be-
 61482 roeringe die werelt geregiert wert int
 61483 gemeyn of totten getale der vij. dagen
 61484 ouermits der welcker lope si sagen dat-
 61485 tet eynde des tegenwoerdighen leuens
 61486 volbracht werdt ende daer om so onderscey-
 61487 den si wonderliken seer die verwen van-
 61488 den paerden als ysidorus daer seyt want die
 61489 rodelachtige paerden geleken si den vie-
 61490 re of der sonnen ende die witte paerden der
 61491 luchten die doncker paerden der aerden
 61492 ende die witte of die graeuwe paerden den
 61493 water Item die selue seyt dat si die rode
 61494 paerden reden des zomers want dan be-
 61495 staen alle dingen te warmen ende dye witte

61496 des winters want dan werden alle din-
 61497 gen graeu vannder ¹⁸⁸ coutheyt des yses en-
 61498 de die doncker groen paerden in die leynt-
 61499 ten want dan bestaen alle dingen te groy-
 61500 en ende die swarte paerden inden herfst want
 61501 dan werden alle dingen dorre ende swartach-
 61502 tich als die cruden ende die bladeren van-
 61503 den bomen. Item die selue seyt aldaer
 61504 dat si dye rode paerden consacreerden
 61505 maers die een god vanden stride is en-
 61506 de die witte paerden consacreerden si den
 61507 claren tiden ende die duyster paerden van
 61508 haer consacreerden si der bloemen ende der
 61509 aerden ende die graeuwe der luchten ende dat
 61510 water ende die van menigerhande verwen
 61511 waren consacreerden si yris mitter purper
 61512 bloemen want yris heeft meer verwen
 61513 Alle dese dingen plagen die oude in voir-
 61514 tiden te houden ende te doen mitter pro-
 61515 curacien der duuelen want die duuels rie-
 61516 dent hem als die selue ysidorus seyt ende
 61517 daer om is dese werelt te versmaden etcetera
 61518 Item int leste suldi toe luusteren van de-
 61519 se volen want den draf of den telt die dat
 61520 grijpt ende leert in sijnre ioncheyt die salt
 61521 houden in sijnre outheyt
 61522 Dat xxxix. capitel vander elephant
 61523 ¹⁸⁹ ELEphas elephantis of elephantus
 61524 elephantia machmen oec seggen
 61525 dat is een elephant ende is een groot dier
 61526 ende wort gheseyt van eliphio in griex dat
 61527 is berch in duytsch ende dat is om die groot-
 61528 heyt sijns lichaems. mer die van indien
 61529 hietent barro waer af dat sijn stemme bar-
 61530 ritus genoemt is wes tanden men ebur
 61531 hiet ende sijn becke hiet promuscida | ende
 61532 daer mede roert hi sijn spise als ysidor-
 61533 us seyt libro xij. Ende dit gheslacht van dye-
 61534 ren is goet daermen striden sal. want in
 61535 desen dyeren pleghen die van perssen

61536 ende van meden houten wagen te maken
 61537 daer si af stormen ende vechten of si op een
 61538 muere stonden Item dese dyceren heb-
 61539 ben meer verstants ende memorien dan ander
 61540 dyceren ende si gaen gaern bi een aen cop-
 61541 pelen ende mit scaren ende si scuwen die muys
 61542 si hyliken verkeert ende si baren inden wa-
 61543 teren of inden bosschen. ende daer si haer
 61544 iongen werpen of baren daer laten sise
 61545 om der draken wil want die drake is hem
 61546 hat want si werden vanden drake gedoot
 61547 ende si dragen haer dracht twe iaer noch
 61548 si en winnen mer eens ende si leuen drie
 61549 hondert iaer als ysidorus seyt libro xij. Item
 61550 plinius seyt libro viij. capitulo v. Dat die elephant
 61551 ¹⁹⁰ onder alle de dyceren is hi van groter
 61552 virtnten ¹⁹¹ want als men seyt so vergade-
 61553 ren si hem aen groten hopen als die ma-
 61554 ne nuwe is ende gaen te gader in enen ri-
 61555 uier ende wasschen hem schoen ende baden ende
 61556 nigen dien nuwen licht alle gader ende
 61557 keren weder tot haren steden ende si doen
 61558 die iongen voer hem gaen ist dat si te wa-
 61559 ter gaen of weder keren ende lense al-
 61560 le dinck te doen als si selue pleghen te
 61561 doen Item wanneer dat si siecke sijn so
 61562 vergaderen si eenrehande cruut dat hem
 61563 goet is ende eer dat zijt orbaren soe heffen
 61564 si hem ten hemel mer thoeft bughen si
 61565 ter aerden laghe recht of si onsen lieuen
 61566 here baden om hulp ende om troest dat
 61567 si genesen mochten Item si sijn van goe-
 61568 den verstande ende men machse alsoe wel
 61569 leren dat si horen coninck leren kennen
 61570 ende aenbeden want si bugen hoer benen
 61571 om hem eer te doen Item men seyt capitulo
 61572 v. Ist dat die elephanten enen mensch
 61573 sien dwalen inden bosschen of anders
 61574 waer also dat die mensche wt den rech-
 61575 ten wege is so gaen si ten eersten op dat

61576 si den mensch niet veruaren en sullen een
 61577 stuck vanden weghe ende bliuen dan stil-
 61578 le staen ende dan alleynsken so gaen si der-
 61579 waert voer daer die mensch dan na vol-
 61580 ghen sal ter tijt toe dat die mensche in-
 61581 den rechten wech gecomen is ende dan
 61582 gaen si wech Item quaem hem een dra-
 61583 ke te gemoet ende daer een mensche waer
 61584 die voer een drake anst hadde so souden
 61585 die elephanten comen vechten voer dien
 61586 mensch om hem te bescudden ende in hem
 61587 is alte grote scaemte want wanneer dat
 61588 die een vanden anderen verwonnen wert so
 61589 scuwet die verwonnen is die stemme des
 61590 verwinres ende si hyliken daert heymelic
 61591 is ende die man is rede tot vijf iaren ende
 61592 twijf tot x. iaren ende dat mer twe iaer als
 61593 si segghen Item als si hyliken sullen soe
 61594 sijn si sorchliken bi te wesen ende sonderlin-
 61595 ghe die wilde want dan pleghen die wil-
 61596 de te comen ende willen die huzen daer ne-
 61597 der werpen in indien ende dat is om dye
 61598 tamme wiuen vanden elephanten dair
 61599 ¹⁹² si garen mede te scicken hadden mer
 61600 die lantluden besluten dye wiuen dat si
 61601 daer niet aen en connen comen. ende wan-
 61602 neer dat si tamme sijn so sijn si goet op te
 61603 striden. Item tusschen den drake ende den
 61604 elephant is altoes een viantscap want
 61605 die een benijt den anderen om die groot-
 61606 heyt sijns lichaems ende want die drake
 61607 sonderlinghe heet is ende hem altoes dorst
 61608 ende om dat hi wel weet dat die elephant
 61609 bouen maten cout van naturen is so vliecht
 61610 hi opten elephant ende suuct hem tbloet
 61611 wt op dat hi vercoelt mach werden als
 61612 bouen gheseyt is vanden drake int sel-
 61613 ue boeke Item aristotiles seyt libro i. en-
 61614 de auicenna mede dat die naze vanden
 61615 elephant lang is ende starck ende hi orbaert

61616 die voer sijn handen ende hi etter ende drinc-
 61617 ter mede ende hi heeft mammen inder bor-
 61618 sten ende heeft inden monde sterke houtan-
 61619 den. ende sijn tonge is cleyn na sinen liue
 61620 ende men machse selden buten sien dan als
 61621 hi sijn lippen lect als hi ghegeten heeft
 61622 ende ghedroncken ende in hem en wert mer e-
 61623 nen darm gheuonden ende die heeft hi
 61624 voer sijn mage mer na desen een is noch
 61625 een daer die dreck in leyt ende heeft een
 61626 leuer die vierwerwen meerre is dan eens
 61627 ossen leuer mer sijn milt is cleyn na sinen
 61628 liue ende dat is daer om seyt auicenna want
 61629 die melancolye gaet al in tvoetsel. Item
 61630 aristotiles seyt libro ij. Dat si tanden hebben als
 61631 si gheboren werden ende hi graeft wel e-
 61632 nen boem vter aerden mit sinen tanden
 61633 ende hi rust al slapende ende staende aen gro-
 61634 ten bomen want hi en mach die been niet
 61635 bugen mer hi roert die afterste voeten
 61636 gelijc den menschen Item libro vij. den ele-
 61637 phant coemt een suucte toe van winde ende
 61638 daer af en mach hi niet pissen noch sijn
 61639 geuoech doen ende ate hi aerde soe soude
 61640 hi steruen ten waer dat hi daer in ghe-
 61641 went waer ende wanneer dat hi stenen slijnt
 61642 so heeft hi zericheyt inden iuncturen ende
 61643 daer tegen is hem goet warm water ghe-
 61644 droncken ende cruut dat in honich ghedu-
 61645 wet waer want die twe dinghen verbieden
 61646 die lopinge des buucs ende wanneer si al-
 61647 so moede sijn van arbeyden dat si niet slapen
 61648 en moghen so salmen hem hoer scouderen
 61649 besmeren ende bayen mit olien ende mit war-
 61650 men water ende alsoe werden si ghenesen
 61651 Item dat selue doet verken vleysch ge-
 61652 bonden op horen scouderen ende waert dat
 61653 si een yser inden liue hadden so soudemen
 61654 hem olye drincken gheuen ende dat yser
 61655 soude wt gaen ende en mochten si die olie

61656 niet drincken so soudmen medecinen leg-
 61657 gen in olyen ende kokense ende geuen hem
 61658 die teten. Item die man is moedigher
 61659 ende meerre van liue dan twijf nochtans
 61660 wert die man getemdt mit slagen ende hi
 61661 is den man gehoersaem die daer op sit
 61662 also lange als hi en slaet ende als hi af
 61663 climt so bint hi hem die twe voerste been
 61664 ter tijt toe dat hi getemdt wert. ende men
 61665 machen bet temmen dan enich wilt dier
 61666 datter is want hi is verstandel van sin ende
 61667 hi geuoelt coude inden winter ende den
 61668 couden wint ende hi is gaern bijden riuie-
 61669 ren ende hy baedt int water totten kinne
 61670 toe ende hi swemt mer hi en mach niet
 61671 langhe dueren inden swemmen om der
 61672 swaricheyt wil. Item si sijn van naturen
 61673 goedertieren want si en hebben geen gal
 61674 mer men maectse wel toernich als men-
 61675 se droncken maect mit wine als men stri-
 61676 den sal Item aristotiles seyt libro xvij. g. Dat
 61677 gheen dier also lange en leeft als die e-
 61678 lephant ende dat is om sijnre complexien
 61679 die ioncheyt vanden elephanten wort be-
 61680 kent bijder witticheyt vanden tanden
 61681 Item als si ghehylic hebben so wasschen-
 61682 se hem eer dat si weder totten hoep co-
 61683 men ende nemmermeer en vechten si om
 61684 haer wiuen want si en kenden nye ouer-
 61685 spel ende vanneer¹⁹³ dat si gheuanghen wer-
 61686 den so maectmense zedich mit een hant
 61687 vol ghersten of mit tween of mit also ve-
 61688 le als si tot enen mael gripen moghen
 61689 ende dat geschiet in deser manieren men
 61690 maect enen groten cule in daerde inden
 61691 wege daer si plegen te wanderen ende
 61692 bedect dien cule mit riseren ende mit aer-
 61693 de ende als bi¹⁹⁴ te midswegen coemt soe is
 61694 hi seer swaer ende valt inden cule so coem-
 61695 ter dan een iagher toe ende smijten ende

61696 prekelten ende dan coemter noch een an-
 61697 der iagher ende smijt den eersten iager al
 61698 willens ende bescudt den elephant ende
 61699 iaecht den eersten iagher wech ende dan
 61700 heeft hi gherst bi hem ende geeftse hem
 61701 teten ende smeecter mede so is hi vluchs
 61702 goedertieren ende dit wert aldus weder
 61703 drieweruen of vierweruen ghedaen ende
 61704 so mint hi dan dien beschermt had en-
 61705 de is hem altoes onderdanich Ende ge-
 61706 uielt dat hi enen worm genomen had-
 61707 de of gheslijndt diemen cameleon hiet
 61708 ende gaefmen hem dan oleaster teten soe
 61709 ghenase hi. oleaster dat is oliuenboem
 61710 hi heeft enen saften buke ende enen har-
 61711 den rugge ende daer om als hi mitten een-
 61712 hoern vecht so set hi hem altoes den rug-
 61713 ghe tegen ende hoedt hem daer hi mach
 61714 dat hi inden morwen buke niet gheraect
 61715 en sal werden. ende hi heeft luttel haren
 61716 ende gheen borstelen hi heeft brede oren
 61717 ende dunne ende lanck nederwaert hangen-
 61718 de die welke hy op recht ende steectse wt
 61719 daer hi zeer mede slaet als hi toernich
 61720 wert teghen den drake dien hi haet ende
 61721 daer om en dar die drake den elephant
 61722 nimmermeer bestriden dan als hi vol ge-
 61723 droncken is Hier toe heuet solinus ghe-
 61724 seyt die welke veel ander dingen seyt Alle
 61725 dese gelikenisse seyt plinius dat hi in phi-
 61726 siologus boeke gelesen heeft ende als die
 61727 lant luden weten voerwaer den boem
 61728 daer hi aen pleecht te rusten soe comen si
 61729 als hi wanderende is ende sagen den boem
 61730 bina al ontween ende als hi deghelijck
 61731 slaept soe wort hi swaer ende valt mitten
 61732 boem ende dan bleect hi lude alsoe datter
 61733 veel ionghe elephanten toe comen ende
 61734 souden dien gaern op helpen mer si en con-
 61735 nens niet wel doen. ende dan als hi daer

61736 blijft leggen so mogen die iagers daer
 61737 toe comen ende doen horen wil ende si ver-
 61738 smaden thiliken meer dan een reyse om
 61739 een dracht te krijghen want hi seyt daer
 61740 wanneer dats hem lust so gatet twijf voer
 61741 ten oestenwaert ende die man volcht thent
 61742 si comen daert heymelick is ende hoe dat
 61743 sijt maken twijf pijnter ymmer een cruut
 61744 te ghecrijgen dat si et dat mandragora
 61745 hiet ende die man etet na ende dan maect hi-
 61746 se mit kinde mer si draecht die vruchte
 61747 lange inden buke om dat si alsoe groot
 61748 is ende si werpt hoer iongen inden water of
 61749 inden bosschen om des draecs wil dat hy
 61750 hoer dracht niet slijnden en sel ende wan-
 61751 neer dat die moeder in arbeyde gaet so
 61752 isser die man bi ende beschermetse voer dat
 61753 hoer deren mach Item hi seyt aldaer dat
 61754 die beenre vanden elephanten gebarnt
 61755 veriaghen die serpentes ende alle die ve-
 61756 nijntheyt Item men seyt daer een ander
 61757 wonderlicheyt want hi seyt datmense bij-
 61758 den luden van ethyopien aldus iaecht
 61759 in sommigen canten vanden lande men
 61760 gaet tot woesten steden daer die maech-
 61761 den al naect gaen al hanghende mit ho-
 61762 ren hare Ende men geeftse eenre een vat
 61763 in die hant ende der ander een scarp mes
 61764 dat groot is ende dan beginnen die maech-
 61765 den ludt te singhen ende als die beest den
 61766 sanck hoert soe coemt si tot dien tveen
 61767 maechden ende lect hore beyder mammen
 61768 ende van dier soeticheyt des sangs wert
 61769 die elephant ontslaep ende dan is die een
 61770 bereet ende steect den elephant die ke-
 61771 le af ende die ander houdet dat vat onder
 61772 ende ontfaet sijn bloet daermen tlaken
 61773 mede verwet datmen purpur hiet
 61774 **195** Dat xl. capitel van edus.
 61775 **196** EDus is gheseyt van edendo dat is

61776 van eten want het is cleyn ende vet ende
 61777 van genoechliken smake als ysidorus seit
 61778 libro xij. ende wi hietent een hueken ende sijn
 61779 natuerlike droecheyt wert ghetempert
 61780 vander vuchticheyt der etaten als ysaac
 61781 seyt in dyetis want dat dair is genoech-
 61782 liken te verduwen ende best ende sonderlin-
 61783 ghe dat manniken ende sijn vleysch voedt
 61784 wel ende wint goet vleysch ende dat is der men-
 61785 scheliker naturen seer bequaem ende sonder-
 61786 linghe den genen die lekkerlijc eten ende
 61787 leuen ende het heeft langer ende harder ha-
 61788 re dan tlam doet mer het heeft beter vley-
 61789 sche dat beter te verduwen is om des wil
 61790 dattet getemperder is inder vuchtich-
 61791 eyt ende inder hetten als constantinus seyt
 61792 ende het heeft een scarp gesicht ende een sim-
 61793 pel aenscouwen ende een slim ende het kent
 61794 sijn moeder bijder stemmen als plinius seit
 61795 libro viij. capitulo v. Sijn leuer gegheten ghe-
 61796 neest een siecheyt der oghen diemen vici-
 61797 apolis hiet ende is een ghebreck dat een
 61798 mensch toe coemt des auonts inden ogen
 61799 Item die selne¹⁹⁷ seyt libro xxvij. int capitel van-
 61800 der d. Dat die versche huecs vellen ghe-
 61801 nesen venijnde beten ist datmense daer
 61802 warm op bijnt ende sijn haer gebarnt ver-
 61803 iaecht serpente ende dye versche vellen
 61804 al warm ghenesen wonden ende tbloet is
 61805 goet tegen tvenijn ende sijn lubbe is goet
 61806 den genen die stieren bloet gedroncken
 61807 Hier toe heuet plinius geseyt Het is een
 61808 onnosel dyer dat niet en vecht ederkau-
 61809 wende ende dat gheordineert was totter
 61810 suerre offerhande ende is springhende
 61811 ende welich vet van binnen ende vleyschich
 61812 ende ruwe van buten ende mager ende is gaern
 61813 die spruten ende die loueren vanden bomen
 61814 etende ende sonderlinge minnet die eyloefs
 61815 bladeren ende dier gelijc.

61816 Dat xli. capitel van een boem rups
 61817 ¹⁹⁸ERuca is een rups op enen boem ende
 61818 is een worm mit veel voeten was-
 61819 sende inden bladeren vanden colen die
 61820 de bladeren ende die bloessem af et ende die
 61821 vruchten mede dese worm wint hem sel-
 61822 uen in een wijngaerts blat of in enen an-
 61823 deren mit eenrehande web als die spin
 61824 maect ende wort onderwilen vlieghende
 61825 ende dicwyl bliuet also leggende in sinen
 61826 web mit sinen venijnden zade alle den
 61827 winter ouer ende werpt eenrehande eyer
 61828 daer des leynten tijts veel gedieds af
 61829 coemt die de boem verderuen ende het is
 61830 een morwe worm mit veel verwen al lan-
 61831 ges den rugge gheslijpt¹⁹⁹ ende lucht des
 61832 nachts als een sterre ende des daghes is
 61833 hi lelic van veel verwen ondersteken ende
 61834 is venijnt want croep hi ouer eens men-
 61835 schen vel dat heet waer het soude verber-
 61836 nen ende laet puusten after het is eerst een
 61837 crupende worm ende na wortet een vo-
 61838 gel ende vliecht ende dat hiet papilis alst
 61839 vliecht ende van horen dreck werden we-
 61840 der ruspen ende als si voghelkijns sijn so
 61841 vlieghen si des nachts in die keersen en-
 61842 de verbarnen hem dicwyl van hore doecht
 61843 en seyt hi niet
 61844 Dat xlij. capitel van fauni ende satiri ende sijn
 61845 beesten den menschen seer ghelijck
 61846 ²⁰⁰FAuni ende satyri sijn eenrehande
 61847 wonderlike beesten dye een vorm
 61848 naden mensche hebben mer niet alterma-
 61849 le want men mach hem gheen consten
 61850 leren noch leren spreken mer si hebben
 61851 enen sin naden wilden beesten ende die
 61852 dyceren die van hem comen minnen al-
 61853 te sonderlinge gaern ya also gaern waert
 61854 dat si een wijf consten krijghen dat som-
 61855 mels gheualt si soudense doot minnen

61856 want si en moghens niet wel sadt wer-
 61857 dan als ysidorus seyt. ende al ist dat dese
 61858 beesten der menscheliker redelicheynt niet
 61859 al en bruken nochtans volghen si den
 61860 menschen inder stemmen ende in veel wer-
 61861 ken Item die satyri die sijn cleyn mit na-
 61862 ghelen die ghecromt sijn ende hebben
 61863 nazelocken ende hoernen int hoeft voer
 61864 ende si sijn inden voeten als gheyten ende
 61865 sinte anthonis sacher een inder woesti-
 61866 nen die gheuraecht was van sinte an-
 61867 thonis wie dat hi waer doe soude hi ge-
 61868 antwoerdt hebben ic ben sterflic vanden
 61869 wilden luden der woestinen hier inder
 61870 buerten ende vele luden segghen dat-
 61871 tet wilde luden sijn als ysidorus seyt int
 61872 selue capittel. ende sommighe hebben
 61873 hoofden als die handen ende hieten ce-
 61874 nocephali ende sommighe hieten cyclo-
 61875 pes ende hebben mer een oghe int voer-
 61876 hoeft sommighe sijn dair die geen hoeft
 61877 en hebben ende dese oghen staen inden
 61878 scouderen | sommighe hebben een plat
 61879 aensicht sonder nazen ende hebben die
 61880 nederste lippen alsoe langhe hanghen-
 61881 de dat si dat aensicht mit allen daer me-
 61882 de bedecken in die grote hetten vander
 61883 sonnen als een slaept. ende sommighe
 61884 hebben den mont so nauwe ende so en-
 61885 ghe dat zijt met eenre pipen supen moe-
 61886 ten dat si in nemen ende dese sijn sonder
 61887 tonghe ende voer tspreken doen si tey-
 61888 ken mit wencken Item in sicia hebben si
 61889 also lange oren daer si alle tlijf mede be-
 61890 decken ende dese hrten ²⁰¹ panthyos. Item
 61891 in ethiopian sijn si sommighe dye alsoe
 61892 laghe wanden bijder aerden als beesten
 61893 ende die hem niet op rechten en moghen
 61894 noch sijn daer ander in ethiopian die den
 61895 enen voet also groot hebben als si opten

61896 rugghe legghen so bedecken si hem van-
 61897 der sonnen ende nochtans sijn si so snel
 61898 te voet dat si den honden ghelijct wer-
 61899 den ende daer om werden si vanden grie-
 61900 ken synopides gheheten Item daer sijn
 61901 sommighe ander die de veersen ghe-
 61902 cromt hebben totten benen toe ende heb-
 61903 ben achte theen aen den voeten ende de-
 61904 se lopen int wilde inder woestinen van
 61905 libia Item in sicia sijn dyeren die de vor-
 61906 me vanden mensch hebben ende voeten
 61907 van paerden ende dese werden van ve-
 61908 le luden lanne gheheten als pascasius
 61909 seyt Item ysidorus seyt veel andere
 61910 wonderlike dingen libro xi. ende hi nemt-
 61911 se al van plinius libro vi. ende vij. ende oec
 61912 van solinus
 61913 Dat xliij. capitel vanden wijfkens
 61914 ²⁰²FEMine is gheseyt vanden delen
 61915 der dyen bouen daer man ende wijf
 61916 onderscheyden werden van malkande-
 61917 ren waer bi dat femina is gheseyt van
 61918 fos in griex dat is viere in duytsche want
 61919 femina dat is twijf heeft een vierighe
 61920 craft daer si seer mede begheert man-
 61921 uolck In allen gheslacht der dyeren so
 61922 begheert een wijf meer dan een man ende
 61923 wert vuerichliker beroert ter minnen dan
 61924 die man als aristotiles seyt libro xi. Item
 61925 aristotiles seyt die ghemeyn proprietey-
 61926 ten vanden wiue libro viij. d. Dat die wi-
 61927 uen crancker sijn dan die mannen wtge-
 61928 nomen die beerinne ende die leeuwin-
 61929 ne want deser wiuen sijn koenre ende star-
 61930 ker dan die mannen Item die wiuen
 61931 sijn abelre wat te leren ende si sijn meer
 61932 besorcht bi horen iongen ende si sijn be-
 61933 ter thyeren etcetera soeket bouen libro vi. capitulo
 61934 i.
 61934 van puella dat is vander maecht. daer
 61935 vinstu veel van deser materien Item twijf

61936 is ghemeynlic van meerre naturen dan
 61937 die man want lichtelic vecht si tegen den
 61938 man. Ende aristotiles settet een exem-
 61939 pel van foca dat is een zeelhort int ach-
 61940 tende boecke want foca blijft altoes in
 61941 een stede ende die man vecht mitten wiue
 61942 ter tijt toe dat die een dander doot en-
 61943 de twijf is myn stantaftich ende trou-
 61944 we den²⁰³ die man Item aristotiles settet
 61945 een exempel van sepia. want wanneer
 61946 twijf gheslagen wert so helpt hoer dye
 61947 man mer twijf iaecht den man als si ge-
 61948 slaghen wort ende wil dien slaen Item
 61949 aristotiles seyt libro xv. Dattet wijf inder
 61950 winninghen eens kinds is als een ma-
 61951 terie mer die man is als een vorm want
 61952 tsat coemt van hem beyden van wel-
 61953 ker menghinghe een creatuer coemt. en-
 61954 de daer om segghen is dat man ende wijf
 61955 beghin sijn vander winninghe ende die
 61956 man als een form ende twijf als een ma-
 61957 terie Item twijf is crancker ende boech-
 61958 sommer van naturen dan die man ende
 61959 dat doet dat si veel couder is ende dair
 61960 om coemt hem toe die oueruloedicheit
 61961 vanden menstruo als die selue seyt ende
 61962 die suuct coemt oeck wel den vieruoeti-
 61963 ghen dyceren mer den vrouwen meest
 61964 Item vanden anderen goeden punten
 61965 ende quaden soeket bouen libro vi. vanden
 61966 vrouwen
 61967 Dat xliiij. capitel wat fetans is
 61968 ²⁰⁴Fetans dat is een vrouwe die in ar-
 61969 beyde gaet of een wijf in allen ge-
 61970 slacht der dyceren Item alle wiuen heb-
 61971 ben een lit daer si in ontfaet ende voedt
 61972 haer ionghen ende die omlopinge der
 61973 planeten ende der sterren helpen haer
 61974 daer toe dattet voert coemt Hier af soe-

61975 ket bouen libro vi. capitulo iij. de muliere paren-
 61976 te | dats vanden wiuen die kinderen win-
 61977 nen inden arbeyde als si beuallen is
 61978 Dat xlv. capitel wat fetus is
 61979 ²⁰⁵Fetus fetus fetui dat is een dracht
 61980 als die vrucht die vanden mensch coemt
 61981 of van enigen anderen dyceren mer pro-
 61982 perlick te spreken so hietet fetus alsoe
 61983 langhe alst noch inder moeder buke ge-
 61984 uoedt wort wes secundinen ballichskens
 61985 hieten die te gader mitten kinde wt co-
 61986 men daer tkint in leyt ende dicwile ster-
 61987 uet die moeder als die dracht inden bu-
 61988 ke blijft Item ysidorus seyt dat die drach-
 61989 te van enen buke wort onderscheyden
 61990 ouermits den gheslacht | want dat een
 61991 is sommels een knechtken ende dat an-
 61992 der een meysken dan inden ghenen in-
 61993 den welken die nature dwaelt als inden
 61994 ghenen die beyde hebben diemen her-
 61995 mofrodite hiet dat sijn die hebben mans
 61996 ghetouwe ende des wijfs mede mer si
 61997 sijn onuolcomen als ysidorus seyt libro
 61998 xi. van fetus dat is vander dracht zoe-
 61999 ket bouen libro vi. daermen seyt vander
 62000 winninghe des menschen
 62001 Dat xlvi. capitel vande wilde luyden
 62002 ²⁰⁶Ficarius in een beteykenis so hie-
 62003 tet yemant die vighen vergadert
 62004 of vercoept in eenre andere beteykenis
 62005 soe hietet die wilde luden die inden bos-
 62006 schen wonen ende dye vanden vighen
 62007 leuen noch hieten si fatui ficarij als de-
 62008 se die beesten daer thans af gescreuen is
 62009 diemen fauni ende satyri noemt die wel-
 62010 ke onder den wilden vighen ende den
 62011 bomen wonen die ruwe sijn van hare

62012 ende mit hontsmulen ende menigerhan-
 62013 de ghemeenlike dyceren vanden welken
 62014 ysayas seyt xiiij. ende ysidorus oeck libro
 62015 xi. int capittel vander wonderlicheynt soe-
 62016 ket bouen int selue boeke van faunus etcetera
 62017 ende dese werden fatui ficarij ghenoecht
 62018 die ghescaept sijn een deel naden men-
 62019 sche ende een deel naden beesten als men
 62020 sien mach inden apen ende inden meer-
 62021 minnen ende in deser ghelike dese hie-
 62022 ten fatui ficarij want al ist dat si hoer noot-
 62023 dorft hebben vanden vruchten nochtans
 62024 sijn si fatui dat is dwaes inder bescheyden-
 62025 heyt want si en weten reden noch bescheyt
 62026 ende daer sijn oec sommige die ficarij hie-
 62027 ten dat loze moerdenaers hieten ende
 62028 sijn dye mit enen corten messe die luden
 62029 moerden onuerhoedelic als aioch dede
 62030 die alsulken mesken op sijn rechter side
 62031 hangende hadde daer hi den coninck e-
 62032 glom die alte sonderlinge vet was me-
 62033 de dodede mer doe babilon verderft was
 62034 doe en woenden alsulke luden daer niet
 62035 meer want daer en woent gheen volck
 62036 meer alst plach te doen mer daer wonen
 62037 seer wonderlike beesten van formen als
 62038 iheronimus seyt ouer ysayas
 62039 Dat xlvij. capitel vander myeren
 62040 **207** Formica dat is een myere of een
 62041 eempt die coern draecht ende cru-
 62042 men mica dat is een cruym daer om seyt-
 62043 men formica van fero fers ferre dat is
 62044 van dragen ende van mica dat is een cru-
 62045 me ende maect also van tween woerden een
 62046 ende seyt formica voer ferre micas. want
 62047 die myere draecht des zomers also ve-
 62048 le crumen ende coerns in hoer hol dat si
 62049 des winters ghenoech op te leuen heeft
 62050 als ysidorus seyt libro xij. ende si vergadert
 62051 den weyte ende si en acht den gherst niet

62052 ende waert dat die reghen op hoer ver-
 62053 gaderde weyte viel so souden si daer om
 62054 weder arbeyden als dye sonne schoen
 62055 schene ende draghen al inder sonnen op
 62056 dat hi weder droge werden mocht Item
 62057 in ethyopie vintmen myeren die alsoe
 62058 groot sijn als honden die gulden zant
 62059 wt horen voeten werpen. mer dat ver-
 62060 waren si also nauwe dattet nyemant krij-
 62061 ghen en kan want krijgen si yemant die
 62062 doden si als ysidorus seyt libro xiiij. int ca-
 62063 pittel vanden cleynen dieren Item so-
 62064 linus seyt oeck vanden myeren dat die
 62065 myeren seer cleyn sijn nochtans sijn si
 62066 meer besorcht dan grote dyceren want si
 62067 voersien hem wijseliken ende dencken
 62068 om tafterste si leuen bi veel geselcaps
 62069 ende maken culen ende holen dair si ha-
 62070 re prouande in draghen ende sommige
 62071 weyts coerns ondoppen si. ende dien
 62072 leggen si in die heymelike stede op dats
 62073 die voghelen niet nemen en sullen of
 62074 dats die wint niet en wech voeren en sal
 62075 ende si maken rechte wegen die tot ho-
 62076 ren huzen gaen. ende die wijste sijn al-
 62077 toes inden wegghen op dat die ionghen
 62078 niet verdwalen en sullen. ende also ye-
 62079 mant vanghen wil of dat yemant hoer
 62080 nesten besoecken wil om eyer die van hem
 62081 comen te krijghen die goet sijn ter me-
 62082 decinen so bezeyken si die luden mit ve-
 62083 nijnden water dat hem tvel smert ende
 62084 ioket ende dat water hebben si voer ho-
 62085 re wapen Hier toe heuet solinus ghe-
 62086 seyt plinius libro xi. capitulo xxxi. seyt alle dese
 62087 gelikenis oeck ende dat si meer gewichts
 62088 dragen dan si groot sijn ende si biten den bast af
 62089 op dat die weyte inden husen niet weder
 62090 wassen en sal ende ist coern also groot dat-
 62091 tet in hoer gat niet en mach so biten sijn

62092 ouermits ontween ende si arbeyden des
 62093 nachts alst schoen weder is. ende als die
 62094 mane vol is ende si hebben hoer seker tiden
 62095 wanneer dat si naersteliken dragen willen
 62096 ende als die een wt is so is die ander weder
 62097 in ende si maken menigerhande seker toe-
 62098 paden Item die myeren sijn cleyn en-
 62099 de nauwe bijden buke of si ghegort wa-
 62100 ren ende ten lesten werden si so groot dat
 62101 si vloeghelkijns krijghen ter manieren
 62102 van eenre vlieghe ende die grote myeren
 62103 die in indien sijn die tgout ende die gem-
 62104 men verwaren die sculen in horen hollen
 62105 voer die grote hetten des zomers en-
 62106 de dan comen die luden ende stelent hem mer
 62107 die myeren ruken also nauwe dat si die
 62108 luden dicwijl schoren als sise vernemen al
 62109 hebben si oec snelle kemels bi hem Item
 62110 aristotiles seyt dat die myeren geen stincken-
 62111 de dingen liden en mogen want waert
 62112 datmen hoer huzen suffumigeerde mit
 62113 zweuel of mit ghebarnden harts hoern
 62114 si souden hoer huzen laten staen ende al
 62115 ist dat si mit veel hoeps ende geselscaps
 62116 leuen nochtans en hebben si ghenen co-
 62117 ninck als aristotiles seyt libro i. Ende solinus seyt
 62118 dat selue prouerbiorum vi. Dat die myer
 62119 genen leyder en heeft noch gebiedt etcetera
 62120 daer die glose seyt. na dien seyt hi dat al-
 62121 sulken cleynen dier dat genen prins en
 62122 heeft ende oec geen reden noch verstant
 62123 en heeft dan hem die nature wijst hem
 62124 voersiet dattet sijn nootortf crijcht soe
 62125 waert veel mogheliker dattu die ghe-
 62126 maect biste na goods beelt gheroepen
 62127 soudste wesen om sijn glorie te bescou-
 62128 wen Du sulste weten dat wi ons den he-
 62129 re onderdoen sullen ende ons voersien te-
 62130 ghen qnade²⁰⁸ toecomende dinghen mit
 62131 also grote meysterscap van binnen ende

62132 hebben god die onse scepper is tot enen
 62133 leydsman want du selste hier inder tegen-
 62134 woerdicheyt die vruchten also gaderen
 62135 vanden welken du leuen moechste in die
 62136 toecomende tijt Item aristotiles seyt libro viij.
 62137 dat die werkinghe der myeren is open-
 62138 baer diese aen sien wil want die myeren
 62139 gaen altoes den rechten wech ende niet
 62140 den dwaelwech Item die myeren heb-
 62141 ben oec proprieteyten die niet goet en
 62142 sijn want si verderuen die wortelen van-
 62143 den bomen daer si bi nestelen ende mit
 62144 hare pisse quetsen si der menschen han-
 62145 den ende si climmen opten bomen en-
 62146 de verderuen die bloesemen ende die tel-
 62147 gheren ende die vruchten mede si de-
 62148 ren den menschen mer si baten den be-
 62149 ren want als plinius seyt libro viij. Als die
 62150 beren ende die beerinnen siecke sijn so zoe-
 62151 ken si myeren die si eten ende dan ghe-
 62152 nesen si mer die eyere vanden myeren
 62153 sijn sommige menschen goet die veel wints
 62154 in hebben soeket beneden vanden eyeren
 62155 Dat xlvij. capitel vanden formicaleon
 62156 ²⁰⁹Formicaleon heeft sinen naem van
 62157 formica ende van leo als ysidorus seyt
 62158 libro xij. Het is een cleyn dier ende starck en-
 62159 de nagaende want het pleecht al dieflic
 62160 in die huzen der myeren te crupen ende et
 62161 hoer coern ende die cleyne myeren werden
 62162 van desen ten lesten ghegheten want die
 62163 myere en kan hoer niet geweren ende dit
 62164 dier is een speci van spinnen soeket bouen
 62165 in die letter a. van aranea
 62166 Dat xlix. capitel van fucus
 62167 ²¹⁰FVcus fuci is die meeste bye mer si
 62168 is minre dan diemen scarrabo hiet ende is
 62169 daer om fucus genoemt want si et vreem-
 62170 den arbeyt dat die ander gegadert heb-
 62171 ben ende si en maect selue ghenen honich

62172 Item dese fucus en heeft geen angelen
 62173 ende daer om is si een onuolcomen bye en-
 62174 de men sietse selden dan in die leynten ende
 62175 dan helpen si den anderen haer husen
 62176 maken die ses kant sijn ende ander dinghen
 62177 die si te doen hebben ende nochtans en mo-
 62178 gen si nauwe vanden honich eten anders
 62179 dan si stelen mogen als plinius seyt
 62180 Dat l. capitel vanden griffoen
 62181 **211**GRiphes dat is een griffoen ende is
 62182 geuloegelt ende vieruoetich ende si wonen in
 62183 enen gebercht datmen mons yperbo-
 62184 rens hiet ende ouer alle tlichaem sijn si leeu-
 62185 wen ende inden hoofde gheliken si den aern
 62186 alleen ende si sijn den paerden seer hat ende
 62187 den leuenden menschen als ysidorus seyt libro
 62188 xij. ende hi is also machtich dat hi een paer-
 62189 de mitten man die daer op sit die ghe-
 62190 wapent is mit sinen claeuwen neemt ende
 62191 voerten in geen lucht als die glose seit
 62192 ouer deutromij xiiij. Item die griffoens
 62193 verwaren geberchten dair die costelike
 62194 gesteynten sijn als die marauden ende die
 62195 iaspis ende en latense van daer niet draghen
 62196 waer af dat ysidorus seyt libro xiiij. capitulo iij. dat
 62197 daer sijn sommige landen in sicia die ouer-
 62198 vloyen van goude ende van gesteynten mer
 62199 om die veruaerlicheyt der griffoenen so
 62200 en coemter die mensch selden toe ende men
 62201 vinter fijn marauden ende fijn cristal en-
 62202 de hebben claeuwen also groot ende so breet
 62203 datmen daer nappen af maect daer die
 62204 coningen wt drincken
 62205 Dat li. capitel vande rotten
 62206 **212**GLires dat sijn rotten ende sijn eenre-
 62207 hande beestkens die meerre sijn dan mu-
 62208 sen ende die slaep maectse vet want glis in
 62209 griex is wassen in duytsch als ysidorus
 62210 seyt libro xij. ende si slapen alle den winter ende
 62211 leggen of si doot waren ende des somers

62212 werden si weder leuende als die selue seit
 62213 Item plinius seyt libro viij. capitulo lvij. Dat
 62214 **213**die ratten gaern inden bosschen wonen ende
 62215 ende minnen hoer gesellen dye si kennen
 62216 ende die vreemde beuechten si ende si voe-
 62217 den hoer ouders als si niet meer en mo-
 62218 gen mit groter goedertierenheyt
 62219 Dat lij. capitel van grillus.
 62220 **214**GRillus als is cyrogrillus dat is een
 62221 dier dat cleyn is ende cranck ende teder gri-
 62222 pende ende dodende ende doernich als een
 62223 eghel als die glose seyt ouer leuiticum
 62224 xl. ende heeft sinen naem vanden ghelude
 62225 der stemmen genomen als ysidorus seyt libro
 62226 xij. Dit dier wandert afterwaert ende
 62227 doerboert die aerde ende crijscht des
 62228 nachts ende beyt mitten myeren weder ende
 62229 maecter vrientscap mede als ysidorus seyt
 62230 Dat lij. capitel van een hinne calf
 62231 **215**HYnnulus is een soen des herten ende
 62232 hi wert verborgen ouermits wenken vander
 62233 moeder als ysidorus seyt libro xij. ende het is een
 62234 cranck dier dat niet en vecht als dammula
 62235 is ende siet seer scarp ende loept geringe ende
 62236 die moeder huedet in heymeliken doncke-
 62237 ren steden ende leert hem springen ouer haech-
 62238 doernen ende streuellen als plinius seyt libro
 62239 viij. int capitel vanden herten sich bouen in die
 62240 letter c. van ceruus ende sijn vleysch is mor-
 62241 we ende goet te verduwen om dattet ve-
 62242 le loept als constantinus ende ysaac seggen in die-
 62243 tis ende wordet ghelubt eert hoernen krij-
 62244 get so is sijn vleysch te beter teten ende ver-
 62245 duweliker inder droechten ende inder hetten
 62246 als die selue seyt ende waer hi gelubt eer
 62247 dat hi hoernen crege so en soude hi nem-
 62248 mermeer hoernen krijgen als voerscre-
 62249 uen is Item die hijnden sijn den serpen-
 62250 ten contrari ende die van sinen smeer of mit
 62251 sinen bloede bestreken waer die en soude

62252 vanden serpentes niet gequetst werden van
 62253 dien daghe ende sijn lubbe is alte goet te-
 62254 gen tvenijn als die selue seyt
 62255 Dat liij. capitel vanden bock
 62256 Hircus dats een²¹⁶ bocke ende is en we-
 62257 lich dier ende is altoes bereet ter oncuys-
 62258 heyt als ysidorus seyt libro xij. ende sijn natuer
 62259 is seer heet also datmen daer mede enen
 62260 admant breect diemen mit vier noch mit
 62261 stael ghebreken en can mer men morwe-
 62262 ten mit sinen heten bloede als die selue
 62263 seyt Dese bock bestaet te winnen als hi
 62264 een iaer out is als aristotiles seyt libro v. ende
 62265 die soen die eerst gewonnen wort is gro-
 62266 ter ende vetter dan die na ghewonnen wer-
 62267 den Item die selue seyt libro vij. Dat dye
 62268 bocken hebben een kenlike grootheyt in
 62269 horen oren als die scapen in horen sterten
 62270 want sommige hebbense een palmbreet
 62271 ende hebben enen langen baert ende den start
 62272 wtgesteken inder langheyt ter aerden toe
 62273 ende hebben veel hoernen die starck sijn ende
 62274 grof ende sijn ruwe van haer ende si ruken qua-
 62275 liken ende sijn seer vet ende sonderlinge bijden
 62276 nyeren ende dan steruen si lichteliken ten waer
 62277 dat si weder magerden ende hoe dat si vetter
 62278 sijn hoe dat si myn saets wt laten ende hoe
 62279 dat si van minre winninge sijn als die sel-
 62280 ue seyt libro viij. ende si en hyliken niet dan sel-
 62281 den ende daer om slaense die wise harden
 62282 doot eer dat si hyliken of si makense ma-
 62283 ger ende latense leuen ende al ist dat si buten
 62284 mager schinen nochtans sijn si vet van bin-
 62285 nen als die catten sijn. Item aristotiles seyt libro
 62286 xvij. Dat die bocx wel hoernen aen hoer
 62287 been krijgen sijn vleesch is quader ende harder
 62288 dan ander vleesch ende onuerduweliker als
 62289 ysaac seyt in dietis ende sonderlinge als hi
 62290 oudt is mer sijn vel is goet ende starck
 62291 ende als hi gelubt wert so ist vleesch mor-

62292 wer ende vuchter ende beter te verduwen Item
 62293 plinius seyt libro xxvij. Dat democritus ghe-
 62294 seyt heeft dat die bock nimmermeer son-
 62295 der coerts en is Item tbloet van enen bock
 62296 dat mit eyloue gheuoedt is ende mit wine
 62297 breect den steen inden nyeren ende inder blasen
 62298 wonderliken seer als ysidorus seyt ende sijn hoern
 62299 gearnt veriaecht die serpentes ende geneest
 62300 fistulen cankeren ende ander vretende zeren
 62301 als polipum in die nazen. Item die leuer
 62302 vander bock geneest beten van verwoeden hon-
 62303 den ende sijn galle claert die ogen ende cor-
 62304 rodeert dat web ende den doeke vanden o-
 62305 gen. sijn orijn gemengt mit sijnre gallen
 62306 is goet op lelike puusten int aensicht
 62307 Dat lv. capitel van hyena
 62308²¹⁷HYena is een wrede beest ende is den
 62309 wolue gelijk inder slijdinge ende si is quaet
 62310 doende inden doden ende trect die vuliken
 62311 vter aerden ende knaechtse ende hyena is van
 62312 deser naturen dat si²¹⁸ hoer geslacht verwan-
 62313 delt want nv is si man ende als nv is si wijf
 62314 ende daer om ist een onreyn dier als ysi-
 62315 dorus seyt Het wandert des nachts om
 62316 die huzen ende maect eens menschen
 62317 stemme dat die luden sullen wanen dat-
 62318 tet een mensche is. van desen dier seyt
 62319 plinius libro viij. capitulo xxvij. Dattet een ia-
 62320²¹⁹re een man is ende tander iaer een wijf
 62321 ende baert sonder man als die gemeynt
 62322 waent mer aristotiles seyt daer teghen
 62323 ende heeft een hals als een adder of
 62324 een slanghe ende enen rugghe als een
 62325 elephant ende en kan hem niet bughen
 62326 noch omme keren ten moet hem mit al-
 62327 le den liue omme weynden alsoe stijf ist
 62328 Het pleecht die luden des nachts vten
 62329 huze te locken ouermits sijnre stem-
 62330 men diet nader stemmen des menschen
 62331 heeft ende alst yemant des nachts buten

62332 krijcht dien schoret ende heeft alte meni-
 62333 gerhande verwen in sinen oghen ende
 62334 laetse seer omme lopen sijn schiem maect
 62335 die honden stomme | ende so wat dier drie-
 62336 weruen in sinen voetstappen tret dat en
 62337 mach nergent hene dese beest hylic in
 62338 ethyopien mitter lewinnen ende wint al-
 62339 te fellen beest die oec volcht die stemme der
 62340 menschen ende der beesten ende heeft
 62341 veel regulen van scarpes tanden inden
 62342 monde aen beyden siden bouen ende be-
 62343 neden Item in affrica sijn deser hyenen
 62344 veel ende wilde ezels ende veel vreemder die-
 62345 ren als plinius seyt Dese beest wint enen
 62346 steen die hyena hiet ende waert datten ye-
 62347 mant onder sijn tonghe hadde hi sou-
 62348 de weten te seggen toecomende dingen
 62349 Solinus seyt Item plinius seyt libro xxviii.
 62350 Dat hyena den pantheer haet ende hing-
 62351 men hoerre beyder vellen te samen soe
 62352 soude thaer vanden pantheer wt vallen
 62353 sijn gal is seer medecinael want si is goet
 62354 tegen duysterheyt der ogen ende die go-
 62355 kelaers plegen in veel dingen thert en-
 62356 de die leuer vander hyena te oerbaren
 62357 als aristotiles daer seyt libro vij. Dat dye
 62358 grootheyt van hyena is alsoe die groot-
 62359 heyt des wolfs ende in sinen halse heeft
 62360 hi haer als tpaert ende heeft haer ouer al
 62361 sijn rugbeen ende pleecht die luden te be-
 62362 driegen ende grijptse ende slijnt honden daer
 62363 hijse krijghen can ende etse also gaern als
 62364 menschen ende hi pleecht der doden luden
 62365 graften te grauen ende et die dode luden
 62366 Dat lvi. capitel vanden eghel
 62367 ²²⁰HERicus is een doernich dier mit
 62368 scarpes tacken gedect ende sijn huyt
 62369 is ouer al mit groter scarpicheyt beset
 62370 daert hem seluen in wint als een tol want
 62371 ten eersten mael alst wat geuoelt so win-

62372 tet hem ront als een bal ende datmens ner-
 62373 gent genaken en mach Dit dier is also
 62374 scalck dattet hem seluen weyntelt in ap-
 62375 pelen of in peren of in anderen oeft dat
 62376 si in hem bliuen steken ende also lopet daer
 62377 mede tot sinen hole ende brengt sinen kin-
 62378 deren wat als ysidorus seyt libro xiiij. Item
 62379 aristotiles seyt libro iij. datter sommighe
 62380 inden bosschen wonen sommighe op slech-
 62381 ten lande ende sommighe int water en-
 62382 de dese maken veel eyeren die niet ghe-
 62383 gheten en werden. ende dit dier heeft
 62384 luttel vleesch. ende sijn hoeft ende sijn
 62385 mont staen hem al nederwaert. ende he-
 62386 uet vijf tanden tusschen den welken al-
 62387 toes vleesch is ende dat hebben si voir
 62388 die tonghe ende heeft sinen buke ghe-
 62389 deylt in vijf vollen oueruloedicheden
 62390 ende daer is oec een gheslacht van eghe-
 62391 len die witte doernen hebben ende de-
 62392 se legghen veel eyer. Item dese eghel
 62393 hoert qualiken ende qualiker dan ander
 62394 dyeren mit harden sculpen die op vier
 62395 voeten wanden. Item hi seyt daer libro v.
 62396 Dat die velde egelen hyliken al staende
 62397 ende setten rugge aen rugge want omtrent
 62398 den rugge daer si horen dreck wt wer-
 62399 pen daer vergaderen si bi vander naturen we-
 62400 ghen als si hyliken Item si weten oec als
 62401 die noerden wint wayen sal want dan soe
 62402 maken si holen in die aerde ende sculen voir
 62403 die wint. Item in constantinobels was een
 62404 man die enen egel hadde biden welken hy
 62405 altoes voerseide die toecomende winden
 62406 ende nyemant en mochte weten waen hem
 62407 die const quam Item die seluve seyt libro xiiij.
 62408 datter also menigen buke heeft alst me-
 62409 nighen tant heeft ende in dien tanden wer-
 62410 den vijf eyeren. ende die een eghel is
 62411 betet ²²¹ dan dander | ende dye een maect

62412 meerre eyer dan dander want deen werden
 62413 bat ghecoect ende verduut dan die ander
 62414 ende is cleyn van lichaem ende die oueruloe-
 62415 dicheyte van sinen voetsel gaet inden scar-
 62416 pen hare of doern als hi seyt libro xix.
 62417 Dat lvij. capitel van een dier genoemt he-
 62418 rinacius
 62419 ²²²HERinacius dat is also veel als cy-
 62420 rogrillus ende is een cleyn doernich dier
 62421 ende woent in holen ende is den egel gelijc
 62422 mer het is wat meerre vanden welken pli-
 62423 nius seyt libro viij. capitulo xxxvij. Dat dese he-
 62424 rinacij weyntelen hem seluen also inden ap-
 62425 pelen als die egels doen en dragender
 62426 altoes een inden mont behaluen die si
 62427 inden ruggen dragen Als hi gheiaecht
 62428 wort so weyntelt hi aen enen tol als hy
 62429 anxt heeft dat hi niet ontgaen en sal en-
 62430 de dit dier werpt van hem een venijnde
 62431 pisse ende dese pis hindert hem eerst wor-
 62432 ter sijn ruggen mede geraect ende die doer-
 62433 nen gaen daer af wt ende daer om en weet
 62434 dat niet datter daer om te rasscher geuangen
 62435 wort ende onderwilen heuet die pis alle
 62436 geydelt alsment iaecht | ende dan en kant
 62437 niet geulien ende het weet van naturen ouer-
 62438 mits sinen ruken wanneer dattet niet pissen
 62439 en mach ende dan heuet sijn cracht vanden
 62440 venijn verloren ende altoes sparet sijn pis
 62441 daert mach ter tijt toe dattet siet dattet
 62442 ymmer geuangen sal werden ende sluit hem
 62443 seluen also vast datmens niet ondoen en
 62444 mach men moet sijn huut schoren mer
 62445 so salment in warmen water setten so ont-
 62446 pluket vluchts ende dan so wortet mitten
 62447 aftersten voeten te samen ghebonden ende
 62448 wort gehangen ende also ghehangen ster-
 62449 uet van honger ende anders en machmens
 62450 niet wel doden ende sijn velliken is goet doe-
 62451 ken mede te striken die de vrouwen dra-

62452 gen des zomers ende waert sake dat desen
 62453 dier enigen appel ontuiel als het ghe-
 62454 laden waer ende dattet vastelic thuus
 62455 waert liep so soudet van quaetheden al-
 62456 le die appelen af scudden ende lopen weder
 62457 om ander appelen
 62458 Dat lvij. capitel van een vaerse
 62459 ²²³IVuenca dat is een vaerse of een
 62460 ionge koe die niet ghecalfte en heeft die
 62461 men oec punt ter ploech mede te eren
 62462 als ysidorus seyt het | is een welich dier om
 62463 der ioncheyt wil ende daer om wortet ge-
 62464 prekelt ende in banden gehouden onder
 62465 dien arbeyt ende men pleethse ²²⁴ mitten ver-
 62466 re te coppelen op dat si ontfanghen sal
 62467 men slaetse in dye weyde op dat si vet
 62468 werden sal ende daer na wert si ter vleysch
 62469 bancken geleyt ende vanden vleyschouwer
 62470 doot gheslaghen ende si heeft dichter ende
 62471 droger vleysch dan die kaluers doen die
 62472 soecken om dat si verre vanden melck
 62473 sijn etcetera ende oec sijn si morwer heter ende
 62474 vuchter dan die oude ossen of coyen
 62475 Dat lix. capitel vander leeuwen
 62476 ²²⁵LEo grece dat is leeuwe in griex is
 62477 coninc in duytsch daer om dat hi coninck
 62478 ende prins is van allen beesten als ysidorus seyt
 62479 libro xij. sommige vanden leeuwen sijn cort
 62480 ²²⁶ ende mit cruufden manen ende dese
 62481 en vechten niet ende sommighe sijn lang
 62482 ende mit slechten hanghenden manen
 62483 ende dese sijn fel haer voerhoeft ende
 62484 hoer start bewijst hoer moeden ende hoer
 62485 craft leyt inder borsten ende die vastich-
 62486 eyt int hoeft. ende als si gheuangen
 62487 sijn vanden iaghers so sien si in die aer-
 62488 de op dat si te myn veruaert sullen we-
 62489 sen vanden iaghers die al om hem staen
 62490 ende si ontsien die crijschinghe vanden
 62491 raden des wagens mer si ontsien tvuer

62492 meest ende si slapen mit openen oghen ende
 62493 als si wanderen so decken si hoer voet-
 62494 stappen datse die iager niet vinden en kan
 62495 ende als si geworpen hebben so slaept dat
 62496 welpen drie daghen ende dan te lesten o-
 62497 uermits briesschinge vanden vader wortet
 62498 gewect al beuende ende dat is een natuer-
 62499 lic exempel biden mensch. want ist dat si
 62500 niet gequetst en werden so en connen si niet
 62501 toernich wesen ende in hem is oec grote ont-
 62502 fermharticheyt want si en misdoen nye-
 62503 mant die gaen leggen die geuanghen lu-
 62504 den die hem te moete comen laten si thuyt
 62505 trecken ende si en eten gheen menschen ten
 62506 waer dat si alte groten honger hadden
 62507 Hier toe heuet ysidorus geseyt libro xij. Item
 62508 plinius seyt libro viij. capitulo xvij. Dat die leeu-
 62509 wen in sijnre hoechste edelheyt is wan-
 62510 neer dat hem sijn hals ende sijn scouderen
 62511 ouer al mitten manen bedect sijn ende die
 62512 leeuwen die de pardy winnen en heb-
 62513 ben die edelheyt niet Item die leeuwe be-
 62514 kent wel als die lewin mitten pardus ge-
 62515 hilict heeft ende dan so bijt hijse ende slaet-
 62516 se mer mocht si erghent aen een water
 62517 comen dat si hoer wasschen mocht so en
 62518 wister die leeuwe niet af ende als si der ion-
 62519 gen geneest so wert hoer die buke van-
 62520 den claeuwen der iongen geschoert en-
 62521 de dair om en baert si niet dicwijl plinius
 62522 seyt dat si eerst vijf ionghen brengt daer
 62523 na vier ende also alle iaer een myn ende si
 62524 sijn int eerst ongeformeert ende cleyn ter
 62525 grootheyt van enen wesel int begin ende
 62526 hi seyt oec dat si ter sester maent nauwe
 62527 geboren mogen werden ende tot tweent maen-
 62528 ten nauwe beroert en werden Item die
 62529 leeuwe pist als een hont die tbeen op
 62530 licht ende die orine stinct seer vuyt | ende als
 62531 hi eens sat is so mach hi drie dagen vas-

62532 ten ende ist dat hi te veel ghegeten heeft
 62533 so werpt hi die spise in een fonteyn. ende
 62534 als hem honghert so haelt hise mitten
 62535 claeuwen weder wt ende hi en werpt die spi-
 62536 se niet wt dan als hi geiaecht wert op
 62537 dat hi te bat vlyen mach of lopen Item
 62538 hi mach alte langhe leuen twelc bekent
 62539 wort bijder verteringe van sinen tanden
 62540 ende dan in sijnre outheyt als hi qualiken
 62541 arbeyden mach so et hi wel menschen
 62542 ende dan pleghen si omtrent den steden te
 62543 wesen ende wachten tvolc dat te velde co-
 62544 met ende als mense vangt so werden si ge-
 62545 hangen op dat si te meer veruaert sullen
 62546 wesen si gripen die mannen wel. mer op-
 62547 ten wiuen grimmen si slecht ende en doen
 62548 hem niet dien ionghen kinderen misdoen si
 62549 selden ten waer dat si alte grote honger
 62550 hadden ende wanneer dat die leeuwen toer-
 62551 nich sijn so slaet hi die aerde eerst mit si-
 62552 nen staert ende dair na verheft hem sijn moet
 62553 so smijt hi sinen rugge hardeliken mit
 62554 sinen start weder ende wt alle wonden die
 62555 hi maect mitten nagelen of mitten tan-
 62556 den dair loept scarpe ende wreet bloet wt
 62557 als ysidorus seyt Item als hi in groter vres-
 62558 sen is van sinen liue als hem die honden
 62559 also na comen dat hi qualiken ontgan-
 62560 gen mach so openbaert hi sijn edelheit
 62561 want hi en wil niet sculen in heynghe
 62562 noch in hagen mer hi gaet sitten op een
 62563 schoen velt ende hi saet hem daer toe dat hi
 62564 hem weren wil also langhe als hi staen
 62565 kan ende comt toe springhen mit groten
 62566 spronghen ende schoert die honden ende als
 62567 hi gewont wort dat weet hi also nauwe
 62568 wie hem dat ghedaen heeft ende in sinen
 62569 aenganck pijnt hi hem vluchs den recht
 62570 sculdigen te gripen hoe veel datter sijn
 62571 ende als yemant na hem schiet ende hijs niet

62572 en raect so werpt hi dien neder mer hy
 62573 en quetsten niet ende als hi sterft so bijt hi
 62574 die aerde ende screyt of stort tranen wt si-
 62575 nen oghen ende als hi siecke is so mey-
 62576 stert hi hem seluen mit apen bloet Item
 62577 hi ontsiet seer eens hanen kam ende sinen
 62578 sanck ende hi is een bequaem dier beken-
 62579 nende ende minnende die hem goet doet alst
 62580 openbaert inden exempelen die plinius
 62581 daer seyt Hier toe heuet plinius gheseyt
 62582 libro xij. capitulo xvij. vanden leeuwe seyt aristo-
 62583 tiles libro ij. ende also doet auicenna dat die
 62584 leeuwe heeft enen hals of hi onberoer-
 62585 lic waer ende stijf ende sijn binnenste sijn of si
 62586 van enen honde waren ende altoes roert
 62587 hi den rechteren voet eerst ende na den luf-
 62588 teren als die kemel doet ende hi heeft lut-
 62589 tel morchs inden benen ende sijn benen sijn
 62590 hart want waert datmen daer harde op
 62591 sloeghe het soude schinen of daer vier
 62592 wt spronghe Item libro xvi. seyt hi dat die
 62593 leeuwe veel spleten in sinen voeten heeft
 62594 ende daer om wint hi blinde kinder als dye
 62595 hont of die wolf ende hi heeft gesaechde
 62596 tanden ende daer om wint hi zonen dye on-
 62597 uolcomen sijn als die selue seyt ende so-
 62598 linus mede die welke seyt soe wanneer
 62599 datmen enen ionghen hont slaet ende hy
 62600 ianct so is die leeuwe veruaert wes kinder
 62601 blint werden gheboren Item hi bercht
 62602 hem in hogen bergen ende daer siet hi si-
 62603 nen roef ende als hi den roef siet so reert
 62604 hi also lude van welker stemmen die ander
 62605 dyceren veruaert sijn ende bliuen vluchs
 62606 staen ende so coemt hi dair bi ende maect om-
 62607 me die dyceren een cirkel daer die dyceren
 62608 niet ouer en dorren gaen ende bliuen staen
 62609 of si doot waren recht of si verwijst wa-
 62610 ren te steruen ende verbeyden sijns daer oft
 62611 haer coninc waer Item als hi ouer scar-

62612 pe steenroetsen of streuellen gangen sal
 62613 so trect hi sijn claeuwen in ende huutse want
 62614 die claeuwen oerbaert hi voer sijn swaert
 62615 ende daer om trect hijse binnen sinen vley-
 62616 sche op dat si niet gequetst en sullen wer-
 62617 den ende hi scaemt hem den roef alleen te-
 62618 ten die hi geuanghen heeft ende dair om
 62619 laet hi den anderen beesten wat die hem
 62620 volgen van sijnre gracies die hi geroeft
 62621 had als die selue seyt Item hi is alsoe
 62622 heet van naturen dat hi coertsen crijcht
 62623 die den quarteyn bouen gaen ende dese
 62624 suuct heeft hem die nature ghegheuen op
 62625 dat hem sijn wredicheyt benomen sal wer-
 62626 den Item sijn vleysch wantet alte sonder-
 62627 linge hete is so ist quaet gheten als dy-
 62628 ascorides seyt ende plinius mede libro xxvij.
 62629 ende is oec goet in medecinen tot veel din-
 62630 gen wes smeer den serpenten contrari
 62631 is ende so wie daer mede besmeert is die
 62632 en darf niet sorgen voer enighe steecten
 62633 van venijnden wormen Item sijn vet ge-
 62634 mengt mit roesolien beschermt die huut
 62635 vanden aensicht van laster ende van quaden
 62636 plecken ende behout die witheyt ende ghe-
 62637 neest verbarntheyt | ende sijn gal mit wa-
 62638 ter ghemengt gheneest swellinghe der
 62639 oghen ende maectse claer ende is oeck goet
 62640 teghen die vallende suucten Item sijn
 62641 hert in spisen genomen geneest den quar-
 62642 teyn. hier toe heuet plinius gheseyt libro
 62643 xxvij. capitulo viij. Item wanneer datmen den
 62644 leeuwe iaecht so maectmen enen dub-
 62645 belden cule den enen vluchs aen den an-
 62646 deren ende inden anderen cule dair wort
 62647 een sterke houten kist geset die lichteli-
 62648 ken toeualt als si geraect wert | ende men
 62649 set een scaep inden eersten cule ende dair
 62650 springt hi in naden scape ende so valter
 62651 vluchs een bort bouen op dat seer swaer

62652 is also dat hi bouen niet weder wt en mach
 62653 ende als hi dan siet dat hi verscalct is soe
 62654 vliet hi voert inden anderen kule die daer
 62655 aen staet mitter houtenre kisten die soe
 62656 beheyndeliken ghemaect is mit eenre
 62657 vallen dat die kist vast toe sluyt als dair
 62658 yet coemt ende daer blijft hi in geuangen
 62659 ende dan comen die iaghers toe ende nemen
 62660 minen lieuen here mitter kisten ende voe-
 62661 renen wech ende houdenen alsoe langhe
 62662 daer thent hi getemdt wert ende dat roert
 62663 iheronimus ouer ezeetchiel xix. capitel al-
 62664 daer hi seyt | si seynden hem in een keuye
 62665 of in een kist
 62666 Dat lx. capitel vander leeuwinnen
 62667 **227**LEena dat is twijf vanden leeuwen
 62668 ende is een beest die seer gheyl is al-
 62669 toes soude si wel hyliken ende daer om is
 62670 si wreeder dan die leeuwe ende sonderlin-
 62671 ge als si iongen heeft want si auontuert
 62672 hoer lijf om haer kinder want si en ont-
 62673 siet dat scut der iaghers niet op die tijt
 62674 **228**Item si baert veel ionghen ter eerster
 62675 dracht ende meer dan na ende daer om wert
 62676 haer moeder inden liue gequetst vanden
 62677 nagelen der iongen ende also draecht si al-
 62678 le iaer myn als aristotiles ende plinius seggen
 62679 ende dese gelikenis seyt ysidorus libro xij. Item
 62680 die dyceren mitten scarpn naghelen en
 62681 mogen niet dicwyl baren want si verder-
 62682 uen die moeder daer si in leggen als si
 62683 hem inden liue bestaen te rueren Item
 62684 daer is een cleyn beestken dat alte seer ont-
 62685 sien wert vanden leeuwe ende vander leeu-
 62686 winnen twelc optaleo hiet want het dra-
 62687 get eenrehande venijn dat den leeuwe
 62688 ende den leeuwinne doot ende wanneer dat
 62689 beestken geuangen wert so barmeut **229** ende
 62690 bestroyter vleysch mede mitter asschen
 62691 ende dat vleysch leytmen inden weggen

62692 daer die leeuwen pleghen te wanderen
 62693 ende als si dat vleysch eten so steruen si als
 62694 ysidorus seyt libro xij. Item als auicenna
 62695 seyt libro vij. capitulo i. so is die leeuwen een vra-
 62696 tich dier inder spisen want hi et ende slijnt
 62697 sijn spise sonder kauwen ende daer om spu-
 62698 wet hi dicwyl wt dat hi ghegeten heeft
 62699 ende dat hi wt gheworpen heeft dat et hi
 62700 weder also dat hi swaer wert vander spi-
 62701 sen ende daer na vast hi twe daghen ende
 62702 twe nachten ende hi en doet sijn geuoech
 62703 niet dan tot tween daghen eens ende dat
 62704 is droghe sonder nat ende stinct seer vuyl
 62705 ende also doet sijn orine oec ende wanner dat
 62706 sijn buke op gesneden wert so coemter
 62707 een quade lucht wt ende hi heeft enen stinc-
 62708 kenden adem die venijnt is ende sijn be-
 62709 ten sijn venijnt sonderlinge als hi raest
 62710 hi wort rasende als die hont doet als a-
 62711 ristotiles ende auicenna segghen ende hi is
 62712 seer fel als hi toernich is ende hi pleecht
 62713 hem seluen mitten staert op sinen rug-
 62714 ge te slaen ende grimt leliken mit sinen tan-
 62715 den sonderlinghe als hi hongre heeft
 62716 ende hi pleecht in gaten ende in holen te scu-
 62717 len ende gripen die dyceren die verbi hem
 62718 liden ende springt hem op tlijf ende scoertse
 62719 ende breect hem vleysch been ende huut ende
 62720 etse ende siet hi yemant comen die hem
 62721 den roef nemen wil so grijpt hi sinen roef
 62722 vast mit sinen claeuwen in sinen armen
 62723 ende grimt ende siet ansteliken den ande-
 62724 ren aen ende smijt die aerde starckelijck
 62725 mit sinen start ende ist dat yemant bi hem
 62726 coemt dien vaert hi opt lijf ende scoertse
 62727 ende dan loept hi weder tot sinen roef
 62728 Item als hi eerst enich dier geuangen
 62729 heeft so drinct hi dat bloet eerst van dien
 62730 dier ende lecket ende na deylt hi die le-
 62731 den ende breectse van een ende slijndet

62732 vleesch
 62733 Dat lxi. capitel vanden lupaert
 62734 **230**LEopardus is een lupaert ende is al-
 62735 te fellen dier dat gecomen is van-
 62736 der leeuwinnen ende van pardus ende is
 62737 mit ouerspel ghewonnen als ysidorus
 62738 seyt libro xij. ende het is een dier dat seer na
 62739 bloede dorst ende twijf is meerre dan die
 62740 man als aristotiles seyt ende heeft menigher-
 62741 hande verwe als pardus doet ende als hy
 62742 enen roef vangen sal so coemt hi aen al
 62743 springende ende niet lopende ende ist dat hi
 62744 den roef ten derden of ten vierden spron-
 62745 ge niet en vangt so blijft hi van onweer-
 62746 den staen ende gaet afterwaerts of hi ver-
 62747 wonnen waer. tlijf mitten start ende mit-
 62748 ten voeten wort den leeuwe gelijct mer
 62749 int hoeft gelijct hi pardus ende hi is min-
 62750 re van lichaem dan die leeuwe ende hi haet
 62751 den man vanden leeuwe alte seer ende want
 62752 dese lupaert den leeuwe ontsiet so maect
 62753 hi enen cule onder die aerde die twe mon-
 62754 den heeft den enen daer hi bi in gaet ende
 62755 den anderen mont daer hi bi wtgaet ende
 62756 dese cule is in beyden monden seer wijt
 62757 ende midzen enger ende als die leeuwe dan
 62758 coemt so schiet die lupaert in sijn gat ende
 62759 die leeuwe volcht den lupaert mit craf-
 62760 ten in dat gat daer hi meynt dat hi den
 62761 lupaert doot biten sal mer want dat gat
 62762 midzen engher is dan die mont voer is
 62763 vanden gate ende die lupaert wel voert
 62764 doer mach ende die leeuwe niet soe springt
 62765 die lupaert geringe voert doer ende coemt
 62766 den leeuwe van afteren toe ende die leeu-
 62767 we en kan hem dan niet om geweynden
 62768 om des wil dattet gat also enge is en-
 62769 de dat die leeuwe langhe is so bijten die
 62770 lupaert van afteren doot ende dit doet die
 62771 lupaert mit consten ende niet mit craften

62772 Item aristotiles seyt libro viij. van eenre
 62773 beesten diemen ferculeo hiet ende auicen-
 62774 na seyt dattet die lupaert is dat dat dier
 62775 eenrehande venijnden et. ende dan soect
 62776 hi drec vanden mensch ende ettet. ende daer
 62777 om pleghen die iagers dien dreck in een
 62778 vat te hanghen op enen boem ende als
 62779 die lupaert coemt totten boem springen
 62780 om den dreck te nemen so schietenen ende
 62781 slanen die iagers doot ende als die lupaert
 62782 sieke is so drinct hi bloet van eenre ghey-
 62783 ten so geneest hi
 62784 Dat lxij. capitel vanden haze
 62785 **231**LEpus dat is een haze ende hi wort
 62786 in griex lagos gehieten om des
 62787 wil dat hi seer loept Item ysidorus seyt
 62788 libro xij. dattet een snel dier is ende blode
 62789 ende niet vechtende als die selue seyt ende
 62790 en heeft gheen wapen anders dant seer
 62791 loept ende vliet altoes ende het is van cranc-
 62792 ken ghesicht als die ander dyceren die
 62793 hoer oghebraeuwen niet toe en luken
 62794 als si slapen ende die haze hoert bat dan
 62795 hi siet ende sonderlinghe als sijn oren recht
 62796 op staen wes oren seer lang sijn ende buech-
 62797 som twelc noot was om die openheyt
 62798 der oghen want hy bescudt die oghen
 62799 mitten oren ende si en sijn mit ghenen dec-
 62800 sel gedect vanden vliegen ende van ande-
 62801 ren wormen want die natuer heeft allen
 62802 creaturen een hulp ghegeuen tegen
 62803 dat hem hinderen mach als auicenna
 62804 seyt ende daer om is hem die lichticheyt
 62805 der leden ghegeuen dat hi den honden
 62806 ontlopen mach ende den anderen dyceren
 62807 en hem sijn die langhe oren ghegeuen
 62808 om dat hi daer mede die vliegen keren
 62809 sal ende hi heeft veel haers onder sinen voe-
 62810 ten op dat si tvleysch vander quetsinge be-
 62811 schermen sullen als hi loept ende daer om

62812 seyt aristotiles dat die voeten vanden hase
 62813 onder veel haers hebben ende ander dyeren
 62814 niet of luttel ende hi heeft die afterste been
 62815 langer dan die voerste twelck noot was
 62816 om dat lichte lichaem op te bueren en-
 62817 de te heffen want waren sijn voerste be-
 62818 nen lang so soude hi qualiken tegen tge-
 62819 bercht op lopen ende hi is quader te van-
 62820 gen teghen den berch op dan als hi ne-
 62821 derwaert loept ter valleyen ende dat is om
 62822 die corticheyt sijnre benen Item plinius
 62823 seyt libro viij. capitulo lv. datter veel gheslach-
 62824 ten van hazen sijn want sommige wonen
 62825 in hoghen gheberchten ende sommige
 62826 inden bosschen ende dese sijn meerre dan
 62827 die ander ende grouer van hare ende snelre
 62828 dan die ghene diemen coninen hiet want
 62829 die coninen dat sijn cleyne hazen ende en
 62830 connen niet vechten ende dese maken hollen
 62831 in die aerde daer si in wonen ende sijn alte
 62832 seer drachtich. ende in hyspanien isser tot
 62833 sommiger stat also veel dat si dat coern
 62834 al vanden velde eten ende maken daer
 62835 dueren tijt van tcoern ende men seyt dat si
 62836 winnen sonder man onderwilen ende si sijn al-
 62837 so drachtich want also rasch als si den e-
 62838 nen dracht geworpen hebben so werden
 62839 si vluchs weder swaer ende daer om ist een
 62840 nuttelic dier ten eten ende oec ter cledin-
 62841 ghe ende tot menigherhande medecinen
 62842 want sijn lubbe is goet teghen tvenijn
 62843 ende stopt dat buuceuel ende sijn bloet saef-
 62844 ticht die zericheyt vanden oghen als pli-
 62845 nius ende dyascorides seggen ende men vint
 62846 geen dyer dat tanden in beyden kinne-
 62847 backen heeft dan die haze als aristoti-
 62848 les seyt. ende hoe dat sijn lubbe ouder is
 62849 hoe dattet beter is als plinius seyt
 62850 Dat lxij. capitel van linx
 62851 ²³²LInx lincis is also ghenoeemt want-

62852 tet inden geslacht ende inden ghetale der
 62853 woluen is genoemt het is een beest als
 62854 die wolf ende sijn rugge is mit speckelen
 62855 ouer geset als pardus ende sijn orijn wert
 62856 in preciose gemmen verkeert diemen li-
 62857 gurius hiet ende het droefter om dat dye
 62858 gemme tot des menschen oerbaer comen
 62859 sal ende alst siju ²³³orijn wt geworpen heeft
 62860 die hudet onder tsant. mer daer wort si
 62861 in enen steen bewrongelt als plinius seyt
 62862 libro viij. capitulo xxxix. ende ysidorus xij.
 62863 Dat lxiiij. capitel van limax
 62864 ²³⁴LImax is een worm die inden slike
 62865 geuoedt wert ende daer om is hi altoes on-
 62866 reyn ende slikich als die selue seyt libro xij.
 62867 ende is seer traech van beroeren ende heeft in-
 62868 den rugghe altoes een sculpe die hardt
 62869 is daer hi hem in sluut ende is een ge-
 62870 hoernt worm ende heeft wat op sinen mont
 62871 daer hi den wech mede soect. ende als hi
 62872 wat contrarijs vint of roert so trect hi
 62873 sijn hoernen in binnen der sculpen Item
 62874 alsulke wormen wassen ende groyen als die
 62875 lucht gecorrumpeert is ende die reghen
 62876 mede die welke crupen seer lanssem bo-
 62877 uen opten bomen ende opten cruden en-
 62878 de so werwaert dat die worm hene cru-
 62879 pet altoes laet hi een teyken after hem
 62880 Dat lxxv. capitel vanden wolf
 62881 ²³⁵LVpus dat is een wolf ende is ghe-
 62882 seyt als ysidorus seyt leopes dat is dat hy
 62883 den leeuwen inden voeten gelijct. want so
 62884 wat hi inden voeten gecrijcht dat en mach
 62885 niet leuen ende hi is een gripende beest. ende
 62886 so wat hi krijcht in sinen claeuwen dat ver-
 62887 derft hi vanden welken die kaerlen seg-
 62888 ghen dat hi den mensch hees maect in-
 62889 der kelen ist dat die wolf den mensche eerst
 62890 siet ende daer om seytmen int gemeyn als
 62891 een mensch onuerhoets haesteliken swi-

62892 ghet | lupus est in fabula | dat is te seg-
 62893 gen die wolf is inder sagen of inder spra-
 62894 ken ende ist dat die mensche den wolf eerst
 62895 siet so verliest hi sijn stouticheyt Item die
 62896 woluen en hylicken met²³⁶ twalefweruen
 62897 des iaers ende si mogen langhe hunger
 62898 ²³⁷liden ende als si lange geuast hebben soe
 62899 slijnden si veel Item tlant van ethiopi-
 62900 en voet woluen mit langen manen mit
 62901 so menigherhande verwen dat hem en
 62902 geen verwe onbreect hier toe heuet ysi-
 62903 dorus gheseyt ende plinius libro viij. capitulo xxij.
 62904 die woluen in affrica sijn traech ende cleyn
 62905 ende die in couden landen gewonnen wer-
 62906 den die sijn cleynre van lichaem ende wre-
 62907 der dan die in anderen landen sijn. aris-
 62908 totiles seyt dat in india is een wolf dye
 62909 drie ordinancien van tanden heeft bouen
 62910 ende onder ende heeft voeten als die leeuwe
 62911 ende een aensicht als een mensch ende enen
 62912 start als een scordioen ende sijn stemme is
 62913 als des menschen stemme ende is also vre-
 62914 selic als een bazuun ende is snel als een
 62915 harte ende is alte wreet ende et menschen
 62916 ²³⁸Item aristotiles seyt libro vi. dat die woluen
 62917 seer fel sijn inden tiden dat si hilicken ende
 62918 als si ionghen hebben so sijn si quaetste
 62919 als die teuen sijn vanden honden Item
 62920 libro vij. daer seyt hi dat die woluen ghe-
 62921 saechde tanden hebben ende si eten vley-
 62922 sche ende gheen cruut dan als si sieke sijn
 62923 so eten si wat om der medecinen wil op
 62924 dat si spuwen moghen ende hi seyt libro viij.
 62925 dat hi sijn ionghen mede neemt als hy
 62926 vliet ende als si wt horen holen comen so
 62927 eten si organum ende kauwense op dat ha-
 62928 re tanden scarp sullen werden Item hi
 62929 seyt daer vanden seluen dat die wolf seer
 62930 quaet is als hi gegheten heeft. ende als
 62931 hi ghenen hongher en heeft soe rust hi

62932 veel ende is seer koen ende speelt gaern want
 62933 mach hi een kint gripen hi speelter me-
 62934 de ende daer na doodt hijt ende ettet ende als
 62935 homerus seyt so is die wolf seer wacker
 62936 ende is seer vanden vier veruaert | ende men
 62937 seyt ist dat hi gesteynt wert so sal hi mer-
 62938 ken die hem eerst gheworpen heeft ende
 62939 ist dat hem die steen seer doet ende grijpt
 62940 hi dien mensch soe en sel hijs niet seer
 62941 quetsen mer een luttel al grimmende
 62942 daer na sal hi dien laten ende hoe dat dye
 62943 woluen ouder sijn hoe dat si quader sijn
 62944 ende si scaden den menschen want als si out
 62945 sijn so en moghen si geen beesten iagen
 62946 om hare outheyt ende want hoer langste
 62947 tanden geplomt sijn ende si menighen tijt
 62948 leuen so werden si hem plomp Item hi
 62949 seyt aldaer dat die woluen sijn van dub-
 62950 belder manieren want sommige sijn ront
 62951 ende sommige sijn langwerpelt ende de-
 62952 se sijn van scarperen hare ende van koen-
 62953 re moede ende die binnenste vanden wol-
 62954 uen sijn seer cranck ende werden lichteliken
 62955 ghecorrumpert als si ghewont werden
 62956 ende dat ander deel van sinen lichaem
 62957 mach veel slaghen liden ende si hebben
 62958 grote starcheyt inden halze ende inden
 62959 hoofde ende die wonden die van horen bi-
 62960 ten comen sijn seer quaet te ghenesen ende
 62961 dese wonden gheneestmen als men won-
 62962 den gheneest die een onuroet hont ge-
 62963 beten heeft als aristotiles seyt Item dye
 62964 selue seyt libro xij. dat die mont vanden wol-
 62965 ue wide op gaet ende heeft daer grote
 62966 craft ende is een slijndende dier Item van-
 62967 den wolue seyt auicenna libro vij. het sijn
 62968 sommige woluen die van naturen gheer-
 62969 ne visch eten ende eten vule dinghen die
 62970 de visschers wt horen netten werpen en-
 62971 de als si niet teten en vinden so gaen si

62972 totter visscher netten ende scorense Item
 62973 physiologus seyt vanden woluen dat ho-
 62974 re craft inder borsten ende inden claeuwen
 62975 leyt ende inden monde mer after en is hi
 62976 niet starck ende hi en mach sinen hals niet
 62977 bugen van alle den iaer dan in die mey
 62978 maent alst donret ende hi heeft dese be-
 62979 hendicheyt ouer hem dat hi ghenen roef
 62980 en neemt omtrent daer hi sijn ionghen
 62981 heeft legghen mer hi loept verre daer
 62982 of rouen ende des nachts als hi om enen
 62983 roef wil totter scaeps coye so gaet hi al
 62984 teghen wints op datten die honden niet
 62985 luchten en sullen ende waert also dat hi mit
 62986 enighen voete geluyt maecte als hi dar-
 62987 waert ghinghe so soude hi dien voet bi-
 62988 ten van quaetheyden ende sijn oghen bar-
 62989 nen des nachts als een kaers ende soli-
 62990 nus seyt dat hi in sinen start een haer dra-
 62991 ghet dat die myn seer verweect dat hi mit-
 62992 ten tanden wt trect wanneer dat hi anst
 62993 heeft dat hi gheuanghen sal werden ende
 62994 hi ontsiet die stenen harde seer want waer
 62995 yemant die twee keselinghen te samen
 62996 clappede of smeette hi soude sijn koe-
 62997 nicheyt verliesen ende soude wech lopen
 62998 waert dat hijt hoerde ende hi wint blinde
 62999 kinder als die hont doet die welke si seer
 63000 mint ende voetse naerstelic ende als hi gro-
 63001 ten hongher heeft so et hi aerde. ende
 63002 coemt hi dan aen enighen beestken dye
 63003 hi gripen wil als gheyten die inden ha-
 63004 ghedoernen gaen of ander beesten die
 63005 vellet hi te bat want hi swaer gheladen
 63006 is ende als hi dit doen wil so leyt hi ghe-
 63007 scolen onder die cruden ende bramen en-
 63008 de als hi sinen slach siet soe loept hi toe
 63009 ende grijpt een scaep of anders wat ende
 63010 coemt hi inder scaeps coyen ende hi mach-
 63011 te krijcht so bijt hi hem allen die kele af

63012 ende dat deel dat hi niet meer slijnden en
 63013 mach dat graeft hi onder die aerde en-
 63014 de als hi hongher heeft so trect hi dat
 63015 stucke dat hi ghehouden had weder wt
 63016 ende etet ende tlaken dat vander wollen ge-
 63017 maect is dat die wolf doot gebeten he-
 63018 uet maect enen man lusich die daer cle-
 63019 der af draecht als ysidorus seyt aristoti-
 63020 les seyt dat alle die nature vanden wol-
 63021 ue is den scape contrari ende sijnre naturen
 63022 want men leest in enen boeke dat eens
 63023 wolfs snaer die van sinen darmen ghe-
 63024 maect is gheset op een ghyteern daer
 63025 scaeps snaren op sijn verderuen die scaep
 63026 snaren mit allen ende vretense en wech
 63027 ghelikerwijs dat een aernts veder ge-
 63028 daen onder duuen vederen ist dat si lan-
 63029 ghe te samen in een stede ghelaten wer-
 63030 den als die selue seyt sich bouen vanden
 63031 aern
 63032 Dat lxvi. capitel vander mulen
 63033 ²³⁹Mvlus is gheseyt van molendo dat
 63034 is van malen want men pleecht den
 63035 mulen in die molen te slaen om tcoern te
 63036 malen om gaende ende die molen om trec-
 63037 kende als ysidorus seyt libro xij. Item die
 63038 ioden segghen dat annaa ezaus neue de-
 63039 de die ezels eerst op die meryen sprin-
 63040 ghen op dat daer af teghen der naturen
 63041 een gheslacht van mulen comen soude
 63042 ende daer om die mule die de natuer der
 63043 moeder volghende is is meerre dan die
 63044 ezel ende oeck scoenre ende snelre | mer hi is
 63045 leliker ende vetter ende oeck minre dan die
 63046 heynst waer bi dat vander meryen en-
 63047 de vanden ezel een mule gewonnen wort
 63048 ende vanden heynst ende vander ezellinnen
 63049 coemt burdo ende die mule is een vrucht-
 63050 baer dier nochtans mach hi veel arbey-
 63051 den als plinius seyt libro viij. capitulo xliiij. en-

63052 de dese mery ende die ezel en begheren
 63053 malkanderen niet ten waer dat si op ge-
 63054 uoedt waren mit malkanderen als dat
 63055 die ezel in sijnre ioecht merien melc ge-
 63056 soken had ende also die merye ezels melc
 63057 Item van wilden ezels ende van merien
 63058 comen schoen mulen ende snel ende si sijn ru-
 63059 we van lichaem mit ongetemden moede
 63060 mer edele ende die ghene die ghecomen
 63061 sijn vanden wilden ezels ende vanden me-
 63062 rien dat sijn die beste ende dese gaen den
 63063 anderen al bouen Item aristotiles seyt libro viij.
 63064 vanden mule hoe dat hi meer drinct hoe
 63065 dat sijn spise meer geuordert heeft Item
 63066 libro xiiij. seyt hi dat die mule gheen gal
 63067 op die leuer en heeft datmen openbaer-
 63068 liken sien mach Item die selue seyt dat
 63069 die mule ter winninge niet en doech want
 63070 hi vander ezel ende vander merye gecomen
 63071 is ende si beyde van couder naturen sijn al-
 63072 so dat daer om die coutheyte inden mu-
 63073 le also grote is om des wil dat si beyde
 63074 also cout sijn van naturen ende daer om dat
 63075 van dien tweek coemt is onuruchtbaer
 63076 ende dat is die mule Item ysaac seyt in die-
 63077 tis dattet vleesch vanden mule quader is
 63078 dan ezels vleesch om te voeden ende te
 63079 verduwen Item aristotiles seyt dat die mu-
 63080 le in sommigen tiden ende in heten landen
 63081 onderwilen wint een ionc mitter mulin-
 63082 nen mer dat van hem coemt dat is vreem-
 63083 de als dat gewonnen wort vanden henxt
 63084 ende vander ezelingen datmen burdo hiet
 63085 ende daer om ist reden dat alsulken dinck
 63086 onuruchtbaer blijft ende dye mulin wert
 63087 selden vet Item die dreck vanden mule
 63088 gebarnt ende gewreuen mit edick stempt
 63089 bloet als dyascorides seyt. ende die selue
 63090 dreck is goet tegen steecten vanden scor-
 63091 pionen als die selue seyt

63092 Dat lxxvij. capitel vanden muysen
 63093 **240** MVs dat is een cleyn dierken ende is
 63094 geseyt van humo dat is vander aer-
 63095 den daer om dat si vander humoren der aer-
 63096 den wassen of wast want mus dat is aer-
 63097 de die leuer van desen dier wast als die
 63098 maen vol is als dan die zee ende ander wa-
 63099 teren wassen ende als dye mane weder
 63100 waent ende minret soe minret der musen
 63101 leuer weder Item die musen werden sori-
 63102 ces ghehieten daer om dat si alle dinck
 63103 dat si pleghen teten sagen ende sniden oft
 63104 mit eenre zaghen af gesneden waer hier
 63105 toe heuet ysidorus gheseyt libro xij. Item die
 63106 muys als aristotiles seyt libro vij. en drinct niet
 63107 ende waert dat si dronck si soude steruen.
 63108 Het is een vratch dier ende dair om wert
 63109 si mit luttel spisen verscalct als mit re-
 63110 gael of mit witten ellebor ist dat zijt in-
 63111 den liue crijcht. Item dye orijn vander
 63112 muys is stinckende ende contagiose dat is
 63113 aenleuende ende hoer bete is venijnt ende
 63114 men seyt dat hoer start oeck venijnt is
 63115 Item vanden musen seyt plinius oec libro
 63116 viij. capitulo xxxvij. het sijn sommighe star-
 63117 ke musen die hoer voeder ende hoer eten
 63118 gaderen in kulen ende oeck des winters
 63119 hem berghen ende sculen in holen die al-
 63120 te nauwe smaken bouen in dye raexen
 63121 ende heeft nazegaten daer si alte nauwe
 63122 mede ruken Item inden herfst pleghen
 63123 die man ende twijf aderen te gaderen ende
 63124 laden malkanderen mit dien aren twijf
 63125 gaet legghen op horen rugghe ende die
 63126 man leyt die aren twijf opten buke en-
 63127 de dan neemt die man des wijfs start in
 63128 die mont ende also sleept hijse voert tot ho-
 63129 ren hole toe ende daer bestemmen si dat
 63130 coern ende als dat gedaen is soe lopen si
 63131 weder ende dan gaet die man opten rugghe

63132 leggen ende laet hem vanden wiue laden ende
 63133 doen als si voer deden Item daer sijn veel
 63134 specien van muzen want sommige leuen
 63135 inden huzen ende sommige inden velden ende
 63136 sommige wonen aen den kanten vanden
 63137 wateren ende sommige slapen des winters
 63138 ende waken des somers als die rotten twelc
 63139 als plinius seyt dat sommighe muzen ende
 63140 al ist dat die musen beestkens sijn die seer
 63141 wel swemmen kunnen nochtans sijn si seer
 63142 nut inder medicinen want als plinius seyt libro
 63143 xxix. capitulo vi. dat die assche vanden musen
 63144 ghemengt mit olyen of mit hoenich is
 63145 goet in die oren gedropen die enen men-
 63146 sche wee of seer doen | ende waer inden oer
 63147 enich worm ghecropen so waer die gal-
 63148 le vander muys goet getempert mit star-
 63149 ken edick ende dat in die oren ghegoten.
 63150 Item enen cleynen muys gebraden is den
 63151 iongen kinderen goet gegheten die vele
 63152 seueren of quilen Item dyascorides seyt dat
 63153 hoer dreck mit edick gemenget zuuert
 63154 dat hoeft dien thaer ontualt ende behout
 63155 dat haer dattet niet en valt ende dien dreck
 63156 gewreuen ende mit wine gedroncken doet
 63157 wonderlike wel camerganck hebben Item
 63158 tvel vander muys versch geleyt op qua-
 63159 de hyelen geneestse ist van wonden of van
 63160 anderen couden dingen
 63161 Dat lxxvij. capitel vander wesele
 63162 ²⁴¹MVstela dat is een wesel ende men seyt
 63163 dattet een lange muys is als ysidorus seit
 63164 libro xij. want telon in griex dat is lanc in
 63165 duytsch dese wesel is droghich van sin
 63166 ende hi voedt sijn iongen inden husen ende
 63167 draechtse vander eenre stat totter | ander ende
 63168 hi verwandelt sinen stoel op dat sijn nest
 63169 niet geuouden ²⁴² en sal werden ende hi pleecht
 63170 die serpentes te iagen ende hi verdrijftse ende
 63171 hi haet die musen ende etse ende daer sijn

63172 twe geslachten van weselen want dat een
 63173 geslacht is wilt als inden bosschen ende
 63174 scheelt vanden anderen inder grootheyte
 63175 ende die grieken hieten die locidas ende dat
 63176 ander geslacht wandert inden huzen Item
 63177 der geenre opinie dat is meyninge is
 63178 valsch die seggen dat si te monde ontfan-
 63179 gen ende die dracht ten oren wt te werpen
 63180 hier toe heuet ysidorus geseyt libro xij. ende hi
 63181 is den cleynen vogelkijns hat als den mos-
 63182 ken ende hoer gelijc want hi et hoer eyeren
 63183 ende waert dat sijn iongen mit enigen on-
 63184 geual ghequetst waren of doot so loept
 63185 hi ende haelt een cruyt daer hijse mede
 63186 gheneest ende verwectse vander doot want
 63187 men seyt dat hijse verwect als plinius seyt
 63188 Item hi et wijnrute ende besmeert hem mit-
 63189 ten zape ende dan gaet hi totten basilisken
 63190 onuersaecht ende doodten als plinius seyt
 63191 libro viij. capitulo xij. f. daer geseyt wort dat die
 63192 wesel den basilisken doot dese wesel is
 63193 een dier dat veel slaept ende worter vet af
 63194 als die ratten. ende die gal vanden wesel
 63195 is goet tegen den slangen diemen aspi-
 63196 des hiet ende des wesels cullen stincken
 63197 vuyl ende men seyt dattet vleysch vanden
 63198 wesel goet is tegen tvenijn Item die we-
 63199 sel ghebarnt ende tot asschen gemaect is
 63200 gesont ter medecinen den genen die in
 63201 litargien legghen als mense mit water
 63202 mengt want si wectse van dier suucten
 63203 daer si in laghen ende sliepen | ende men seyt
 63204 dat die assche oec goet in fistulen is Item
 63205 aristotiles seyt libro viij. dat die wesel vecht te-
 63206 ghen den serpentes ende mach snelliken lo-
 63207 pen ende is buechsom van liue ende seer on-
 63208 stadich ende is wijs inden ruken ende heeft
 63209 enen roden rugge ende enen witten buke
 63210 ende hi verwandelt sijn verwe want in som-
 63211 migen landen ende in sommigen tiden van-

63212 den iaer sijn die wesels al spier wit son-
 63213 der die start ende sijn bete is venijn ende
 63214 quaet ende sijn vrijn stinct als die vrijn van-
 63215 der muys
 63216 Dat lxiij. capitel van migale
 63217 **243**MIgale is een cleyn dier als een we-
 63218 sel ende is vratich ende loes want het gripet
 63219 mit loesheden dattet inden buke neemt
 63220 als die glose seyt ouer leuiticum xi. het
 63221 veynst hem goedertieren als hem bi coemt
 63222 yemant mer vluchs bitet ende schiet sijn ve-
 63223 nijn als die selue seyt. van migale seyt
 63224 aristotiles dattet die paerden ende die mulen
 63225 quelt ende sonderlinghe der merien die een
 63226 volen draecht ende dit dier vecht teghen
 63227 die serpentes ende dan wapentet hem mit
 63228 wijnrute als die selue seyt
 63229 Dat lxx. capitel vander catten
 63230 **244**MVrilegus dat is een kat als die ge-
 63231 meynt seyt want si siet also scarpeliken dat
 63232 si die duysternis der nacht verwint | ende
 63233 daer om hiet si catus want cateo dat is
 63234 sien ende daer om heeft si den naem naden
 63235 sien want catus of cattus dat is gesicht
 63236 ende catus is oec also veel te seggen als
 63237 beheyndich want die kat is seer subtyl
 63238 als ysidorus seyt libro xij. ende die kat is een
 63239 dier niet van eenre sonderlinger verwen
 63240 of hair mer si is als nv wit als nv swart
 63241 of blonde of rodelachtich of bont mit me-
 63242 nigerhande smetten als inden oeren in-
 63243 den voeten inden start ende inden rug-
 63244 ghe ende int aensicht | ende is den lu-
 63245 paert ghelijck ende heeft enen groten
 63246 mont ende gesaechde tanden ende een
 63247 langhe tonghe ende boechaem ende
 63248 dun ende seer subtyl mitter welker si al
 63249 drinckende lecket als die ander dyeren
 63250 die de onderste lippe onghelijc der ouer-
 63251 ster hebben ende alle alsulke dyeren en

63252 halen horen dranck niet al puttende mer
 63253 si lecken mitten tongen als aristotiles ende
 63254 plinius seggen ende is een dier dat in sijnre
 63255 ioecht seer welich is ende doende ront
 63256 ende maect een spul tot allen dinghen
 63257 die voer hem beroert werden want trect
 63258 men een stroe of anders wat voer hoer
 63259 si grijpter na ende speelter mede. ende
 63260 als si out is soe ist een swaer dier ende sla-
 63261 perich ende volcht den muzen seer be-
 63262 heyndelic ende wert den musen meer
 63263 ghewaer mitten roke dan mitten ghe-
 63264 sight ende als si die muys heeft so spe-
 63265 let si daer eerst mede | ende alst spel wt
 63266 is so bijt sise doot. ende inder tijt dat si
 63267 hiliken wil als int lest van februaryus soe
 63268 is si of si wilt waer ende die katers vech-
 63269 ten dan alte starck om haer wiuen en-
 63270 de si schoren malkanderen swaerliken
 63271 mitten claeuwen ende dan laten si een
 63272 vreselike stemme wt als si malcanderen
 63273 gheuat hebben ende als si wilt wort soe
 63274 is si alte wreet ende woent inden bos-
 63275 schen want dan vangt si hazen als si sla-
 63276 pen ende coninen inden hollen. ende ist
 63277 dat si van bouen valt soe coemt si op ha-
 63278 re voeten te vallen ende die val en sca-
 63279 det hoer niet ende hoer dreck stinct vuyl
 63280 ende daer om huudt si dien onder mul
 63281 of onder slijck | ende wanneer dat si een
 63282 schoen vel heeft soe verblijtse hoer dair
 63283 in ende worter wilt mede ende haer sco-
 63284 ne velle cost haer dicwyl tleuen mer is
 63285 hoer die start af ende die oren ende is
 63286 hoer pels verbernt soe blijft zij bi huys
 63287 Item een ionck catken dat op een put
 63288 sit of op een fonteyn ende siet sinen schie-
 63289 me inden water dat springhet dicwyl
 63290 van groter minnen na sinen schieme en-
 63291 de verdrenct hem seluen want het waent

63292 ander catten te sien
 63293 Dat lxxi. capitel van noctiluca
 63294 ²⁴⁵NOctiluca is een beestken mit veel
 63295 voeten ende is geulueghelt ende dair
 63296 om wantet onder den gheuoegelt ghe-
 63297 reket is so luchtet des nachts inder duys-
 63298 ternis als een kaers ende sonderlinge bi-
 63299 den aftersten van sinen liuen ende alst licht
 63300 is soe ist lelic ende doncker ende besmet des
 63301 gheens hant diet aen tast ende als ist dattet
 63302 inder duysternissen licht het scuwet noch-
 63303 tans dat licht ende wandert alleen des
 63304 nachts ende is den vlieghe contrari als
 63305 ysidorus seyt libro xij. int capitel vanden cleynen
 63306 geuoghelt
 63307 Dat lxxij. capitel vanden velt ezel
 63308 ²⁴⁶ONager dat is een wilt ezel ende is
 63309 also veel te segghen als ysidorus
 63310 seyt als wreet In affrica isser veel die
 63311 wilt sijn ende ongetemt ende als die ezelin-
 63312 nen ionghen so brenghen si die manni-
 63313 kens in heymeliken steden want quamer
 63314 die man of die ezel bi hi soude den ion-
 63315 ghen ezelken sijn cullen af biten ende dat
 63316 doet hi van nidicheden op dat hi sijn wi-
 63317 uen alleen houden sal ende daer om vluch-
 63318 ten die moederen haer iongen dat man-
 63319 nikens sijn als plinius seyt libro viij. Item
 63320 vanden wilden ezels ende vanden tammen
 63321 comen alte snelle ezels ende is een vry
 63322 dier onghetemet ende welich dat inden
 63323 berghen ende inden bosschen loept ende en
 63324 vecht niet ende en doet nyemant gheen
 63325 quaet ende ontloeft wel enen leeuwe of
 63326 enen wolf ende dese wilde ezel mach veel
 63327 dorst liden vanden welcken physiologus
 63328 seyt dat dese ezel opten xv.sten dach van
 63329 maert twalefweruen ende alsoe veel des
 63330 nachts briescht ende roept daer die van af-
 63331 frica bi weten dat die dach ende nacht dan

63332 euen lang sijn ende roept tot elker vren
 63333 eens | dese ezel is wijs inden ruken want
 63334 als hi sijn wijf verloren heeft soe climt
 63335 hi op enen hogen berch ende luchtet mit-
 63336 ten nazelocken ouermits den wint en-
 63337 de also verneemt hi waer dat si is hi ple-
 63338 ghet in goeden weyden te wanderen als
 63339 in geberchten ende in bosschen daer hi goe-
 63340 de cruden et ende als hi die vint so briescht
 63341 hi van blijscappen ende al waert sake dat
 63342 hi gewaer worde datter iagers of ander
 63343 dyceren hem iagen wouden so en wil hi
 63344 van daer niet hi en heeft eerst sijn ghe-
 63345 noechte van dien cruden ende hi vliet al
 63346 vanden menschen ende mint eenlicheden
 63347 Dat lxxiiij. capitel van onocentaurus
 63348 ²⁴⁷ONocentaurus als dye glose seyt
 63349 ouer ysayas ix. is een wonderlic
 63350 dier dat ghecomen is van enen stier ende
 63351 van eenre ezelingen want onos in griex
 63352 is ezel in duytsch ende is een welich on-
 63353 cuysch dier als die ezel mer phisiologus
 63354 seyt dat onocentaurus is een dier dat vanden
 63355 nauel opwaert menschelike forme heeft
 63356 ende vanden nauel nederwaert heuet die for-
 63357 me van enen dycer ende hier bi blijft plinius
 63358 libro vij. capitulo iij. ende int selue capitel set hi een
 63359 **ex-**
 63359 empel van veel wonderliken beesten die in
 63360 indien sijn als van faunis ende satyris daer
 63361 voer af gheseyt is in die letter f. ende nv
 63362 van onocentaurus ende van ypocentau-
 63363 rus ende van deser ghelijc die alle der men-
 63364 scheliker formen wat geliken want ypocen-
 63365 tauris heeft die form naden paerde ende
 63366 naden mensche als ysidorus seyt
 63367 Dat lxxiiij. capitel vanden waterrotte
 63368 ²⁴⁸ORix als die glose seyt ouer dat eer-
 63369 ste boeke van ysaya is een onreyn dier dat
 63370 niet te offeren en doech het is een beest als
 63371 een water rot of muys ende is dair om

63372 also genoemt datse die slaep vet maect
 63373 want des winters slapen si ende legghen
 63374 of si doot waren ende des somers werden
 63375 si leuende waer af dat orix een dyer is dat
 63376 den musen ghelijct wert ende dat roert die
 63377 letter van ysaya ende concordeert mit pli-
 63378 nius die aldus seyt tlant van egipten hiet
 63379 orix een wilde beest die welke inden op-
 63380 ganck der sterren diemen canicula hiet
 63381 inden achtende kalende van iunius als
 63382 die somer beghint staet teghen die star-
 63383 re ende sietse aen of sise aen beden soude
 63384 ende dat doet si als si ontspringt ende he-
 63385 uet langhe gheslapen ende wort gede-
 63386 clineert Nominatiuo hic orix genitiuo huius oricis |
 ende
 63387 na dien seyt men oeck sorix soricis ende
 63388 onix onicis | mer iuuenalis seyt dat orix
 63389 alte vetten voghel is also datmen een
 63390 mes plomp maect op sijn vetticheyt als
 63391 die selue seyt libro iij. dair hi seyt dat hi wel
 63392 eenre hennen van affrica ghelijct Item
 63393 brito seyt datmen seggen sal orix origis
 63394 in genitiuo na deser regulen van grassijn. no-
 63395 men in ix donat cis vel in gis als fex fe-
 63396 cis lex legis in genitiuo wtghenomen deser
 63397 vier. nox nix senex ende supellex. waer af
 63398 dat gheseyt wort dat orix dat selue dier
 63399 was dat inden ewe zuuerghetelt was
 63400 ten eten deutronomij xiiij.
 63401 Dat lxxv. capitel van een scaep
 63402 ²⁴⁹OVis dat is een scaep ende draecht
 63403 wolle inden lichaem ende is on-
 63404 ghewapent ende is behaechlic inden moe-
 63405 de ysidorus seyt libro xij. dat die scapen bi-
 63406 dentes ghehieten werden dat is twitan-
 63407 ²⁵⁰dich daer om dat dye achte tanden te
 63408 hoge tanden hebben die de heyden seer
 63409 inder offerhande plaghen te brenghen
 63410 als ysidorus daer seyt Item aristotiles seyt libro
 63411 v. dat die scapen vruchte droeghen tot

63412 achte iaren toe Item aristotiles seyt libro vij. dat
 63413 die scaep al drinckende mit vruchte wer-
 63414 den ende dair om geuen hem die harde sou-
 63415 te teten op dat si veel drincken sullen op
 63416 dat si ontfanghen sullen Item si geuen
 63417 hem oeck inden herfst cucurbiten teten
 63418 mit soute op dat si veel melcx crigen sou-
 63419 den ende dan hebben si meest melcx ende
 63420 die scapen werden vet. gheeftmen hem
 63421 rijs mit zoute ende ist datmen die scapen
 63422 drie daghen van eten houdt ende men hem
 63423 dan spise gheeft so werden si seer vet en-
 63424 de des somers is hem noerdelic water
 63425 goet ende inden herft zudelic water dat
 63426 lauwe is ende mit veel ganghens ende ver-
 63427 re te gaen werden si mager ende die harden
 63428 kennen welc die gene sijn die des win-
 63429 ters leuen sullen moghen want op som-
 63430 migen wert ijs geuonden ende op sommi-
 63431 ge niet ende welcker dat crank is dat en
 63432 scuddet ijs niet van hem ende dat scapen
 63433 vleesch dat in waterighen steden ghe-
 63434 uoedt wert dat en is niet goet ende die lan-
 63435 ghe sterten hebben liden die coude bat
 63436 dan die mitten breiden starten ende die luttel
 63437 wollen op hebben ende cruuft die moghen
 63438 meest liden Item in tsaep is myn ver-
 63439 stants dan in anderen dyeren als hi seyt
 63440 libro viij. die vieruoetich sijn ende die don-
 63441 re scaedt den scapen als plinius voer ge-
 63442 seyt heeft vanden lam in die letter a. van
 63443 agnus ende van aries
 63444 Dat lxxvi. capitel van panthera
 63445 ²⁵¹PAnthera als ysidorus seyt libro xij.
 63446 is een dier dat alre dyeren vrient
 63447 is wtghenomen den drake den welken
 63448 hi seer haet ende so wat dese pantheer
 63449 grijpt dat deylt hi den anderen mede
 63450 want hi heeft ghenoecht in gheselschap
 63451 want panthera in griex dat is te seggen

63452 totum in latijn ende altemael in duytsch
 63453 ende is een beest mit veel ronde stipkens
 63454 ouerset als nv mit witten nv mit swarten
 63455 ende mit menigen anderen alle tlijf ouer
 63456 van buten Dese beest als ysidorus seyt
 63457 draecht eens ende dese ionghen als si in-
 63458 den buke der moeder leggen ende si wat
 63459 craften hebben vluchs haten si haer moe-
 63460 der ende si scoren der moeder buke van bin-
 63461 nen mit horen naghelen recht of si die
 63462 baringhe wederstaen wouden ende die
 63463 moeder en kan dan niet baren van gro-
 63464 ter zericheyt hier toe heuet ysidorus ge-
 63465 seyt libro xij. vanden panthere seyt physi-
 63466 ologus dat die pantheer den drake haet
 63467 ende die drake iaechten en wech ende wan-
 63468 neer dat die pantheer gheten heeft ende
 63469 sat is so huudt hi hem in sijn hol ende slaept
 63470 stedeliken drie daghen ende drie nachten
 63471 ende naden derden daghe staet hi op en-
 63472 de laet een stemme wt die groot is en-
 63473 de daer coemt een soete lucht wt om wel-
 63474 ken goeden roke alle die ander dyceren
 63475 hem volghen mer die drake alleen als
 63476 hi die stemme vanden pantheer hoert
 63477 so loept hi of vliecht in sijn hol op dat hi
 63478 den roke niet ruken en sal want men meynt
 63479 dat hi daer of steruen soude dese dingen
 63480 seyt oec plinius. Item men vint swaerre
 63481 leeuwen in syria die den pantheren in-
 63482 den witten spockelen ghelijc sijn Item
 63483 alle vieruoetighe dyceren begheren die
 63484 verwe vanden pantheer ende van tigris te
 63485 sien mer si pleghen hoer hoefden te ber-
 63486 ghen want si vreselic sijn onder den ha-
 63487 ghedoern of ander cruden ende dat lich-
 63488 aem datter scoen is laten si buten ende al-
 63489 so locken si die dyceren bi hem ende dan gri-
 63490 pen sise ende etense ende al ist dat die pan-
 63491 theer een wrede beest is nochtans is si

63492 den ghenen goedertieren die hoer te hul-
 63493 pe comen waer af dat plinius een exem-
 63494 pel seyt dat een man quam in eenre wil-
 63495 dernissen daer hi ionghe pantheren in
 63496 een graue geuallen vant die hi wt help
 63497 ende doe ghinck die oude pantheer al
 63498 smekende ende help dien man inden rech-
 63499 ten wech wt dier wildernissen recht of hy-
 63500 en seer ghedanct hadde
 63501 Dat lxxvij. capitel van pardus
 63502 **252**Pardus als ysidorus seyt is alte snel-
 63503 len beest mit menigherhande ron-
 63504 de verwe gespeckelt als die pantheer
 63505 noch en heeftet gheen onderscheyt af
 63506 dan dat die pantheer witter speckelen
 63507 heeft also seyt plinius libro viij. Item van
 63508 pardus seyt hi dat wanner dat pardus
 63509 siecke is so et hi menschen dreck op dat
 63510 hi ghenesen sal ende daer om hanghen
 63511 die iaghers menschen quaet opten bo-
 63512 men ende als hi daer op climt soe wert
 63513 hi vanden iaghers doot gheslaghen ende
 63514 is een gheylich dier ende hylicet mitter
 63515 leeuwinnen daer een lupaert af coemt
 63516 ende als sijn ionghen gheuaghen wer-
 63517 den so is hi alte wreet als die glose seyt
 63518 ouer ozee xij.
 63519 Dat lxxvij. capitel van een dier oft een men-
 63520 sche waer
 63521 **253**Pylosi als die glose bi brengt ouer
 63522 ysaya xij. sijn wonderlike dyceren
 63523 ter ghelikenis oft menschen waren en-
 63524 de men hietse wilde luden diemen fau-
 63525 ni ende satyri hiet | ende sommighe la-
 63526 tijnsche luden hietense aluen | want de-
 63527 se aluen pleghen seer gaerne mitten

63528 vrouwen te spelen ya so vele dat si den
 63529 vrouwen doden bouen sijn si of si men-
 63530 schen waren ende beneden als dyeren
 63531 Item een gloze seyt dattet een aep is
 63532 of een simme soeket nederwaert van
 63533 simia
 63534 Dat lxxix. capitel van pitargus
 63535 **254** PYtargus is een suuer dyer te eten
 63536 alst openbaert deutronomij xiiij. ende is
 63537 een gehoernt dyer ende gebaerdts als die
 63538 bock ende is minre dan een hart ende meer-
 63539 re dan een bock waer om dattet hirco-
 63540 ceruus gelijc is mer veel minre soeket
 63541 nederwaert van tragelafo ende ederkaut
 63542 als die bock ende split sijn hoeuen als die
 63543 herten ende is een wilt dyer dat seer snel
 63544 is ende woent in bosschen ende in berghen
 63545 ende in woesten steden Item hugo seyt dat
 63546 pytargus een cleyn vogel is ende neder
 63547 **255** mer in deutronomio en seyt hijs voer
 63548 gheen vieruoetich dier dat ghelijc den
 63549 hircoceruo is als dair die glose seyt ende
 63550 die eerste silleba en werter niet geademt
 63551 want men sals mitter h. niet scriuen mer som-
 63552 mighe scriuen phytargus ende dat is quaet
 63553 alst openbaert inden boeken die gecorri-
 63554 geert sijn
 63555 Dat lxxx. capitel vanden pigmeen
 63556 **256** Pigmei sijn menschen die seer cley-
 63557 ne sijn vander lengden van enen cubitus
 63558 hoech dese wonen inden gheberchten
 63559 van indien ende is buer bijder zee als papi-
 63560 as seyt. mer augustinus seyt dat si mer
 63561 enen haluen cubitus lang sijn ende als
 63562 si drie iaren out sijn soe sijn si van volco-
 63563 menre outheyt ende als si van seuen iaren
 63564 sijn so bestaen si te ouden dese luden ple-
 63565 ghen teghen den cranen te vechten van-
 63566 den welken si sommels verwonnen wer-
 63567 den al ist dat si mit yser ghewapent sijn

63568 plinius seyt libro vij. capitulo iij. dat die pigmeen
 63569 wonen in enen ghetemperden lande in
 63570 ghedubbelden berghen ten noerden-
 63571 waert die welcke bestreden pleghen te
 63572 werden vanden cranen ende dat is hier
 63573 om want die cranen nestelen daer veel
 63574 ende broeden daer ende want dese pig-
 63575 meen anxt hebben dat hem dese cranen
 63576 tlant af winnen sullen om des wil dat-
 63577 ter also veel broeden willen soe trecken
 63578 si tsiaers eens wt als die cranen eyeren
 63579 gheleyt hebben op gheyten op bocken
 63580 ende op scapen mit ghewapender hant
 63581 ende slaen die eyer ontween ende die cra-
 63582 nen comen hem teghen ende willen ha-
 63583 re eyeren ende haer ionghen bescudden
 63584 ende dan striden si. ende dit gheschiet
 63585 inden leynten ende dit moeten si alle ia-
 63586 re doen drie maenten lang en de-
 63587 den si dit niet so souden daer alsoe veel
 63588 voghelen werden dat si tlant verliesen
 63589 souden Item si maken haer huzen dicht
 63590 mit der cranen vederen ende aristotiles
 63591 die philosoeph seyt dat si in holen ple-
 63592 ghen te wonen
 63593 Dat lxxx. capitel van een varcken
 63594 **257** PORcus dat is int ghemyn een ver-
 63595 ken dit pleecht hem int slijck te
 63596 weyntelen ende sonderlinghe alst be-
 63597 staet te vetten ende alst bestaet warm we-
 63598 der te wesen ende het rust gaern daert
 63599 modderich is ende vuyt. dit dier heeft
 63600 borstelen op sijn lijf daer dye scoenma-
 63601 kers mede nayan haer scoenen als ysi-
 63602 dorus seyt. Item vanden vercken sijn
 63603 sommige tamme ende sommige wilt
 63604 ende dat mannen sijn onder die tamme
 63605 die hieten verres in latijn dat sijn beeren in
 63606 duytsch daer om dat si grote craften hebben
 63607 ende die wiuen hieten sues van sus dat sijn

63608 soghen ende die mannen vanden wilden ver-
 63609 ken hieten apri van aper dat sijn euers
 63610 in duytsch als ysidorus seyt Item pli-
 63611 nius seyt libro viij. capitulo li. Dat die verken ge-
 63612 tandt geboren werden als virgilius seyt
 63613 ende als een verken een oghe verloren he-
 63614 uet so steruet cort daer na ende hem comen
 63615 veel suucten toe ende wanneer dat si sieke
 63616 sijn so houden si thoeft slim ende als si int
 63617 slijc gheweyntelt sijn so leggen si meer
 63618 op die rechter side dan op die lufter. si
 63619 vetten lx. daghen lang ende si minnen mal-
 63620 kander ende si kennen malcanders stem-
 63621 me ende wanneer dattet een crijt so comen
 63622 si alle toe ghelopen ende willen dien ver-
 63623 ken helpen ende die tamme sijn die ken-
 63624 nen haer eygen huze des auonts als si
 63625 wt den velde comen ende als si vet sijn so
 63626 snorkense ende si slapen des meye tijts
 63627 meer dan in anderen tiden vanden iaer
 63628 ende dat coemt vanden fumen dats van-
 63629 den roken ouermits die hetten vanden
 63630 leynten die geresolueert sijn vanden hu-
 63631 moren inden winter die in horen liue ver-
 63632 gadert sijn ende daer om slapen si dan soe-
 63633 teliker ende langher dan op anderen tiden
 63634 om des wil dat hem die fumen ter hers-
 63635 sen lopen ende bestoppense ende alsoe ist oec
 63636 vanden mensche in dien tiden Item aris-
 63637 totils seyt dattet verken gheen tanden
 63638 en verwerpt mit allen ende die man heeft
 63639 meer tanden dan twijf Item aristotiles
 63640 seyt dattet verken springt na die achten-
 63641 de maent ende twijf baggelt na enen iaer
 63642 ende datter ghewonnen wert vanden
 63643 sperma des mans voer dat eerste iaer
 63644 dat is seer crank Item die selue seyt dat-
 63645 tet verken dese gewoent heeft Ist dat-
 63646 tet hylict voer dat iaer soe sijn die bag-
 63647 ghelen minre ter andere reyse ende is

63648 **258** die soch voer dat eerste iaer mit ionghen
 63649 so brengt si ionghen van cleynen licha-
 63650 men ende is die soch seer vet so gheeft
 63651 si luttel melcx na hoerre dracht ende dye
 63652 bagghelen sijn beter die inden winter ge-
 63653 worpen werden dan die inden zomer ge-
 63654 worpen werden ende si sijn beter die ge-
 63655 wonnen werden inder ioncheyt dan in-
 63656 der outheyt ende als die beer vet wert
 63657 so mach hi tot allen tiden hyliken des
 63658 daghes ende des nachts mer des mor-
 63659 ghens best Item hi seyt daer libro vi. wan-
 63660 neer dat die soch bagghelt soe gheeft si
 63661 den eersten soen die voerste mamme die
 63662 naest der herten staet ende als hoer ge-
 63663 nen lust aen en gaet so en moet die man
 63664 niet op springhen ter tijt toe dat horen
 63665 oren bestaen te hanghen. ende gheso-
 63666 den gherst is hem goet gheten wanneer
 63667 dat si winnen sullen. Item hi seyt daer
 63668 libro vi. Dat den verken menigherhan-
 63669 de suucten toe coemt die een hiet bran-
 63670 cos ende is een aposteme inden oren en-
 63671 de inden kinnebacken ende dicwijl in-
 63672 den voeten ende tvleysch dat in dier ste-
 63673 de is dat wort ghecorrumpert ende
 63674 die corrupci gaet vaste voert totten an-
 63675 deren vleysch thent si ter longen coemt
 63676 so smoret ende gheeft den gheest. dese
 63677 suuct wert haestelick ghemeerret ende
 63678 als daer die ouerste harde vanden ver-
 63679 ken toe coemt so snijf hi vluchs dat lit
 63680 af daer die suuct is. want men machs
 63681 sonder sniden niet genesen Item noch
 63682 coemt hem een ander suuct toe ende dat
 63683 is hoeftsweer of swaricheit vanden hoef-
 63684 de ende tmeeste deel vanden vercken
 63685 **259** sterft hier af. Noch isser een ander
 63686 suuct ende dat is lopinghe vanden bu-
 63687 ke ende dat machmen cume ghenesen

63688 onderwilen dodet in drien daghen ende
 63689 als die verken grof sijn soe helpet hem
 63690 dat si moerbessen eten ende wanneer dat
 63691 haer water seer heet is so is hem baden
 63692 goet ende men sal hem die ader onder die
 63693 tonghe laten Item menigerhande spi-
 63694 se als spoelinghe maket die verken vet
 63695 ende sommige verken heffen sommige
 63696 gaderen vleysch ende sommige vettich-
 63697 eyt Item die verken int ghemeyn heb-
 63698 ben ghenoecht in eykelen teten want si
 63699 temperen hoer vleysch dair mede mer
 63700 ist dattet die zogen te veel eten so sullen
 63701 si hoer iongen verwerpen als die scapen
 63702 Veel ander dinghen vertelt aristotiles soe-
 63703 ket bouen vanden aper ende beneden van sus
 63704 Dat lxxxij. capitel vanden luys
 63705 **260**PEdiculus dat is een luys ende is
 63706 een worm vander huut ende is also
 63707 genoemt van pedibus dat is vanden voe-
 63708 ten want si veel voeten heeft | ende ysidorus
 63709 seyt libro xij. dat si den mensch meer quelt
 63710 mitten voeten dan mitten biten ende si wert
 63711 van vuchten ende ghecorrumpcerden waze-
 63712 men die tusschen vel ende vleysch verga-
 63713 deren ende sweeten doer dye sweetgater
 63714 als constantinus in viatico seyt ende dicwijl was-
 63715 sen luzen ende neten op thoeft ende sommi-
 63716 ge luzen groyen van bloediger humoren
 63717 ende die sijn root ende grof ende sommige van
 63718 fleumatiger humoren ende die sijn weeke
 63719 ende wit ende sommige van coleriger humo-
 63720 ren ende die sijn ghelu ende lanck snel ende
 63721 scarp ende sommige van melancolioser
 63722 humoren ende die sijn van asscher verwen
 63723 dat is van swartachtiger verwen ende de-
 63724 se sijn traech Item so waer in enen lich-
 63725 aem dat vol quader humoren is veel lu-
 63726 sen sijn dat is een teyken van een ghe-
 63727 meyn corrupcie als van morphea ende van

63728 lepra Item tegen die moyenisse van lu-
 63729 sen is veel wasschens goet ende kemmin-
 63730 ghe ende medecinen die suuerende sijn want
 63731 als constantinus seyt so dootse ende verdrijftse
 63732 quicsiluer mit wilgen asschen gemengt
 63733 mit wat vets | is dat sake dat si van he-
 63734 ter humoren comen dat selue doet ghe-
 63735 barnt loot mit olien ende mit edick ghe-
 63736 mengt ende comen si van couder humoren
 63737 so is staphysagria goet ende auripigment
 63738 mit olien ende mit edick ende so is oeck zee
 63739 water ende gesouten water mit edick en-
 63740 de na dien dat die naturen der dyceren sche-
 63741 len daer na schelen oec die luzen alst o-
 63742 penbaert inden verken wes luys men
 63743 vsya hiet alsoe ghenoeemt want si barnt
 63744 want waer dat si bijt daer wort die stat
 63745 hete also datter bladeren af comen als
 63746 ysidorus seyt libro xij. ende hoe dat een luys
 63747 magherre is hoe dat si meer bijt
 63748 Dat lxxxij. capitel vander vloen
 63749 **261**PVlex dat is een vloende is een
 63750 cleyn moyelick worm ende is al
 63751 swart ende wert van puluer ende van vulen
 63752 stoue als ysidorus seyt libro xij. Het is seer
 63753 licht niet mit lopen mer mit springhen
 63754 ende alst cout is so isset traech ende sterft
 63755 ende des somers wert si leuende ende dan
 63756 groyter veel al ist dat si hoer gheslacht
 63757 niet en vermeerret als ander dyceren noch-
 63758 tans menichfoudicht si haer speci ouer-
 63759 mits eyeringhe dat is dat si veel eyer-
 63760 kens maken daer si wt groyen ende eerst
 63761 sijn si wit mer na als si swert werden soe
 63762 begheren si bloet te suken ende op tvley-
 63763 sche te sitten ende als si ghesoken heeft
 63764 soe laet si daer een rode stede mit enen
 63765 zwarten stipken midzen ende queldt
 63766 die slapende luden of die gaerne sla-
 63767 pen souden ende si en sparen oec keyser

63768 noch coninc te biten Item alssen is hem
 63769 venijn ende peersiken blader als constanti-
 63770 nus seyt Item coloquintida is goet te-
 63771 gen die vloyen ist dat si gewreuen wert
 63772 ende mit water gemengt ende dat water ge-
 63773 sprenkelt ouer al dair die vloyen sijn ende
 63774 also sijn oec die blader van alssen want als-
 63775 men seyt so steruen si van horen smake
 63776 ende van horen roke of lucht. ende om des
 63777 wil dat si also rasch springhen soe sijn si
 63778 quaet te vanghen Item alst warm we-
 63779 der is ende reghenachtich so biten si scar-
 63780 pelicste
 63781 Dat lxxxiiij. capitel vanden eenhoern
 63782 ²⁶²RInoceron in griex dat is cornu lu-
 63783 nare in latijn ende eenhoern in duyts-
 63784 sche dat selue is oeck monoceron ende is
 63785 alte wreden beest ende heeft enen hoern
 63786 voer in thoef staen van vier voeten lang
 63787 ende is voer starck ende scarp ende soe wat hi
 63788 daer mede raect dat gaet doer als ysi-
 63789 dorus seyt libro xij. want hi heeft dicwile
 63790 vechtinghe mittten elephant ende dien
 63791 quetst hi can hi daer toe comen ende hi
 63792 weet wel dat hi nergent crancste en is
 63793 dan inden buke ende daer om steect hi al-
 63794 toes naden buke des elephanten ende de-
 63795 sen eenhoern en machmen qualiken van-
 63796 ghen dan in deser manieren als die au-
 63797 toers scriuen vanden naturen der dinghen
 63798 Men set hem een meysken voer dat een
 63799 reyn maecht is ende dan coemt die een-
 63800 hoern ende begeeft alle sijn wreetheyt ende
 63801 leyt sijn hoeft inder maechden scoet ende
 63802 wert ontslaep ende dan wert hi geuangen
 63803 ende wert doot geslagen mitten scotten der
 63804 iageren. hier toe heuet ysidorus geseyt libro
 63805 xij. Item gregorius seyt ouer iob Dat de-
 63806 se eenhoern alsoe fel is ende also onghe-
 63807 temt van naturen al waert dat hi mit e-

63808 niger snbtlichey²⁶³ geuangen worde men
 63809 mochts niet leuende houden dat hi them-
 63810 men soude willen mer hi sterft vluchs
 63811 Item plinius seyt van desen libro viij. capitulo
 63812 xxi. p. dat hi midzen op tvoerhoeft in-
 63813 den nazegaten te midswegen vander na-
 63814 sen enen hoern heeft ende is viant des e-
 63815 lephants ende hi wettet ende scueret sinen
 63816 hoern theynden opten roetsen op dat hi
 63817 te bat rede sal wesen te vechten Item die
 63818 selue seyt libro viij. capitulo xxij. datter veel spe-
 63819 cien sijn van desen dier | als rinoceron
 63820 monoceron ende egliceron ende monoceron
 63821 is een wrede wilde beest die den heynst
 63822 gelijk is inden lichaem ende den herte in-
 63823 den hoefde ende den elephant inden voe-
 63824 ten ende den beere inden start ende geeft een
 63825 sware stemme wt ende heeft enen swarten
 63826 hoern wt blickende midzen in tvoerhoeft
 63827 van tweek cubitus lanck dese beest en
 63828 machmen leuende niet vanghen ende egli-
 63829 ceron is een speci vanden eenhoern en-
 63830 de hiet in latijn capricornus van egle in
 63831 griex dat is capra in latijn ende gheyt in
 63832 duytsch ende van ceros in griex dat is
 63833 hoern in duytsch ende is een cleyn dier
 63834 dat den hueken gelijk is ende is alte wreet
 63835 ende draecht enen hoern voer in thoef
 63836 Item plinius seyt aldaer dat in indien sijn
 63837 ossen mit enen hoern ende hebben witte
 63838 spockelen ende vaste ende dichte claeuwen
 63839 als die paerden ende daer sijn oeck ezels
 63840 mit enen hoern als aristotiles auicenna ende
 63841 plinius segghen want dese hebben enen
 63842 hoern staen tusschen horen oren ende dat
 63843 ander lijf is als die wilde ezel ende alsul-
 63844 ken eenhoern en is also fel niet noch soe
 63845 koen als die ander. Ende monoceros wert
 63846 geseyt van monos in griex dat is een in
 63847 duytsch ende van ceros dat is eenhoern

63848 dat is te samen een dier hebbende een
 63849 hoern in sijn voerhoeft ende wert ghede-
 63850 clineert Nominatiuo hic rinoceron genitiuo huius
 ri-
 63851 nocerontis ende men vint oeck rinoceros
 63852 ende monoceros ende dan seytmen in geni-
 63853 tiuo rinocerotis ende also vanden anderen
 63854 Dat lxxxv. capitel vanden vorsschen
 63855 **264**RAna dat is een vorsch inden water
 63856 ende heeft den name van garrulare
 63857 daer om dat hi veel gheluyts maect in-
 63858 den broeken daer si wassen ende werden als
 63859 ysidorus seyt libro xij. capitulo iij. vanden visschen
 63860 Item vanden vorsch sijn sommige wa-
 63861 terich sommige broekich sommige sijn
 63862 padden diemen rubete hiet daer voer
 63863 af gheseyt is in die letter b. van bupho
 63864 ende sommige sijn inden riede ende dese sijn
 63865 cleyn ende groen ende si sijn oec inden streue-
 63866 len ende dese sijn stomme ende sonder stemme
 63867 ende daer sijn ander die cleyn sijn diemen
 63868 agredule hiet ende wonen inden droghen
 63869 of inden water ende daer is een speci van
 63870 vorsschen die welcke als men dier een in
 63871 eens honts mont werpt die en soude niet
 63872 meer bassen mer daer seggen vele luden
 63873 tegen als ysidorus seyt libro xij. Item aristo-
 63874 tiles seyt vander vorsschen libro iij. dat si een
 63875 proper tonge heeft want dat voerste van
 63876 hoerre tongen dat voeget si voer inden
 63877 monde ende wert daer ghebonden als dat
 63878 vterste vander tonghen eens vischs al
 63879 ist dat si die tonge vry heeft after ende bin-
 63880 nen aen die pipe ende daer om heeft dye
 63881 vorsch een proper tonge ende is coax dat
 63882 is tgheluyt dat si mitter tonghen maect
 63883 ende dat en doet si niet dan int water alleen
 63884 ende sonderlinge tmanniken inden tiden
 63885 als hi hijlict als hi twijf roept want een
 63886 ygelick dier dat een stemme heeft dat roept
 63887 inden tiden als si hyliken willen Item

63888 die vorsch menichfoudicht hoer stem-
 63889 me wanneer dat si dye nederste kinne-
 63890 back ghelijc int water hout ende strect die
 63891 ouerste wt ende van dien arbeyde des wt-
 63892 stekens vanden tween kinnebacken soe
 63893 luchten haer ogen als een kaers ende
 63894 sonderlinghe des nachts meer dan des
 63895 daechs ende alle visschen voeden haer ion-
 63896 ghen sonder die vorsch. als die selue
 63897 seyt libro vij. ende als si eerst openbaren soe
 63898 schinen si slechts een hoeft te wesen mit
 63899 enen smalen stertken datter after aen han-
 63900 get daer na wort hi breet al tot enen bu-
 63901 ke ende als die start af is soe wassen hem
 63902 die been ende wert een vieruoetich dier
 63903 ende si werden al beroert meer springhen-
 63904 de dan gaende sonder rubeta dat is die
 63905 oude padde want die springt selden of
 63906 luttel ende die waterighe vorsche die in-
 63907 den sloten ende inden broeken is die roept
 63908 vele ende is slikich ende bukich ende hef-
 63909 fende ende onder den buke gespockelt
 63910 ende is vol venijns ende is den mensche
 63911 veruaerlic aen te sien ende te tasten ende
 63912 wert vanden mensche zeer ghehaet ende
 63913 si leeft inder aerden ende oec inden water
 63914 Dat lxxxvi. capitel vanden salamandre
 63915 **265**Salamandra als plinius seyt libro x.
 63916 capitulo xlvij. is der lacerten ghelijck
 63917 inder figuren ende si en openbaert ner-
 63918 ghent dan in groten reghen ende si sterft
 63919 int clær weder ende si lesschet vier of si
 63920 cout ijs waer ende si spuwet melkich etter
 63921 wt den monde ende waert dat daer enich
 63922 mensche of geraect worde so soude hem
 63923 alle sijn haren ontuallen ende dat selue lit
 63924 dat daer af geraect worde dat soude te
 63925 niet gaen ende in eenre leliker verwen ver-
 63926 wandelt werden daer om is salamandra
 63927 een venijnt dier. want als plinius seyt

63928 libro xxix. capitulo iiij. het venijnt die vruchten
 63929 vanden bomen ende die wateren corrup-
 63930 peert ende so wie daer af aet of dronck die
 63931 waer vluchs doot. mer waert sake dat
 63932 sijn spekel eens menschen voet raecte soe
 63933 soude die mensch al vergaen ende al ist dat
 63934 die salamandra also venijnt is nochtans
 63935 wert si van sommigen dyeren ghegeten
 63936 ende die salamandra leeft alleen inden vie-
 63937 re dat anders geen dier en doet als die
 63938 selue seyt ya hi lescht enen brant die ont-
 63939 steken is ende daer is een geslacht van sa-
 63940 lamandra wes huut vilmich is als een
 63941 vel van enen zee calue daermen onder-
 63942 wilen riemen af maect ter coninghen be-
 63943 hoef die welke om haerre langher out-
 63944 heyt wil of dat si out sijn al werden si in-
 63945 den vier gheworpen si en werden niet ge-
 63946 barnt mer als si lange inden viere ghe-
 63947 leghen hebben soe werden si vernuwet
 63948 als si wt den viere ghetoghen werden
 63949 ende van dien vellen werden banden inden
 63950 lampen die mit ghenen brande verbarnt
 63951 en moghen werden soeket bouen in die
 63952 letter a. vander menigherhandicheyt of
 63953 onderscheyt der slanghen ende daer suldi
 63954 vinden van desen worme daer hi seyt van
 63955 anguis
 63956 Dat lxxxvij. capitel vander ylen
 63957 ²⁶⁶SAnguisuga dat is een egel die in-
 63958 den water is ende mint dat bloet se-
 63959 re ist van menschen of van paerden want
 63960 also rasch als een mensch op menighen
 63961 graue of sloot coemt ende roert dat water
 63962 so isser die eghel vulchs²⁶⁷ reede ende is een
 63963 mit bloten benen so cleuen si vulchs²⁶⁸ daer
 63964 aen ende zuken tbloet ende als si te veel ge-
 63965 soken heeft so spuwet sijt wt op dat si van-
 63966 den verschen drincken mach als ysidorus
 63967 seyt libro xij. het is een swartachtig worm

63968 mit roden stripen ouertogen ende onder-
 63969 scheyden ende mit saeften lichaem ende lang-
 63970 werpelt ende buychsom ende haer mont is
 63971 driekant ende heeft een pijpken inden mont
 63972 daer si dat bloet mede suuct. ende als men
 63973 dese eghel setten wil dat si bloet suuct
 63974 want si venijnt is so salmense in netel win-
 63975 den ende in soute op dat si daer mede ghe-
 63976 dwonghen mach werden wt te spuwen
 63977 dat si venijns binnen heeft in laeuwen
 63978 water ende in warmen tiden is si liefste
 63979 aen dat zuken
 63980 Dat lxxxviii. capitel van stellio
 63981 ²⁶⁹STellio is een beestken dat opten
 63982 rugghe ghemaelt is ende heeft si-
 63983 nen naem vander verwen ghenomen
 63984 ende die stippen lichten als sterren Item
 63985 ysidorus seyt libro xij. dat stellio den scor-
 63986 pionen contrari is Plinius seyt dat stellio
 63987 sonderlinghe leeft vanden douwe ende al
 63988 ist dattet een schoen ghemaelt dier is
 63989 nochtans ist seer venijnt want als plini-
 63990 us seyt libro xxix. capitulo iij. so maectmen van
 63991 stellio alte quaden venijn | want wanneer
 63992 dattet in wine ghedrenct is ende die van
 63993 dien wine dan dronck die soude een le-
 63994 lick aensicht krijgen oft half malaetsch
 63995 waer ende dair om doen zijt in saluen dair
 63996 hem die onnutte wiuen mede smeren | ic
 63997 wil of een goedt man een wijf hadt die
 63998 niet reckelic en waer die haer selue plach
 63999 te bestriken dattet aensicht schoen wer-
 64000 den soude so soude die manne gaen toe
 64001 ende doen daer van stellio toe so worde ha-
 64002 re aensicht lelick ende daer teghen is we-
 64003 der goet een doder van enen eye honich
 64004 ende glas dat ontween ghepuluert is te
 64005 samen ghemengt ende daer mede be-
 64006 streken Item men seyt dat die gal van
 64007 stellio ontween ghewreuen mit water ver-

64008 gadert weesels ende stellio is een crupen-
 64009 de dier ter manieren van eenre laceerten
 64010 ende vieruoetich hebbende brede voeten
 64011 ende ghesplitte vingeren als een hant dair
 64012 si mede cruupt ten husen ende ten oueren
 64013 daer si hoer holen maken ende vernuwet
 64014 sijn vel inder outheyt als die serpent | als
 64015 die selue seyt ende scuult des winters in-
 64016 den holen ende haer ghesicht wert hem
 64017 plomp ende in die leynten als si wt den ho-
 64018 len coemt ende ghebreck gheuoelt vanden
 64019 sien soe verwandelt si die stede ende soect
 64020 een ander stat als een hol dat teghen dat
 64021 oesten staet ende daer cruupt si in ende al-
 64022 toes als die zon des morgens op gaet
 64023 soe luyct si steeds die oghen wide op
 64024 thent die vuchticheyt wt den ogen ver-
 64025 teert is ende verdroecht. Item hi seyt daer
 64026 super prouerbiorum libro capitulo xxx. seyt die
 64027 glosa Dat stellio een rasch dier is noch-
 64028 tans en heuet gheen vederen mer also
 64029 rasch crupet mitten voeten ende climt opt
 64030 ouerste vanden huzen
 64031 Dat lxxxix. capitel vanden serpent
 64032 **270**Serpens is een gemeyn naem ende
 64033 is daer om also ghehieten wantet
 64034 mit verborghen toeganghen cruupt ende
 64035 het en gaet niet openbaerlick | mer het
 64036 cruupt voert als ysidorus seyt libro xij. van
 64037 wes natuer ic hier niet en veruolge want
 64038 daer bouen anguis in dye letter a. ist al
 64039 exponeert nochtans wil ic hier sommi-
 64040 ghe proprieteyten setten die openbaer
 64041 sijn Iohannes van sinte gelis seyde dat
 64042 die nochteren spekel die serpentes een
 64043 venijn is. ende tserpent vecht voer sijn
 64044 hoeft inden welken men seyt dat die stoel
 64045 des herten is ende sijn vleesch is cout als
 64046 inder borsten ende inden buke ende het mint
 64047 doncker steden ende het siet al slim want

64048 het siet ter siden ende niet recht wt ende het
 64049 verbercht malaetscip inden ghenen die-
 64050 se et ende altoes roert si die tonghe ende dat
 64051 is om die craft des venijns. ende si mach
 64052 honger liden ende si pleecht hoer een oer
 64053 te duwen teghen die aerde ende int ander
 64054 oer steect si horen start op dat si vander
 64055 floyter niet verscalct werden en sal si wert
 64056 mit wijnrute geiaghet ende si wispelt eer
 64057 si bijt si is viant des vogels want mit e-
 64058 nen blasen doot si dien ende tvenijn dat si
 64059 wt werpt dat neemt si weder in
 64060 Dat xc. capitel vander apen
 64061 **271**Smia dat is een ape | ysidorus seyt
 64062 libro xij. dat die apen sijn wijs inden
 64063 elementen | si verbliden hem vander nu-
 64064 wer manen ende si werden vander middel-
 64065 re manen ende vander ouder verdroeft of
 64066 troerich ende als si twe iongen crijcht soe
 64067 neemt si dat si liefste heeft inden arm ende
 64068 dat si leetste heeft dat set si op horen scou-
 64069 deren ende geuallet dan dat si vlyen moet
 64070 ende si niet wel ontcomen en kan so werpt
 64071 si tkint en wech dat si inden armen heeft
 64072 ende draget ander also langhe als si mach
 64073 ende node scheydet si daer af ende daer om
 64074 wert si dicwijl geuanghen. Item het sijn
 64075 vijf gheslachten van apen als die selue
 64076 seyt vanden welken certopetici sterten
 64077 hebben ende is een ape mit enen start die
 64078 sommighe luden oliman hieten ende dair
 64079 sijn ander diemen cenophale hiet want
 64080 inden aensicht sijn si den honden gelijk
 64081 mer si hebben tlichaem naden apen Item
 64082 si sijn oeck sommighe ruuch mit manen
 64083 ende mit mammen die stekende sijn ende
 64084 die de quaetheyt haest vergheten heb-
 64085 ben daer sijn si oeck diemen satyri hiet
 64086 die onuersadelic sijn vanden vrouwen si
 64087 sijn daer diemen collatrices hiet die veel

64088 vanden anderen schelen mitten aensicht
 64089 want si sijn mit enen langen baert ende
 64090 mit enen bredden staert als ysidorus seyt
 64091 Item plinius seyt libro viij. capitulo iiij. dair hi
 64092 seyt dat die gheslachten vanden simmen
 64093 sijn den aensicht der menschen ghelijc-
 64094 ste voer alle dieren ende mitten sterren wer-
 64095 den si onderscheyden. ende wat si voer
 64096 sien doen dat willen si na doen want zij
 64097 pleghen hem te scoeden ende dat doen dye
 64098 iaghers al willens ende laten hoer schoen
 64099 after bliuen op dat sise aen trecken sul-
 64100 len ende als sise aen hebben ende die iagers
 64101 dat vernemen so comen si aen mitten hon-
 64102 den ende so en kunnen die apen niet ghe-
 64103 lopen ende dan werden si gheuanghen.
 64104 Plinius seyt dat si haer iongen alte seer
 64105 minnen want daer si in enen huse ghe-
 64106 went sijn ende dat si daer haer iongen wer-
 64107 pen so moghen si alte wel ghedoghen
 64108 datmen mit haren kinderen speelt ende si
 64109 latense luden sien ende si kennen die ghe-
 64110 ne die hem vriendelic sijn. hier toe he-
 64111 uet plinius gheseyt Item auicenna seit
 64112 dat si tanden hebben als die honden ende
 64113 haer biten is venijnt ende sonderlinghe die
 64114 langhe starten hebben ende sommige
 64115 hebben tanden als die menschen ende
 64116 scarpe rodelachtighe oghen ende mam-
 64117 men in die borste ende vingheren als een
 64118 mensche ende wandert op tween voe-
 64119 ten ende hebben veerssen als die mensch
 64120 ende dat hebben luttel dyceren sonder dye
 64121 mensche ende sonderlinghe die vieruoeti-
 64122 ge dyceren als aristotiles seyt Item haer
 64123 wijflicheyte ghelijct der wiuen dinc en-
 64124 de die vede vanden mannikens gelijct
 64125 den hontsdingheren ende haer inghewa-
 64126 den sijn als des menschen sijn. hier toe
 64127 heuet auicenna gheseyt ende alle dese sel-

64128 ue dinghen seyt aristotiles libro ij. Item die a-
 64129 pe kan springhen ende spelen menigher-
 64130 hande dinghen mer van naturen eer si
 64131 ghetemmet werden so sijnt quade bees-
 64132 ten want mit slaghen ende mit banden
 64133 temtmense ende men pleecht hem een
 64134 block aen te binden op dat si niet verre
 64135 lopen en sullen men machse mit alre spi-
 64136 sen voeden al is si oeck onreyn ende si ple-
 64137 ghet die lusen te soeken op eens men-
 64138 schen hoeft ende die et si Item die leeu-
 64139 we begheert apen vleysch teten als hy
 64140 sieck is want hi geneest daer mede als
 64141 ysidorus ende plinius segghen
 64142 Dat xci. capitel vander meermin
 64143 MYrena²⁷² syrene of men seyt Nomi-
 64144 natiuo hoc syren syrenis etcetera en-
 64145 de is een wonderlic dier inder zee twelc
 64146 ouermits die zoeticheyte sijns sangs trec-
 64147 ket die scipluden tot hem ende wi hietent
 64148 een meerminne | die glose seyt ouer ysa-
 64149 ya xiiij. Dat syrene serpente sijn die mit
 64150 cammen sijn. ander luden segghen dat-
 64151 tet zeevisschen sijn inder gedaenten van
 64152 wiuen ende papyas seyt Dat syrene gro-
 64153 te vlieghende ghecande draken sijn.
 64154 Item ysidorus seyt libro xx. dattet drie
 64155 maechden waren die vloeghelen had-
 64156 den ende claeuwen vanden welken die
 64157 een sanck | die ander speelde op die har-
 64158 pe ende die derde op die liere die de sce-
 64159 pen togghen om der zoeticheyte wil dair
 64160 si braken mer nader waerheyt te spreken
 64161 so warent drie ghemeyn wiuen die ge-
 64162 ueynsdelic voeren om haer broot te win-
 64163 nen In arabien sijn serpente die syre-
 64164 ne hieten die meer lopen dan heynsten
 64165 ende men seyt dat si vlieghen ende sijn
 64166 alsoe venijnt dat hoer venijn die luden
 64167 doot eer dat si gheuoelen Item physi-

64168 ologus seyt dat syrena is een wonder inder
 64169 zee hebbende vanden nauel opwaert een
 64170 form van enen wiue ende beneden een fi-
 64171 gure van enen vissche dese beest verblijt
 64172 hoer in onweder ende in claren weder
 64173 droeft si dese beest doet die scipluden sla-
 64174 pen ouermits die zoeticheyte haers san-
 64175 ges ende als si siet dat si ontslaepen sijn soe
 64176 coemt si totten scepe ende die si dan gri-
 64177 pen mach dien neemt si mit haer op een
 64178 droghe stat ende so moet hijse hiliken en-
 64179 de ist dat hijse niet doen wil of en mach
 64180 so dootsen ende slijnt sijn vleesch Van al-
 64181 dustanighen wonderliken dingen wert
 64182 ghelesen in die hystori des groten alex-
 64183 anders
 64184 Dat xcij. capitel vanden scorpioen
 64185 ²⁷³SCorpio als ysidorus seyt libro xij. is
 64186 een worm die bijder aerden loept
 64187 ende heeft inden start een angel voer sijn
 64188 wapen ende is also in griex ghenoecht ende
 64189 schiet sijn venijn mit enen crommen staert
 64190 ende scorpio wort geseyt van scorte in griex
 64191 dat is zoet in duytsch ende van poyo dat is
 64192 veynsen want voer maect hy vrientscap
 64193 ende after steect hi ende hier na heeft dye
 64194 haechdoern sinen naem Item scorpius
 64195 is een waterich teyken inden hemel want
 64196 als die sonne in dien teyken gaet so ge-
 64197 uoelen wi eerst coude Item plinius seyt
 64198 libro xij. capitulo xxvi. dattet venijn vanden scor-
 64199 pioen drie dagen lange harde seer doet
 64200 mer na so doodtet traechliken ten waer
 64201 datmen hem raskelijc te hulpe quaem
 64202 ende altoes is die scorpioen bereet te ste-
 64203 ken hoe dicke dat hi steect Item die scor-
 64204 pioens hebben ix. geslachten die al ve-
 64205 nijnt sijn | ende tvenijn alre dyeren is des
 64206 middaechs quaetste als die sonne heet-
 64207 ste is ende oeck als si dorst hebben ende als

64208 si hebben sommighe cnopen onder tus-
 64209 schen inden sterten ende hoe dat si dier
 64210 meer hebben hoe dat si venijnder sijn.
 64211 onderwilen sijn dier knopen vi. onder-
 64212 wilen vij. Item apolodonis seyt dat in
 64213 affrica scorpionen sijn die pennen heb-
 64214 ben ende die sijn seer scadelic ende dese ple-
 64215 gen die ytalians te halen om daer me-
 64216 de te vergheuen mer herwaert te lan-
 64217 de en moghen si niet leuen. In ytalien
 64218 vintmen cleyne scorpioens die niet seer
 64219 scadelick en sijn In sicia pleghen si dye
 64220 swarte verken te steken ende dye steruen
 64221 rasch ten waer dat si hem baden in twa-
 64222 ter ten top toe ende waer een mensche
 64223 van een scorpioen gheslaghen of geste-
 64224 ken so sal hi drincken die asschen vanden
 64225 scorpioen mit wijn ende oly daer scorpio-
 64226 oens in verdrenct sijn is goet op tzeer ge-
 64227 smeert ende die scorpioen en steect gheen
 64228 dier dat bloet derft ende daer sijn som-
 64229 mighe scorpioens die xi. ionghen bren-
 64230 ghen die welke die moeder onderwilen
 64231 slijnt mer daer is een altoes die de scal-
 64232 ste is die der moeder opten aers gaet sit-
 64233 ten ende daer en kan sijs niet ghecrijgen
 64234 dese doot sinen vader ende dit heeft die na-
 64235 tuer voersienlic ghedaen op datter niet
 64236 te veel werden en soude | hier toe heuet
 64237 plinius gheseyt libro xi. Item aristotiles
 64238 libro vij. dat die scorpioens die venijnt eten
 64239 sijn venijnder dan die ander ende sommi-
 64240 ghe draken eten die scorpioens ende dat
 64241 sijn die quaetste draken teghen die steken
 64242 vanden scorpionen sijn veel boeten alst
 64243 bouen openbaert libro v. vanden venijnen
 64244 Dat xcij. capitel vander soghen
 64245 ²⁷⁴SVs dat is een soch ende is twijf van-
 64246 den verken dese pleecht die aer-
 64247 de mitten mule om te wroeten om dye

64248 wortelen vanden cruden Item plinius
 64249 seyt libro viij. capitulo li. datter geen beest twe-
 64250 weruen des iaers ontfaet dat quick is
 64251 dan die soch ende si draecht haer iongen
 64252 vier maenten ende brengt xx. iongen on-
 64253 derwilen mer dat en mach niet dueren
 64254 mer x. of xi. dat duert wel ende onderwij-
 64255 len et sise allegader sonder een ende dat was
 64256 haer eerste dat voer wt quam want dat
 64257 heeft si liefste ende het is dat netuerlicste²⁷⁵
 64258 ende desen gheeft si altoes die eerste mam-
 64259 me die hoechste staet als plinius solinus
 64260 ende aristotiles segghen libro vi. het is een
 64261 onreyn gulsich dier dat ghierliken slo-
 64262 ket alle stinckende dinck dat onsuer is
 64263 ende si meynt dat modder een bat is ende al
 64264 weyntelende inden slike wort die soch vet
 64265 ende sonderlinghe werden die verken vet
 64266 als si rusten ende dat achtende deel van ho-
 64267 re spisen gaet in borstelen ende in bloede
 64268 ende in dier gelike ende als si bagghelt en-
 64269 de die iongen soect so wast si ende wert ma-
 64270 gher | want haer voetsel verwandelt in
 64271 ²⁷⁶melck daer haer ionghen af gheuoedt
 64272 werden ende als si ionghen heeft soe is si
 64273 seer fel ende si vecht voer haer iongen te-
 64274 ghen die wolf Ende die ander proprieteyten
 64275 soeket bouen in die letter p. van porcus
 64276 ende in die letter a. van aper
 64277 Dat xcij.²⁷⁷ capitel vanden stier
 64278 ²⁷⁸TAurus is een stier of een os dye
 64279 niet ghelubt en is als ysidorus seyt ende
 64280 is een griex naem als bos is Item die
 64281 selue seyt libro xij. dat die stieren van indien
 64282 ene ghele verwe hebben na den goude
 64283 die seer snel sijn ende quaet ende thaer staet
 64284 hem verdwerlt ende buget sijn hoeft wer-
 64285 waert dat hijt hebben wil ende si mogen op-
 64286 ten rugghe alle ghescutte liden ende als
 64287 si onder enen vigeboem ghebonden wer-

64288 den so laten si alle hoer quaetheyt after
 64289 bliuen als ysidorus seyt libro xxviii. soeket
 64290 bouen van ficus in die letter f. het is een
 64291 houaerdich dier ende stierich wes starc-
 64292 heyt groot is inden hals ende inden hoer-
 64293 ne ende voer int hoeft Item plinius seyt
 64294 libro viij. capitulo xlv. dat die edelheyt des
 64295 stiers openbaert inden aengesicht ende
 64296 inden verwerden aensicht ende inden stinc-
 64297 kenden oren ende inden hoernen ende inden
 64298 scrappen mitten voersten voeten daer hi
 64299 tsant hoghe mede doet springhen Item
 64300 aristotiles seyt libro ij. dat die stier een ron-
 64301 de leuer heeft als die mensche ende men
 64302 pleechten alleen te weyden eer dat hy
 64303 mitten coyen springhen sal als die sel-
 64304 ue seyt libro vij. ende dan vecht hi starkeliken
 64305 tegen die ander stieren Item hi seyt daer
 64306 int selue boeke waert sake datmen des
 64307 verren huut een weynich op snede en-
 64308 de staker een riet of een pijpken in ende
 64309 bliese die huut op ende gaue hem dan teten
 64310 van bonen of die eynden vanden erwiten
 64311 dat sijn die doppen so soude hi alte vet
 64312 schinen mer het soude wint wesen ende
 64313 men soude hem soete dinghen gheuen als
 64314 vigen ende gheporste druuen so worde hi
 64315 vette Item die stieren doen contrari tegen
 64316 die paerden want en ist water niet cout
 64317 claer so en drincken sijs niet Item die sel-
 64318 ue seyt libro vij. dat si om hoer wiuen vech-
 64319 ten ende die verwint die bespringet twijf ende
 64320 als die gesprongen heeft vercranct is van
 64321 dien hiliken so coemt dan weder die eerst
 64322 verwonnen was ende vecht tegen den genen
 64323 die daer ghehilict heeft want hi meynt
 64324 dat hi nv vercranct is ende die dan verwint
 64325 die springt dan op twijf Item die stie-
 64326 ren springhen na dien dat si een iaer out
 64327 sijn ende bi auonturen na dien dat si viij.

64328 maenten out sijn als die coyen doen soe-
 64329 ket nederwaert van vacca Item die stie-
 64330 ren sijn wreet also langhe als si niet ge-
 64331 lubt en sijn mer als hem die cullen wt sijn
 64332 so sijn si wiuich ende en hebben genen moet
 64333 ende sijn goedertieren ende si wassen dan ende
 64334 werden vet ende so slaetmense in die ploech
 64335 soeket nederwaert de vitulo castrato dat
 64336 is vanden ghelubden calue Item men
 64337 seyt libro xxx. int eynde dat die stieren star-
 64338 kere zenen ende lacerten ende coerden heb-
 64339 ben dan die ossen want in allen dyceren die
 64340 ghelubt sijn werden alle die leden des li-
 64341 chaems morwe ende slap ende inden herte
 64342 des stiers wert dicwile een been geuon-
 64343 den als inden hert des herten. Item het
 64344 sijn sommige wilde stieren die alte wreet
 64345 sijn die van gheelre verwen sijn ende die
 64346 veel sterker ende meerre sijn dan ander ghe-
 64347 meyn stieren als plinius seyt libro viij. capitulo
 64348 xxij.

64349 Dat xcv. capitel van tragelaphus
 64350 ²⁷⁹TRagelaphus is gheseyt hyrcocer-
 64351 uus van cragos ²⁸⁰ in griex dat is een bock
 64352 in duytsch ende elephos in griex dat is
 64353 herte in duytsch dat waer te gader een
 64354 bothyrc ²⁸¹ Item ysidorus seyt libro xxij. dat tra-
 64355 gelaphi sijn vanden grieken alsoe ghe-
 64356 noemt want sommige sijn ghescaept als
 64357 herten ende hebben lang ruuch hart haer
 64358 als dye bock ende mit baerde aen tkinne
 64359 neder hangende Item aristotiles seyt libro ij.
 64360 dat sommige velt dieren cromme hoer-
 64361 nen hebben als hyrcocerus doet dye-
 64362 men tragelaphus hiet ende sijn voeten heb-
 64363 ben hoeuen ende tlichaem wert also groot
 64364 als een herte ende si sijn seer starck ende ha-
 64365 re aensicht bocket nederwaert ende hoer
 64366 hoernen sijn als die hoernen van eenre
 64367 hinden

64368 Dat xcvi. capitel vanden mol
 64369 ²⁸²TAlpa dat is een mol ende is een een-
 64370 rehande beestken ter ghelikenis van een-
 64371 re ratten van welken mol ysidorus seyt libro
 64372 xij. dat hi verdoemt is mit ewigher blint-
 64373 heyt inder duysternisse ende is sonder ogen
 64374 ende heeft enen mule ghelijc enen verken
 64375 dair hi die aerde mede graeft ende werpt
 64376 die aerde op ende wt ende et die wortelen on-
 64377 der daerde hi haet dye zon ende scuwetse
 64378 ende hi en mach niet langhe op die zwar-
 64379 te aerde leuen ende heeft een ruuch saft vel
 64380 ende corte beenkens ende breede voeten ende
 64381 die vingheren van malkanderen staende
 64382 oft hande waren Item aristotiles seyt van-
 64383 den mol aldus | alle dier dat sijn gelijk
 64384 wint heeft oghen sonder die mol die wel-
 64385 ke gheen oghen en heeft diemen sien
 64386 mach mer waert yemant die tvellekijn
 64387 saefteliken op snede die soude voetstap-
 64388 pen of litteyken vinden vanden oghen
 64389 ende sommige luden meynden dat dat vel-
 64390 lekijn scoerde van anst ende van wedermoet
 64391 als hi storue ende dat hi dan sijn oghen op-
 64392 loke inden steruen want hijse ghesloten
 64393 hadde doe hi leefde plinius seyt noch dat
 64394 die mol nauwe hoert inden douen element
 64395 der naturen als inder aerden ende hoert hi enen
 64396 mensch spreken so loept hi wech | dit seyt
 64397 hi libro x. capitulo xlix.

64398 Dat xcviij. capitel vanden das
 64399 ²⁸³TAxis is een das ende is ter groot-
 64400 heyt van enen vos wes vel seer ruwe is
 64401 ende vilmich ende men hietet melota als
 64402 die glose seyt hier af seyt plinius libro viij.
 64403 capitulo xxxix. dese dyceren hebben eenrehan-
 64404 de scalcheyt als hem die honden volgen
 64405 so houden si horen adem in ende steken die
 64406 huut wtwert ende also dwingen si die be-
 64407 ten vanden honde ende die slagen vanden

64408 menschen ende si voersien een toecomen-
 64409 de tempeest ende daer om maken si hem holen on-
 64410 der die aerde mit menighen wtganghe
 64411 want als die noerden wint wayt so set-
 64412 ten si horen rugen start int noerder gat
 64413 datter die wint niet in en mach ende laten
 64414 dat zuder gat open ende also verkeert ende
 64415 in dien holen voersien si hem van horen
 64416 cost teghen den winter ende ist dat hem
 64417 onderwilen spise ghebreect so slapen si
 64418 voer hoer eten als die selue seyt het sijn
 64419 vanden geslachten der dyceren die hem
 64420 des winters berghen ende huden inden
 64421 holen ende si leuen veel tijts mit slapen
 64422 als bouen geseyt is vander ratten Item
 64423 physiologus seyt dat een speci van tax-
 64424 us is die sijn spise nauwe vergadert te-
 64425 ghen den winter mit sinen wiue ende be-
 64426 stemptse seer wiselick ende als die coude
 64427 winter coemt so sorcht die man dat hem
 64428 wat gebreken sal ende dwingt sijn wijf
 64429 dat si sparen moet ende en laetse niet e-
 64430 ten sat ende si veynst hoer teghen hem recht
 64431 of si vrede mit hem hebben woude en-
 64432 de om dat eten niet vechten en woude
 64433 mer so gaet si heymeliken wt ende coemt
 64434 totten contrarien gate verstoliken weder
 64435 in dats die man niet en weet ende grijpt
 64436 grote montuollen ende sluupt weder wt
 64437 ende gaet buten sitten eten Item dese
 64438 beest haet den vos als die selue seyt en-
 64439 de pleechter mede te vechten | mer als
 64440 die vos siet dat hi opten anderen niet win-
 64441 nen en mach om sijns harts haers wil
 64442 so ghebaert hi of hi hem verwonnen ga-
 64443 ue ende loept een stuck weechs ende bsijft²⁸⁴
 64444 daer leggen sculen ende wacht als die
 64445 das wt wandert om sijn aes ende als hi
 64446 wt is so coemt reyner die vos ende cruupt
 64447 in des dassen hol ende bepist ende beschijt

64448 des dassen slaepcamer ende dan strijct dye
 64449 vos wech ende als die das dan coemt soe
 64450 vint hi sijn camer ontreynt wes stanc die
 64451 das niet liden en mach ende begheeft die
 64452 woninge ende loept op een ander stat en-
 64453 de maect een weder. ende dit weet dye
 64454 vos wel ende so coemt hi dan in des das-
 64455 sen herberghe
 64456 Dat xcviij. capitel van tigris
 64457 ²⁸⁵TYgris is een beest die snel is te vly-
 64458 en ende also gheringhe oft een pijl
 64459 waer diemen schiet want si hientent bi hem
 64460 seluen ghescut als ysidorus seyt libro xij.
 64461 het is een beest mit menigerhande stip-
 64462 kens onderscheyden ende is alte sonder-
 64463 linghe snel ende hier na heeft tigris die
 64464 riuier den naem want si oeck seer loept
 64465 dese dyceren sijn meest in hyrcania. hier
 64466 toe heuet ysidorus gheseyt Item men
 64467 seyt Nominatio hec tigris genituo hu-
 64468 ius tigridis voer die beest Ende voer dien
 64469 riuier seytmen. Nominatio hic tigris
 64470 etcetera soeket bouen vanden riuieren Item
 64471 plinius seyt dat die iaghers pleghen die
 64472 ionghen onderwilen te stelen ende dan
 64473 moet die iager op alte snellen paert sit-
 64474 ten als hi dat doen sal ende dye iongen
 64475 sijn seer slimich ter wilen dat si soe cleyen
 64476 sijn ende als die oude dan verneemt dat
 64477 haer ionghen wech sijn soe verneemt si
 64478 vluchs ouermits der luchten welcs we-
 64479 ghes dat die iagher daer mede hene is
 64480 ende als dye iagher hoert dye bryeschin-
 64481 ghe vander beesten ende si niet verre van
 64482 hem en is soe werpt hi een vanden ion-
 64483 ghen vanden paerde ende dat grijpt si en-
 64484 de loepter mede tot horen hole ende si weder
 64485 om naden iagher ende eer dat si dan we-
 64486 der ghecomen can so is hi daer mede in
 64487 een scip int water ende daer ghebaert si

64488 of si onuroet waer mer si en wil int wa-
 64489 ter niet als plinius seyt libro viij. capitulo xix.
 64490 ende die man en gheeft nimmermeer om
 64491 die ionghen ende waert dat dye iagher
 64492 alle die ionghen wech draghen woude
 64493 so soude hi veel gateren onderweghen
 64494 maken daer hi henen riden woude en-
 64495 de setten in dien gateren glasen of spie-
 64496 ghelen want als si hem volghede so en
 64497 mach sijs niet laten si en siet in die spiege-
 64498 len ende so siet si den schiem van hoer sel-
 64499 uen ende dan waent si dattet haer ionghen
 64500 sijn ende also wert si ouer al ghetoeft dat
 64501 die iagher ghemackeliken en wech ia-
 64502 ghet mit die ionghen
 64503 Dat xcix. capitel vander motten
 64504 **286**Tinea dat is een mot in enen clede
 64505 als ysidorus seyt diese pleghet te
 64506 eten ende te verderuen wanneer een cleet
 64507 niet sommels gesonnet en wert alst nat
 64508 op gheleyt wert ende dese worm is al-
 64509 so cleyn dat hi hem seluen huut binnen
 64510 den noppen ende ridet tlaken al doer en-
 64511 de verderuet datmens niet wel gewaer
 64512 en wert Item die motten scuwen alle bit-
 64513 ter dinc ende die rukende sijn ende si en
 64514 comen niet gaern op clederen die ouer-
 64515 stroyt sijn mit alssen ende mit lauwer bla-
 64516 der ende van cederbomen ende cypressen
 64517 of deser ghelijc of dat dese voerscreuen
 64518 dinghen enighe in die kiste legghen en-
 64519 de si en laten die boeken oec vanden mat-
 64520 ten niet eten noch verderuen als constan-
 64521 tinus seyt | het is eenrehande rudicheit
 64522 opten hoefden diemen oeck tynea hiet
 64523 vander welker soeket bouen daer hi seyt
 64524 vander siecheyt des hoefds
 64525 Dat C. capitel vande hout wormen
 64526 **287**Teredines dat sijn wormen die in-

64527 den houte sijn Dit seyt ysidorus libro twa-
 64528 lef Dese wassen vander corruppeerder
 64529 humoren die inden houte ghebleuen is
 64530 onder den basten der bomen ende oeck
 64531 wassen si inden morghe ende sonderlin-
 64532 ghe als si gheplant werden of ghehou-
 64533 wen als dye mane vol is of als si recht
 64534 voer den ontfanghe is ende si onder dye
 64535 aerde is ende wanneer dit gheschiet so
 64536 wort die oueruloedicheyt ghecorrum-
 64537 peert ende wert verkeert in wormen of
 64538 in vulnissen soeket bouen vanden wer-
 64539 ke der manen libro vi. ende al ist dat dese
 64540 worm seer morwe is van hem seluen noch-
 64541 tans doerboert hi een hart hout ende
 64542 maect subtijlre puluer dan men mit een-
 64543 re vilen maken soude soeket nederwaert
 64544 van vermiculus
 64545 Dat C. capitel ende i. vander slacken
 64546 **288**TEstudo dat is een slack ende is een
 64547 dier also ghenoeft daer om dat si
 64548 mit eenre testen dat is mit eenre sculpen
 64549 gedect is of si in een camer waer als ysi-
 64550 dorus seyt libro xij. Ende het sijn vier ge-
 64551 slachten als die opter aerden crupen ende
 64552 die inder zee sijn ende die inden broeken
 64553 sijn ende inden riuieren soeket bouen in die
 64554 letter l. van limax
 64555 Dat C. capitel ende ij. vanden schilt padde
 64556 **289**TOrtuca wert onder die slacken ge-
 64557 rekt daer om dat si tusschen har-
 64558 den scilpen ghesloten wert daer si hoer
 64559 seluen in te gader voecht ende huudt als
 64560 si van yemant gheraect wert ende hier
 64561 af sijn twee specien. dye een is op tlant
 64562 die ander op twater ende die in twater
 64563 **290**is die is dodende ende vol venijns en-
 64564 do die inden bosschen of inden husen woent

64565 die is zuuer | ende dese machmen eten
 64566 nochtans is si lelick aen te sien ende si
 64567 leyt eyer als een henne mer si sijn bleker
 64568 ende minre het is een vieruoetich dier heb-
 64569 bende cleyne voeten als een vorsch en-
 64570 de een cleyn hoeft als een serpent ende
 64571 harde sculpen mit veel speckelen ende
 64572 tvleysch vander geenre die inden bosschen
 64573 wonen is medecinael ende dat vleysch doet
 64574 die craften wedercomen die verloren wa-
 64575 ren waer bi dattet vleysch goet is den ge-
 64576 nen die verteert sijn ende noch in theringhe
 64577 sijn Item aristotiles seyt vander sciltpadt die-
 64578 men tortuca hiet die inder zee woent dat
 64579 dier et alle dingen ende hoer mont is star-
 64580 ker dan enich dinck dat is dan enichs monts
 64581 enich diers. want al naem si enen steen
 64582 inden mont si souden breken ende si gaet
 64583 aen den ouer ende et crudekijns ende als si
 64584 weder keert int water so swemt si dat die
 64585 sonne horen rugge droghe maect want
 64586 si en mach niet diep int water wesen Item
 64587 hi seyt aldaer libro xij. dat een dier dat plu-
 64588 men heeft of een sculpe dat en heeft
 64589 gheen blase om dat si also luttel drinc-
 64590 ken want die oueruloedicheyt des drancs
 64591 gaet in vederen ende in plumen ende in ande-
 64592 ren dingen sonder in die sciltpadt want die
 64593 longen vander schildtpadde is vleyschich
 64594 ende bloedich gelijc der longhen vander coe
 64595 ende die longen vander tortuwen die inden
 64596 bosschen loept is meerre dan si wesen
 64597 soude want hoer lichaem wort in een dic-
 64598 ke sculp gehouden ende daer om en wert
 64599 si niet gedissolueert dan inden vleysch al-
 64600 leen ende daer om was inder tortuwe een bla-
 64601 se op dat si die oueruloedicheyt ontfan-
 64602 gen soude als een vat mer si is seer cleyne
 64603 ende die blase is in allen dyeren die longen
 64604 hebben die bloedich is ende daer om dye

64605 tortuwe alleen heeft een blase ende nye-
 64606 ren onder alle dyeren die harde sculpen
 64607 hebben
 64608 Dat c. capitel ende iij. vanden coe
 64609 ²⁹¹VAcca dat is een coe ende is twijf
 64610 vanden stiere het is een luxurio-
 64611 se dier ende welich | want als aristoti-
 64612 les seyt libro vi. soe werden dye coyen ter
 64613 oncuyshet beroert na dat si een iaer out
 64614 sijn of eer ende si draghen hoer calueren
 64615 negen maenten ende si baren in die thien-
 64616 de ende men weet hoer ridinghe biden
 64617 veel loyen ende dat hem haer claeuwen
 64618 heffen want si loyen steeds ende sprin-
 64619 ghen op die verren ende volghen hem
 64620 na ende bliuen bi hem staen Item hi seyt
 64621 daer int selue boeke int eynde dat die lu-
 64622 den segghen dat si thien maenten swaer
 64623 gaen ende waert dat si daer voer calf-
 64624 den dat calf en soude niet leuen noch sijn
 64625 claeuwen en souden niet volbracht wer-
 64626 den ende si leuen vijftien iaer ende dye
 64627 mammen oeck mer als si ghelubt wer-
 64628 den so werden si sterker ende leuen dan
 64629 thien iaer. ende nader dracht ist melck
 64630 goet ende voer en heeft si niet of had si
 64631 wat dat soude niet of luttel doghen en-
 64632 de alst melck vander coe eerst coagnleert²⁹²
 64633 dat is bewronghelt wert soe wertet als
 64634 een steen ende dat gheualt hem alst mit
 64635 water gemengt wert ende men seyt int
 64636 gemeyn als die coyen veel winnen dat-
 64637 tet dan des winters veel reghenen sal
 64638 Item si sijn gaern bi een ende ist dat si
 64639 ghescheyfelt werden soe veruaren si en-
 64640 de werden verloren Item in allen dyeren sijn
 64641 die mans stemmen grofste sonder inden coyen
 64642 want dese hebben grouer stemmen dan die mans
 64643 Item die selue seyt dat die coe sterke hoer-
 64644 nen ende grof heeft ende heeft meer cnoten

64645 aen den hoern dan die man ende ist datmen-
 64646 se heet maket so machmense rechten ende
 64647 crommen ende makender cammen ende an-
 64648 der dinghen af ende werden si inden voe-
 64649 ten siecke ende smeertmense dan tusschen
 64650 den hoernen mit olyen ende mit peck en-
 64651 de mit anderen medecinen so ghenesen
 64652 si Item die selue seyt dat die coyen min-
 64653 nen claer water te drincken ende dat on-
 64654 reyn is ende doncker dat drinken si selden
 64655 of nemmermeer ende hem comet tvoet-
 64656 euel toe ende hier af steruen si ende dit ist
 64657 teyken daer af als wanneer dat si hoer
 64658 oren laten hangen ende als si niet en eten
 64659 als die selue seyt ende die coe wert vet in
 64660 hoer selfs dreck ende hoe datmense meer
 64661 spaert inden arbeyt hoe dat si tragher
 64662 wert ende als si vanden dazen ghesteken
 64663 wert so lichtse horen start ende ist in die
 64664 vlieghe tijt ende en kanse der dazen niet
 64665 quijt werden so loept si den camp op ende
 64666 neder ende en kan niet rusten si en is der vlie-
 64667 gen quijt
 64668 Dat C. capitel ende iiij. van een sonderlinghe
 64669 nacie van coyen
 64670 **293**VAcca die coe is onderwilen wilt van-
 64671 der welker auicenna ende aristotiles
 64672 segghen dat eenrehande coe is int lant
 64673 datmen terra perthorum hiet dye haer
 64674 inden hals heeft als die paerden | ende
 64675 hoer lichaem is ter grootheyt van enen
 64676 hart ende vele luden hietense equiceruus
 64677 ende dese coe en heeft gheen hoernen ende
 64678 woent inden gheberchten ende is wilt ende
 64679 heeft schone ogen ende is van scarpen ge-
 64680 sicht ende onderwilen hebben dese coyen
 64681 hoernen mer si sijn cleyn als die hijnden
 64682 hebben ende sijn gecromt ten ruggewaert
 64683 als die bocshoernen ende men vint in hoir
 64684 hert een beenken als men doet in des her-

64685 ten ende in des kemels. Item aristotiles
 64686 seyt libro viij. dat die dyceren die geen hul-
 64687 pe en hebben vanden hoernen die hebben
 64688 wel ander hulpe vander naturen als dye
 64689 wilde coe werpt die honde mit horen
 64690 dreck ende verbarntse als si hoer te na co-
 64691 men ende sommighe honden becommen
 64692 ren hoer mit sulken dreck ende bliuen daer
 64693 bi staen ende daer en binnen ontlopen hem
 64694 die dyceren daer af soeket bouen in dye
 64695 letter b. van bos ende van bubalus dat een
 64696 wilt os is
 64697 Dat C. capitel ende v. van een calf
 64698 **294**VItulus dat is een calf ende vluchs
 64699 alst geboren wert so rechtet hem op aen
 64700 die mammen der moeder ende daer af wer-
 64701 tet gheuoedt ende het wert vander moederli-
 64702 ker tonge ghelect ende wert also van alre
 64703 vulnissen gesuuert ende hem wast oec een
 64704 swart dinck voer thoeft alst den voolen
 64705 doet dat die coyen af lecken eer dat die cal-
 64706 uer zuken moeten twelc seer ter minnen
 64707 dient mer het is een venijn Item dat calf
 64708 mint sijn moeder ende volget haer stemme
 64709 ende stoet die borsten diet zuucht op datter
 64710 tmelck te bat wt ganghen sal ende alst sat
 64711 gedroncken is so springet ende is vrolic ende
 64712 bliuet altoes bijder moeder Item die ghelike-
 64713 nis seyt aristotiles libro viij. datmen die calueren
 64714 aldus pleecht te lubben nae dien dat si een
 64715 iaer out sijn men werptse op die aerde ne-
 64716 der ende snidet tvel op ende winter die cul-
 64717 len wt ende die wortelen werden opwaert
 64718 geduwet ende die senen mede ende die snede
 64719 wert genayet thent dair tbloet wt is ende
 64720 waert alsoe dattet een aposteem worde
 64721 so soude men den cul dye af gesneden is
 64722 barnen ende werpen daer die asschen op
 64723 ende alsoe soudt ghenesen Item inder
 64724 zee is een calf of eenrehande beest dye

64725 den calue ghelijct ende daer om hyetet
 64726 een zeecalf. dit zeecalf baert of werpt
 64727 sijn iongen op tlant als ander quick ende
 64728 hilict als die honden doen ende en werpt
 64729 nymmermeer meer dan twe iongen ende
 64730 gheeft sinen ionghen den mammen op
 64731 tlant ende en leyse niet ter zee voir den xl.-
 64732 sten dach mer daer na so leeret hem swem-
 64733 men alleynsken ende si sijn quaet doot te
 64734 slaen ten si dattet hoeft onghequetst is
 64735 ende si bleken als calueren ende daer om hie-
 64736 ten si calueren si groeten die luden mit-
 64737 ter stemmen ende mitten aensichte mit gro-
 64738 ter leringhe. ende en gheen dier en heeft
 64739 also zwaren slape si ghebruken vinnen
 64740 inder zee die huut is rv ende harich als der
 64741 ander caluer ende si crupen voer dat gaen
 64742 ende men seyt dat hoer rechter vinnen on-
 64743 der eens menschen hoeft gheleyt doet
 64744 slapen Hier toe heuet plinius gheseyt
 64745 libro viij. capitulo xij.
 64746 Dat C. ende vi. capitel vanden beer
 64747 ²⁹⁵VRsus dat is een beer dair om want
 64748 hi sijn ionghen formeert mit sinen
 64749 monde als ysidorus seyt libro xij. want si
 64750 sijn eerst als een stuck vleysch dat die moe-
 64751 der al leckende vormt alst wesen sal en-
 64752 de dat is daer om want die vrucht en bli-
 64753 uet niet langhe ghenoech inder moeder
 64754 lichaem ende der beeren hoeft is seer cranck
 64755 mer si hebben grote craften inder armen
 64756 ende inden leynden want si gaen dicwijle
 64757 recht op als een mensch als ysidorus seit
 64758 libro xij. int capitel vanden beesten Item pli-
 64759 nius seyt libro viij. capitulo xxxvij. dat si hyliken
 64760 int beghin vanden winter ende si en hili-
 64761 ken niet int ghemeyn als die vieruoeti-
 64762 ghe dyeren doen mer si nemen malcan-
 64763 der inden armen als die menschen doen
 64764 ende als si hoer dinc ghedaen hebben soe

64765 scheidten si van malcanderen ende elck
 64766 gaet in sijn sonderlinghe hol daer die wijf-
 64767 kens opten dertichsten dach haer ion-
 64768 ghen krijghen ende niet meer dan viue ende
 64769 die ionghen sijn onghescepen int eerst
 64770 ende tvleysch is wat meerre dan musen son-
 64771 der ogen ende sonder hare mer haer claeu-
 64772 wen openbaren wat ende selden sietmen
 64773 die beeren hyliken ende die mannikens
 64774 legghen viertich daghen dat si niet wt
 64775 en comen ende die wijfkens vier maen-
 64776 den ende si timmeren hoer woninge mit
 64777 risen ende mit garden ende si deckense
 64778 bouen mit morwen loueren datter geen
 64779 reghen doer en mach ende die eerste vier-
 64780 thien daghen slapen si also vast datmen-
 64781 se niet wecken en mach al waert datmen-
 64782 se wondede ende dan werden si alte seer
 64783 vet ende haer smeer is goet teghen tual-
 64784 len vanden haer ende na desen daghen
 64785 werden si ontwaken ende dan voeden
 64786 si haer ionghen ende treckense aen hem
 64787 ende doen hem wat vreedts ende si broe-
 64788 den op haer ionghen als dye voghels
 64789 of die hennen doen Item theoprastus
 64790 ghelooft een wonderlic dinck ende seyt
 64791 dat der beeren vleysch dat dan gecoect
 64792 worde soude wassen waert datment hiel-
 64793 de ende dan en vintmen gheen teyken
 64794 van spise in horen buke dan een weynich
 64795 hnmoren ²⁹⁶ ende bider herten hebben si cley-
 64796 ne dropelen van bloede | ende inden li-
 64797 chaem voert en wort niet mit allen ge-
 64798 uonden ende in die leynten comen si wt
 64799 ende dan sijn die mannen vet van wel-
 64800 ken dinghe een verborghen sake is want
 64801 in dien tide en sijn si ghemest gheweest
 64802 mit slapinghe noch mit spisen dan dye
 64803 viertien daghen ende als si wt den ho-
 64804 len of speluncken comen so soeken si eenre-

64805 hande cruut daer si den buke dan me-
 64806 de laxeren want si dan bestopt sijn ende
 64807 haer oghen sijn verduystert ende dan be-
 64808 gheren si seer die honichroten op dat si
 64809 horen mont daer mede ghenesen mo-
 64810 gen die vanden byen seer gequetst was
 64811 ende si hebben een cranck hoeft ende daer
 64812 om als si sommels vallen van eenre steen-
 64813 roetsen neder so steruen si rasch ende men
 64814 seyt dat haer herssen venijnt is ende daer
 64815 om salment int openbaer barnen op dat-
 64816 ter nyemant af eten en sal dat hi niet ra-
 64817 sende en werde Item si vechten seer te-
 64818 ghen den stieren ende hanghen hem aen
 64819 der stieren halzen ende wegghen dair
 64820 neder ende bitenen doot. ende daer en is
 64821 gheen dier dat also scalck is een quade
 64822 daet te doen als die beere hier toe he-
 64823 uet plinius gheseyt libro viij. capitulo xxxvij.
 64824 Item aristotiles seyt libro vi. dat die beer
 64825 **297** wel alle dinck eet hi eet vruchten als
 64826 hi opten bomen climt hi breect byestoc-
 64827 ken ende etet honich ende dye byen bitenen
 64828 in sijn oghen ende steken sijn tonghe ende
 64829 onderwilen veriaghen si den beere. hij
 64830 et creeften ende myeren om der medeci-
 64831 nen als hi siecke is ende hi et vleysch om
 64832 sijnre groter starkicheyt wil ende hi vecht
 64833 teghen den herten ende den wilden swi-
 64834 nen ende tegen den honden ende gaet
 64835 recht op staen teghen hem ende hi wil
 64836 alle dinck wreken ende hi en mach niet
 64837 liden van yemant. ende ist dat hy enen
 64838 mensche grijpt of twe die hem misdaen
 64839 hebben isser die derde mensche bi hi sal
 64840 die twee eerste laten gaen ende bestri-
 64841 den den derden ende als hi ghegrepen
 64842 wert soe wort hi blint ghemaect mitten
 64843 aensien eens beckens dat blanck ghe-
 64844 scuert is ende dat in die clare sonne ge-

64845 houden ende men pleechten aen staken
 64846 te binden. ende daer maect hi een ront
 64847 pat al om lopende wech weder menich-
 64848 weruen ende daer wort hi ghedwonghen
 64849 int eerste dat hi spelen moet ende wert
 64850 mit slaghen ghetemmet ende het is een
 64851 onstadich dier ende selden rust hi ende
 64852 daer gaet hi alle den dach omme den sta-
 64853 ke ende soe gaet hi dan ene wile legghen
 64854 ende zuuct sinen pote ende lecten want hy
 64855 heeft grote genoechte in dien zape van-
 64856 den clauwen daer eenrehande zuete
 64857 vuchticheyt in is die hi al leckende en-
 64858 de zukende wt trect ende hi kan seer wel
 64859 op bomen climmen bouen int ouerste van-
 64860 den bomen ende die byen pleghen ho-
 64861 nich te maken bouen inden holen bomen
 64862 ende dat ruuct die beer van beneden en-
 64863 de climt van binnen bouen op ende maect
 64864 aldaer een gat mit sinen clauwen en-
 64865 de haelt dat honich van buten want haer
 64866 gat is buten aen den boem ende daer
 64867 haelt hi thonich wt ende dicwijl als hy
 64868 hongher heeft soe coemt hi weder en-
 64869 de als dat die iagher merct soe slaet hy
 64870 enen pael of twe die scarp sijn beneden
 64871 binnen den bome ende bouen voer tgat
 64872 daer thonich is past hi enen swaren ha-
 64873 mer slutende mit enen starken reep al-
 64874 so datmen mit starker craften dien ha-
 64875 mer nauwe vanden gate ghebrenghen
 64876 kan ende altoes als men den hamer laet
 64877 gaen soe smijt hi weder op tgat ende hoe
 64878 datmen dien onweerdeliken af trecket
 64879 hoe dat hi harder weder op tgat valt ende
 64880 als die beer dan coemt ende is hongerich
 64881 so duwet hi den hamer wech ende grijpt
 64882 naden honich ende dicwijl duwet dien ha-
 64883 mer des beeren muul dat hijs nauwe we-
 64884 der ghecrijghen en can ende hi en laet

64885 vmmer niet af want hy groten hunger
 64886 heeft ende werpt dien hamer onweer-
 64887 deliken vanden gate ende soe smijten
 64888 die hamer aen sijn herssen euendicht ende
 64889 dit geschiet so lange want hi een cranc-
 64890 ke herssen heeft dat hi dul wert ende valt
 64891 neder inden stake ende blijft daer steken ende
 64892 dan comen die iaghers ende nemenen so
 64893 is hi doot dese manier van beeren te van-
 64894 ghen seyt theophrastus ende bouen in duyt-
 64895 sche lant hebben si dese maniere oec
 64896 Dat C. capitel ende vij. vander beerinnen
 64897 **298** VRsa dat is die beerinne ende is een
 64898 wrede beest ende sonderlinghe als
 64899 haer iongen genomen werden want al-
 64900 le haer sorghe dat is vanden ionghen ende
 64901 daer om lect sise ende voetse mit groter
 64902 naersticheyt ende auontuert hoer lijf dic-
 64903 wile om die ionghen ende als si vanden
 64904 manne ontfangen heeft so gaet si lange
 64905 tijt van hem als voerscreuen is ende inder
 64906 tijt als si hyliken wil so gaet si in een hey-
 64907 melike stede want si scaemt hoer ende die
 64908 man gaet van hoer als hi sijn dinc ghe-
 64909 daen heeft Item plinius seyt libro x. capitulo lxx.
 64910 dat die beeren horen dranck niet en lec-
 64911 ken als die honden doen of die woluen
 64912 mer si gripent mit groten slocken
 64913 Dat C. capitel ende viij. vander vossen
 64914 **299** WLpes dat is een vos ende selden hout
 64915 hi rechte wegen mer al gaet hi crom-
 64916 me wech ende weder mit groter bedriege-
 64917 nis of hi erghent enen pront prinden
 64918 mocht. want als hi niet teten en heeft
 64919 so veynst hi hem ende gaet legghen of hi
 64920 doot waer ende als die voghelen dan co-
 64921 men ende wanen dattet een vulic is ende
 64922 bestanen te bicken so vaert hi toe ende grijpt-
 64923 se ende etse als ysidorus seyt libro xij. en-

64924 de die vos hinct altoes want sijn rech-
 64925 ter benen sijn corter dan die lufte ende
 64926 heeft een seer ruych velle dat warm is
 64927 van naturen ende vol haers ende heeft e-
 64928 nen groten start ende als die hont den vos
 64929 gripet so biedt hi hem den start ende so
 64930 trect hi hem der start doer die tanden ende
 64931 en can des haers niet vluchs quijt wer-
 64932 den die vos en ontsluypt den hont dic-
 64933 wijl ende hi pleecht teghen den das om
 64934 die huzen te vechten als voerscreuen is
 64935 vanden das ende hy grijpt meer die tam
 64936 voghelen ende dyceren dan die wilde als
 64937 aristotiles seyt libro viij. Item die herte
 64938 is vrient des vossen ende daer om vecht
 64939 hi tegen den das want die hert pleecht
 64940 den vos te helpen ende is een vratiche loes
 64941 dier ende wint blinde iongen als die leeu-
 64942 we ende die wolf als aristotiles seyt libro xvi. ende
 64943 het is een stinckende dier dat gecorrum-
 64944 peert is want waer dat hi woent daer
 64945 maect hi die steden onuruchtbaer ende
 64946 hi verderftse ende hi heeft enen witten bu-
 64947 ke ende enen witten strotte ende enen roden
 64948 rugghe mitten start ende heeft enen stinc-
 64949 kenden adem ende sijn bete is wat ve-
 64950 nijnt als plinius seyt ende als hem die
 64951 honden volghen soe slaet hi sinen start
 64952 tusschen sinen been | ende als hi siet dat
 64953 hi niet ontgaen en kan so vergadert hi
 64954 sinen pis in sijn start. ende als die hon-
 64955 den bi hem comen soe bewyct hijse mit-
 64956 ter pissen inden ogen ende ouer al waer
 64957 af dat dye honden dicwyl niet bi hem en
 64958 willen ende al ist dat hi seer hoersch en-
 64959 de valsche van hem seluen is noechtans
 64960 is hi in veel dinghen goet ter medeci-
 64961 nen als plinius seyt libro xxviij. capitulo viij.
 64962 want men seyt dat hoer smeer ende hoer

64963 morch goet is op vercrompen zenen ende
 64964 tbloet is goet totten steen in die blaze
 64965 ende in die nyeren Item men seyt soe wie
 64966 droeghe die tonghe van enen vos in e-
 64967 nen rinck of in een span die en soude geen
 64968 doncker oghen krijghen | ende plinius seyt
 64969 veel wonder van sijne doecht mer ic en
 64970 wil daer niet af setten
 64971 Dat C. capitel ende ix. van wormen
 64972 **300** Vermis dat is een worm of een dier
 64973 dat van vleysch of van crude dic-
 64974 wile wasset want van wermoes als van
 64975 colen comen dicwile rupsen ende dat is van
 64976 corrupcien der humoren onderwilen co-
 64977 men si van menghinghe der gheslach-
 64978 ten onderwilen van eyeren te maken alst
 64979 openbaert inden cortuwen inden scori-
 64980 onen ende inden laceerten als ysidorus seit
 64981 libro xij. In die leynten pleghen die wor-
 64982 men wt horen holen te crupen | ende het
 64983 is menich onderscheyt van wormen want
 64984 sommighe sijn waterich dat is dat si in-
 64985 den wateren wonen ende sommighe aer-
 64986 dich dat is dat si opten lande wonen ende
 64987 sommighe van desen sijn inden cruden
 64988 als inden colen ende sommighe inden bo-
 64989 men ende sommighe inden clederen als die
 64990 motten ende sommighe inden vleysche als
 64991 maden die alle werden van vervuylden
 64992 vleysch ende sommighe sijn inden dyeren
 64993 als die pyeren ende sommighe inden han-
 64994 den als die zueren ende die luzen ende neten
 64995 op thoeft ende deser ghelijc. Het sijn ander
 64996 wormen inder aerden diemen pieren hiet
 64997 die ront ende morwe sijn daer die mollen
 64998 af leuen ende daermen sommels die vis-
 64999 schen mede vangt ende constantinus seyt
 65000 dat dese aerdt pieren goet tegen den cramp
 65001 sijn ende teghen vercrompen zenen ende
 65002 teghen beten van serpentes ende teghen

65003 steecten van scorpionen ende daer sijn som-
 65004 mighe wormen die gheen voeten mit al-
 65005 len en hebben als die slangen ende ser-
 65006 penten Ende daer isser sommich die veel
 65007 voeten hebben ende sommighe sijn seer
 65008 quaet die der naturen des menschen vi-
 65009 anden sijn als die serpentes ende ander ve-
 65010 nijnde wormen ende daer sijn sommighe die
 65011 angelich sijn van lichaem die gheen ze-
 65012 nen en hebben noch benen noch ribben
 65013 noch knoerselinghe van benen noch bloet
 65014 ende alle alsulke dyeren ist datmense in o-
 65015 lien steect so steruen si ende beghietmense
 65016 weder mit edick so werden si weder le-
 65017 uende als aristotiles ende plinius segghen ende
 65018 daer sijn sommighe wormen die winnen
 65019 ende gewonnen werden | ende sommighe die
 65020 gewonnen werden ende niet en winnen als
 65021 die salamandren ende in alsulken en is
 65022 geen geslacht In deser manieren ende in
 65023 menighen anderen werden die wormen ver-
 65024 wandelt also wel groot als cleyn
 65025 Dat C. capitel ende x. van een wormken
 65026 **301** Vermiculus dat is een wormken
 65027 als men inden houten ende inden oef-
 65028 te vint ende is een woert dat van ver-
 65029 mis coemt ende die aerde worme wast van
 65030 slijck ende van bladeren ende van vruch-
 65031 ten der bomen ende als die winter ghe-
 65032 daen is soe comen si des leynten tijts
 65033 voert crupen vten aderen der aerden
 65034 ende si scuwen alle ghesouten dinghen
 65035 ende dinghen die wel rukken die bitter-
 65036 heyt in hebben. ende si verderuen alle
 65037 clederen die vander wolllen **302** ghemaect
 65038 sijn der scapen die vanden woluen doot
 65039 ghebeten sijn ende sommighe wormen
 65040 trecken hem seluen meer voert mitten
 65041 monde dan mitten voeten ende dese wor-
 65042 men sijn sonder bloet ende buesom.

65043 in allen wormen is gheuoelen als pli-
 65044 nius seyt libro xi. capitulo lxxi. ende si hebben oec
 65045 enen smake want si scuwen dat bitter is
 65046 ende soutich ende si begheren tzoet | die een
 65047 roeft mitten monde dye ander mitten
 65048 claeuwen of mitten voeten die ander groe-
 65049 uen die ander suken si slorpen si lecken
 65050 si spuwen si eten ende so doen si haer dien-
 65051 sten oeck mitten voeten menichsins als
 65052 plinius seyt aldaer libro x. capitulo lxxi.
 65053 Dat C. capitel ende xi. van een slanghe ghe-
 65054 noemt vipera
 65055 **303** Vipera is een gheslacht van een-
 65056 re venijnder slangen vander welker ysi-
 65057 dorus seyt libro xij. Vipera heeft den naem
 65058 daer om also want si mit ghewelt ende
 65059 mit craften baren moet want als hoer
 65060 buke bestaet te suchten ter drachten waert
 65061 ende sijse een wijl ghedragen heeft soe en
 65062 willen die iongen inden liue die ripich-
 65063 eyt der naturen niet verbeyden so vreten si
 65064 die siden vander moeder binnen op ende
 65065 comen wt bi hem seluen ende so sterft die
 65066 moeder Men seyt dattet manniken sijn
 65067 zaet spuwet in des wijfkens mont en-
 65068 de so wert si van dier ghenoechten on-
 65069 uroet ende bijt des mannikans **304** hoeft af.
 65070 ende aldus steruen si beyde man ende wijf
 65071 die man als hi hijlict ende twijfken als si
 65072 baert van deser vipera maectmen coecs-
 65073 kens diemen tyriaci hieten daermen dri-
 65074 akel af maect teghen tvenijn Item pli-
 65075 nius seyt libro viij. capitulo xi. Dat vipra alleen
 65076 onder allen serpentes hoer huudt in die
 65077 hollen der aerden alle die ander huden hem
 65078 in spleten van bomen of van steenroet-
 65079 sen ende si mach langhe hongher liden ende
 65080 des winters leyt si in dien hollen der aer-
 65081 den ende si spuwet eerst tvenijn wt eer dat
 65082 si daer in cruupt ende slaept daer thent

65083 die leynten tijt coemt ende wanneer die
 65084 zweetgaten vander aerden op gheloken
 65085 werden ouermits die warmte der son-
 65086 nen so wert si ontwaken ende so cruupt
 65087 si wt ende want si daer langhe inder duys-
 65088 ternis ghelegghen heeft soe sijn haer die
 65089 oghen doncker ghewerden soe soect si
 65090 vennecoel ende bestrijct hoer oghen daer
 65091 mede ende mit dien zape oec ende doetet
 65092 inden oghen ende etet mede ende so crijcht si
 65093 goede oghen ende si is seer venijnt vander
 65094 welker aristotiles seyt libro vij. Tyrus is als
 65095 die cocodrille hi scuult inden winter mer
 65096 na stroept hi sijn vel af dat hi inden oghen
 65097 heeft also dat sommige luden die dat niet
 65098 en weten wanen dat hi blind is daer na
 65099 haelt hi tvel vanden hoofde af in enen da-
 65100 ghe ende aldus vernuwet hi hem altemael
 65101 tlijf ouer Item int selue boeke wert ge-
 65102 uonden int eynde dat tyrus den welken
 65103 alle grote serpentes vlyen al ist dat hi cley-
 65104 ne is ende hi heeft haer alle sijn lijf ouer
 65105 **305** wanneer dat hi bijt so vervulen alle die
 65106 leden van sinen bete rechte voert die om-
 65107 trent den bete staen | ende men vint in in-
 65108 deen een cleyne tyrus wes bete also ve-
 65109 nijnt is datmen daer geen medecijn te-
 65110 gen en vint Item ambrosius in exame-
 65111 ron seyt van vipera dat si dat loeste ende
 65112 dat quaetste gheslachte is van alle den
 65113 serpentes | ende wanneer dat hoer lust te
 65114 hyliken so soect si waer dat die lamprey-
 65115 den sijn ende gaet opt ouer daer si meynt
 65116 dat die lampreyde is ende so wispelt vipe-
 65117 ra ende doet der lampreyden een teyken | ende
 65118 vlucht so coemt die lampreyde ende dan
 65119 schiet die vipera eerst hoer venijn wt ende
 65120 gaet totter lampreyden ende daer doen si
 65121 malcanderen vrienescap ende als si hoer
 65122 dinghen ghedaen hebben so gaet vipe-

Folio 421r

65123 ra ende neemt hoir venijn weder in ende die
65124 lampreyde gaet weder daen si comen was
65125 ende vipera gaet tot horen hole Item pli-
65126 nius seyt libro xxix. capitulo i. dat vipera een steen
65127 slijnt ende als dat die luden diemen scite
65128 hiet vernemen soe gripen si dye vipera
65129 ende splittense subtiliken op ende nemen den
65130 steen daer wt ende desen oerbaeren si tegen
65131 tvenijn Item waer yemant gequetst van-
65132 den drake of van aspis die legge thoeft
65133 van vipera opt seer | het sal genesen ende
65134 also verkeert is yemant vander vipera
65135 gequetst hi legge weder tvleysch van as-
65136 pis daer op het sal ghenesen

Glosses

- 1 N Initiaal: lombarde, 6 regels hoog (07-12), zonder representant, met penwerk.
- 2 is is Lees: is.
- 3 arstotiles Lees: aristotiles.
- 4 ghetempemrt Lees: ghetempert.
- 5 ghecale Lees: ghetale.
- 6 hetteu Lees: hetten.
- 7 drantk Lees: dranck.
- 8 behoudcn Lees: behouden.
- 9 bynnerster Lees: bynnenster.
- 10 hekben Lees: hebben.
- 11 dle Lees: die.
- 12 samen De n staat ondersteboven.
- 13 onermits Lees: ouermits.
- 14 zonnen Lees: zinnen.
- 15 ruuct De eerste u staat ondersteboven.
- 16 drincken De eerste n staat ondersteboven.
- 17 peerden De n staat ondersteboven.
- 18 vochtichticheyt Lees: vochticheyt.
- 19 scascker Lees: scalcker.
- 20 de Lees: die.
- 21 ralch Lees: rasch.
- 22 assulcker Lees: alsulcker.
- 23 vuchheyt Lees: vuchticheyt.
- 24 vleich Lees: vleisch.
- 25 bater Lees: beter.
- 26 conerarien Lees: contrarien.
- 27 23 Handgeschreven tekst in linkermarge (23): '[...]jest dese ij. calommen'.
- 28 mannen Lees: manen.
- 29 W Lombarde, 2 regels hoog (15-16), met representant.
- 30 serpenren Lees: serpente.
- 31 A Lombarde, 2 regels hoog (21-22), met representant.
- 32 claenwen Lees: claeuwen.
- 33 lammaren Lees: lammeren.
- 34 lammenren Lees: lammeren.
- 35 A Lombarde, 2 regels hoog (07-08), met representant.
- 36 bleken Lees: bleten.
- 37 anicenna Lees: auicenna.
- 38 A Lombarde, 2 regels hoog (37-38), met representant.
- 39 ghlubt Lees: ghelubt.
- 40 A Lombarde, 2 regels hoog (27-28), met representant.
- 41 A Lombarde, 2 regels hoog (17-18), met representant.
- 42 goedartieren Lees: goedertieren.
- 43 nnde Lees: ende.
- 44 rechier Lees: rechter.
- 45 gebrekee Lees: gebreken.
- 46 en- Lees: ende.
- 47 en ende Lees: ende.
- 48 A Lombarde, 2 regels hoog (10-11), met representant.
- 49 in In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.
- 50 ten Lees: te.

- 51 vau Lees: van.
- 52 dac Lees: dat.
- 53 brngge Lees: brugge.
- 54 die Lees: dier.
- 55 gespitte Lees: gesplitte.
- 56 A Lombarde, 2 regels hoog (10-11), met representant.
- 57 dense Lees: dese.
- 58 dnbbelt Lees: dubbelt.
- 59 wenijn Lees: venijn.
- 60 getwuioudlicht Lees: getwuioudicht.
- 61 quaeste Lees: quaetste.
- 62 sou- soude Lees: soude.
- 63 vnchticheit Lees: vuchticheit.
- 64 crnpen Lees: crupen.
- 65 iuden Lees: inden.
- 66 ysidorns Lees: ysidorus.
- 67 crnupt Lees: crupt.
- 68 ysidorns Lees: ysidorus.
- 69 ysidorns Lees: ysidorus.
- 70 angnes Lees: angues.
- 71 mach De m staat ondersteboven.
- 72 werden In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.
- 73 bet In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.
- 74 viertihste Lees: viertichste.
- 75 luht Lees: lucht.
- 76 ghebroken Lees: gheroken.
- 77 st Lees si.
- 78 ongherorrt Lees: ongheroert.
- 79 seggeen Lees: seggen.
- 80 A Lombarde, 2 regels hoog (18-19), met representant.
- 81 kindaren Lees: kinderen.
- 82 di Lees: die.
- 83 gheeft In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.
- 84 A Lombarde, 2 regels hoog (14-15), met representant.
- 85 hangse Lees: hangtse.
- 86 vergader Lees: vergadert.
- 87 boemt Lees: coemt.
- 88 sleecten Lees: steecten.
- 89 A Lombarde, 2 regels hoog (12-13), met representant.
- 90 alle Lees: alte?
- 91 vanneer Lees: wanneer.
- 92 keysees Lees: keysers.
- 93 minnen De eerste n staat ondersteboven.
- 94 slath Lees: slach.
- 95 ghnoech Lees: ghenoech.
- 96 B Lombarde, twee regels hoog (22-23), met representant.
- 97 B Lombarde, 2 regels hoog (25-26), met representant.
- 98 sijn sijn Lees: sijn.
- 99 B Lombarde, 2 regels hoog (08-09), met representant.
- 100 veteicheit Lees: vetticheit.
- 101 Ddt Lees: Dat.
- 102 B Lombarde, twee regels hoog (19-20), met representant.

103 suken Lees: sulken.
104 ynmant Lees: yemant.
105 B Lombarde, 2 regels hoog (04-05), met representant.
106 datet Lees: dattet.
107 genesen De eerste n staat ondersteboven.
108 B Lombarde, 2 regels hoog (39-40), met representant.
109 C Lombarde, 2 regels hoog (20-21), met representant.
110 plinius De n staat ondersteboven.
111 inder De n staat ondersteboven. {ba:oz}
112 soue Lees: sone.
113 gbeen Lees: gheen.
114 doeringe Lees: doernige.
115 hoernen De eerste n staat ondersteboven.
116 vniuersabilis Lees: vniuersalibus.
117 vauden Lees: vanden.
118 EAmeleopardus Lees: CAmeleopardus.
119 C Lombarde, 2 regels hoog (24-25), met representant.
120 verwanlinge Lees: verwandelinge.
121 her Lees: het.
122 tgestacht Lees: tgeslacht.
123 democretis Lees: democritus.
124 leest Lees: leeft.
125 vauder Lees: vander.
126 C Lombarde, 2 regels hoog (31-32), met representant.
127 somge Lees: sommige.
128 C Lombarde, 2 regels hoog (19-20), met representant.
129 ghwont Lees: ghewont.
130 ghescuttten Lees: ghescutten.
131 quaae Lees: quade.
132 C Lombarde, 2 regels hoog (20-21), met representant.
133 da Lees: dat.
134 ynmant Lees: yemant.
135 ep Lees: op.
136 mecinael Lees: medicinael.
137 C Lombarde, 2 regels hoog (24-25), met representant.
138 volbrach Lees: volbracht.
139 C Lombarde, 2 regels hoog (02-03), met representant.
140 draccht Lees: dracht.
141 darr Lees: daer.
142 dle Lees: die.
143 onderschrit Lees: onderscheit.
144 ghsleept Lees: ghesleept.
145 wer Lees: wert.
146 C Lombarde, 2 regels hoog (32-33), met representant.
147 gbeboren Lees: gheboren.
148 C Lombarde, 2 regels hoog (26-27), met representant.
149 maken De m staat ondersteboven.
150 fnyezen Lees: snyezen?
151 C Lombarde, 2 regels hoog (07-08), met representant.
152 crunt Lees: cruut.
153 soecteri Lees: soecter.
154 gehuoden Lees: gehouden.

- 155 ende In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.
- 156 ghteykent Lees: gheteykent.
- 157 xxxi. Lees: xxix. Vergelijk index, 9ra07.
- 158 C Lombarde, 2 regels hoog (19-20), met representant.
- 159 schijn Lees: schijnt.
- 160 serpeut Lees: serpent.
- 161 05 Handgeschreven tekst in rechtermarge (05): 'cer[...]?'.
- 162 06 Handgeschreven tekst in rechtermarge (06-08): 'Van her[...] ende ande[...] leest al'.
- 163 ende In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.
- 164 hoernen De tweede n staat ondersteboven.
- 165 verwaedelt Lees: verwandelt.
- 166 datmanse Lees: datmense.
- 167 hoeren Lees: hoernen.
- 168 C Lombarde, 2 regels hoog (30-31), met representant.
- 169 capittilo Lees: capitulo.
- 170 eude Lees: ende.
- 171 C Lombarde, 2 regels hoog (09-10), met representant.
- 172 D Lombarde, 2 regels hoog (27-28), met representant.
- 173 xxiiij. Lees: xxxiiij. Vergelijk index, 9ra12, maar ook daar is dit capitel foutief genummerd met xxiiij.
- 174 D Lombarde, 2 regels hoog (08-09), met representant.
- 175 auonts De n staat ondersteboven.
- 176 D Lombarde, 2 regels hoog (11-12), met representant.
- 177 D Lombarde, 2 regels hoog (24-25), met representant.
- 178 ghetogheu Lees: ghetoghen.
- 179 ende ende Lees: ende.
- 180 01 Deze regel (396va01) is misplaatst. De tekst sluit in feite aan op de laatste regel van de volgende kolom (396vb40). De tekst van de vorige kolom vervolgt hier dus met regel 02.
- 181 E Lombarde, 2 regels hoog (29-30), met representant.
- 182 40 Op deze regel (396vb40) volgt in feite de tekst van de misplaatste eerste regel van de vorige kolom (396va01).
- 183 In druk alleen de representant (punt).
- 184 sieke Lees: siecte.
- 185 E Lombarde, 2 regels hoog (17-18), met representant.
- 186 wart Lees: swart.
- 187 gebreydlet Lees: gebreydelt.
- 188 vannder Lees: vander.
- 189 E Lombarde, 2 regels hoog (28-29), met representant.
- 190 groter In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.
- 191 virtnten Lees: virtuten.
- 192 mer In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.
- 193 vanneer Lees: wanneer.
- 194 bi Lees: hi.
- 195 39 Handgeschreven tekst na de punt: 'een hoecken'.
- 196 E Lombarde, 2 regels hoog (39-40), met representant.
- 197 selne Lees: selue.
- 198 E Lombarde, 2 regels hoog (02-03), met representant.
- 199 gheslijpt Lees: ghestrijpt.
- 200 F Lombarde, 2 regels hoog (31-32), met representant.
- 201 hrten Lees: heten.
- 202 F Lombarde, 2 regels hoog (19-20), met representant.
- 203 den Lees: dan.
- 204 F Lombarde, 2 regels hoog (33-34), met representant.
- 205 F Lombarde, 2 regels hoog (04-05), zonder representant.

206 F Lombarde, 2 regels hoog (30-31), zonder representant.
207 F Lombarde, 2 regels hoog (29-30), met representant.
208 quade Lees: quade.
209 F Lombarde, 2 regels hoog (25-26), met representant.
210 F Lombarde, 2 regels hoog (35-36), met representant.
211 G Lombarde, 2 regels hoog (09-10), met representant.
212 G Lombarde, 2 regels hoog (34-35), met representant.
213 ende ende Lees: ende.
214 G Lombarde, 2 regels hoog (08-09), met representant.
215 H Lombarde, 2 regels hoog (19-20), met representant.
216 en Lees: een.
217 H Lombarde, 2 regels hoog (16-17), met representant.
218 si Lees: si.
219 wijf In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.
220 H Lombarde, 2 regels hoog (36-37), met representant.
221 betet Lees: beter.
222 H Lombarde, 2 regels hoog (07-08), met representant.
223 I Lombarde, 2 regels hoog (07-08), met representant.
224 pleethtse Lees: pleechtse.
225 L Lombarde, 2 regels hoog (24-25), zonder representant.
226 dese In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.
227 L Lombarde, 2 regels hoog (16-17), met representant.
228 In druk alleen de representant (punt).
229 barneut Lees: barntment?
230 L Lombarde, 2 regels hoog (03-04), met representant.
231 L Lombarde, 2 regels hoog (14-15), zonder representant.
232 L Lombarde, 2 regels hoog (39-40), zonder representant.
233 siju Lees: sijn.
234 L Lombarde, 2 regels hoog (12-13), zonder representant.
235 L Lombarde, 2 regels hoog (29-30), zonder representant.
236 met Lees: niet?
237 hebben De n staat ondersteboven.
238 In druk alleen de representant (punt).
239 M Lombarde, 2 regels hoog (22-23), met representant.
240 M Lombarde, 2 regels hoog (02-03), zonder representant.
241 M Lombarde, 2 regels hoog (30-31), zonder representant.
242 geuouden Lees: geuonden.
243 M Lombarde, 2 regels hoog (05-06), zonder representant.
244 M Lombarde, 2 regels hoog (18-19), zonder representant.
245 N Lombarde, 2 regels hoog (03-04), zonder representant.
246 O Lombarde, 2 regels hoog (17-18), zonder representant.
247 O Lombarde, 2 regels hoog (17-18), zonder representant.
248 O Lombarde, 2 regels hoog (36-37), zonder representant.
249 O Lombarde, 2 regels hoog (31-32), met representant.
250 te In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.
251 P Lombarde, 2 regels hoog (34-35), met representant.
252 P Lombarde, 2 regels hoog (13-14), met representant.
253 P Lombarde, 2 regels hoog (34-35), met representant.
254 P Lombarde, 2 regels hoog (07-08), zonder representant.
255 In druk alleen de representant (punt).
256 P Lombarde, 2 regels hoog (28-29), zonder representant.
257 P Lombarde, 2 regels hoog (27-28), zonder representant.

258 mit De m staat ondersteboven.

259 ander In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.

260 P Lombarde, 2 regels hoog (18-19), met representant.

261 P Lombarde, 2 regels hoog (22-23), zonder representant.

262 R Lombarde, 2 regels hoog (15-16), met representant.

263 snbtlicheyts Lees: subtilicheyt.

264 R Lombarde, 2 regels hoog (08-09), zonder representant.

265 S Lombarde, 2 regels hoog (28-29), zonder representant.

266 S Lombarde, 2 regels hoog (30-31), met representant.

267 vulchs Lees: vluchs.

268 vulchs Lees: vluchs.

269 S Lombarde, 2 regels hoog (14-15), met representant.

270 S Lombarde, 2 regels hoog (25-26), met representant.

271 S Lombarde, 2 regels hoog (14-15), met representant.

272 MYrena Lees: SYrena.

273 S Lombarde, 2 regels hoog (18-19), zonder representant.

274 S Lombarde, 2 regels hoog (38-39), zonder representant.

275 netuerlicste Lees: natuerlicste.

276 gheuoedt De u staat ondersteboven.

277 xcij. Lees: xciiij. Vergelijk index, 9rb30.

278 T Lombarde, 2 regels hoog (30-31), met representant.

279 T Lombarde, 2 regels hoog (22-23), met representant.

280 cragos Lees: tragos.

281 bothyrc Lees: bochyrt.

282 T Lombarde, 2 regels hoog (01-02), zonder representant.

283 T Lombarde, 2 regels hoog (31-32), met representant.

284 bsijft Lees: blijft.

285 T Lombarde, 2 regels hoog (10-11), met representant.

286 T Lombarde, 2 regels hoog (17-18), met representant.

287 T Lombarde, 2 regels hoog (38-39), met representant.

288 T Lombarde, 2 regels hoog (20-21), met representant.

289 T Lombarde, 2 regels hoog (31-32), met representant.

290 endo Lees: ende.

291 V Lombarde, 2 regels hoog (05-06), met representant.

292 coagnleert Lees: coaguleert.

293 V Lombarde, 2 regels hoog (26-27), zonder representant.

294 V Lombarde, 2 regels hoog (13-14), zonder representant.

295 V Lombarde, 2 regels hoog (23-24), zonder representant.

296 hnmoren Lees: humoren.

297 als In druk gevolgd door een afbrekingsteken ter uitvulling.

298 V Lombarde, 2 regels hoog (13-14), met representant.

299 W Lombarde, 2 regels hoog (30-31), met representant.

300 V Lombarde, 2 regels hoog (10-11), met representant.

301 V Lombarde, 2 regels hoog (24-25), met representant.

302 wolllen Lees: wollen.

303 V Lombarde, 2 regels hoog (12-13), zonder representant.

304 mannikans Lees: mannikens.

305 wanneer De tweede n staat ondersteboven.